

4² 285.

ADAMI FRIDERICI GLAFEY
COMMENTATIO HISTORICA/
DE
VERA QUONDAM /
MINISTERIALIUM
INDOLE,
QUA
MINISTERIALES PALATINI,
PRÆSERTIM VERO
MILITES
IMPERII, AUT STATUUM
NOBILES,

QUI NOMINE OLIM MINISTERIALIUM POTISSIMUM VENIE-
BANT, PRISTINO NITORI, DIGNITATI, JURIBUS, GENERIS INTEGRI-
TATI, EMINENTIÆ SINGULARI ET IMMUNITATIBUS, A QUIBUS QUO-
RUNDAM RECENTIORUM PERVERSÆ DOCTRINÆ EOS DETURBAVE-
RANT, RESTITUUNTUR, EORUMQUÆ NEXUS MILITARIS A VASAL-
LITICO ET SUBDITTO DISTINCTISSIMUS EX GENUINIS ME-
DII ÆVI HISTORIARUM MONUMENTIS ET DOCU-
MENTIS PUBLICIS ERUITUR.

ACCESSIT INDEX INSTRUCTISSIMUS.

FRANCOFURTI ET LIPSIAE,
APUD CHRISTOPHORUM RIEGEL, ANNO MDCCXXIV.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

B. - bone
Stadt. - bibliothek
München.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

VIRO
EX DIGNITATIBUS,
MULTO MAGIS
EX
INSIGNIBLIS IN REMPUBLICAM LITTERARIAM
MERITIS
EXCELLENTISSIMO,
DOMINO
JOHANNI BURCHARDO
MENCKENIO, JCTO,

HÆREDITARIO IN GOERNIZ, REGIÆ MAJE-
STATIS POLONÆ ET ELECTORIS SAXONIÆ CONSILIARIO
AULICO ET HISTORIOGRAPHO, HISTORIARUM IN ACADE-
MIA LIPSIENSI PROFESSORI PUBLICO, SOCIETATIS BRI-
TANNICÆ SOCIO DIGNISSIMO, ET MAJORIS
PRINCIPUM COLLEGII COL-
LEGIATO,

FAUTORI ATQUE AMICO SUO SINGULARI CULTU
PROSEQUENDO

S. P. D.

ADAMUS FRIDERIGUS GLAFEY.

Nceps diu hæsi, an & cujus
nomini hoc opusculum in-
scriberem, veritus, ne ex
libelli, viri purpurati ma-
nibus oblatus, argumento,
gratia novitatis fere destituto, scholam-
que redolente, doctoris umbratici lau-
dem præmii loco reportarem. Ex Aula
itaque in Academiam reversus, Tubin-
gensis, Argentinenſis, Basileensis, Ha-
lensis, Jenensis, Wittenbergensis,
aliasque animo peragravi, amicorumque
calculus inivi, quo subducto, redux in
patriam factus, Tibi, Vir Excellentissi-
me, multis nominibus hoc officium de-
bere videbar. Sive enim beneficiorum
numerum, quibus me a primo in hanc
Academiam ingressu exornasti, sive mu-
nus historiarum Professoris, quod viros,
idem studium in hac Academia profes-
sos,

fos, ad rationes Tibi quodammodo reddendas invitare videtur, intueor, largam ubique argumentorum segetem deprehendo, quibus ad hanc provocor dedicationem. Maxime vero omnium illud me movet, quod in Te lapsum evitare possim illorum, qui dedicationibus suis id saltem agere videntur, ut exteris hominibus nomen prodant novum, virisque eruditis plane inauditum. Per paucæ enim Europæi orbis gentes numerabuntur, quibus nomen Tuum ex meritis non innotuerit, utpote, qui Italos, Belgas, Gallos, Anglos, a quibus postremis numero quoque sociorum adscriptus es, non solum peregrinationibus attigeris, sed in commercium quoque traxeris litterarium, quod curis Tuis eruditis alitur adhuc augeturque indies. Ipsi mihi peregrinanti contigit multoties, ut Viri eruditissimi, quibus ex hominibus, triturræ forensi apud nos adglutinatis, vix unus

& alter cognitus erat, primo omnium, an
Burchardus noster bene ageret, ex me sci-
scitarentur. Profecto solatio hoc Tibi esse
potest, si homines, elegantiori litteraturæ
verisque in rempublicam eruditorum me-
ritis iusta pretia statuere nescii, parum me-
mores sint, quod unico invento reipubli-
cæ plus sæpe aliquis prodesse possit, quam
mille causarum forensium, quas tamen nec
ego contemno, ventilatione. Quod si
igitur nulla alia in virtutibus Tuis commemo-
rari posset, quam quod Acta erudito-
rum Lipsiensia ac novellæ utriusque lin-
guæ litterariæ, egregia sane & nullo pre-
tio redimenda inventa, Tuo Parentisque
debeantur ingenio, sufficeret hoc, ac inci-
tamento esse posset hominibus nostris, ut
gratam magis mentem sibi mercarentur.
Sed plura sunt, eademque gravissima, qui-
bus Academiam nostram Tibi reddidisti
debitricem. Ut taceam enim, quod Aca-
demiæ

demia nostra in Comitibus provincialibus
comparentis, aut Regia Familiae, Empo-
rium nostrum ingressa, verba votiva accla-
mantis plurimum os sis atque loquela; in-
grato pede praetereundum minime est,
quod Bibliothecam instructissimam, omnis-
que generis libris historicis iisdemque ra-
rioribus & pretiosioribus refertissimam
publici juris feceris, ut fores ipsius cuilibet
stato tempore patulae sint atque apertae,
quam benevolentiam merito grata mente
recolimus, inque singulari beneficio con-
numeramus. Quis nescit denique, quan-
tum laudis ex amplissima Tua rei litterariae
scientia, latini sermonis singulari venustate
& integritate, artisque poeticae ingeniosa
meditatione, qua omnes nostratium lon-
gissimo spatio post Te relinquis, apud ho-
mines studia in pretio habentes Tibi con-
traxeris? Sed quorsum abrior laudibus
Tuis recensendis, quibus tamen ex digni-
tate

tate extollendis me parem minime video.
Redeo itaque ad institutum, 'Tuoque ju-
dicio hanc de Ministerialibus scriptionem
subjicio, addito ex pia mente voto, ut
Deus T. O. M. TE in Academiae nostrae
singulare decus, reique litterariae egregium
ornamentum diutius saluum servare velit
& incolumem. Sic mihi in posterum
forsan haud deerit occasio, qua gratam
mentem adhuc ardentius significare, pa-
riaque officia reddere possim atque re-
pendere. Dabam Lipsiae, Kalendis
Octobr, clb l^o CCXXIV.

TOTIUS

TOTIUS TRACTATUS

CONSPECTUS.

IN PROEMIO EXPONITUR

- I. Occasio & finis Scriptionis. pag. 1
- II. Partitio Operis. Dispersitur nimirum in duos Libros, quorum primus, in Capita & Membra subdivisus, thesin; alter antithesin tractat, & doctrinas Plönnianas refellit. 4

Sic agit

Liber Primus

Lib. I.

De vera natura & indole Ministerialium. 5

Caput Primum

Cap. I.

De Ministerialibus Palatinis. *ibid.*

Sectio Prima

Sect. I.

De Ministerialibus Palatii Regii. *ibid.*

§. 1. Tractationis seu Methodi ratio. 5

§. 2. De Ministerialibus Palatinis Regum Francorum. 5

pag. 6. quamdiu in Francia fuerint in usu. 7

a

§. 3.

- §. 3. De Ministerialibus Palatinis Imperatorum Germanorum, quo nomine veniunt. 8
- 1) Electores, 8
- §. 4. 2) Cæsarum in qualibet provincia officiales aulici. 9

Secl. II.

Seclio Secunda

De Ministerialibus Palatinis Principum & Statuum Imperii. 10

- §. 1. Hæc officia ex aula Imperatoria ad Statuum Imperii curias transeunt. ibid.
- §. 2. Idemque nomine Ministerialium veniunt. 11
- §. 3. Vocantur etiam *Dienstherren*. 12
- §. 4. Officiales Palatini non raro nomine officialium, sive *der Beamten* / a ministerialibus militibus, quibus nomen ministerialium manet, distinguuntur. 15
- §. 5. Domini Ludewigii doctrina de ministerialibus Palatinis recensetur. 17
- §. 6. & expenditur. 19
- §. 7. Jura & functiones ministerialium palatinorum Principum ex doctrina Domini Ludewigii. 21
- §. 8. Quæ doctrina ad fidem historicam exigitur. 22
- §. 9. An hi ministeriales palatini ad officia militaria præstanda fuerint obstricti? 23
- §. 10. 23

- §. 10. De dignitate horum ministerialium palatii Principum. pag. 25
 Ostenditur quod fuerint honoratissimi. ibid.
 Nobiles. 26
- §. 11. Nominantur Domini. 31
- §. 12. Ostenditur, quod coimperantes fuerint. 34
 Vocabulum ministerialium generatim positum,
 & palatinos & milites complectitur. 39
- §. 13. Exempti fuerant a jurisdictione inferiori. 41
 Probatur quod ipsorum matrimonia restricta fuerint. 42
 An hæc restrictio servitutis vinculum arguat? 44
 Principum manus injectiones in matrimonia ministerialium. 45
- §. 14. Rationes politicæ restrictæ nubendi facultatis. 46
 hæc restrictio nobilitati generis non nocuit. 47

Caput Secundum

Cap. II.

De Ministerialibus Militibus Imperii.

Sectio Prima

Seç. I.

De conditione horum ministerialium sub Imperatoribus Francorum.

- §. 1. Ministeriales Regni jam Caroli M. ævo innotuisse, probat Capitulare. 49

- §. 2. Quod evolvitur accuratius. pag. 10.
 §. 3. Ministerialium horum tunc temporis conditio. 11
 §. 4. Missorum munus sustinuerunt. 12

Sec. II.

Sectio Secunda

De Ministerialibus Imperii in Germania ante Interregnum.

- §. 1. Ministeriales Imperii a Francis ad Germanos transierunt. 14
 §. 2. Horum ante interregnum mentio. ibid.
 §. 3. Error eorum, qui ante interregnum omnia territoria claudunt. 18

Sec. III.

Sectio Tertia.

De Ministerialium Imperii nobilitate generis.

- §. 1. 2. Ministerialium Imperii nobilitas generis prabatur
 1) Exemplo Plaviensium 19
 aliis nobilibus dominantium titulus Strenui. 60
 §. 3. 2) Ex diplomate Augustanis dato. 61
 3) Exemplo Lichtenbergensium. 62
 4) Foederis de anno 1303. ibid.
 5) Fide aliorum adhuc diplomatum. 63
 §. 4. 6) Speculi Saxonici. 64
 7) Idem probatur argumento ex Speculo Suevico desumpto. ibid.
 §. 5.

§. 5. 8) Ex diplomate apud Hertium.

pag. 65

Sectio Quarta

Secl. IV.

Quod Ministeriales Imperii Regi & Imperatori, absque intermedio Magistratu, paruerint.

§. 1. Ministerialium Imperii immedietas probatur. 65

1) Testimonio Speculi Suevici. ibid.

§. 2. 2) Speculi Saxonici. 66

§. 3. 3) Diplomatis Rudolphi. ibid.

Sectio Quinta

Secl. V.

Quod Ministeriales Imperii potuerint esse iudices & testes in tribunalibus Imperii.

§. 1. Ministeriales Imperii sunt iudices in tribunalibus Imperii. 67

§. 2. Quin ipsius Imperatoris. 68

§. 3. Cur manumitti debuerint Ministeriales Imperii, si iudices constitui voluerint. 70

§. 4. Jura in Comitibus Imperii dixerunt. ibid.

§. 5. Fuerunt quoque arbitri electi. 71

§. 6. Possunt esse testes. ibid.

Se3tio Sexta

Quod Ministeriales Imperii quartum gesserint clypeum, Comitibus & Baronibus Imperii in eo dignitate pares.

- §. 1. Cur doctrina de septem clypeis vexatissima? pag. 72
- §. 2. Speculatoris Saxonici de iis doctrina ad jus Longobardicum se refert. ibid.
- §. 3. Juris Longobardici mens disquiritur. 73
- §. 4. Ex sententia Gundlingii. ibid.
- §. 5. Gundlingii explicatio probationibus firmatur. 76
- §. 6. Speculi Suevici de iis doctrina. 77
- §. 7. Quid ipsi sint Mittel-frey? 78
- Quid semper-frey? ibid.
- §. 10. Quo sensu ministeriales a Speculatore liberis opponantur? 79
- Probatur quod medioxumi, die Mittel-freyen/mediantibus Ducibus &c. Imperio paruerint. ibid. & 80
- Semper-freye. 80
- Quod Equites immediati quarto clypeo gaudeant. 81
- §. 11. Ostenditur quod Comites & Barones mediati Ministerialibus Imperii clypeo cedant. 82
- Se3tio

Sectio Septima

Sect. VII.

*De Officiis Ministerialium Imperii erga Caesarem &
Imperium.*

- §. 1. Ministerialium Imperii officia fuerunt bellica
pag. 82
- §. 2. 3. An Castellani seu milites castrenses, Burg-Leu-
the / ministeriales quoque fuerint? 86
- §. 4. Quorum doctrina refellitur. 88

Sectio Octava.

Sect. VIII.

*Quomodo Ministeriales Imperii differant a militibus simpli-
cibus & Vassallis Imperii.*

- §. 1. An Ministeriales Imperii milites fuerint gregarii,
an vero horum praefecti? 89
- §. 2. Quomodo vassalli minores distinguantur a mini-
sterialibus? 92
- §. 3. Vassalli sine stipendio militant, ministeriales vero,
si nullo feudo praediti erant, stipendio condu-
cti. 93
- alia adhuc eorum differentia. 94

Sect.

Sect. IX.

Sectio Nona

*Quod Ministeriales Imperii olim suffragio in Comitibus
Imperii gavisi sint.*

- §. 1. Milites antiquissimis temporibus participes fuerunt regiminis in Germania. pag. 95
- §. 2. Idem probatur a temporibus Ottonis ad Fridericum usque II. 97

Sect. X.

Sectio Decima

*Quod Ministeriales Imperii homines proprios habere
potuerint.*

- §. 1. Probatur fide Diplomatum, quod hominibus propriis imperare potuerint. 100
- §. 2. Quin milites nobiles sub suo habuerunt imperio. 101
- §. 3. Quid utilitatis ex hac doctrina ad ministeriales Imperii proficiatur. ibid.
- §. 4. Quomodo Ministerialium Imperii manumissio explicanda. 103

Sect.

Sectio Undecima

Sec. XI.

De utilitatibus ex doctrina de ministerialibus Imperii ad Equites Imperii hodiernos reduntantibus.

- §. 1. Ostenditur, quod recentiora sæpe ex historia medii ævi lumen fœnerari debeant. pag. 104
- §. 3. Probatur, quod hodierni Equites Imperii immediati olim nomine nostrorum Ministerialium Imperii venerint, iidemque illi sint, de quibus hætenus differuimus. 106
- Generatim hodierni Nobiles Imperii participes sunt omnium jurium ministerialium olim Imperii. 108
- §. 4. Illorum jus suffragii olim in Comitibus Imperii sic extra dubium est. ibid.
- §. 5. An & quousque Equites Imperii Comitibus Imperii pares sint? 109
- §. 6. 9. Prostrernitur ex doctrina nostra eorum figmentum, qui ante interregnum nullos in Suevia & Franconia immediatos Imperii cives extitisse comminiscuntur. 110

Caput Tertium.

Cap. III.

De Ministerialibus Militibus Principum & Statuum Imperii.

- §. 1. Indoles Ministerialium Principum &c. investigatur ex iis, quæ illis opponuntur. 115
- b §. 2.

§. 2. 1)	Opponuntur scilicet illis liberi homines.	pag. 115
§. 3.	Quomodo hæc oppositio explicanda?	119
§. 4. 2)	Opponuntur Vassallis.	121
§. 5.	Regulariter tamen a se invicem probe distinguuntur.	122
	Ita tamen, ut Vassalli Ministerialibus mox præponantur,	ibid.
	mox postponantur,	123
§. 6.	mox alternis collocentur.	124
§. 7.	Quomodo Ministeriales a vassallis distinguendi sint?	ibid.
	Differentia prima.	125
	Differentia secunda.	ibid.
	Differentia tertia.	126
§. 8.	Opponuntur armigeris.	ibid.
§. 9.	Definitiones ministerialium militum & armigerorum.	127

Seç. I.

Seçtio Prima

aget

De Principum & Statuum Imperii Ministerialibus Militibus, eorumque vera natura & indole.

§. 1.	Definiuntur.	128
§. 2.	Definitio expenditur.	ibid.
§. 3.		

- §. 3. 4. Probatur, quod omnes superioris ordinis nobiles olim facti sint fierique debuerint. pag. 128
 Quod Regum filii & Principes olim non dedecori habuerunt. 129
 Varia hanc in rem exempla citantur. ibid.
 §. 5. Nascitur distinctio inter Milites primi, secundi & tertii ordinis. 132
 §. 6. 7, 8. Vocabulum militis sine additamento positum, militem secundi ordinis denotat. 134

Membrum Primum

Membr. I.

Quod Ministeriales hi fuerint milites.

- §. 1. Probatur, quod ministeriales nostri fuerint milites. 136
 §. 2. 3. Argumentum primum. ibid.
 Secundum. ibid.
 Tertium. ibid.
 §. 4. Argumentum quartum. 137
 §. 5. Quintum. 138
 Sextum. 139
 Septimum. ibid.
 §. 6. Octavum. ibid.
 §. 7. Nonum. 140
 §. 8. Undecimum. 141
 Duodecimum. 142
 §. 9. & 10. Usus hactenus dictorum. 143

b 2

Membr.

Membre, II.

Membrum Secundum.

De Ministerialium militum Principum & Statuum nobilitate generis & ingenuitate.

- §. 1. Ministerialium militum nobilitas probatur ex eo, quod ipsorum natales equestres esse debebant & militares. pag. 144
- §. 2. Cujus argumenti vis expenditur in conjunctione cum aliis argumentis idem probantibus, quæ exhibentur, & quidem. 145
- §. 3. Argumentum primum & secundum ex variis documentis. 146
- §. 4. Tertium, Quartum, pag. 147. & Quintum. 148
- §. 5. Sextum. ibid.
- §. 6. Septimum & Octavum. 149
- §. 7. Nonum. 150
- §. 8. Decimum a facultate, qua torneamentis interesse poterant milites ministeriales, desumptum est. 151
- §. 9. Undecimum ex titulo *Sirenni*, quo honorantur. 152
Ratio hujus demonstrationis. ibid.
- §. 10. Duodecimum. 153
- §. 11. Decimum tertium ex charta alia apud Hungarum. 154
- §. 12.

§. 12.	Decimum quartum ex Statutis Ordinis S. Jo-	
	hannis Hierosolym.	pag. 155
§. 13.	Decimum quintum ex Statutis Ordinis Gar-	
	terii.	157
§. 14.	Decimum sextum.	159
§. 15.	Decimum septimum.	ibid.
	Decimum octavum & nonum.	160
	Vigesimum & vigesimum primum.	161
§. 16.	Vigesimum secundum.	163
§. 17.	18. Vigessimus tertium, quod tamen ministeria-	
	lium ingenuitatem magis probat.	165
§. 19.	Solvitur obiectio, quod nobiles non raro mini-	
	sterialibus differte opponantur.	169
	Scilicet obiectiois probationes sistuntur,	ibid.
§. 20. 21. 22. 23. &	refelluntur.	172
§. 24.	Militum ministerialium ingenuitas probatur	
	1) Ex Julii Caesaris doctrina.	176
§. 25.	Quæ cum Taciti traditis conciliatur.	177
	Notatur Gundlingius.	178
§. 26. 2)	Ex testimonio Wipponis.	ibid.
	3) Ex Magno Chronico Belgico.	ibid.
	4) Ex documento apud Lunigium.	179
	5) Ex eo, quod advocati & tutores Ecclesiarum	
	esse poterint.	ibid.
§. 27.	Removetur obiectio ex	ibid.
	6) supra dictis.	180

- §. 28. Quod Domini titulo honorati olim sint, probant
- 1) Annales Colmarienses. pag 180
 - 2) Literæ Richardi Imperatoris. 181
- §. 29. 30. 31. 3) Documenta Loffensia & Petersheimen-
fia. ibid.
- 4) Convenientia Mei-Domini cum cum Gallorum
Monsieur. 183
- §. 32. 5) Testimonium apud Schilterum. 186
- 6) Charta apud Dominum Ludewigium. ibid.
 - 7) alia apud eundem. ibid.
 - 8) aliæ ex eodem autore. 187
 - 9) Testimonium ex Hundio. ibid.
- §. 33. 10) Domini Pfeffingeri collectio. 188
- Addit Dominus Pfeffinger monumentum re-
centioris ævi. 190
 - Probatur, quod ab ipsis Principibus titulo Do-
mini honorati sint. 191
- §. 34. 11) Ex documunto Palatino. 194
- 12) Ex appellatione Dienstherr. ibid.

Membr. III.

Membrum Tertium

An omnes ministeriales milites simul fuerint subditi?

- §. 1. Inquiritur in veram originem, cur vassalli hodie
nexum subditum detrectent? 194
- §. 2.

- §. 2. Immedietas salva olim manebat militibus in mediatis, in vassalligium, subjectionem & nexum ministerialem Statuum transeuntibus. pag. 199
- §. 3. 4. Primum exemplum suppeditat civitas Argentinen-
sis 200
- §. 5. Incidenter ostenditur, quomodo & quo sensu equites immediati aliorum Statuum & Principum *Nachbarn* dici possunt. 202
- Refellitur auctor deductionis cujusdam Baruthinæ. ibid.
- Quid in Germania denotet vicinitas. 203
- §. 6. Secundam probationem porrigit Caroli IV. Aurea Bulla. ibid.
- Qui textus applicatur. 204
- §. 7. Occasio, qua milites & Equites Imperii ministeriales Statuum vicinorum facti sunt. 206
- §. 8. Nexus ministerialis quandoquidem fuit temporarius. ibid.
- §. 9. Tertium argumentum suppeditat ministerialium finis. 207
- §. 10. Quomodo subditus differat a ministeriali. 208
- §. 11. Quomodo ministeriales differant a Vassallis. 209
- Non raro, sed quidem sæpissime ministeriales pro prædiis feudalibus militarunt. ibid.
- §. 12. 13. 14. Quo factum, ut Scriptores ministeriales cum vassallis quandoque misceant. 210
- Membr,

Membr. IV.

Membrum Quartum

*Quod Ministeriales Milites fuerint coimperantes Provincia-
rum Germanie.*

- §. 1. 1) Ministeriales, mortuo Comite, rexerunt Co-
mitatum. pag. 216
- 2) Ad pacem publicam provinciæ cujusque ipso-
rum consensu opus erat. 217
- §. 2. 3) Vota dicebant in Comitibus provincialibus, &
ex ipsorum consensu officia provincialia
conferebantur. 218
- 4) Eorum consilium ad monetam cudendam
hinc inde adhiberi debebat. ibid.
- 5) In nova electione Episcopi suffragia dice-
bant. ibid.
- §. 3. 6) Ad conventus provinciales vocabantur, de
calamitatibus publicis consultaturi. 219
- 7) Promittit Rudolfus Habsb. se sine ministe-
rialium Styriæ consensu novum ducem non
constituturum. 220
- 8) Nec monetam sine eorum consensu Principes
Styriæ renovare debebant. ibid.
- §. 4. 9) Regiminis alia adhuc ratione participes erant. 221

Membr.

Membrum Quintum.

Membr. V.

*Observationes miscellaneæ de Militum Ministerialium veteri
Statu & conditione.*

§. 1. 2. Spicilegium de militum ministerialium mat-
moniiis. pag. 224

Principes filias suas his elocare haud dedignati
sunt. ibid.

§. 3. Ex una familia occurrunt nobiles, ministeriales
milites, & armigeri, qui in eadem sæpe per-
sona successu temporis hanc triplicem per-
sonam repræsentant. 226

Ad probandum id, varia afferuntur argumen-
ta. 227

§. 4. 5. Probatur, quod ministeriales milites Diensther-
ren sint appellati. 230

Membrum Sextum.

Membr. VI.

An & quando deserint Milites ministeriales.

§. 1. An ministeriales milites deserint. 235
Recentiorum de eo doctrinæ. ibid.

§. 2. 3. 4. Quid de eo sentiendum dicitur, vera tamen
sententia nondum exponitur, sed præluditur
saltim. 238

§. 5. Vera mens exponitur. pag. 239

§. 6. 7. 8. Ministerialium militum exitus Jctorum errori
originem dedit.

c

Cap.

p. IV.

ca. I.

Caput Quartum

De Ministerialibus Armigeris.

Sectio Prima

De variis nominibus armigeris impositis.

§. 1. Synonymia vocabuli armigerorum expenditur.	243
§. 2. Dicuntur etiam famuli quod probatur.	ibid.
§. 3. 4. Vocantur quoque servi.	244
§. 5. Ratio hujus appellationis disquiritur.	245
§. 6. Audiunt quoque Scutiferi, Wappen-Träger/
Wappen-Knaben.	252
§. 7. Dicuntur etiam Clientes.	255
§. 8. Denique militarium nomine citantur.	256
§. 9. Usus hactenus dictorum.	258

ca. II.

Sectio Secunda

Progressus, Officia militaria armigerorum exponens.

§. 1. Probatur, quod armigeri dicti sint ministeriales, ex documentis apud Hundium.	259
§. 2. Ex Anrea Bulla.	pag. 266
Ex testimonio Otonis Frisingensis.	261
Ex analogia historica.	ibid.
§. 3. Quod armigerorum officia bellica fuerint.	262
§. 4. An militum fuerint famuli & servi?	262
Affirmant hoc quidam.	ibid.
§. 5.	§. 5.

- §. 5. His se Ockelius opposuit. 268
 Rectius de eo sentit Burgermeister. 269
 §. 6. Cui nos quoque adstipulamur. 270
 §. 7. Castigatur locus Ockelii. 237
 §. 8. Ostenditur, quod armigeri non fuerint infimi ex
 nobilibus, sed nobiles juvenes, nullo hono-
 re militari præditos, infra se habebant. 274
 Confertur Germanorum mos cum hodierno ri-
 tu, dem Wehrhafft machen. 275
 De nobilibus simplicibus, armigeris nondum pa-
 ribus. ibid.
 Nemo olim gladio natus. 276

Sectio Tertia.

Sec. IV.

De Nobilitate generis Armigerorum Ministerialium.

- §. 1. Probatur, quod armigeri fuerint nobiles. 277
 §. 2. 1) Ex charta Palatina apud Dominum Lunigium. ib.
 §. 3. 2) Ex literis Bohemorum ad Concilium Con-
 stantiense. pag. 278
 §. 4. 3) Ex unione civitatum Imperialium Wette-
 raviae apud Dattium. 229
 4) Ex Aurea Bulla. ibid.
 §. 5. 5) Ex Henrico Sterone. 280
 §. 6. 7) Ex Chronico Zwetensi apud Dominum
 Ludewigium. ibid.
 §. 8. 7) Ex eo, quod paribus cum militibus quin
 Comitibus titulis honati sint. 283
 c 2 §. 9.

§. 9. & 10. 8) Ex eo, quod armigeri feudorum fuerint capaces. 281

§. 11. 9) Ex eo, quod Principes & Comites fuerint armigeri. ibid.

Secl. IV.

Sectio Quarta

De Juribus & Autoritatibus Ministerialium armigerorum.

§. 1. A Comitibus aliisque partibus litigantibus dantur accipiunturque fidejussores. 283

Constituuntur arbitri in litibus Comitum cum Electore Moguntino. 284

Fuerunt tutores Principum & dominorum suorum. 285

§. 2. Principes cum iis foedera inierunt. ibid.

§. 3. Refellitur eorum error, qui armigeros abjectissimæ fortis homines faciunt. pag. 286

Secl. V.

Sectio Quinta

De Ministerialium Armigerorum matrimonio & Liberis.

§. 1. Rationes politicæ, cur olim armigerorum matrimonia gravi odio onerata. 286

Ostenditur, quod liberi armigerorum milites nunquam fieri potuerint. 287

§. 2. 3. Diploma quoddam Hanovienſe & Misnenſe explicatur. 288

Sect.

Sectio Sexta

Se^a. VI.

De Ministerialium armigerorum Clypeo militari.

- §. 1. Armigeri Imperii quartum tenent clypeum, pag. 291
 Armigeri vero mediati ad sextum clypeum pertinent, ib.
 §. 2. Distinguitur tamen inter armigeros, qui Principum Vassalli sunt, & qui quinti clypei hominum. 292

Caput Quintum

Cap. V.

De Nobilibus Ministerialibus, nobilitate deperdita, in servorum ordinem delapsis.

- §. 1. Varii modi, quibus quis nobilitate sua privari, & ministerialis plebeius fieri poterat. pag. 293
 §. 2. 1) Primus erat, quod libertatem olim alearum fortunæ committerent Germani. ibid.
 §. 3. 2) Nobiles gladio lites suas dirimebant, victo in servitutem detruso. 294
 §. 4. 3) Nobiles latrocinia agitantes. 296
 §. 5. 4) Liberrimæ ob rem angustam domi in servitutem se addicebant. 298
 §. 6. 5) Alii ex superstitione monasteriorum servi fiebant. 299
 §. 7. Explicatur ex hæcenus dictis diploma quoddam Misnense & Hanovienſe. 301

Caput Sextum.

Cap. VI.

De Ministerialibus plebejis seu rusticis.

- §. 1. Hæc vocabuli ministerialium acceptio Speculatoribus potissimum in usu est. 302
 §. 2. Exhibentur Speculorum testimonia quædam. ibid.
 §. 3. 4. Et explicantur. 303
 §. 5. Idem significatus aliis quoque scriptoribus. 305

Liber Secundum.

Dominus de Plönnies doctrinas de Ministerialibus sub examen vocat, & ad normam hæcenus dictorum exigit.

- §. 1. Methodi ratio. 308
- §. 2. Taxatur definitio Domini de Plönnies. 310
 Primus error est, quod vocabulum *πρὸς* in definiat. 311
 Secundo ad nullum ministerialium genus quadrat. *ibid.*
 Dominus de Plönnies sæpe sibi contrarius est. *ibid.*
 Errores Domini de Plönnies circa originem ministerialium. 313
- §. 3. Sententia Domini Ludewigii de restricta Vassallorum nubendi libertate. 315
 Rationes politicæ restrictorum in vassallis & ministerialibus matrimoniorum. 318
 Idem in Germania obtinuisse soli ministeriales nostri probant. pag. 319
- §. 4. Obsequium a ministerialibus domino præstandum non est nota servitutis. *ibid.*
- §. 5. Nec pro servitutis nota habenda est ministerialium cum territorii divisio, aut liberorum genitorum inter diversos dominos distributio. 320
 Consensus dominorum ad matrimonia ministerialium necessitas, huic divisioni liberorum originem dedit. 322
- §. 6. Statuit Dominus de Plönnies, quod ministerialium liberi conditionem matris sequantur, ex quo servilem eorum indolem cogit, sed probatur, quod apud Germanos partus non sequatur conditionem ventris. 324

Genuina

- Genuina Ratio, cur filii Principum &c. ex inferioris nobilitatis foemina genitati, in feudo succedere non poterant. 326
- Explicantur ex dictis chartæ, Hanoviensis & Misnensis. 328
- Quod liberi armigerorum ministerialium servili macula laboraverint. 329
- §. 7. Quid de ministerialitate putativa Adelheidis Munzenbergensis sentiendum. 330
- §. 8. Vota servitutis non est, quod ministeriales permutari potuerint. 340
- §. 9. Nec indoles servilis ex eo colligi potest, quod in pignus & securitatem dari potuerint. 341
- §. 10. Monita ad thesin 17. 342
- §. 11. Ostenditur denuo, quod manumissio ministerialium ingenuitati nihil nocuerit. 343
- Frustra manumissio ministerialium cum hodierno Wehrhaß machen contenditur. 346
- §. 12. Quod ministeriales domini fuerint nuncupati remissive ostenditur. 347
- §. 13. Falso ministerialium conditio servilis ex eo asseritur, quod vindicari potuerint, homines proprios alere potuerunt. 348
- §. 14. Domini de Plönnies servitus ministerialium anomola confutatur. 350
- §. 15. Quo sensu ministeriales milites servire dicantur? 352
- §. 16. Refutuntur argumenta, quibus Dominus de Plönnies ministerialium nobilitatem destruere conatur. 354
- §. 17. 18. 19. 20. 21. Falso Dominus de Plönnies Barschalco cum servis nobilibus miscet, 357
- Derivatio

Derivatio Edel & Rucht a nobilis viri servo.	358
Cranzi de ministerialium ignobilitate commentum confutatur.	359
Distinctio inter nobilitatem superiorem & inferiorem stabilitur & defenditur.	364
§. 22. Ex hæcenus dictis distinctio in nobilitatem superiorem & inferiorem sua sponte exurgit.	376
§. 23. Objectio removetur.	ibid.
§. 24. Varii errores, a Domino adversario thesi 24. commissi, notantur.	378
§. 25. Contradicit sibi Dominus de Plönnies, dum tempore Glossæ confectæ ministerialibus nobilitatem largitur.	391
§. 26. Monita ad thesin 26, ubi simul error, circa Richenzam, Poloniæ Reginam, commissus, notatur.	383
§. 27. Monita ad thesin 27.	
§. 28. Dominus de Plönnies, de ministerialibus defunctis disserens, varios errores committit.	385
§. 29. Monita ad thesin 30.	388
§. 30. Monita ad thesin 31—34.	389
§. 31. Monita ad thesin ultimam, & quidem ad num. 1. quo Dominus Autor hodiernos nobiles a pristinis ministerialibus derivat.	389
ad num. 2. 3. quibus nobilium Imperii superioritatem territorialem & jus suffragii in Comitibus Imperii in dubium vocat.	391
ad num. 4. de putativa inæqualitate matrimonii Principis cum fœmina equestri initi,	

PROÆMIUM.

Non ignotæ sunt rerum gestarum huius superiorisque seculi observatoribus artes subtilissimæ, quibus scriptores, partium studio agitati, ordini Equestri immediato omne malum, & capitale, si potuissent machinati sunt exitium. Sunt, qui in Svevia, Franconiâ & terra Rhenensi, provinciis lacinatim dispersis, territoria ex frustulis hinc inde dissipatis utcumque confarcinata, & non raro convasata, claudere voluerunt & concatenare, bona omnia Equitum Imperii, limitibus ejusmodi territoriorum frustatorum circumplexa, uno haustu absorbere conati. Idem fere

*Occasio &
finis hujus
scriptionis.*

A

ten-

rentarunt alii, Schilterum secuti, qui universam Germaniam a Carolo M. Comitum dominationi conceditam, inque pristinâ & commentitia hac facie adhuc persistentem fingentes, Carolidarum tempora, nulla mutatione admissâ, in nostra transferre, omnemque ordinem Equestrem immediatum, cumque eo, si Diis placet, Electores & Principes Comitum Imperio subdere conantur. Quin bonis Equestribus non contenti, dignitatem Equitum Imperii personalem suggillare, & nobilitati ipsorum insidias moliri studuerunt, eos in servitutem detrudere, aut nobilitatem ipsorum macula quadam conspurcare, totis viribus enixi. Negata enim omni inter nobilitatem superiorem & inferiorem olim distinctione, Principibus & Comitibus saltim pro nobilibus habitis, equites omnes, interque eos nobiles imperii, ministerialium ignobilium numero accensent, quos notâ quadam servitutis laborasse, & non multum a rusticis abfuisse, argumentis satis contortis & aculeatis effingunt. At enim his commentis omnis gloria majorum inferioris ordinis nobilium obscuratur, eorumque imagines convitiis ita consperguntur, ut nobilis homo, a multitudine & integritate imaginum varia emolumenta ex ipsarum legum Imperialium dispositione sperans, hujus rei indignitatem inultam deglutire prorsus nequeat. Quid? quod? animosiores hæc philosophia reddidit Principes,

pes, ut nobiles immediatos, ipsis olim nexu ministeriali, quem subjectionem & servitutem involvere sibi fingunt, devinctos non solum pro subditis suis, sed & pro servis & hominibus propriis adhuc hodie habere audeant, inque pristinam servitutem deducere laborent. Quibus molitionibus ipsam famam, quæ homini Equestri vitæ antiquior, petentibus, ut tempestive obviam eatur, consultum existimavi, solo veritatis studio excitatus, in veterem statum Ministerialium ex genuinis historiarum monumentis & documentis publicis inquirere, & turbidis, sententiam de ministerialibus servili macula laborantibus patrocinantium rivulis, limpidissimos fontes opponere, ex quibus veritas tutius hauritur, quam ex Hurdio quodam, Conringio, Lehmanno, Schiltero, Schvvedero, Hertio, paucisque aliis, eruditissimis quidem, sed ordini Equestri non adeo propitiis. Ne vero cum genio meo sermones conferere, & cum me ipso frustra disputare videar, darem causæ a me dissentientium advocatum, nisi hoc munus ipse in se jam suscepit Dominus Joachimus Georgius de Plönnies, olim Illustrissimo Comiti Nassoviæ a consiliis secretioribus & dirigenda Cancellaria, jam vero Imperialis Camerae Assessor gravissimus, doctissimusque. Hic enim singulari dissertatione de Ministerialibus, Marburgi habita, litem hanc, de servili indole Ministerialium, suam fecit, cu-

Partitio
Tractatus.

jus doctrinas, si modo pace tanti viri permissum, de quo tamen æquanimitas, in ipso dissertationis limine dissentientibus promissa, dubitare non permittit, examinasse juvabit. Quod, ut ordine procedat, in partes laborem hunc diffecabo, duobus libris omnem tractationem absoluturus, quorum *prior* veram Ministerialium indolem, ex genuinis fontibus eruet, *secundus* adversarii, qui mihi a memet ipso datus est, doctrinas, placide tamen, & ut decet virum pro rei veritate stilum ducentem, & ab omni levitate insultatoria alienum, dilucidabit.

LIBER

LIBER PRIMUS

DE

VERA NATURA ET IN- DOLE VETERUM MINI- STERIALIUM.

Cap. I.

De Ministerialibus Palatinis.

Sectio I.

De Ministerialibus Palatii Regii.

§. I.

Translationem alicujus thematis aggressuris, Translationis seu methodi ratio.
vocalibus nondum a variis significationibus liberatis, accidit id, quod contingere solet disputatoribus, statum controversiæ non rite moventibus. Hi enim, post longas demum disceptationes, nimis sero, se circa verba hæsisse, deprehendunt, & ubi minime omnium pugnant, dissensum

A 3

sibi

sibi finxisse dolent maximopere, aut, si refractarii sunt, cum multa contradictione ex arena discedunt, non nisi in diversa vocabulorum acceptione sibi contrarii.

Vocabulum igitur Ministerialium, cum pluribus, iisdemque diversis hominum generibus, ex usu loquendi, impositum sit, merito ab homonymia purgandum, singulique ejus significatus seorsim considerandi, quæ in re recta ratio initium facere jubet ab ea significatione, quæ excellentior est, & nobiliora denotat, descendente gradatim ad inferiora facta.

Ne vero in homonymiam simplicem & verbosam vocabulorum originationem, mihi maximopere exosam, degeneret hæc mea tractatio, verbis ipsas simul res miscebo, cujuscunque ministerialium generis indolem, & jura ita simul edissecturus, ut hæc meditatio librum primum incipiat finiatque.

§. 2.

De Ministerialibus Palatinis Regum Francorum.

Quæ lex, nobis ipsis dicta, initium facere præcipit ab officiis Palatinis, olim in aula Regum Francorum usitatis, Cancellariis nimirum Buticulariis, Stabulariis, Seneschaliis, Dapiferis, Camerariis, aliisque, quos Ministerialium appellatione venisse Caroli M. capitulare de anno 800. de Ministerialibus Palatinis apud Baluzium

Tom.

Tom. I. p. 342. satis perspicue testatur. Illud enim non solum de Ministerialibus inscribitur, sed & hæc præcipit:

Ut unusquisque Ministerialis palatinus diligentissima inquisitione discutiat primo homines suos, & postea pares suos, si aliquem inter eos, vel apud eos ignotum hominem vel meretricem latitantem, invenire possit.

Quæ sanctio securitatem Palatii Regii Ministerialium curæ demandatam testatur, id quod adhuc magis ex articulo 3. apparet, ubi Imperator Ministeriales suos ita describit:

Volumus atque jubemus, ut nullus de his, qui nobis in nostro Palatio deserviant.

Perstitit hic loquendi mos in eadem aula diu, & ad recentiora quoque tempora transiit, ceu Arestum anno 1224. a Du Fresne Glossar. voce Ministerialis pag: 555. ex Belforesti historia Franconiæ exhibitum & a Domino de Plönnies p. 13. jam allegatum, testatum facit, his verbis:

Quandiu
in aula
Francica
fuerunt in
usu.

Præterea, cum pares Franciæ dicerent, quod Cancellarius, Buticularius, Camerarius, & Constabularius, *Francie Ministeriales, hospitii Domini Regis* non debeant cum eis interesse ad facienda judicia super pares Franciæ, & dicti *Ministeriales hospitii Domini Regis* e contra dicerent, se debere, ad usus & consuetudines

dines observandas, interesse cum paribus ad judicandum pares : judicatum fuit in curia Domini Regis, quod Ministeriales prædicti de Hospitio Regis debent interesse cum paribus Franciæ ad judicandum pares.

Qui locus simul perspicuum reddit, quod ministeria hæc palatina non solo cultu Regis ceremoniali absoluta fuerint, sed & sedem in conventibus Procerum Regni, facultatemque una cum reliquis Primoribus Franciæ de paribus judicandi tribuerint.

§. 3.

Quemadmodum autem Germania nostra Archiepiscopi sua, una cum ipsis Regibus, a Francica gente accepit : ita Electores, intuitu Archiepiscoporum suorum, ad imitationem Francorum, a scriptoribus medii ævi mox *officiatos*, mox *ministeriales* appellatos deprehendimus, cujus utriusque probationes dabo liquidissimas. Illud firmat locus Amandi cujusdam, a Gewolde cap. 6. de Septemviratu, nomine Secretarii Frederici I. Imperatoris, citati, cui ob dubium, quo quidam ejus existentiam in controversiam vocant, comitem dabo Martinum Polonum, Pontificis tempore Frederici II. poenitentiarium, qui expresse asserit, quod Imperatores ab *officialibus* eligantur, qua notione usus quoque est Urbanus IV, Pontifex in literis apud Leibnizium, Prodro-mo Jur. Gent. diplo: Tom: 1. §. 14. pag. 12.

De ministerialibus Palatinis Imperatorum Germ.

quo nomine veniunt Electores.

Hoc

Hoc vero, quod nimirum Electores etiam Ministeriales audiant, ex Alberto Argentinensi apud Urstium ad annum 1356. p. 164. roborari potest, qui signate satis contestatur, quod Carolo IV. Imperatori, Metis Natalem Domini celebranti, *Electores & Officiales seu Ministeriales Imperii*, ut verba ejus habent, officio quilibet suo servierint.

§. 4.

Denique Imperatoribus, sede fixa nondum constituta, per provincias olim adhuc ambulanti-
Cæsarum- que in qua-
libet pro-
vincia Offi-
ciales Au-
strie,
 necessitas suadebat, ut in qualibet provincia officialerent, qui, provinciæ cujuslibet gnari, Imperatoribus adventantibus victum, annonam, rem stabulariam, & domicilia parabant, denique aliis necessitatibus domesticis prospiciebant, quibus administri Cæsarum quotidiani nec pares erant nec sufficientes. Quem in finem Imperatores officia Marschaliorum, Camerariorum, Dapiferorum & Pincernarum familiis insignioribus in qualibet provincia demandabant, quos ab hoc ministerio Ministeriales Imperii vocatos, infra L. 2. §. 8. exemplo Münzenbergensium, demonstrabimus, quibus Domini de Iustingen jungendi sunt, quos in variis Diplomatis apud Tolnerum Codice Diplomatico Palatino pag. 64. & 69. Marschalcos

B

Im-

Imperii, per Sueviam forsân, quæ Dynastiam Iustinge-
ambitu suo adhuc hodie complectitur, subscptos le-
gimus.

Sectio II.

de

Ministerialibus Palatinis Principum & Statuum Imperii.

§. I.

Hæc Offi-
cia ex aula
Imperato-
ria ad sta-
tuum Im-
perii eurias
transseunt.

Hæc Officia palatina, solis Regibus & Imperato-
ribus olim propria, successu temporis ad aulas
Electorum & Principum, tam secularium, quam eccle-
siasticorum, migrarunt, cujus rei autorem quidam
Conradum Salicum faciunt, qui in decantata illa con-
stitutione de expeditione Romana vulgo, sed perpe-
ram, Carolo Crasso adscripta, rectius vero à Schurz-
fleischio Conrado nostro vindicata, quemlibet Princi-
pem quatuor officiales ejusmodi alere jubet:

„Singuli Principes; ait, suos habeant officia-
rios speciales, Marefchalcum, Dapiferum, Pincer-
nam & Camerarium. Qui quatuor, quanto plus
sunt laboraturi, tanto plus in stipendio, in vesti-
tu, in equitatu, præ cæteris, sunt honorandi. Sci-
licet & unicuique istorum decem libræ cum tri-
bus

„bus equis tribuantur. Quartus Mareſchalco ad-
 „datur, quorum unum ad præcurrendum, alterum
 „ad *pugnandum*, tertium ad ſpatiandum, quartum
 „ad lovicam portandam.

Eodem reſpicere mihi videtur Speculator Suevi-
 cus, quando Lib. I. c. 63. Principatus ſeculares & ec-
 cleſiaſticos his quatuor officiis a primis incunabulis
 ſuperſtructos tradit verbis:

**Die Geiſtlichen Fürſten und Welſchen Für-
 ſten Amt die ſind von Anfang erſt geſtiſt mit 4.
 Fürſten Ämten / mit einem Kamerer / mit einen
 Schenken / mit einem Truchſaß / mit einen Mar-
 ſchalck &c.**

Quin ad Abbatum quoque & Comitum aulæ
 deſcendiſſe hæc officia, numerumque quaternarium,
 ad exemplum aulæ Francicæ, auctum, addito venatore
 aliisque, ex iis, quæ in unum congeſſit Dominus
 Pfeſſinger ad Vitriarium Tom. 2. pag. 57. & ſequen-
 tibus apparebit.

§. 2.

Hos vero officiales, ad imitationem Imperialium,
 vocatos Ministeriales, nunc probandum, id quod ſex-
 cenis diplomatibus præſtare, niſi loco omnium eſſe
 poſſet illud, quod exhibet Clariffimus Dominus Lunigius

*Idemque
 nomine Mi-
 ſterialium
 veniunt.*

in Archivo Imperiali Parte Spec. Cont. 2. in appendice ad Saxoniam p. 5. n. 2. in quo Marchio Mistrix Theodoricus junior promittit, se patentes literas, sigillo patris sui sigillatas, consensum ejusdem continentes, transmissurum Archiepiscopo Magdeburgensi *per suum Ministerialem, qui vulgariter appellantur Ingebarr/ Dinstmann* / utpote per Pincernam, Dapiferum, Camerarium & Marschalcum:

Cui chartam Luitgardis Abbatissæ Gandersheimensis Anno 1148. apud Dominum Leuckfeldum antiquitatibus Gandersheim. cap. 25. §. 4. p. 289. superaddam, quæ ita finit:

Testibus- Ministerialibus Waltero Advocato, Burhardo Camerariis, Theodorico Dapifero, Heinfride Pincerna,

§. 3.

Vernacula nostra non raro vocabulo *der Dinstherrn* nominantur, quæ appellatio dignationem quandam sapit & eminentiam. Prostant hanc in rem frequentissima diplomata apud celeberrimum Dominum Ludewigum in Tomo IV. reliquiarum MStorum omnis ævi diplomatum, ex quibus pauca, quo lector evolutione supersedere possit, excerpta dabo.

Pag. 53. incipit diploma quoddam anni 1309:

Ich Conrad Ghehazzen Puechberch Dinstherr in Oesterreich &c.

& pag. 54. de eodem anno:

34

Vocantur
etiam
Dinstherrn

Ich Dietrich Gehazzen der Puechbercher
von Wazzerberch Dinstherr in Oesterreich/
thuen chund 2c.

pag. 60. in diplomate anni 1295. subscribunt:

Gezeug sind Alber von Weitrach meines
Bettern Sun. Herr Alber von Hohenstain/
Hadmar und Rapot von Walchenberch. Die
Dinstherren 2c.

idem lego p. 75. de anno. 1294

Gezeug diß Dinges sint des ersten die vor-
genannten der Insiegl hier hanget / dar-
nach die Dinstherren Herr Leupold von
Echßengange / Herr Rapot von Wols-
chenperch / Herr Ortolf der Winchler Herr
Chunrad von Puechberch. Infried der Es-
cartshovver / und darnach die Ritter / Herr
Herrmann der Scholmünzzer 2c.

Quod si forte dubites, hos eodem esse cum iis,
quos latine Ministeriales vocamus, ablegabo te ad di-
ploma ab eodem Domino Ludewigio pag. 87. c. 1.
descriptum, in quo Albero de Witra, Hadmarus &
Rapoto de Valchenperch, Chunradus de Puech-
berch & Albero de Hohenstain, qui nominatim in jam
allegatis documentis nomine der Dinstherren veniunt,
latine se ministeriales profitentur, cui jungas aliud
apud eundam pag. 55. in quo ille de Winchel, qui in

B 3

mox

mox citato **Dinstherr** audit, se ministerialem Austriæ appellat. Ita enim ille:

Univerſis Chriſti fidelibus ad quos præſens ſcriptum pervenerit, Ortlibus de Winchel, *ministerialibus Austria &c.*

Sed forſan aliud dubium te angit, an illi, quos nomine ministerialium Austriæ & **derer Dinstherren** citavimus, ad ministeriales palatinos referendi, & ab ejusmodi officiis aulicis ministerialium nomen sustinuerint? quem scrupulum facile tibi evellam. Extat enim apud sæpe dictum Dominum Ludevigium c. l. p. 106. diploma de anno 1300. in quo Leutold **von Chuenring** se **Dinstherr** subscribit, qui in alio, apud eundem p. 60. de anno 1295. & 1297. se pincernam Austriæ profitetur:

Ich Leutold, ait, **von Chuenring Schenke in Osterreich &c.**

& iterum

Nos Leutoldus de Chuenring *pincerna* Austrie. &c.

In eodem diplomate anni 1300. p. 106. aliquem de Meisau **Dinstherr** subscriptum deprehendo, cui familiaræ ab antiquo jam officio Mareschalli, ceu ex diplomate apud eundem pag. 292. patet, ornatae, Albertus Austriæ Archidux anno 1356. teste diplomate apud Dominum Ludewig c. l. pag. 285. officium pincernatus contulit. Sic quoque in alio diplomate p. 148. apud eundem

cundem Ruedolfus de Liechtenstain vocatur *Dinstz* herr / quem in diplomate p. 293. aliisque, Camerarii officio in Styria functum deprehendimus.

§. 4.

Non raro tamen contingit, ut hi palatini cum ministerialibus militibus, de quibus infra dicendum, concurrentes, ab iis solo nomine officialium, germanice *der Amteute oder Beamte* / distinguantur, a ministerialium appellatione abstinentes, ceu ex variis diplomatibus didici, ex quibus duo saltem nominabo. Alterum exhibet Hundius in Metropoli Salisburgensi Tom. I. cujus verba ita fluunt:

Officiales palatini non raro nomine officialium s. *der Beamten* a ministerialibus militibus, quibus nomen ministerialium manet, distinguuntur.

Si Officialis Episcopi, veluti Mareschallus, Dapifer, Camerarius, vel alter quilibet uxorem de Ministerialibus Ducis duxerit, vel Officialis Ducis e converso Ministerialem Episcopi duxerit senior filius, qui patrem sequitur, habeat Patris officium.

Alterum est apud Dominum Ludewigium, in saepe citato tomo 4. diplomatum MScriptorum pap. 289. in quo Rudolphus Austriae Dux ita enarrat:

des Jars / do man zalt von Christs Geburt tausend drehhundert acht und funfzig jare / merndere nach Sant Elisebethen tag / sassen mit unser fürstlich: Bezierde in ain Gestoel auf dem hof ze Wienn / dahin wir
allen

allen herrn / Dienst: Leuden und Mannen/
Rittern / und Knechten unsers Fürstent-
thums von Osterreich auf denselben tag
gebotten hatten uns als irn Herrn ze hul-
denn / und Ir Lehen von uns ze empfahen/
und sunderlich hatten wir dohin für uns be-
ruffen und besenndet / als recht / alle unser
Ampteut in unserm Fürstentum ze Oste-
reich / mit dem dazselb unser Lant besetzt ist
uns da ze diennen und ze warten iedlicher
mit sine Ampte / als er gesetzt und geordne /
und von Alter herkomme ist / dezeselbn
tags wurde wir inne / und erfunden gepre-
sten (i. e. Mangel) ains Jegermaisters in
dem egenant unserm Fürstentum und
daz dasselbe Jegermeister Ampt von Todez
wege vor viel Zeites ledig worde was;
Und wand der Vollkommenheit fürstlich
würde unlidig wesen soll all gepreste mit al-
lein an ir selber / sunder auch an dem iren/
darumb nach guter Vorbetrachtung und
wissen Räte unser Herren / Dienstmanne/
Manne und Getrewe und sunderlich der
egenant unser Ampteut werfen wir das-
selb Ampt wider auf ic.

§. 5. Sed

§. 5.

Sed ut ex diverticulo in viam redeam, horum ministerialium palatinorum, ex doctrina celeberrimi Dni. Ludewigii, duo genera sunt, provinciæ nimirum, & Principum, seu provincialium. Ita enim in præfatione ad sæpe citatum Tomum IV. Manuscriptorum omnis ævi diplomatum pag. 12. de eo tradit:

Domini
Ludewigii
doctrina de
ministeria-
libus pala-
tinais reco-
secur.

Mediocres nobiles pependerunt vel ab ipso principe, cujus egerant administratos, & ideo audiverant ejus ministeriales, *Dienstmannen* / milites, clientes; vel etiam a nobilibus dominis, aut provinciæ ministerialibus, aut prælatis. Neque enim ministeriales provincia confundendi cum ministerialibus principis aut provincialium. Primi fuerant in ordine Dominorum, *Dienstherren*: ultimi in classe famulorum *Dienstmannen* / milites, clientes, *Knapen* / cetera.

Hanc doctrinam Vir egregius in margine libri sæpius iterati, ex quibus ut de mente Ipsius adhuc clarius constet, pauca adjecisse juvabit.

Pagina 289. ad locum ex diplomate Ruldolfi Austraci a nobis jam §. 4. excerptum in margine ad verba:

- 1.) Herrn / Dienst Leuden und
- 2.) Mannen
- 3.) Rittern und Knechten

notat: fuisse hos

- 1.) ministeriales provincia,

C

2.) va-

2.) *vasallos*,

3.) *milites*.

Ad vocabulum vero *der Amptleute* notat, quod hoc verbo denotentur

4.) ministeriales ducis, *Hoffdienst erbämter*.

Eadem inculcat ad finem hujus allegati diplomatis p. 292. Summos enim Mareschalcos, Cameraarios, Pincernas, & Dapiferos Austriae, Styriae atque Carinthiae, nominatim ibi recensitos, sub nomine officialium haereditariorum provinciarum complectitur, reliquis Landmarschalco nimirum Austriae, Praefectis seu Capitaneis *ob der Ens*, Portnaviae & Styriae, Aulæ Magistro, Aulæ Mareschalco, Magistris culinæ & Camerae, aliisque multis, nominatim ibidem recitatis appellatione ministerialium ducis, dimissis, quos deinde milites in eodem diplomate sequantur, excipiunt.

Idem fere ad marginem diplomatis pag. 297. exhibiti commentatus, Mareschalcum, Dapiferum, Camerarium, Pincernam & Venatorem, nomine officialium provinciae comprehendens, reliquis, Curiae nimirum Magistro, aliisque, nomine officialium ducis appellatis. Nec praetermittendum, quod textum juris feudalis Austriaci pag. 3. extantem

So soll kein Graf / noch Freyherr / noch Dienstmann / die zu Recht zu dem Lande gehören / weder auf

auf ihr Leib / noch auf ihr Ehr / noch auf ihr eigen
zu Recht stehen / nur in offener Schranck vor dem
Landes-Herren /
de ministerialibus provinciæ, non vero Principis velit
intellectum.

§. 6.

Hanc doctrinam mihi meoque instituto nec pro- & expendi-
ficuam nec nocuam lubentissimè amplecterer, si mo-
do satis cohæreret, aut ejus inventor ubivis sibi con-
staret. Dum enim pag. 290. *die Ampleute* / quos
inter & Venatoris munus etiam de Kreuspach col-
latum recensetur, officiales ducis vocat, parum me-
mor mihi esse videtur notæ p. 298. ad marginem
scriptæ, qua Venatorem de Kreuspach ad officiales
refert provinciæ, in quorum classem etiam ibidem ab
ipso Archiduce collocatur.

Deinde fallit doctissimus vir, quod in præfatio-
ne p. 12. ministeriales principis, *die Hofämter* / ad fa-
mulorum, clientum & armigerorum (*Knapen* /) clas-
sem rejiciat, cujus contrarium ex innumeris documen-
tis apparet, & infra demonstrabitur. Hoc non ne-
gandum, quod officiales provinciæ & aulæ, *die Land-
und Hof-Ämter* prope a se invicem discerni debeant,
cum & dignitate & juribus non parum distent. Si
probationem hujus asserti a me efflagitas, dato.

Jam supra aliquoties allegavi diploma ab Excellentissimo Domino Ludowigo in IV. Tomo MScriptorum diplomatum p. 293 recitatum, in quo priori eodemque honoratori loco nominantur ministeriales palatini seu provinciae, ut pote der Oberste Marschalch / der Oberste Kamrer / Oberste Schenk / und der Oberst Drucksch / quos excipit Mareschalcus inferior der Land oder Unter Marschalch / quem longo intervallo sequitur demum *Pylste in der Strevun der Hof-* Marschalch / aliique officiales principis aulici, ut pote der Hofmeister / Kammermeister / Küchenmeister / cetera, militibus in ultimum locum rejectis. Possent hæc argumento esse officialibus provinciarum in quibusdam territoriis adhuc residuis, quando officia aulica Principum, die Hofämter / v. g. der Hof Marschall / Ober: Kammer / Ober: Jäger: Meister / aliique illis loco cedere nolunt.

Deinde ministeriales provinciae, die Land: Aemter / ubivis fere terrarum Germanicarum ciomperantes, uti mox ostendam, deprehendo, quod de officiis principum aulicis, ad nutum principis, natura sua, revocabilibus, advertere non licuit.

Cæterum officiales aulicos ac officiales provinciae titulo ministerialium quandoque appellotos fuisse unicus Otto Frisingensis evincit, qui Chron. L. 7. c. 8. ita perhibet:

Anno

Anno 1104. Henricus Imp. natalem Domini Ratisbonæ agit cum filio suo, ibi orta seditione, Sighardus comes a familia (sind die Domestiquen und Hofbedienten) Principum, qui dicuntur ministeriales, occiditur.

§. 7.

Sed missis officialibus Principum quotidianis, in ministerialium provinciæ dignitatem, functiones & jura inquiramus. Terse iterum & succincte rem exponit Dominus Ludewig in sæpe cammemorata præfatione ad Tom. 4. MScriptorum diplomatum, cujus verba mea fecissem, si justis probationibus singula firmasset; In provincialibus comitiis, sunt verba ejus, Marechalci cura fuerat, ut ordinaret omnia, indiceret diem, convocaret & dimitteret, requireret, colligeretque suffragia, assignaret & hospitia, animadverteret in facinerosos, æstimaret anonomam, cetera. Pincernæ, ut potulentis præesset. Dapiferi, ut esculentis. Cameraarii ut legatis & aliis ad principem aditum pararet, iterumque eosdem dimitteret, responsa daret, referretque. Palatini & Cancellarii, ut jura diceret, responderet, decideretque causas controversas. Venatoris ut respiceret rem sylvestrem, foresta, venationes, aucupia, canes, jumenta, greges, vias, flumina.

jura & functiones ministerialium palatinorum principum,

ex doctrinam Domini Ludewigi.

Verum cum hæc omnia sua fide testetur, fontibus non indicatis, oculosque in præsentia tempora defixos

habuisse, ac non pauca ex recentioribus ad præterita transtulisse mihi videatur, non aliter in usus meos convetere ea possum, quam in quantum cum fide diplomatica conveniunt, id quod es sequentibus patebit.

§. 8.

Quæ
doctrina
ad fidem
historicam
exigitur.

Supra jam §. I. hujus lectionis locum ex diploma-
te Conradi Salici de expeditione Romana excerptum
dedi, in quo Mareschalco munus præcursoris & hospiti-
tii designatoris, que functio hodie metatoribus aulicis,
denen Hof: Gouriren/ und Hof: Quartier Meistern/
demandari solet.

Apud Du Chesne in Glossario, voce ministerialis,
extat charta Conradi Comitis Luzelburgensis de anno
1135. pro monasterio sancti Maximini Trevirorum, in qua
variarum perfunctiones ministerialibus nostris delegantur.
Singulis nimirum diebus festis in aula *Abbatum* compa-
rere jubentur, *Abbatem* ministraturi, quod officium
Jus feudale Alemanicum cap. 113. quorumcumque
principum ministerialibus palatinis imponit.

Ita enim habet diploma Comitis Luzelburgensis:
Equos eorum, qui ministeriales sunt - - - circa nonam
advenientis festi in quoddam pratium, quod est
Kune, deducunt, & usque ad nonam sequentis diei,
vel quamdiu Abbas ipsos ministeriales detinere vo-
luerit, custodient, nullum pabulum eis debetur. -
- - Ipsi ministeriales, deposito amictu chlamidis
vel

vel alterius supervestimenti, in vesperis, in cœna, in missa subsequens festi, debita cum reverentia, Abbas obsequio se offerent. Abbas, si proximo die post festum, de negotiis privatis *vel communibus* cum ministerialibus aliqua tractare voluerit, absque expensis eorum ipsos detinebit.

Ex quibus posterioribus verbis evidenter facis colligi potest, quod more Imperatoribus olim solenni ejusmodi festorum dierum celebritates in comitia provincialia & deliberationes publicas, in quibus ministerialium nostrorum maxima sane, ceu mox patebit, erat autoritas, defiverint.

§. 9.

Vides itaque quod ministerialium nostrorum officia palatina fuerint & aulica, an vero cum Principe & Dominis suis in expeditionem proficisci, ibique militares labores subire debuerint? nova quæstio est, paucis nunc discutienda.

An hi ministeriales palatini ad officia militaria præstanda fuerint obstricti.

Ex doctrina Juris feudalis Alemannici exempti sunt & immunes à functionibus militaribus, in solis principum curiis præministrantes. Fac, audiamus ipsum jus feudale Alemanicum:

Welch Gût dem Man one manschafft gelichen wûrt/ das heist nût recht lehen/ als do ein herre sine Dienstan gût liehe zu Hofe rechte / und derabe sel er Hofe rechtes pflegen und nût Lehen: rechts.

La-

Latina versio ita habet:

Feudum de quo quis investitur *sine servitiis militari-*
bus, non est feudum rectum: Veluti si Dominus va-
sallum investit de officio palatii, ex quo tenetur va-
sallus ad servitia aulica, sed non ad militaria.

Sed praxin & observantiam Imperialem omnis ævi
contemplatus, contrarium fere animadverto, ut compi-
lator juris feudalis Alemannici aut suo sensu in hoc, si-
cuti in aliis multis, abundasse, aut ab usu remota, seu
potius in observantiam nunquam deducta, tradidisse
mihi videatur.

Probationes daturus, ad diploma sæpe citatum
Conradi Salici de Expeditione Romana, provocabo, in
quo ministeriales nostri cum Dominis suis in expedicio-
nem ire & pugnare jubentur, quem in finem ipsis
equus ad *pugnandum*, ceu verba diplomatis §. 1. hujus
sectionis citatæ tenent, erat porrigendus. Ejusdem fere
tenoris charta extat apud Dominum Ludewigium
Tomo IV. MScriptorum omnis ævi diplomatum pag.
291. de anno 1359. in quo Rudolphus IV. Archidux
Austriæ Venatorem Austriæ creaturus & de feudo
cum, hoc munere conjuncto, investiturum, rationem
hanc, *quod nemo sine pradio militare teneatur: sie* (sin-
te- mal) nach laute der rechten niemt (niemand) mit
sie (senden) selbs sold gebunden ist/ ze Ritterschaff-
ten (quod latine in omnibus diplomatibus redditur
mi-

militare) ex quibus sat liquido constat, quod horum ministerialium palatinorum officia non solum aulica, sed & Domino postulante, bellica fuerint & militaria.

Clarius adhuc loquitur illud charta ex Du Chef-
ne glossario, in præcedenti §. 8. allegata, ubi ita consti-
tutum reperies:

Et sicut nullus prædictorum ministerialium a con-
silio & a mensa Abbatis in ipso festo arceri debet,
ita nullus eorum prædictum servitium foris offeren-
dum recipiet, nisi loco *militis* Abbati *decenter* assi-
stere & servire possit.

§. 10.

Sed levis hæc est controversia, & parum mea De digni-
refert, quare missa ea, ad dignitatem horum ministe-
tate horum
rialium me accingo, ex cujus assertionem plus emolu-
ministeria-
mentum ad institutum meum proficiscitur. lium pala-
til Princi-
pum.

Et Titulo & dignitate nobiles eos fuisse, ante mi-
lites & equites, quin ipsos principum officiales au-
licos, semper collocatos, iisque singularem semper ho-
norem habitum, sexcentis diplomatis probabo. Pri-
mo loco prodeat iterum illud Conradi Salici de expe-
ditione Romana, supra §. I. hujus sectionis excerptum,
in quo vestitu, stipendio ac equitatu præ cæteris hono-
rari jubentur.

D

Prin-

Principem in aula ministrantes, ad mensam ipsius sedent, & cum eo comedunt, id quod diploma apud Du Chesne in Glossario, voce ministerialis, perspicuum reddit, quando ita de eo tradit:

Ministerialis, si cum uxore sua venerit, 12. panes, 6. sextaria vini, ovem unam recipiet. Si autem sine uxore venerit, cum Abbate *ipse* & famuli sui, qui tantum duo vel tres esse debent, *comedet*. Et sicut nullus prædictorum ministerialium a consilio & a mensa Abbatis ipso festo *arceri debet*: &c.

De prærogativa ipsorum præ officialibus aulicis, militibus, reliquisque nobilibus inferioribus jam supra §. 6. hujus sectionis probationes suppeditavi evidentissimas, quare saltem super est, ut nobilitatem eorum dignis argumentis corroboremus.

Jus feudale Alemannicum hæc de nobili genere nostrorum ministerialium præcipit:

Nobiles. Ministerialis debet natus esse, ut capax sit feudi palatini, ut Dapifer, Camerarius, Marechalcus & Pincerna.

Nach Hofe rechte soll ein ieglich Dienstman geborn sin / ein Truchseß / ein Kamrer / Marschalck und ein Schenck etc.

Ad quem textum Schilterus pag. 400. ita commentatus:

Sci-

Scilicet non potest hæc dignitas plebejis conferri, ne quidem si nobilitati sunt, sed debent esse nati *nobiles*.

Eodem respicit charta ex Du Chesne sæpe citata, quando ibi:

Equos eorum, qui ministeriales sunt, & *jus ministerialium a prædecessoribus suis integritate generis & conditionis* obtinuerunt &c.

Pensident, qui volunt, an non sub his verbis nobilitas generis plene descripta lateat. Sed quid opus est in retam clara circa verba, de quorum interpretatione adhuc dubitari posset, hærec, cum centum alia diplomata prostent, quæ ministerialibus nostris nobilitatem generis tribuunt liquidissime, ex quibus pauca delibabo, unico adhuc argumento, a verisimilitudine saltem desumpto, præmissio.

Abjiciendum enim minime est; quod Comites & Duces in horum ministerialium numero deprehendantur, quorum nobilitatis reliqui quidem per id participes facti non sunt, præsumtionem tamen suppeditat, Principes & Comites cum hominibus ignobilibus societatem non inivisse. Qui probationem hujus rei desiderat, Lunigii Archivum Imperiale Part. Spec. Cont. 2. in documentis Bavaricis pag. 125. evolvat, ubi ex Hundio diploma exhibet in quo hæc leguntur:

Dux Bavarix etiam in familiari consilio Electionis
D 2 Epi-

Episcopi, sicut unus ex Canonicis vel ministerialibus recipiendus est & audiendus.

Quibus jungendus Hundius in *Stemmatographia Bavaria*, qui pag. 3. Comitem Wernherum de Abersperg Monasterii sancti Haynerani Ministerialem fuisse meminit, cujus generis plura exempla in catalogo ministerialium palatinorum, a Domino Burgmeistero in atrio Comitum exhibito, prostant.

Sed argumenta nobilitatem generis ministerialium nostrorum pleno in ore habentia mittere jubent hæc è longinquo petita, & clariora in locum conjecturarum substituere. Sic apud Dominum Ludewigium pag. 55. quidam Ortlibus de Winchel se Austriæ Ministerialem scribit, quem Episcopus Pataviensis pag. 57. ibidem titulo nobilis viri exornat atque honorat:

Nos Wernhardus, incipit diploma anno 1295. datum, Dei gratia *ecclesia Pataviensis* episcopus tenore confitemur presentium, nos vidisse privilegium nobilis viri domini Ortliebi de Winchel sigillatum sigillo ipsius penitus in hæc verba: Universis Christi fidelibus ad quos presens scriptum pervenerit, Ortliebus de Winchel ministerialis Austrie salutem in omnium salutatore.

Idem lego pag. 53. ibidem de Ministerialibus de Puechberg, qui eadem pagina, adeoque una quasi saliva & nobiles domini & ministeriales salutantur. Illud legi-

tur

tur in Charta Eberonis Abbatis Zwettlensis de anno 1274, quâ Abbas norum facit;

quod nobiles domini & fratres dicti de Puechberch &c.

Hoc vero ex duabus Chartis de anno 1309. claret manifestissime, in quibus Conradus de Puechberch ita de se ipso loquitur;

Ich Chunrad Gehaizzen von Puechberg Dienstherr in Oesterreich.

Eundem in modum pag. 63. apud Dominum Ludewigium Domini de Chuenring anno 1266. titulo nobilium dominorum honorantur, qui in sexcentum aliis diplomatibus apud eundem Dominum Ludewigium, quorum quædam pag. 60. 61. 62. habes, ministerialium Austriæ appellatione veniunt, Pincernarum munere defuncti.

Idem Dominus Ludewig pag. 69. ex eadem familia de Chuenring quendam Alberoni sistit ab Episcopo Pataviensi in diplomate de anno 1303. titulo nobilis viri insignitum, qui pag. 72 una cum alio Leutoldo de Chuenring sub nomine Pincernâ Austriæ nobilis domini occurrit. Ita enim habet diploma anno 1309. conscriptum:

Dieser Brief ist versiegelt mit den Insign der Edlen Herren (plurali numero loquitur) Leu-

D3

tolds

tolds von Chuenring, der Schenke ist in Oesterreich / und Herrn Albers von Chuenring und Herrn Steffans von Weiffavv / des Marschaldts in Oesterreich &c.

Apud eundem Dominum Ludewig extat pag. 186. Charta de anno 1312, in qua Fridericus Austriae Dux ipse ministeriales suos nobiles appellat:

Ad preces, inquit, uenerabilis Ekeberti, Babenbergensis episcopi, qui ecclesiam dedicavit, & Friderici dilecti filii nostri & multorum *nobilium* ministerialium nostrorum, qui de Austria, & Styria ad dedicationem nobiscum conuenerant &c.

Apud Dominum Ludewigium in Archivo Imperiali P. S. Cont. 2. in appendice ad diplomata Saxonica extat pag. 5. diploma de anno 1301. in cuius fine ita habetur:

Testes sunt - - *Nobiles* Viri Conradus de Wersberg, Heningus de Phula dictus Strutz, *Richardus de Alslevve, Magdeburgensis curia Dapifer* - - Johannes Burggrafius de Lynorch, milites & *ministeriales* supra dictae Magdeburgensis Ecclesiae.

Quae postrema diplomata cum ex tablino prove-
niant, eorum, qui horum ministerialium domini fuerunt, adhuc maiorem praesumptionem pro ipsorum nobilitate faciunt.

§. II. Nec

§. II.

Nec dominorum titulus his ministerialibus à superioribus suis aliisque denegatur, quod loco cen-<sup>Nominan-
tar domini.</sup> tum, quæ ex solo Ludewigii sæpe commemorato tomo quarto MScriptorum diplomatum excerpere possem, duobus saltem documentis ad liquidum perducam.

Ut taceam enim appellationem ipsorum Germanicam der Dienstherren / ex vocabulo domini compositam, extat charta de anno 1309. apud Dominum Ludewig pag. 72. a nobili quodam scripta, quæ definit:

Diz Dinges sind Bezeug dieselben Herrn / die diesen Brief versiegelt habn / und Herr Haug / und Herr Hainrich sein Sun / die Zursen von Eichtenfels / Herr Ulerich de Streun / Dienstherren ic.

Ejusdem tenoris diploma de anno 1294. Ottonis ejusdam de Haggenberg est apud eundem pag. 75. quod ita finit:

Bezeug diz Dinges sint : : darnach die Dienstherren / Herr Leupold von Sackfengange / Herr Rapot von Volchenperch, Herr Ortolf der Winchler, Herr Chunrad von Puechberg. Infried der Ekharisovver, und darnach die Ritter Herr Hermann der Scholmünzzer ic.

Si

Si dignioris forsan, Principis puto aut Ducis, in eo exemplum desideras, habes apud Dominum Ludewigium c. I. p. 297. diploma Rudolphi, Friderici, Alberti & Leupoldi Ducum Austriae, Styriae ac Carinthiae de anno 1362, in cujus fine testes nominantur.

Stephanus Dominus de Meissau Marefchalcus, Albertus dominus de Bucham summus Dapifer, Petrus Dominus de Eberstorff, summus Camerarius, Haidenricus dominus de Meissâ summus Pincerna, Wilhelmus dominus de Kreuspach summus magister venatorum Austr. - - Item de Stiria; Fridericus dominus de Pettouia; summus Marefchalcus, Fridericus dominus de Walse de Gretz; summus dapifer Rudolfus Otto dominus de Lichtenstain, summus camerarius; Fridericus dominus de Auffenstain, summus marefchalcus & capitaneus, & Herinidus dominus de Kreit, summus dapifer.

Qui his non contentus est, sed titulum domini ad bona militaria, non ad personas, hoc loco petinere, contra omnem tamen verisimilitudinem, existimat, illum ad diploma de anno 1295. ex Ludewigio jam citatum ablego, ubi ita:

Nos Wernhardus Dei gratia ecclesie Patavienfis episcopus tenore confitemur presentium, nos vidisse privilegium nobilis viri *domini* Ortliebi de Winchel-
sigil-

sigillatum sigillo ipsius penitus in hec verba : Universis Christi fidelibus , ad quos presens scriptum pervenerit , Ortliebibus de Winchel , ministerialibus Austrie &c.

Quin eos reiterato vocabulo dominorum , verbo nimirum Herrn Herrn fuisse honoratos , varia diplomata apud Dominum Ludewigium faciunt testatum. Pagina enim 73. quidam Leutoldus de Chuenring , qui pag. 72. dicitur Pincerna Austrie appellatur Herr Herr/ id quod pag. 74. secunda vice repetitur :

Mit mines/ sunt verba, Koumedewers und mit meines Ordens gueten Willen/ und mit meiner Hauff, Browen Browen Gisleu/ und mit aller meiner Beerben/ und mit meines Herrn Herrn Letuoldes von Chuenringen Willen &c.

Et in fine hujus Chartæ :

Diz sind die Bezeug : : Mein Herr Herr Leutold von Chuenring , Herr Gotschalch der Richter von Glacheneffe &c.

Idem pag. 102. repetitur de eodem Leutoldo , & pag. 132. in diplomate anni 1321. de Ulrico de Meissau Austrie Marechalco :

Und zu einer gewissen Bestetigung diz Dinges gib ich den vorgenanten Herrn von Swetl disen Brief versiegelt mit meinen Insigel und mit
E des

des edlen Herrn Herr Ulrichs von Reissach des
Christen Marschalchs in Oesterreich ꝛc.

Ostenditur, Jam aliquoties ad diploma Rudolphi IV. Archiducis
quod co-Austriæ apud Dominum Ludewigium pag. 290. le-
imperantes ctorem remisi, quod denuo in scenam reduco, cum
fuerint, storem remisi, quod denuo in scenam reduco, cum
ministerialium nostrorum participationem imperii sa-
tis aperte loquatur.

En verba huc pertinentia:

Darumb nach guter Vorbetrachtung und wi-
sen Räte unser Herren/ Dienstmanne / Manne
und Getreue und sunderlich der egenant un-
ser Amptleut/ (hos esse officiales illos, de quibus
nobis sermo, supra §. 4. demonstravi) werfen wir
dasselb Ampt wider auf ꝛc.

A pud Hundium in metropoli Salisburgensi Tomo
I. pag. 299. extat diploma de anno 1184. quod mini-
sterialium & canonicorum Brixinensium consensum
& favorem, ad permutationem & donationem Monaste-
rio factam, adhibitur testatur.

Ibidem p. 298. obvia est Charta, quâ Reimber-
tus Episcopus Brixinensis anno 1142. Monasterio Wil-
thinensi, pro meliori sustentatione fratrum ejus, de
consensu Capituli ac Ministerialium Montem Alpium
Senders largitur.

Cui

Cui addenda est charta, quæ apud eundem Tom. 2. p. 177. legitur, & de ministerialium coimperio ita tradit:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Hainricus Dei Gratia Sanctæ Frisingensis Ecclesiæ Episcopus ex petitione dilecti filii nostri Dadascaldi Abbatis Tegernseensis Monasterii universitati fidelium tam præsentium, quam futurorum insinuo, quod præfatus Abbas consensu nostro ac totius capituli & adstipulatione Bernandi & Sigibronis de Newenburg Advocatorum sui monasterii, & consilio & *conniventia* (quod vocabulum magnam auctoritatem ministerialium sapit,) suæ congregationis & *ministerialium* suorum in Alodio ejusdem Monasterii - - Cellam beati Martini laudabiliter instituit.

Quem actum confirmat Episcopus Frisingensis, & ministerialium suorum fac multam auctoritatem & regiminis participationem luculentur facetur, dicens:

Acta hæc sunt *conniventia* totius capituli frisingensis Ecclesiæ & *Ministeriulium*.

Quin Imperiali decreto hæc auctoritas ministerialibus asseritur apud Hundium Tom. 2. p. 407. ubi ita:

E 2

In

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus secundus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Cum ad summam instantiam dilecti Principis nostri Chuonradi Ratisbonensis Episcopi cum ipso Episcopo nomine Ecclesiæ suæ quoddam concambium fecissemus de duobus Principatibus, scilicet de inferiori & superiori Monasteriis in civitate Ratisbonensi constitutis pro quibusdam aliis prædiis & possessionibus ad prænominatum Episcopum & Episcopatum suum pertinentibus: Accedens ad præsentiam Regiæ Excellentię nostræ in curia solemnī Herbipoli Domina Tuta, inferioris Monasterii Abbatisa, personaliter, nec non Domina Gertrudis superioris Monasterii Abbatisa per suum Procuratorem cum aliqua honesta utriusque capituli parte, coram Principibus atque Baronibus atque tota curia nostra, gravi querimonia proposuit, se & ecclesias suas indebite a nobis fore gravatas, & super hoc adiutorium & sententiam principum postularunt, proponentes firmiter, nullum principatum posse vel debere commutari vel alienari ab Imperio, vel ad alium Principem transferri sine voluntate præsentis principis illius Principatus & de plano *consensu ejusdem Ministerialium*: Super quo, facta a nobis inquisitione, per sententiam Principum,

&

& subsecutionem tam Nobilium quam Baronum atque Ministerialium & omnium qui aderant, *judicatum* est: Nullum Principatum posse vel debere nomine concambii vel cujuscunque abalienationis ad aliam personam transferri ab Imperio, nisi de mera voluntate & assensu Principis Præsidentis, & *Ministerialium ejusdem Principatus*.

Idem Hundius Tom. 3. c. l. p. 34. exhibet diploma, quod ita terminatur:

Hæc advocatiæ jura, prout a piæ memoriæ venerabili Babenbergensis Ecclesiæ Episcopo, Domino Ottone instituta & sancita erant, firmissimis pactionibus ab antiquioribus *ejusdem Ecclesiæ Ministerialibus* & melioribus ac veteranis de familia, qui eisdem institutis intererant coram Domino Eberhardo Episcopo recensita & testificata &c.

Ejusdem argumenti diploma extat p. 162. citato Tomo tertio Hundii, in quo Eberhardus Episcopus Babenbergensis testatur, quod

ex *consensu* Ecclesiæ suæ tam ex Clero, quam ex *ministerialibus* fidelium fideli suo Odoacri Marchioni de Styria de quodam beneficio, quod ab ipso habuit, cum jam dicta Reicherspergensis Ecclesia facere concambium concefferit.

Pag. 179. apud Dominum Ludewigium Ottocarus Styriæ Dux anno 1191. hæc testatur:

Insuper *judicio & consilio* saniorum *ministerialium* *eorum*, subscriptis iustitiis ampliavi, scilicet &c.

Eadem de Duce Styriæ confitetur Abbatisa de Trunchirchen in diplomate anni 1150. apud eundem Dominum Ludewigium p. 199. verbis:

præsentiam illustris ducis Styriæ (Abbatissa) adiit, quærimoniamque ipsius cum fleta & singulta exposuit, prædictus vero dux præsentibus *ministerialibus suis*, nobiliores eorum de jure advocatiæ supra memoratæ diligenter requisivit, ipsisque seriatim differentibus sicut antiquitus statutum fuerat.

Idem fere in alia Charta de anno 1156. p. 202. c. l. obvenit, ubi ita:

Unde & ego Ottaker marchio de Styre *præsentibus ministerialibus meis* antiquiores eorum de jure advocati, & ipsis seriatim differentibus &c.

Facit huc quoque charta de anno 1192. apud eundem p. 247. in qua Wolckerus Pataviensis Episcopus muros domus & capellam *consensu* cathedralium suorum atque *ministerialium* fratribus præposituræ ad S. Hypolitum in supplementum claustrum sui tradit.

Repetenda hic quoque est charta supra §. 8. & 9. ex du Fresne jam citata, in qua ministerialibus nostris coimperium satis evidenter conceditur. De palatinis

latinis seu aulicis ministerialibus vero sermonem in ea esse, functiones aulicæ ipsis in eadem assignatæ fatis superque loquuntur.

Tandem celeberrimus Dominus Eccardus in censura diplomatis Osnabrugensis exhibet pag. 45. chartam Rudolphi Habsburgici, in qua hic de Abbatia Weissemburgensis ministerialibus ita disponit:

Abbas de *Ministerialium* & eorum consilio mone-
tam cudere in pondere & valore quam terræ noverit
convenire.

Item articulum *arbitri nostri* &c. de 7. Ministeriali-
bus & civibus qui controversias terminare debent,
volumus intelligi.

Si forsan objicias, hæc aliaque a nobis allegata di-
plomata non de ministerialibus palatinis loqui, sed de
militibus, ministeriales quoque vocatis, accipi quoque
posse; regeo, quod ministeriales palatini, a mi-
nisterialibus militibus non nominatim seperati, in eo
cum his semper fere unacum ambulent, ita, ut sub mi-
nisterialibus de regimine participantibus & palatini &
militares simul debeant intelligi. Ut taceam enim
quod ministeriales palatini militaribus & loco & hono-
re ubique fere præferantur, adeoque, argumento a
majori ad minus defumto, ejusdem juris participes fa-
cile credantur, leges artis hermeneutica: vocabula ge-
neratim

Vocabu-
lum mini-
sterialium
generatim
positum &
palatinos &
milites
complecti-
tur.

neratim pronunciata tamdiu de omnibus, licet diversæ indolis speciebus, sub ejusmodi vocabulis alioquin complexis, accipere præcipiunt, quamdiu eas prædicatu, materia substrata aliaque artis hermeneuticæ adminicula non separet, id quod præsentī casu minime factum, ipsa verba docent.

Cui accedit, quod de utroque ministerialium genere, palatinis nimirum & militibus coimperium in qualibet provincia argumentis fortissimis, & unicuique eorum propriis probari possit. Revolve, sis, diplomatis Rudolphi Austriaci verba supra jam communicata, & *Amptleutos* seu ministeriales palatinos una cum militibus in consortio regiminis deprehendes, quod idem in diplomate ex Domini Eccardi Censura diplomatis Osnabruggensis ultimo loco a me nominato de ministerialibus militaribus perhibetur, quando ibi.

Abbas septem ex *ministerialibus suis vel vassallis militibus arbitros* eligere tenetur,

Quorum ministerialium consilium, ad monetam cudendam, adhibere, eodem contextu jubetur.

Fidem hoc facit, vocabulum ministerialium generatim positum ad utrosque & palatinos & militares extendi debere, si forte de participatione regiminis sermo sit institutus. Rectæ rationis hæc præcepta sunt, quæ faciunt quoque, ut diplomata, de ministerialium coimperio

perio generatim loquentia, duplicem nobis usum præstent, & non solum hic in doctrina de ministerialium palatinorum participatione regiminis prosint, sed & infra in probatione ejusdem juris ministerialibus militariis competentis argumenta suppeditent.

§. 13.

Nec prætermittendum est, quod ministeriales nostri, a judiciis inferioribus exempti, coram principe in jus vocari debebant, non nisi a paribus Curie judicandi. Ita enim præcipit de eo jus feudale Austriacum pag. 3.^{ti} Exempti fuerunt a jurisdictione inferiori.
apud Dominum Ludewigium:

So soll kein Graf/ noch Frey: Herr/ noch Dienstmann/ die zue Recht zu dem Land gehören/ weder auf ihr Leib noch auf ihr Ehr/ noch auf ihr aigen zu Recht stehen/ nur in offener Schranke vor dem Landes: Herrn/ wann er zu dem Land kommt/ so soll er vor dem Lands: Herrn/ und vor seinem Hauß: Genossen (sunt pares, quod apparet ex §. 5. ejusdem juris feudalis) in offener Schranke antworten uber 6. Wochen ic.

Cui loco iungendus est §. 36.

Es soll kein Land: Richter auf keines Grafen Guth/ auf keines Freyen Guth/ noch auf keines Dienstmanns Guth/ die zu Recht zu dem Land gehören ic.

F

Ultimo

Ultimo demum loco commemorandum, quod hi ministeriales palatini non solum homines proprios, sed & alios ministeriales milites, nobili genere natos, sub potestate habuerint, quod variis infra diplomatibus demonstrabimus.

Tamen etsi vero ministeriales palatini in tanta auctoritate & dignitate collocati fuerint, ipsorum tamen matrimonia valde erant restricta, & limitata, cujus rei sit liquidissima prostant demonstrationes. Chartam enim ex du Fresne mox citatam de ministerialibus palatinis sermonem facere, jam evictum dedi. At vero in ea, de matrimonio horum cum extraneis foeminis non ineundo, haec sancita reperies:

Si quis ministerialium ecclesiae extraneam uxorem duxerit, filii ejus praedictum servitium, quod pater eorum, qui ministerialis ecclesiae erat, habuisse videbatur, non habebunt. Foemina ministerialis ecclesiae, si viro extraneo nupserit, filii ejus, propter conditionem matris, praedicto servitio non privabuntur.

Probatur,
quod ipsorum
matrimonia re-
stricta fue-
rint.

Clarius adhuc rem exponit diploma de anno 1213. apud Hundium in Metropoli Salisb. T. p. in quo Dux Bavariae & Episcopus Ratisbonensis ita inter se conveniunt:

ut

ut ministeriales eorum vicissim nubant & pueri æqualiter dividantur, hocque modo distinguantur, quod primus puer, masculus vel foemina, 1) patrem sequatur sine divisione, reliquis nihilominus dividendis. Si unum tantum genuerit puerum, masculum vel foeminam, idem patrem sequatur, & nubat 2) post matrem, & ejusdem pueri, quos genuerit, similiter 3) dividantur.

Hæc ad ministeriales palatinos quoque pertinere, sequentia verba, præcedentibus statim subiecta, extra omnem dubitationem collocant:

Item, dicitur, si officialis Episcopi, velut Mareschallus, Dapifer, Camerarius, vel alter quilibet uxorem de ministerialibus Ducis duxerit, vel officialis Ducis e converso ministerialem Episcopi uxorem duxerit, senior filius, qui 1) *patrem sequitur*, habeat patris officium, & si solus sit, nubat 2) in potestatem Domini, cujus erat mater. Ita tamen, quod pueri, quos genuerit, 3) dividantur. Si vero solus est, sed plures sunt pueri, ipse nihilominus habeat patris officium, cum reliquis pueris, secundum quod supra dictum est, dividendis.

Vides, itaque quod ministeriales palatini cum reliquis, militaribus scilicet, ejusdem in eo fortis sint, ut matrimonia ipsorum pari modo sint limitata, inque provinciis, ubi utrosque subjectionis onus simul preffit, ad territorium alligata.

Quid? quod? ulterius adhuc per matrimonia ministerialium Principes & Dominos serpere deprehendo, filios & filias pro suo arbitrio, cum quovis, ipsis se saltem probante, copulantes, id quod ex duobus testimoniis mox afferendis clarum evadet.

An hæc
restrictio
servitutis
vinculum
arguat?

Sed bardus mihi videtur, qui libertatem hanc, quodammodo restrictam, in servitutem & maculam generis interpretari conatur in hominibus incontaminatæ, uti supra ostensum, nobilitatis, totque eximiiis juribus & præeminentiis coruscantibus & officialibus principum aulicis, hominibusque equestribus ubivis antepositis, ac ad dextrum fere principis latus sedentibus, reique publicæ gubernacula tractantibus. Sane alias hujus rei rationes nobis suggerit diligens historicorum monumentorum indagatio.

Ex charta enim Henrici sexti Imp. apud Hundium in metropoli Salisb. Tom. 2. p. 192. discimus, quod hæc restrictio matrimonii non in persona, sed in Feudis radicata, & cum horum possessione ita fuerit conjuncta, ut cuilibet ministeriali integrum fuerit, refuso, si quod habuit, feudo, quamlibet extraneam sibi ducere uxorem.

Si quis, dicitur ibi, Ministerialium extra sui Monasterii Collegium matrimonium contraxerit, omne patrimonium cum foedo ab eadem Ecclesia conquesto, libere & sine omni contradictione monasterio cedat, nullo malo ad alienandum præveniente ingenio.

Quin

Quin si dicendum, quod res est, in legum & libertatis naturalis oppressione numerantur ejusmodi principum conatus, quibus se matrimoniis ministerialium suorum ingesserunt, omnemque fere nubendi libertatem exputarunt, filios filiasque arbitrata suo cuivis despondentes. Audiamus de eo quærimonias ministerialium, satis frequenter in publicis documentis obvias. Apud Dominum Ludewigum sæpe citato Tom. IV. de anno 1277. p. 260. Diplomatum MStorum extat privilegium a Rudolpho I. Imperatore ministerialibus Styriæ indultum, in quo de matrimoniis ministerialium hæc legimus:

Principum
manus inje-
ctiones in
matrimonio
ministeria-
lium.

Inimicam quoque justitiæ consuetudinem, quæ memoratos Stirense indebite per principes eorum in eo premere videbatur. Quod filii & filiae eorum coactim matrimonio quodammodo copulabantur. Nos ut delatores æquitatis, penitus semovemus, hanc eisdem dantes ac imperiali justitiâ confirman-tes libertatem, ut libere & filias eorum, cui voluerint, copulare debeant in futurum.

Quibus verbis Imperator, ex ratione generali & ad omnes alias Germaniæ provincias quadrante, hanc matrimoniorum restrictionem in pravam consuetudinem interpretatur, eique omnem vim demit & obligationem, quæ declaratio, ab Imperatore profecta, de-

creti & Imperatorii edicti induit naturam, posterioribus quoque temporibus, & ubivis locorum valituri.

Easdem quiritationes ministerialium de matrimoniis injuste limitatis, habes apud Hundium in metropoli Salisb. T. I. pag. 17. qui hæc de eo memoriæ prodidit:

Facta est confœderatio per provinciales, & ministeriales Ecclesiæ seculares, super aliquibus gravaminibus, quæ ipsis per Pilgrinum & Gregorium, proximos Episcopos Salisburgenses imposita fuerant: nempe ratione æris alieni contracti &c. - - de sponsationem filiarum invitis parentibus &c.

Quæ omnia satis evidenter produnt, quorsum referendæ sint ejusmodi principum in matrimonia ministerialium manus injectiones, & ingestiones, justo duriores.

§. 14.

Rationes
politice re-
strictæ nu-
bendi sagul-
tatis.

Cui hæc nondum sufficiunt, illi rationes suppeditabo, quibus principes &c. ad cohibenda ministerialium suorum cum extraneis matrimonia, permotos existimo. Demandata nimirum erant ministerialibus palatinis præcipua reipublicæ munera, tantaque eis in comitiis provincialibus auctoritas, ut in ipsis salus reipublicæ steterit, cecideritque. Cujusmodi viris, a quorum fide & perfidia omnis reipublicæ salus pendebat, omnem cum extraneis colligationem & consociationem

tionem interdicare suadebant non solum, sed jubebant fere regulæ prudentiæ, illo præsertim ævo, quo, pace publica nondum edicta, nobiles ejusdem sæpe provinciæ, ortas inter se lites quascunque, martis judicio decidebant, ac arma adversus ipsum principem ferre non tam vetitum erat, ac hodie habetur. Connubia itaque, cum ejusmodi naturæ sint ac indolis, ut familias aristissima plerumque colligatione devinciant, cujus rei testimonium ipsorum principum matrimonia perhibent, merito principes ministerialibus suis, foeminis & masculis, matrimonia cum exteris interdixerunt, ne, orta seditione, exteræ familiæ potentissimæ quæque ministerialibus ad manus essent, rebusque domesticis se immiscerent, ac ministerialium in ordinem reductionem difficiliorem redderent ac inutilem. Scilicet sibi ministeriales suos habere voluerunt principes, nec alienis viribus confisos, id quod istorum temporum ratio postulabat, suadebat necessitas.

Quemadmodum vero principum filii & filiae eam ob causam pro servis haberi nequeunt, quod ipsorum matrimonia ad rationes reipublicæ ita sint alligata, ut mariti & uxores ipsis dentur, non quos ipsi volunt, sed quos reipublicæ utilitas postulat, & singularis commodi in publicum reduntaturi spes commendat: sic ministerialium palatinorum connubia intra limites territorii cohibita, quin ad arbitratum principis ex supra com-

Hæc restrictione nobilitati generis non nocuit.

memo-

memoratis rationibus adstricta, nullam maculam integritati sanguinis ipsorum & generis nobilitati adspargunt.

Sane, si nexus hic ministerialis & restricta matrimoniorum libertas generis nobilitatem attenuasset, Principes & Comites nunquam non hæc munera detrectassent, quorum tamen permultos in numero ministerialium palatinorum in Episcopatibus, Ducatibus & Abbatibus deprehendimus. Exhibent Spangenbergius in Speculo nobilitatis T. I. p. 349. Burgermeisterus in Atrio Comitum, pag. 156. aliique Catalogum eorum, qui omni ævo in quacunque provincia & territorio hæc munera palatina sustinuerunt, quos inter Principes & Comites quoque reperiantur. Sed nimis longum nec hujus loci foret, hujus catalogi, cundo per singula, veritatem in me probandam suscipere, præsertim cum autores ejus vera falsis misceant.

Quare lectorem in historiis versatum ad illum remittam, cui se ea capita, quæ ad demonstrationem rei in controversia versantis faciunt, facile probabunt.

Cap.

Cap. II. De Ministerialibus Militibus Imperii.

Sect. I. De conditione horum ministerialium sub Imperatoribus Francorum.

§. I.

JAm Caroli M. tempore cognitos fuisse Ministeriales Regni, Regibus Francorum sine medio additos, Caroli M. hanc in rem sanctiones evincunt, in quibus non solum *suorum* Ministerialium mentionem facit, sed & talia de iis disponit, quæ eos absque intermedio Regi adscriptos condocent.

Ministeriales Regni jam Caroli M. ævo innotuisse probat.

Audiamus ipsum Carolum præcipientem:

Omnis *liber homo*, ait, qui quatuor mansos vestitus de proprio suo, seu de alicujus beneficio habet, ipse se præparet, & *ipse* in hostem pergat, seu cum seniore suo.

Capitulare.

Quibus apud Arsegisum L. 4. c. 3. additum legimus:

Si aliqui inventi fuerint, qui vel pretio se redimissent, vel dominis permittentibus domi permansissent

G ban.

bannum nostrum & fidem faciant & persolvant : Domini ergo eorum, qui eos domi remanere permiserunt, vel *Ministeriales eorum*, qui ab *eis pretium* acceperunt, similiter bannum *nostrum* revadient,

§. 2.

Quod evol-
vitur accu-
sationibus.

Hæc lex, multis, iisdemque egregiis usibus fecunda, digna nobis videtur, quam in partes dissecemus, inque nostros convertamus usus, id quod commodissime procedet, si paraphrasin donaverimus aliisque idem significantibus expresserimus notionibus.

A liberis hominibus initium facit textus noster, sub quibus, sive cum Schikero in tractatu de prærogativa Comitum, homines equestres & nobiles; sive cum Burgermeistero in libro Atrium Comitum inscripto pag. 52. medium genus inter nobiles & homines proprios intellectos velis, perinde *hic* mihi habetur, cum utroque casu argumentum meum firmiter persistat. Sufficit enim mihi, quod liberi homines dupliciter hic considerentur: quatuor scilicet mansos vestitos aut jure proprietatis possidentes, aut a Seniore quodam feudi lege tenentes. Illi, proprietarii nimirum, Regis mandato ad vexilla vocati, armis rite instructos semet ipsos sistere jubentur. His vero, feudatariis Seniorum sive Dominorum suorum turmis se sociare, & sub horum signis ad Regium

gium exercitum pergere præcipitur. Verum ab hac in expeditionem professione ejusmodi liberi homines, pro duplici hac ipsorum conditione, duplicem quoque se liberandi artem excogitaverant. Quatuor enim manforum jure proprio possessores pecunia a Ministerialibus Regiis hoc onus redimebant, cum contra feudatarii a Dominis suis precibus & are idem impetrare debebant. Vtrumque ab expeditione se subtrahendi modum fraudulentam debiti officii detractionem renunciat Carolus Imperator, poenamque Regiam non solum in ejusmodi liberos homines, expeditiones bellicas artibus subdole fugientes, sed & in Dominos & Ministeriales, iter illis in expeditionem remittentes, statuit.

§. 3.

Ex hac paraphrasi, cum vera legis mente amicissime conspirante, liquido apparet, quod Seniores Franciæ & Ministeriales Regni juxta se ponantur, illis, dominatione in liberos homines sibi beneficiarios, his vero in eos, qui absque intermedio Regi parent, adferta. Quin prono alveo ulterius exinde fluit, ministeriales hos senioribus non fuisse subjectos, sed iis pares,

Ministerialium horum tunc temporis conditio.

& utrosque Regi immediate addictos, id quod magis adhuc exinde clucescit, quod Ministeriales delinquentes non in poenam Seniorum, sed Regis incidisse dicantur. Nec ignobilis sortis fuisse putandi sunt, quoniam liberos homines, seu milites gregarios, ad vexilla a Rege vocatos, sub imperio suo habere dicantur, quod liquido prodit, eos non fuisse gregarios, sed militiae praefectos, & officiales bellicos, a ministerio suo eadem ratione ministeriales vocatos, ac hodie ab officio bellico Galli praefectos militiae *Officiers* adpellitare solent.

§. 4.

Missorum
munus su-
binvenit.

Quin si alia loca a Domino Burgermeistero dicta pagina 52. jam citata in consilium adhibere velis & cum nostro conjungere, facile animadvertes, ministerialibus his Missorum munus spectabile non raro concreditum, quorum provinciam fuisse constat, ut comitibus adjuncti in horum actiones & justitiae administrationem inquirerent, eorumque virtutes & vitia Regi nunciarent. En probationem hujus asserti ex ipso Capitulari:

Vassi vero nostri, dicitur, & Ministeriales, qui Missi sunt, ubicunque venerint, conjectum accipiant.

Quin

Quin imo , eos honoratori loco ac Vasalli minores, gregariorum militum munia in bello subeuntes, habitos, idem Capitulare ostendit, dum

Abbati, *Comiti & Ministeriali Regis* quotidie 30. panes, Vasallo vero Regio 17. saltem adjudicat. Ex quibus verbis simul intelligitur, quod ministeriales nostri non ex Comitum ordine, utpote qui nominatim ab iis separantur, *sed ex eorum numero fuerint*, qui Comites proxime sequuntur.

Quod si quis, his non attentis, adhuc dubiter, ministerialium nostrorum officium bellicum fuisse & militare, eum ad locum ex Capitulari Caroli M. ab auctore Actorum Lindaviensium lit. w. w. 1. f. 605. citatum ablego, in quo Carolus M. ministeriales expresse *viros milites* appellat.

Sectio II.

De Ministerialibus Imperii in Germania ante Interregnum.

§. I.

Ministeriales Imperii a Francis ad Germanos transierunt. Ita comparatum erat cum Ministerialibus Regni Carolingorum ævo, a quibus illos in rempublicam Germanorum translatos varia diplomata fidem faciunt, quæ ministerialium Regni seu absque medio Regi addictorum non solum mentionem faciunt frequentissimam, sed & ejusdem, cum ministerialibus regni francici, jam commemoratis, conditionis fuisse, liquido commonstrant. Utrumque probaturi ab illo initium faciemus, loco omnium, pauca quædam ex historia ante interregnum saltim delibaturi, cum ministerialium Imperii post interregnum ubivis fere obvia & ita frequens mentio sit, ut hospes mihi in omni historia videatur, qui hujus rei exempla desiderat,

§. 2.

Horum ante interregnum mentio. Apud Dominum Lunigium in Archivo Imp. P. S. Cont. 2. in diplomatibus Rhutenicis extat charta, quæ quidem Ludovicum Bavaricum Imperatorem, annumque 1329. in fronte gerit, testimonium tamen histo-

historicum de temporibus retro actis perhibet, notaque, quod Rutheni, a tempore primavæ ipsorum derivationis, qua notissime Carolingorum tempora contingunt, sacri Romani Imperii fuerint ministeriales. En ipsa verba diplomatis:

Cum itaque vos a tempore primeve derivationis vestre ipsi Sacro Romano Imperio per constantis fidei ac devocionis Zelum, & per obsequia multipliciter laudabilia gratantes complacueritis, tanquam ipsius principales ministeriales & vassalli nobiles.

§. 3.

Apud Goldastum T. 1. Const. Imperialium p. 216. §. 5. est privilegium Ottonis I. Imp. de anno 947. Magdeburgensibus datum, in quo Imperator omnibus Statibus & immediatis subditis, (nam mediatis jam in Principibus & Dominis eorum dominatur) præcipit his verbis:

Mandamus omnibus Principibus nostris & Imperii subditis, Dominis, Equitibus auratis, Ministerialibus, & omnibus officialibus tam spiritualibus quam secularibus &c.

Ita quoque Henricus IV. Imper. in constitutione de anno 1062. apud Goldastum Tom. 3. f. 313. servientium, quo nomine sæpius in antiquis monumentis

mentis ministeriales indigitari solent, mentionem facit, iisque facultatem, bona sua sine ullius consensu alienandi, largitur, quod ipsum de ministerialibus Regni, non vero de beneficiariis Principum, quorum feuda non nisi cum consensu dominorum suorum omni ævo fuerunt alienabilia, sermonem esse, abunde testatur.

Apud Tolnerum in Codice diplomatico p. 36. chartam offendo Conradi III. Imp. de anno 1144. ex cimeliis Monasterii Sprinckenbacensis in lucem protraham, quæ in fine testes nominat:

Robertum de Lurenborck, Rheinholdum de Isenborck, Ministeriales Regni.

In alia charta anni 1151. quidam Bertoldus de Neuhausen, quæ familia adhuc in Suevia in præcipuis nobilibus floret habeturque, ab ipso Imperatore Friderico I. Ministerialis Regis nominatur, quod, ne de Ducatu Sueviæ, a Friderico una cum filio Imperiali simul possessio, interpreteris, fidem facit aliud diploma a Gabelcovero in Chronico Neuhusano p. 1. & 9. citatum, in quo anno 1293. Adelheidis de Neuhaus ab Adolfo Imperatore ex Nassovia domo oriundo Ministerialis Imperii nuncupatur.

Nec

Nec prætereunda est charta Friderici II. apud Lunigium M. M. P. S. C. 2. Abtheil 4. pag. 3. qua Ottoni Duci Luneburgensi feudorum suorum investituram imperat, & de ministerialibus ejus ita sancit:

Ministeriales Ducis Ottonis in *ministeriales imperii* assumens, eidem concessit, eosdem ministeriales juribus illis uti, quibus *Imperii ministeriales* utuntur.

Quibus verbis ipse Imperator haud obscure fateatur, Ministerialium Imperii meliorem & digniorem conditionem fuisse, ac illorum, qui Principibus paruerant ac Ducibus.

Idem Fridericus Imperator in diplomate apud Hundium Metrop: Salisb. Tomo 2. p. 407. ministeriales Imperii in Proceribus Imperii jure suffragii in Comitibus Germanorum gavisis commemorat. Supra jam Sectione 2. Capitis 1. §. 14. hujus diplomatis verba exhibui, ex quibus hæc ad nos pertinent:

Super quo facta a nobis inquisitione, per sententiam Principum & subsecutionem tam Nobilium, quam Baronum atque *Ministerialium* & omnium qui aderant, *judicatum* est:

Frequens quoque ministerialium Imperii in Speculo Saxonico mentio, cujus tradita de iis in sequentibus

H

bus

bus interpretabor, hic saltem præmonitione contentus, quod Speculum ante interregnum confectum ministeriales Imperii tam sæpe citet, tamque varia de iis sanciat atque præcipiat.

§. 4.

**Error eo-
rum, qui
ante inter-
regnum
omnia ter-
ritoria
claudunt,**

Ex quibus omnibus, potissimum vero, si cum mox dicendis conjungere velis, intelligitur, omni tempore ministeriales Imperio absque medio bonis & ministeriis adscriptos extitisse, ut nesciam, quorsum eos ablocare illi velint, qui omnia territoria ante interregnum, vigentibus adhuc Sueviæ & Franconiæ Ducatibus, claudere volunt & circumsepire. Sane alia omnia de iis docet Speculum L. I. c. 46. n. 2., quod eos Principum Imperio subdere prohibet verbis:

**Daß der König seine Dienstmanne in der
Layen Fürsten gewalt nicht geben / noch ihre
Schild niedrigen könne / weil sie des Reichs
Dienstmanne wären.**

Sed quicquid hujus demum sit, consultius esse videtur, ut de natura & indole horum ministerialium magis sumus solliciti, confutationem dulcissimæ fabulæ, *de Omnibus* territoriis (nam de quibusdam non dubito) ante interregnum clausis, ad opportuniora tempora dilata,

Sectio III.

Sectio III. De Ministerialium Imperii nobilitate generis.

§. I.

IN Ministerialium imperii igitur conditionem ac indolem inquisituris primo loco se offert nobilitas generis, præcipuum ipsorum ornamentum, ex centum diplomatibus monstrabile.

Ministerialium-Imperii nobilitas generis.

Apud Dominum Lunigium in A. Imp. P. S. Cont. 2. Abth. 6. p. 208. extat diploma jam supra §. 2. sectionis præcedentis citatum, in quo Domini Plavienses ab ipso Imperatore Sacri Romani Imperii *principales* ministeriales, & vasalli *nobiles* nominantur, quorum vasallos & milites in aliis diplomatibus anni 1327. apud eundem Dominum Lunigium c. l. p. 204. obviis, se profitentur:

Probatur.

1) Exemplo Plaviensium.

strenui milites, (sunt ipsa verba diplomatis)
Thoffo de Schoneck, & suus filius Conradus, Dictericus de Tossenwelt, Conradus dictus Sock & Nicolaus frater suus militaris. Henricus de Machwitz, Eberhardus de Widerspertz, Conradus de Milim, & Henczlinus dictus Roeder militaris.

Idem testes subscripserunt aliud diploma citato loco, his verbis:

Et nos Thosfo de Schoneck, Arnoldus de Walchenstein, Gazko de Mencka, Henricus de Machwitz, Conradus de Sack, Nicolaus de Dobeneck & Henricus dictus Reoder Militares seu armigeri prædictorum nostrorum dominorum de Plawen, quorum sumus homines & vassalli, protestamur &c.

At his nobilibus dominantibus,

Titulus strenui,

Hæc, qui diligenter rimari volunt, facile animadvertent, Dominos Plavienses non titulo, sed ipsa dignitate fuisse nobiles. Ut taceam enim expressam nobilium appellationem, qua Imperatori eos cohonestare placuit, ipsorum nobilitatem generis ad liquidum perducunt milites nobiles sub dominatione ipsorum constituti. Hos non infimæ sortis, sed nobilis profapiæ fuisse, fidem facit *strenui* titulus, ipsis in diplomate adjectus, & solis nobilibus militibus olim proprius, ac non raro cum titulo nobilis suppar permutatus, nec ab iis detrectatus, qui alioquin nobilium verbo honestantur. Ipsi nostri Plavienses exemplo & argumento nobis hic esse possunt, qui in nostro diplomate vassallorum nobilium nomine tractati, a Rudolfo Habsburgico in charta apud Dominum Lunig. c. l. p. 201. & Alberto I. de anno 1304. ibidem pag. 202. strenui viri appellantur. Ne existimes autem, singulare hoc esse
in

in Plaviensibus nostris, & una saltim vice factum, provo-
 cato ad diplomata alia apud Dominum Lunigium c. l.
 obvia, in quibus diversi Imperatores eos aliosque no-
 bilitum virorum titulo alloquuntur.

§. 2.

Ex quibus intelligitur ministeriales Imperii non ex-
 eorum fuisse numero, quorum nobilitas generis nexu
 ministeriali suscepto periit, aut qui ex doctrina speculi,
 tanquam ipsi homines proprii, alios servilis conditio-
 nis homines in sua potestate habere non potuerunt,
 cum hic advocatos Plavienses strenuis militibus & no-
 bili genege natis imperitasse videamus, a quibus, ar-
 gumento a majori ad minus desumpto, ad homines
 proprios tutissime concluditur. Non hujus loci est,
 ministerialibus facultatem, homines proprios alendi,
 vindicare, alioquin alio argumentorum, infra separata
 sectione expositorum, apparatu contra negantes insur-
 rexissim, sed spartam ipsorum nobilitatem generis
 probandi in me suscepi, ad quam demonstrandam, ci-
 tatum diploma non parum conferre video.

§. 3.

Ejusdem fere commatis diploma est apud Domi-
 num Lunigium de anno 1329. in N. A. von Reichs-
 Städten P. 2. n. 8. p. 29. in quo cives Augustani Cæ-
 saris privilegio Ministerialibus Imperii in eo exequan-
 tur.

tur, *ut cum aliis nobilibus & vassallis* jus in consistoriis temporalibus dicere possint, quo loco ministeriales Imperii in societate nobilium deprehendimus.

Volumus, statuit Imperator, ut præfati cives Augustenses qui discreti probantur & idonei, tanquam alii fideles & *ministeriales Imperii* in quovis consistorio jurisdictionis temporalis valeant sententias sive jus dicere *cum aliis nobilibus & vassallis*.

Videri quidem posset, dedecori hoc esse ministerialibus Imperii, si argumenta, ad probandam nobilitatem suam, a civibus Augustanis mutua accipiant, sed salva ipsorum existimatio est, honosque integerrimus, si modo rite perpendas, quod in citato diplomate proprio elogio nobilibus accenseantur, quibus cives Augustani, non quidem omnes, sed discreti & idonei, hoc est, imaginum integritate adhuc conspicui, nec matrimonii plebejis maculati, in uno saltem tertio exæquantur.

Cui hoc argumentum nondum satis stringens videtur, illum ad exemplum Johannis de Lichtenberg ablegabo, qui teste Burgemeistro in atrio comitum p.184. in Epistola de anno 1391. a Ruperto Electore Palatino **des Königs und des Reichs Edler Dinstmann** appellatur. Qui hæc nimis recentiora existimant, illis antiquiora suppeditabo, ad Obrechtii dissertationem de fœderibus

3) Exemplum Lichtenbergensium.

4) fœderis de anno 1307.

deribus Statuum Imperii §. 17. f. 13. eos remittens, qui
 fœdus quoddam de anno 1303. exhibet, in quo mini-
 steriales Imperii unacum Comitibus & Baronibus sub
 una rubrica nobilium nomine comprehenduntur:

**und alle Edele Leute / Graven / Freyen und
 Dienstleute die diesen Frieden geschworen ic.**

Ministeriales vero Imperii hic indicari, non solum
 societas ipsorum comitum nimirum & Baronorum
 Imperii, sed & pax seu fœdus, cujus participes hic di-
 cuntur, prodit, quale alioquin non nisi Status Imperii
 immediati *regulariter* percutere possunt.

Eadem fere locutione utitur Imperator in diplo- f.) Fide
aliorum
adhuc di-
plematum,
 mate de anno 1276. apud Schilterum in Inst. Jur.
 Publ. p. 99. præcipiens:

**und solches soll auch gehalten werden mit
 denen Freyn Dienstleuten / Hofgesind und an-
 dern Edelen / welchen ihre Diener oder eigen
 leuth von ihren Herrn gangen wären.**

Apud Dominum Dattium de pace publica ex-
 tat der Reichs: Städte in der Wetterau Verein
 de anno 1340. ubi duplici vice repetitum:

Ritter oder Knecht die man Edelleute he nent.

Omnium vero præstantissimum argumentum sup-
 peditat Charta Friderici II. de anno 1229, apud Domi-
 num

Leibniz in Mantissa Cod. dipl. Juris Gentium pag. 245.
quæ ita incipit:

Fridericus Dei Gratia &c. Comitibus, Baronibus,
militibus, cæterisque nobilibus

quæ allocutio ad ministeriales immediatos præcipue
directa horum nobilitatem extra dubium eo magis po-
nit, quod non de titulo nobilis sed ipsa nobilitate testetur.

§. 4.

6.) Speculi
Saxonici,

Nec abjiciendum est, quod in Speculo Sax: L. 3.
art. 19. ministeriales Imperii cum ingenuis & liberis pari
semper passu ambulent, & pari fere ubique jure utantur.

Ita enim dispositum ibi reperies:

Ingenui seu liberi atque ministeriales imperii li-
cite coram Rege testes esse & sententias invenire
possunt.

Nec omittendum illud argumentum est, quod
homines proprios, teste *sectione nona mox sequenti*, ha-
bere potuerint.

7) Idem
probatur
argumento
ex speculo
Suevico de-
sumto.

Speculum enim Suevicum L. 1. c. 52. n. 4. expresse
satis asserit, quod jus homines proprios habendi ultra
sortem *der Mittelfreyen* seu liberorum medioxumo-
rum, quibus utrumque Speculum nobilitatem fac mûl-
tis vindicat, non descendat. Quod argumentum ma-
jores adhuc vires accipiet, si ministeriales imperii ad
classen supremæ nobilitatis *der hohen Freyen* perti-
nuisse infra probaverimus.

§. 5.

§. 5.

Supra quoque Sect. I, §. 4. ex Hertio diploma citavi, quo imperii, per provincias, officialium nobilitatem probavi, quod hic repetere non dubito, cum in utramque partem flecti, & de Ministerialibus quoque militibus possit intelligi. Cum enim de Munzenberg, quem charta *Dominum, Nobilem Virum & Ministerialem Imperii* vocat, militem secularem in castro suo Arnsburg exercuisse, eodem contextu dicitur.

§) Ex diplomate apud Hertium.

Sectio IV.

Quod Ministeriales Imperii Regi & Imperatori, absque intermedio Magistratu, paruerint.

§. I.

HOs Ministeriales Imperii Imperatori absque intermedio subfuisse, docet Speculum Suevicum, quando L. I. c. 46, n. 2. ita nominatim præcipit:

Ministerialium Imperii immunitas probatur

Daß der König seine Dienstmanne in der Layen Fürsten Gewalt nicht geben / noch selbige erniedern könne / weilen sie des Reichs : Dienstmanne wären.

1) Testimonio speculi Suevici.

§. 2.

a) Specu- Idem fere comprobatur juramentum ipsorum, quod
li Saxonici, Imperatori fecisse dicuntur in Speculo Sax. L. 3. art.
19. his verbis :

Ingenui seu liberi atque ministeriales Imperii
licite coram Rege testes esse & sententias invenire
possunt, quia per sacramentum Regi fidelitatem de-
bitam sponponderunt. Quæ verba textus Germani-
cus nervosius adhuc exprimit, dicens:

Durch das / daß sie dem Reiche gehuldet seyn.

Si instas, intelligi hic juramentum Statibus Impe-
rii a subditis suis præstitum, quod ob illorum cum Im-
peratore vinculum feudale, non inique Cæsari & Im-
perio ultimato datum censetur, regeo, quod sic om-
nes statuum rustici & homines proprii, ob rationem
hanc ad eos quoque quadrantem, coram Rege testes
esse & sententiam invenire, uti in Speculo dicitur, po-
tuisent, quod tamen ipsis in aliis speculi locis differte
abjudicatur.

§. 3.

3) Diplo-
matis Ru-
dolfini,

Denique prætereundem non est Rudolfum Habs-
burgicum in diplomate apud Ludewigium Tomo 4.
MScriptorum diplomatum p. 258. satis evidenter de-
clarasse, quod ministerialibus Styriæ, deficiente tunc
duce, Imperii ministerialium jura in eo indulgeat, ut
nemini nisi Imperatori debeant esse obnoxii.

Sect. V.

Sectio V.

Quod Ministeriales Imperii potuerint esse iudices & testes in tribunalibus Imperii.

§. I.

Aliquoties jam locum ex Speculo Saxonico citavi, qui utrumque rubricæ nostræ membrum evidenter satis firmat, quando ibi dispositum legimus, quod

Ministeriales imperii sunt iudices in tribunalibus imperii.

Ingenui seu liberi atque ministeriales imperii licite coram Rege testes esse & sententias invenire possint &c.

In alia versione latina a Klingio edita, pro verbo *sententias invenire*, redditur verbum *sententias proferre*, ex quo sensus enascitur hic, quod Ministeriales Imperii de litibus Statuum & civium Imperii in summis Germaniæ tribunalibus iudices esse potuerint. Cui hæc interpretatio, variis Speculi iterationibus, ex quibus saltem art. 12. Lib. secundi nominabo, suffulca, & aliis ejus doctrinis congrua, non ad palatum est, aut ad probandam ministerialium Imperii facultatem, qua iudices agere potuerunt, nondum sufficiens esse videtur, illis hujus rei aliam suppeditabo demonstrationem, ex privilegio quodam civibus Augustanis anno 1329. ab Imperatore irrogato, & a Domi-

no Lunigio in Archivo Imperiali in documentis Augustanis num. 8. exhibito, defunctam, in quo diserte satis asseritur,

quod cives Augustenses, qui *discreti probantur & idonei*: (quæ verba ad patricos pertinere existimo) tanquam alii fideles & ministeriales imperii in *quovis* (ergo etiam in tribunalibus Imperii) Consistorio jurisdictionis temporalis valeant sententias sive jus dicere cum aliis nobilibus & vassallis &c.

Quod si forsân consistorii vocabulum a tribunalibus imperii alienum putes & abhorrens, Conradi II. literas, quibus Judicium Rothwilensê constituit, apud Mauritium de hoc Judicio evolvas, ubi Consistorii nomine illud ab ipso Imperatore appellatum reperies.

§. 2.

Quin ipsi-
as Impera-
toris.

Quin aliæ adhuc probationes mihi suppetunt, quibus ministerialium judiciaria potestas extra dubium fere collocatur. Speculum enim suevicum sac cordate docet; quod Comes Palatinus in judicio, quod ipsi in Cæsarem competere dicitur, assessores & socios sibi adsciscere possit ministeriales Imperii. Iisdem ministerialibus imperii facultas judicandi, de litibus ab Imperatore Statibus Imperii motis, vindicatur in Speculo Suevico c. 33. §. 2.

und kriegt Er (der König) umb Gut oder ander Ding / so des Reichs ist, da sollen über sprechen

Hen die Fürsten / und Grafen / Freye / und des Reichs: Dienstmänner.

Nec dubitandum Imperatorem Rupertum eodem ministeriales respexisse, quando Civitatum Imperialium Gelhusanæ & Fridbergensis causam contra Comites Schwarzburgenses se suscepturum promittit, verbis:

und ob die obgenannten von Hoenstein und von Schwarzburg euch darüber zu sprechen und zu betedingten meynten / so wollen wir yn darumb ein Rechte besetzen für uns mit des Reichs: Fürsten / Grafen / Herren / Rittern und Knechten/ die zum Riche gehörent / und wollen uch auch davon des Riche wegen vertreten mit dem Rechten / und denselben Rechten gnug thun. Und wolten sie daran nit ein genügen han / so wollen wir auch mit dem Rechten sein yn für unsern und des Riches Ruchsfürsten am Rynne vertreten / und denselben Rechten / in derselben maße auch genüge thun.

§. 3.

Denique prætermittendum haud est, quod in speculo Saxon. L. 3. art. 81. dispositum reperiatur:

Si banniti alicujus comitatus obierint, Princeps Romanus ministerialem Imperii per sententiam licite manumittet & eum bannitum in eo comitatu

I 3 efficiat,

efficiat, ut ne jus defectum patiat, & ut bannum ibi fervetur regium.

Cur manu-
mitti de-
buerint Mi-
nisteriales
Imperii si
judices
constitui
voluerint.

Hoc saltem dubium in hoc textu, cur ministeriales imperii manumissione opus habere dicantur, si judices constitui voluerint. Dominus de Ploennies, cui doctrina Romana de manumissione caliginem oculis offudit, hanc ministerialium imperii manumissionem in notam servitutis interpretari conatur, quibus nœviis, post demonstratam a nobis ministerialium imperii dignitatem, nobilitatem, ingenuitatem, jura egregia, & facultatem, homines proprios alendi, ipsis competentem, nemo, qui non omnem rationem exuit, amplius adstipulabitur.

§. 4.

Rectius igitur hanc manumissionem de resolutione nexus militaris, quo ministeriales Regni Imperio adstricti fuerunt, quique cum officio judicis mere *civili* stare amplius non poterat, interpretandum existimo, cujus rei infra rationes dabo gravissimas.

Jura in
Comitiis
Imperii di-
xerunt.

Quid? quod? in ipsis Comitibus Imperii eos de litibus Statuum ad Imperatorem & Imperium delatis sententiam ferre videmus, ceu ex diplomate Friderici II. apud Hundium in Metropoli Salisb. P.2. p.407. apparet, ubi Fridericus Imperator:

Super lite quadam facta a nobis inquisitione per sententiam principum, & *subsequentionem* tam Nobilium quam Baronum atque *Ministerialium* & omnium qui aderant, NB. *judicatum esse* testatur,

§. 5.

§ 5.

Nec defunt testimonia, quod iudices arbitros ^{Fuerunt quoque arbitri electi.} egerint, in quos non raro Status Imperii in causis litigiosis compromiserunt. Eo enim refero diploma de anno 1272. in deductione Stolbergenſi Comitatum Kœnigſteinenſem concernente p. 3. numero 4. in appendice exhibitum, in quo vidua quædam Conradi de Schonberg, præſentibus quibusdam ministerialibus Imperii, coram iudicio civitatis Francofurtensis eviciſſe fatetur, quod libera ipſi competat de bonis ſuis diſponendi facultas.

§. 6.

Ad minimum, diplomate citato, illud proficio, ^{Possunt esse testes,} quod ministeriales imperii pro testibus *in iudicio* habilibus ac plenæ fidei habiti ſemper fuerint. De extra judicialibus actibus enim minus adhuc dubium reſtat, cum centum diplomata proſtent, quæ ministeriales imperii testes ſubſcripſerunt. Quædam eorum ſupra jam Sectione I. huius capituli ex Tolnero aliisque allegavi, quibus unicum adhuc jungam, quod jam ex deductione Stolbergenſi citavi. Illud enim testes ſubſcripſerunt Conradus de Saſſenhuſen, Winter de Breuningsheim, Werner de Schelme, Gerlacus

frater ſuus &c. *milites imperii ministeriales.*

Sect.

Sectio VI.

Quod Ministeriales Imperii quantum
gesserint clypeum, Comitibus & Baro-
nibus Imperii in eo dignita-
te pares.

§. 1.

Doctrina
de septem
clypeis ve-
ratissima.

QUANTUM negotium facesserit eruditus doctrina de
septem clypeis militaribus, vulgo *denen 7. Heerschilden* illi sciunt, qui eruditorum hac in re dis-
sensum non ignorant. In causam hujus sententia-
rum diversitatis inquirenti sæpe mihi se obtulit,
quod speculatores alienis potius, quam suis oculis
videre maluerint, hoc est, instituta & mores Germa-
norum peregrinis legibus conspurcaverint, id quod
effecit, ut attentus lector vix habeat, ubi pedem fige-
re possit.

§. 2.

Specula-
toris Saxo-
nici de iis
doctrina ad
jus Longo-
bardicum
se refert.

Speculator enim Saxonicus oculos in Longobar-
dorum mores & leges feudales defixas habuit, quæ
tria vassallorum genera, Capitaneorum nimirum, val-
vassorum & valvassinorum constituunt, ad cujus do-
ctrinæ normam speculator doctrinam suam de septem
clypeis

clypeis effinxit, Imperatore, Principibus Ecclesiasticis & secularibus, ac denique Comitibus & Baronibus, in capitaneorum classem relatis, quos quatuor clypeorum & dignitatum gradibus iterum discrevit, vassallis eorum quintum clypeum vindicans, sexto vassallis horum vassallorum relicto.

§. 3.

Sed videamus ante, quid Longobardi Capitaneorum, valvassorum & valvassinorum nominibus sibi Juris Longobardi-
veri mens
disquiritur. voluerint, facile deinde ex eo judicaturi, an doctrina eorum ad Germanorum nobilitatem quadrans sit & applicabilis.

At enim ne existimes me Longobardorum jura in alienum & mihi proficuum sensum detorquere, malo alienis quam meis verbis rem exprimere, quem in finem Celeberrimum Dominum Gundlingium in dissertatione: An venter nobilitet pag. 30. loquentem inducam.

§ 4.

Quamobrem, ait, semper sum miratus, voluisse Ex sententia Domini Gundlingii, octos plerosque nobilitatem germanicam effingere ad doctrinam, quæ de vassallorum ordinibus in feudorum legibus invenitur; cum tamen levis duntaxat similitudo occurrat, multaue in ceteris distantia differitas-
K
que,

que ut cum Lucretio loquar, observetur. Promanavit is, quantum conjicio, error ex ignorantia nominum, quæ sine veterum annalium fide, sine instrumentorum publicorum ope, soli ingenio puerilibusque opinionibus inixi exponere conantur. Hinc nesciunt prorsus, quomodo Duces, Comites, Barones dicantur Capitanei: quid? quod? persuadent sibi plerique, ferre eos Capitaneorum nomen, quod sint militiæ dediti, plane ut nos hodie tribunos militum Capitaneos appellamus. (Capitains.) At lepidissime falluntur omnes. Capitanei sunt, qui beneficia sua tenent in capite, ut est in constitutionibus Siculis, vel a capite, hoc est a Rege, nullo interveniente medio. Ex quo est, quod Comites, Barones, Marchiones sint utique Capitanei, quia Regi ~~apertum~~ feuda sua debent: utut vasalli interea omnes. Ceteri vero, qui sunt vasallorum vasfi, Valvassores audiunt, syllabis ad pronunciandum difficilibus elisis. Hi & Dominis suis jurabant & Regi, dicti haud raro nobiles atque incolæ oppidi aliqujus castelli, seu burgi, aliis iterum conferentes manfos fundosque, ut Jacobus Sirmondus in not: ad Lib. II. Godefridi Vindocinensis permultos jam ante annos docuit. Valvassini vero minimi vasalli sunt, quod vocula diminuens clare indicat, qui partim a Capitaneis, partim a valvassoribus feuda accipientes sua, alios sub se non habebant beneficiarios, quin ipsi erant Vasalli minimi,

nimi, & velut individuum in Logica scholastica, sub quo collocari nihil amplius potest. Experietur nunc aliquis, utrum, posita hoc explicatione, ad nobilitatem nostratam majorem, vel minorem rite cognoscendam inde aliquid sperari opis possit? Hoc namque modo *etiam nobiles, quos immediatos apellamus, capitanei erunt*, siquidem nemini, nisi Imperatori imperioque sint obnoxii. Tota, si qua est, similitudo eo redit, Capitaneos, Valvossares nobiles mediis, qui sub Ducibus, Marchionibus, Comitibus agunt, quadantenus videri consentaneos: utut hi apud nos consueta ratione in agris vivunt, illi autem civitates incoluere, portas, turrets, mœnia custodientes, ne plebs aditum obstruere Regibus, aut capitaneos Regum vicarios civitate excludere, insolenter auderet. Valvassini vero tantum abest, ut nobiles & ingenui fuerint omnes, etiam plebeji, quin potius Francia fœdum existimaverint, magno eos numero admittere. Quod res efficit, ut frustra egisse credam omnes, qui haustam apud Longobardos doctrinam patriis accommodare moribus, eamque ad nostrorum nobilium contendere ordines fatergerunt. Si qui vero sunt, qui de expositione, quam de Capitaneis, Valvassoribus & Valvassinis in medium tulimus, subdubitent eos ad Petri de Marca Historiam Bearnæ itemque Marcam Hispanicam Vincentiique Borghinii dissertationes Italica lingua scriptas & Justj

tanini libellum desse masnade læti lubentesque ablegamus, ubi probationum copia: quamvis & nos nonnulla reddidimus clariora.

§. 5.

Gundlingii
Explicatio
probationibus
firmatur.

Ne vero obicere possis Dominum Gundlingium suo sensu in hoc abundare, ipsum Obertum de Orto illi advocatum dabo, qui 2. f. x. satis expresse præcipit:

Qui *a principe* (sub quo intelligit Regem) vel aliqua potestate (quo verbo aliarum rerum publicarum dominos innuit, cum leges feudales non imperio Romano proprias, sed omnibus gentibus communes se tradidisse credat:) de plebe aliqua vel plebis parte per feudum est *investitus*, is Capitaneus appellatur, qui proprie valvassores majores olim appellabantur. Qui vero *a capitaneis* antiquitus *beneficium tenent*, valvassores sunt.

Ex quibus verbis intelligitur, hujus distinctionis rationem non a dignitate personali, sed a medietate & immedietate nexus feudalis esse desumptum, quo probe perpenso, recte Dominum Gundlingium, qui Schilterum ad J. F. A. pag. 32. consentientem in eo habet, judicasse arbitror, quod ex hujus doctrinæ vera mente Equites hodiernos immediatos ad Capitaneorum classem

sem referat, utpote qui ab ipso Imperatore de bonis olim militaribus investituram acceperunt. Ad quos enim quadrat alicujus rei definitio, ad illos etiam definitum pertinere censetur, nisi omnes logicorum regulas invertere velis & tollere.

Scilicet hac Logicorum regula in consilium adhibita, Equites immediate Imperio addicti ex doctrina Speculatoris Saxonici, divisionem clypeorum Germanicorum ad normam Longobardicæ distinctionis inter capitaneos, valvassores & valvassinos effingentis, aut ad quantum clypeum liberorum dominorum, aut ad nullum plane debent referre, cum quinti & sexti descriptio ad ipsos, tanquam ad homines a nemine nisi a Rege ipso investitos, minime quadret.

§. 6.

Eandem juris Longobardici doctrinam præ oculis mihi habuisse videtur Speculator Suevicus, doctrinam de septem clypeis exponens, cujus tradita, a paucis rite intellecta, itidem examinasse consultum existimavi.

Dividit nimirum omnes homines clypei capaces in liberos & *ministeriales*, NB. *armigeros statuum*, quos illis ideo opponit, quod nexu quodam strictiori, non vero, ut alii putarunt, servili NB. *liberis* jungantur teneanturque. Scilicet ejusdem quidem, nobilitatis & ingenuitatis sunt cum liberis, sed nexus ille ministerialis in

Speculi
suevici de
clypeis do-
ctrina.

remotiorem eos classẽm rejecit, cujus rei rationem infra ad oculum demonstrabimus.

§. 7.

Quid ipsi
sint mittel-
frey. Liberos iterum subdividit in immediatos & mediatos, semper-frey aut quod idem & hoch-frey und mittel-frey / quos postremos non solum ideo medios appellat, quod Principes & Comites Imperii summum, Mittel-freyen intermedium, & ministeriales armigeri Statuum imperii infimum nobilitatis gradum constituent, sed & quod aliis statibus imperii subiecti, Imperator immediate saltim, mediantibus nimirum dominis suis, obediunt.

Quid semper-frey.

Illos vero denen semper-freyen ideo hoc nomen imposuit, quod jus habuerint standi in comitiis imperii, quæ, antiquitus synodi appellata, his synodalibus, denen sendbarfreyen/nomen dederunt.

§. 8.

Quorum, cum iterum quatuor genera, secundum diversos nobilitatis & dignationis gradus, fuerint, recte eos in quatuor classes subdividit, ita ut Imperator primum, Principes ecclesiastici secundum, Laici tertium, quartum liberi domini, qua appellatione Compilatori Comites, Barones Ministeriales & Equites omnes, imperio immediate subiecti, veniunt, clypeum seu locum fortirentur.

§. 9.

§. 9.

Denique mediata nobilitati, hoc est, quæ Ducibus & Comitibus parent, sive Comites sint, sive Barones, sive Equites seu ministeriales milites, quantum clypeum & locum assignavit, sexto ministerialibus armigeris, ob rationes infra edifferendas, relicto.

§. 10.

At ne aliquid dixisse videamus, quod aut nullis plane, aut ruinosis fundamentis suffulciatur, singula dictorum justis rationibus communire postulat necessitas.

Primum erat, quod liberi & ministeriales hinc non more Romanorum sibi opponantur, quippe qui servos ab ingenuis capite & statu distinguunt, sed in eo saltem discernantur, quod liberi immunes sint a nexu ministeriali, quem non servilem, sed militare, & singulari cæteroquin dignatione & eminentia conspicuum fuisse, infra ad oculum demonstrabo. Quo ostenso, quilibet facile largietur, quod compilerator ministeriales a liberis in eo, quod hi ingenui, illi servi fuerint, per rei naturam distinguere non potuerit.

Quo sensu ministeriales a speculatore liberis opponantur.

Alterum erat, quod medioximi sive die *Mittelfreyen* sint illi, qui, mediantibus aliis Principibus, Imperio subsunt, aliisque ex superiori nobilitate nexu feudali

Probatur quod medioximi, die *Mittelfreyen* mediantibus

Ducib⁹ &c.
Imperio pa-
roerint.

feudali vivunt adstricti, cujus asserti probationem sat liquidam suppeditat jus Alemannicum provinciale, prouti Meichsnerus illud exhibet, verbis apud Schilterum J. F. A. p. 32. obviis:

Das andere sind die Mittel-freyen / das sind die / die der hohen freyen Mann sind.

Semper-
freye.

Tertio loco asserui, quod liberi summi die hohen-freyen idem sint cum semper-frey / ad quod statuendum me induxit decantata illa Friderici II. Imperatoris constitutio de anno 1236. ubi hæc verba leguntur:

An allen Sachen die hiebevur geschriben sind / mag ein ieglicher semper Freymann / der sein Recht hat behalten / er sey Fürst oder ander Hochmann / helfen bezeugen was er weiß.

Quæ verba affirmant simul, sub nomine der Semper-freyen und Hoch-freyen Principes quoque comprehensos, quod idem firmat textus Juris Provincialis Alemannici ex Meichsnero mox citatus:

Hier soll man mercken dreyerley freye Leute / welche Recht die haben. Es heißen eins semper-freyen / das sind die freien Herren / als Fürsten / und die andern Freyen zu Mann haben.

Quod si igitur verum est, uti ex dictis pronò alveo profluit, quod Hochfrey sint illi, qui Imperio imme-

immediate subsunt, *Wittelfrey* vero, qui, mediantibus aliis, Imperatori demum parent, certissime consequitur, quod ministeriales Imperii & Equites hodie-
num immediati, absque ullo intermedio soli Imperatori obnoxii, ad superiorem nobilitatem *den Hochfreyen und* semper *freyen* / adeoque ad quartum clypeum pertineant, in quo Jus Alemannicum nostrum cum Saxonico supra exposito amicissime conspirat.

Quod equites immediati quarto clypeo gaudeant.

At forsân probationem desideras asserri, quo Comiticia Imperii, Synodi vocata, superiori nobilitati nomen hominum Synodaliū, vernacula *der* semper *Leute* / *oder sendbar Leute* præbuisse contendi. Sed Schilterus in J. F. A. pag. 35. fecit, ut hac probatione superfedere tuto possim. Post longas enim aliarum opinionum recensiones & refutationes ita concludit:

Quamobrem has quidem priores Significationes fictas utique arbitror, tertiam vero genuinam atque vetustam, sed quæ non ex hybrida voce, sed & ipsa genuine & ex asse Germanica fluit, & quam analogia grammatica suppeditat. Id quod nec Goldastus in vocabulo *sempermann* negat: & in nostro semper *frey* idem visum Linnæo in Ad-
dit: T. 1. 4. 5. 26. usos esse Alemannos voce Momper, constat ex Lehmann. Chron. l. c. & aliunde & quidem pro tutore aut procuratore: Est

L

autem

autem contracte pronunciatum ex integro *Mundbar* / unde *Mundebarbe* / tutela , vid. Du Fresnium in Glossar : Ad eundem modum cum vocula *semper* comparatum est, id enim plene atque integre sonat *sendbar* / quod compositum est ex *send* Synodus, Placitum, mallus & conventus publicus Regis, Episcopi & Comitis; sicut apud Saxones *Schöppenbar* eodem fere significatu dictus, qui etiam Bannitus. Videlicet non omnes erant capaces Synodis & Placidis assidere, sed sanguine & virtute clari. Itaque *Schöppenbar* / *sendbar* & *semper frey* / sicut & *Schöppenbarfrey* dicti, qui jure suffragii in Synodis & placitis gauderent. Atque hi fuerunt nobiles vasalli immediati tempore Carolino,

§. II.

Offenditur,
quod Comites &
Barones mediati
Ministerialibus Imperii clypeo cedant,

Non desunt quoque aliae probationes, quibus hanc vocabuli, *der* semper *Leute* / etymologiam sufficere possem & corroborare, sed cum parum utilitatis exinde ad doctrinam meam de ministerialibus proficiatur, merito prætermitto, loco earum demonstraturus, quod Comites & Barones mediati in quintam Classen rejecti, Comitibus, Baronibus, Ministerialibus & Equitibus Imperii immediatis clypeo cedant.

Qua

Qua sparsa defunctum me credo, si ad doctrinam de imminutione clypei, von der Erniedrigung des Heerschildes / provocem, cujus nervum Speculum Saxonicum in hæc verba includit:

Wird einer eines andern Mann (i. e. Vassallus) der niedert sein Schild.

Applicationem hujus doctrinæ statim habes in Principibus Laicis, quos Speculator ideo in tertium clypeum se rejecisse contendit, quod Ecclesiasticorum Principum facti olim sint Vassalli. Ministeriales igitur & Equites imperii, cum nemini nisi Imperatori sicut obnoxii, secundum hætenus tradita, quartum clypeum tenent, Comitibus & Baronibus mediatis, ob nexum Vassallicum & subdicitium, quo aliis Imperii Principibus & Comitibus adstringuntur, ad quintum clypeum rejectis. Idem adhuc clarius evadit, si locum Speculi Suevici L. I. c. 46. n. 2. supra jam Sect. 2. §. 1. citatum in consilium adhibeas, in quo ministerialibus imperii integra & haud imminuta clypei dignitas expressè satis asseritur.

His rationibus, si defensores ordinis equestris immediati in doctrinam de præcedentia Equitum Imperii præ Comitibus & Baronibus Principum &c. pugnasent, non habuissent, cur ipsis in alio scripto contradixissent. Sed aliis rationibus parum concludentibus

& falsis suppositis innixis, usos refellere suadebat tractandorum series, quibus in ipsa re facillime adstipulor.

§. 12.

Scio equidem alios alia omnia docere, sed scio quoque, eos, justis rationibus destitutos, aliquid dicere, quod contra argumenta a me allata stare prorsus nequit. Ad minimum hoc, quod de ministerialium Imperii digniori præ ministerialibus Principum clypeo scripsi, ex jure Provinciali quoque Alemanniæ c. 46. n. 2. tam certum est atque perspicuum, ut non videam, quid opponi possit. Ita enim ibi :

Das ist deren / daß sie Dienstmän des Reichs
sind / deren mag der König sein Dienst nicht ge-
niedern / wenn gäb er ihnen in der Layen-Fürsten
Gewalt / so hätte er sie geniedert.

Ex quibus verbis alia adhuc conclusio profluit, quod nostri ministeriales Imperii & dignitate & loco, quin & gradu nobilitatis ministeriales Principum, sive milites sive Palatinos, utpote ad quos ratio Speculi Alemanniçi quoque pertinet, antecedant, ex quo ulterius consequitur, quod præcedenti capite ante palatinos de iis jam agi debuisset, nisi doctrina de ministerialibus Palatii Regii, ad quorum normam hi palatini principum effecti sunt, seriem continere & applicationem ab illis ad hos statim facere jussisset,

Sectio

Sectio VII.

De Officiis Ministerialium Imperii erga Cæsarem & Imperium.

§. I.

Ministerialium Imperii Officia fuisse bellica & militaria, ita ut ad vexillum vocati se sistere deberint, Juris Feudalis Alem. c. 7. §. I. testimonium evincit, ita enim sancit illud:

Ministerialium Imperii Officia fuerunt bellica,

Alle die oberhalb Osterland von dem Reiche belehnt sind / oder des Reichs Dienstmann sind / die sullent dienen zu Binden und zu Polent und zu Lehen. Ein jeglicher Mann soll dem Reiche dienen mit seinen Kosten sechs Wochen.

Eodemtendit Diploma in deductione Stolbergensi de Comitatu Königsteinensi in appendice documentorum num. 4. de anno 1272. obvium, in quo Conradus de Sassenhusen, Winter de Breuningsheim, Wernher de Schelme, Gerlacus frater ejus, Gerlacus de Bomersheim, multique alii *milites Imperii ministeriales* expresse dicuntur, quæ descriptio ipsorum officia militaria satis prodit evidenter.

§. 3.

Et licet Castrenses quoque officio militari fungantur, nec raro in documentis titulum militum sustineant, ceu ex unico diplomate Rudolphi Habsburgici de anno 1287. apud Dominum Lunigium in A. J. in Documentis Fridbergensibus p. 103. clarissimum est: Hoc tamen sibi non obstare credunt, cum castrenses ab expeditionibus campestribus immunes fuerint, castris Imperii defendendis saltim vacantes, militibus contra ministerialibus ad professionem in expeditionem adstrictis. Extra dubium hoc collocare putant Jus Feudale Alem. c. 139. §. 2.

Don Burg-Lehn soll der Man nit Heerfarth
waren / noch keinen andern Dienst thun. Er soll
uff der Burg wonnen / und sie bewaren / und weh-
ren / ob sie es bedarff.

Nec obstare credunt Diploma Wilhelmi Imperatoris apud Lunigium n. 1. p. 101. in documentis Fridbergensibus, quo Castellanos Fridbergenses ab expeditionibus transmontanis aliisque bellicis immunes pronunciat, cum privilegium ejusmodi hoc sua natura non supponat, sed etiam omnibus officiis non campestribus possit impertiri.

§. 4.

§. 4.

Quorum
doctrina re-
fellicur,

Sed quicquid hujus discriminis demum sit, utro-
rumque officia sua natura bellica permanent & mili-
taria, quo fit, ut castrenses non solum militum titulo
sæpe ab ipsis Imperatoribus mañentur, ceu ex Diplo-
mate Rudolphi Habsburgici de anno 1287. apud Domi-
num Lunigium in A. J. in documentis Fridbergensibus
p. 103. de Castellanis castri Fridbergensis constat, sed
& ministeriales audiant, quod Diploma Friderici Du-
cis Sueviæ anno 1189. Monasterio Adelbergensi con-
cessum, & ab Autore Monumentorum Witembergen-
sium T. I. pag. 25. exhibitum extra omnem dubitatio-
nem constituit, quando illud testes subscribunt:

*Liberi homines Godofredus de Winider, Al-
bertus de Rabinstein &c. Ministeriales Ulricus de
Rechberg, Fridericus Cunradus, Gerungus, Bernoldus,
omnes castellani in Stouphen.*

Nec est, cur ministeriales imperii campestres ho-
rum castrensium Imperialium societatis pudere de-
beant, cum in documentis publicis honorabili nobilium
titulo ab Imperatoribus honorentur, iisdemque, ac
ministeriales campestres, egregiis juribus conspicui sint.
Illud ex diplomatibus Rudolphi Habsburgici & Caroli
IV. apud Dominum Lunigium in documentis Fridber-
gensibus p. 103. & 191. obviis, probabo, in quibus Frid-
bergenses

bergenses a Rudolfo nobiles & strenui Viri Castrenses de Fridberg, Gehlnhusani vero a Carolo IV. die edlen Burg: Leuthe zu Gehlnhusen appellantur, hoc vero, jura nimirum & privilegia demonstraturus, partim ad horum jurium rationes, castrensibus quoque communes, partim vero ad eundem Domino Lunigium cit. loc. remittam, qui lectori probe attento satisfaciet.

Sect. VIII.

Quomodo Ministeriales Imperii differant a Militibus simplicibus & Vassallis Imperii.

§. I.

Ministeriales Imperii milites esse, militaribusque officiis perfungi, in præcedentibus evictum dedimus. Sed sicuti militum nomine & hodie & antiquitus supremi quoque belli Duces, una cum omnibus iis, qui militibus gregariis imperio præfunt, appellantur: ita quæstio oritur, an ministeriales nostri militibus gregariis, an horum vero præfectis, hodie Officers, sint accensendi?

An ministeriales imperii milites fuerint gregarii an vero horum præfecti?

Leges Imperii Cæsarumque diplomata ministeriales Imperii a militibus non solum sæpe nominatim distinguunt, sed & eos semper fere ante milites collo-

M

cant,

cant, quo ipso illos nobilius militum genus, gregariis anteferendum fuisse, liquido testantur. Evolve, sis, Caroli IV. Wenceslai, Sigismundi ac Friderici III. diplomata, & in omnibus fere hunc ordinem deprehendes, ut post Comites & Barones ministeriales ponantur, quos simplices milites & servi, *Ritter und Knecht*/ excipiunt. Ut ex multis duo saltim huc repetam, extat apud Dominum Lunigium in A. J. in documentis Comitum Bentheimensium pag. 6. diploma, in quo hunc ordinem tenet Wenceslaus Imperator:

Qua propter universis & singulis Principibus ecclesiasticis & secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, *Ministerialibus, Militibus, Clientibus* &c.

Eandem seriem nescit Fridericus III. Imperator in charta apud Dominum Lunigium c. l. p. 55. in documentis Hanaviensibus :

Und gebiethen darum allen Unsern und des Reichs Fürsten / geistlichen und weltlichen Grafen / Freyherrn / Herrn / Dienst Leuthen / Rittersn Knechten und Stätten &c.

Magis vero adhuc stringit argumentum ex Reformatione Politica ejusdem Friderici III. de anno 1442. quippe quæ legis in Imperio vim habet & potestatem, desumptum, in qua Imperator ministeriales itidem a militibus

litibus seperat, aliosque his anteponendo digniores fatetur. Ita enim incipit dicta Reformatio:

Wir Friedrich von Gottes Gnaden ꝛc. entbiethen allen Unsern und des Reichs Churfürsten/ Fürsten/ geistlichen und weltlichen/ Grafen/ Freyen/ Herrn/ Dienst-Leuthen/ Rittern/ Knechten ꝛc.

Qui hoc ab ordine argumentum ad digniorem locum admittere nolunt, illos attendere jubeo, quod in allegatis locis non solum perpetua uniformitas sit, sed & dignitatum series & ordo, quo gradus nobilitatis se invicem excipiunt, in reliquis probe observetur, ut error in solis ministerialibus commissus dici debeat, quod ii saltem asserunt, qui leges Imperii sine judicio credunt conceptas.

Hoc quidem non nego, quod vocabulum ministerialium Imperii non raro latius pateat, & de militibus Imperii gregariis quoque usurpetur, ut probe attendendum sit, an a militibus expresse separentur, quo non facto, latiore merito significatum retinet. Sed quicquid hujus demum sit, sive de militum præfectis, sive de gregariis accipias, eadem jura in utroque deprehendes, cum ad utrumque genus quadrent, ex quibus quartum clypeum & tantam dignitatem totque jura Ministerialibus asserui.

§. 2.

Eadem fere differentia inter Ministeriales Imperii & vassallos minores, qui ex doctrina juris feudalis cum militibus gregariis olim fere coincidebant, fuisse mihi videtur, quod tamen discrimen semper observatum fingere minime debes, cum plures sint vassallorum significatus, pluresque etiam horum a Ministerialibus differentes.

Quomodo Vassalli minores distinguantur a ministerialibus.

Vassallorum enim vocabulum latius patet, Duces quoque & Principes Imperii complexum, militum Ministerialium Imperii notione ad Dominorum & Equitum immediatorum ordinem saltim pertinente, quæ distinctio efficit, ut non raro vassalli præ Ministerialibus Imperii priori & honoratori loco nominentur, cum contra illo casu, quo vocabulum vassalli strictissime & de militibus saltim gregariis accipitur, Ministerialibus longo intervallo postponantur.

Probationis loco remittam te ad textum ex Jure Feudali Alemannico §. 1. hujus Sectionis citatum, in quo Vassallos a Ministerialibus Imperii distinctos & potiori loco nominatos vides, sub quibus non nisi Duces & Principes potes intelligere. Alium ordinem servat Imperator Ludovicus Bavarus in Diplomate Rhutenis dato, & ex Lunigii A. J. pag 208. in documentis Comitum jam sæpe citato, in quo Rhutenos priori loco

co

co Ministeriales, & posteriori demum Vasallos Imperii nominat, quod postremum non obscure innuit, officium ministeriale, cum nexu vasalitico in una persona conveniens, dignius haberi & æstimabilius. Ex quibus simul liquidum evadit, quod vasalli & Ministeriales Imperii non in eo sibi opponantur, ac si illi saltim non hi, feuda teneant, cujus contrarium jam exemplo Plaviensium constat. Sed eorum in aliis quærenda est differentia.

§. 3.

Scilicet vasalli suis sumptibus militare debebant, feudi fructus pro salario habentes, ministerialibus stipendio *in super* non raro ad id conducendis, id quod jam jus feudale Alemannicum innuere mihi videtur, quando loco §. 1. hujus Sect. allegato vasallos a Ministerialibus Imperii separat, & de illis, vculo *der Manne* comprehensis, non vero de his repetit, quod propriis sumptibus se sistere debuerint. Scilicet multi in Imperio nobiles immediati degebant, qui bona sua alodii jure possidebant, quibus expeditiones bellicæ sine stipendio imperari minime poterant, licet, deficiente ad huc tunc temporis militia mercenaria, ad militiam Imperii se obstrictos facile profiterentur. Hi itaque stipendiis invitandi erant, præfecturisque militaribus, ex quo nata deinde est ministerialium militum

Vasalli sine stipendio militabant, ministeriales vero, si nullo feudo præditi erant, stipendio conducti.

præ gregariis vasallis dignatio & prærogativa. Cui alia accedit differentia, quod vasallorum officia non semper sint militaria, id quod potissimum in feudis a regularecedentibus contingit, partim vero intra limites legum feudalium contineantur, ita ut ad certa saltem tempora certisque locis & conditionibus exsolvantur, ministerialibus Imperii, absque his conditionibus, pro convento stipendio ad equos stratos semper & paratos alendos, obstrictis, quod tamen arctius vinculum eos deterioris conditionis minime faciebat, quin potius ipsis præ vasallis tantum officiorum cumulum imperio non exhibentibus, ipsa ratione suadente, locum tribueret honoratiorem.

alia adhuc
eorum dif-
ferentia.

Sectio IX.

Sectio IX.

Quod Ministeriales Imperii olim
suffragio in Comitibus Imperii gavisi
sint.

§. 1.

IN præcedentibus evictum dedi, quod Ministeriales Imperii milites fuerint, servitiæque militaria Imperatori ac Imperio perfolverint. At vero milites, jam Julii Cæsaris ævo, regiminis erant participes, & ad publicas deliberationes vocabantur.

Milites antiquissimis temporibus participes fuerunt Regiminis in Germania,

In omni Gallia, inquit, hominum, qui aliquo sunt numero atque *honore*, genera sunt duo. Nam plebs pene servorum loco habetur, quæ per se nihil audet & *nulli adhibetur consilio*. Sed de his duobus generibus alterum est Druidum alterum *Equitum*.

Si dubitas hæc ex Gallia in Germaniam proprio ausu transferre, quod dubium tamen facile tibi eximet Dominus Thomastus in diss. de hominibus propriis p. 39. idem apud Germanos moris fuisse, Taciti testimonio evincam. Hic enim cap. 25. servos & liberos disserre satis à coimperio eo ipso excludit, dum ingenuis & mobilibus illud vindicat. Liberti, ait, non multum supra

pra *servos* sunt. Raro aliquod momentum in domo, *nunquam* in *civitate*, exceptis duntaxat iis gentibus, quæ regnantur : ibi enim & super *ingenuos* & super *nobiles* ascendunt. Sub his ingenuis non cives, utpote quos antiqua Germania eo tempore una cum urbibus ignorabat, sed hodiernos milites & nobiles intelligi, & civici ordinis hominum defectus & Taciti descriptio evincit, qua ingenuorum & dominorum in servos imperium ita depingit, ut parum ab hodiernis nobilibus inferioribus distet. Hos ingenuos seu milites & equestris ordinis homines Tacitus plebem vocat, Romanos imitatus, qui, Senatorio ordine excluso, reliquos omnes sive patricii essent, sive equestris ordinis homines, sive cives Romani honoratiores, sive viliores, plebis appellatione complectebantur. Dubium omne in eo tollitur, si consideres, quod Tacitus cap. II. plebem apud Germanos in consortium imperii vocet, libertos vero & servos ab eodem cap. 25. excludat, quod efficit, ut hi sub plebis vocabulo ex more loquendi Tacito solenni non veniant, sed de militibus & equitibus, civico ordine plane exulante, hoc verbum accipi debeat. Quod si ulterius instes nondum evictum esse, quod sub nomine ingenuorum milites lateant gregarii, ad ipsa Comitia Germanorum te dimitto, quæ, teste Tacito cap. 11. armata erant ac militaria omnibusque ac singulis militibus patebant. Ita enim ibi:

De

De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes.

Cui accedit, quod civici ordinis hominibus tunc temporis deficientibus, nemo sit, ad quem vocabulum ingenuorum adæquatus pertineat, quam ad equites & milites, nec classis restat, ad quam eos referre possis. Nam ad libertorum ordinem forsitan eos non rejicies, id quod descriptio dominii, quod in liberos & servos exercent, non permittit. Nobilium superiorum vero numero minime accenses, quo ipso tamen horum militum nobilitati nihil detractum infra demonstrabo.

§. 2.

Hæc Germanorum indoles, licet posterioribus temporibus Reges & Imperatores furca eam expellere conati sint, solos Duces & primi ordinis nobiles subinde ad Comitæ & deliberationes vocantes, tamen usque recurrit, ita ut Carolingorum & Imperatorum Teutonicorum ævo milites nobiles inferiores in consortio regiminis, quin ipsius Electionis Regiæ, deprehendas. Testatur hoc de Henrico Aucepe Wittichindus Corbejensis apud Meibom. p. 641. verbis:

Idem probatur a temporibus Ottonis ad Fridericum usque II.

Deinde Pater Patriæ, rerum Dominus Imperatorque ab exercitu appellatus.

Ipse Henricus Imperator apud Goldastum Tom. I. Constit. Imp: p. 211. id confitetur verbis:

N

Sena-

Senatus, Proceres, *Populus, Plebs* (sub qua, Taciti more, milites gregarios sine dubio intelligit, nisi servos & homines proprios, contra omnem rationem, in consortium regiminis adsciscere velis,) me Regem uno omnium consensu declarant,

Clarius illud adhuc ex Ottonis I. electione apparet, si Wittichindi Corbejenſis verba in consilium adhibere velis, qui ita de ea memoriae prodidit:

Duces, ait Wittichindus, ac Praefectorum Principes, cum ceteris Principum *Militumque* manu congregati, in Sistorio Basilicae Caroli M. cohaerenti, collocarunt novum Ducem in solium.

Si hunc locum, quem Ministerialium participationem Electionis Imperatoriae haud obscure innuere credo, non sufficere existimes, ad constitutionem Norimbergensem Friderici I. anno 1189. te delegabo, quam ipse Imperator apud Urspergensē p. m. 230. sancitam facetur

de conscientia & consilio Principum, & aliorum fidelium nostrorum, tam liberorum quam *Ministerialium*.

Clarius adhuc rem exponit Imperator Fridericus II. in diplomate supra jam ex Hundio Metropoli Salisb. P. 2. p. 407. citato, in quo ipse Imperator satis
• corda-

cordate confitetur, quod Ministeriales Imperii in curia solenni Herbipoli præsentes, eodem modo ac Principes Comites & Barones, Imperii lites ad status ab Imperatore delatas, suffragio suo deciderint. Verba diplomatis supra jam aliquoties recitavi, in quibus te non offendere debet, quod Principibus jure quodam præcipui jus sententiæ, ministerialibus vero saltem *Subsecutio* tribuatur, cum Comites & Barones Imperii eodem in eo censu cum Ministerialibus nostris ibi habeantur, quibus ideo suffragii jus nemo facile abnegabit.

Denique Plavienses, quos ministeriales Imperii fuisse Ludovicus Bavarus, teste diplomate sæpe iterato, expresse satis factus est, in Comitibus Imperii jam olim deprehenduntur suoque exemplo comprobant, quod Ministerialibus Imperii jus standi in Comitibus Imperialibus competierit.

§. 3.

Si prolixius esse vellem, probationes quoque hic meas facere possem, quibus alioquin Equitibus Imperii jus olim suffragii in Comitibus asseritur, cum ab his ad Ministeriales meos Imperii validum omnino sit argumentum. Sed nolo anticipare illud, quod opportuniori forsitan occasione invictissimis rationibus demonstrandum reservavi.

Sectio X.

Quod Ministeriales Imperii homines proprios habere potuerint.

§. I.

Probat-
ur. Ade
diple-
matum
quod ho-
minibus
propriis
imperare
potuerint.

Ultimo demum loco deducendum venit, quod Ministeriales Imperii hominibus propriis imperare potuerint. Extra omnem dubitationem illud constituunt diplomata apud Schilt: in Inst: Juris Publ. L. 1. T. 2. p. 92. 99. obvia, quorum alterum de anno 1190. ita de eo habet:

Cum quaestio verteretur inter civitates nostras Alsatiæ & ejusdem *provincia nobiles & ministeriales* super propriis hominibus eorum &c.

item: Quod si persona aliqua, alicujus nobilis vel ministerialis propria, ad civitates nostras se contulerit &c.

item: Decernimus, ut universi nobiles & ministeriales, homines suos proprios obtinere cupientes, civitates nostras sub pace & securitate nostra ingrediantur & abinde sine gravamine & lésione a scultetis & a consilio civitatum nostrarum conductus eis præbeatur.

Alterum vero de anno 1276. ita vero disponit:

Unde

Und solches soll auch gehalten werden mit denen Freyen / Dienst Leuten / Hof-Gesinde / und andern Edeln / welchen ihre Diener oder eigene Leute von ihren Herrn gangen wären.

§. 2

Nec prætermittendum est, quod Ministeriales Imperii, uti exemplo Advocatorum Plaviensium, ex diplomate apud Lunigium im Reichs: Archiv in documentis Plaviensibus p. 203. obvio, constat, militibus nobilibus imperitarint, hosque habuerint sub dominatione. Ab iis enim, argumento a majore ad minus desumpto, ad homines proprios tutissime concluditur.

Quia milites nobiles sub suo habuerunt imperio.

§. 3.

Hæc meditatio, quæ primo intuitu forsân sterilis videtur, multis iisdemque egregiis usibus sæcunda est, variarum conclusionum mater. Primo enim exinde profluit, quod Ministeriales Imperii, hominibus propriis imperantes, ipsi hominum propriorum numero accenseri prorsus nequeant, cum ex doctrina Speculi Suevici L. 1. Cap: 52: jus homines proprios alendi ultra liberorum medioxumorum, der Mittel, freyen / sortem non descendat. Cujus textus occasione notandus est Dominus Bürgermeisterus, qui in Atrio Comitum pag. 163. ex eo argumentatus est, quod Ministeriales Impe-

Quid utilitatis ex hac doctrina ad ministeriales Imperii proficiscatur.

rii ad classem *der Mittel: freyen* referri debeant, cum tamen ad quartum clypeum, summamque adeo mobilitatem eos pertinuisse supra demonstraverimus. Si *Mittel: freye* unici essent, quibus homines proprios alere permissum, recte concludisset Dominus Burgermeister. Verum Ducibus, Principibus, Comitibusque cum idem licuerit, minus recte exinde, quod Ministeriales Imperii homines proprios habuerint, involvitur, quod fuerint *Mittel: freye* / cum eadem ratio permittat, ut in numero *der Hoch: freyen* habeantur. Ceterum non opus fuisse Ministerialium Imperii ingenuitates denuo sub judicem vocare, cum in præcedentibus tanta ipsis jura asseruerimus, quæ cum servili quadam conditione stare prorsus nequeunt, omnemque servitutis respuunt maculum. Sane bardus mihi videtur, qui homines proprios, ad latus Imperatoris in Comitibus Imperii sedentes, totque egregiis juribus & prærogativis conspicuos, sibi fingit.

At enim, cum multi ejus sæpe frontis sint, ut non, nisi penitus convicti, & magno argumentorum farragine ad extremas redacti angustias, falsam opinionem suam deserant; illorum in gratiam nimius esse & rationes rationibus cumulare volui, quibus adhuc Speculi Saxonici L. III. Art. 19. auctoritatem superaddam, quod Ministeriales Imperii cum ingenuis & liberis hominibus pari semper passu ambulare jubet, cujus mentem

Mingius

Klingius in jure suo provinciali in ordinem redacto adhuc magis recludit, dum pag. 82. Ministeriales Imperii sub rubrica Ingenuorum, quos vernacula vertit *freye Leute / die nicht Leib / eigen seyn* / complectitur.

§. 4.

Quæ, cum ita sint, quilibet facile intelligit, quod manumissio Ministerialium Imperii, cujus mentionem facit speculum, non de servitute accipienda, sed mitius interpretanda sit, ita nimirum, ut cum eorum dignitate, nobilitate, ingenuitate & jure suffragii in Comitibus Imperialibus, quæ omnia servilem conditionem non admittunt, stare possit & conciliari. Quod qui non attendunt, sed Ministerialium Imperii manumissionem ad præscriptum legum Romanarum exigere conantur, rem in sensum, ab indole Germanorum plane alienum, detorquent, taliaque effingunt, quæ innumeras pariunt contrarietates, ex quibus se extricare prorsus nequeunt.

Quomodo ministerialium Imperii manumissio explicanda.

Sect.

Sectio XI.

De utilitatibus ex doctrina de Ministerialibus Imperii ad Equites Imperii hodiernos reduntantibus.

§. I.

Ostenditur quod
scientiora
sape ex historia
medii
ævi lumen
fornerari
debeant.

Non dubito fore plerosque, qui hanc de Ministerialibus Imperii meditationem sterilem, antiquatam, & virorum practicarum artium amatorum personis non satis dignam iudicabunt. Sed hi erunt fere, qui Jctorum regulæ: Quicquid non abrogatum, quare stare prohibeatur, parum memores, ignorare mihi videntur, quod consequentibus ex iis, quæ præcedunt lucem accersere, bonæ interpretationis regula sit, in rebus historicis & doctrina de observantia imperiali potissimum utilis, ubi cuncta fere secundum prius & posterius distinguuntur. Quare, qui statum modernum Germaniæ nostræ penitus introspicere, inque juribus Statuum rite ac feliciter versari cupit, superiorum temporum conditionem perspectam habeat, necesse est. Cui accedit, quod multa in Imperio jam longis retro temporibus abolita sint & oblitterata, quæ ejusmodi post se reliquerunt effectus, qui ad nostra tempora permeaverunt, inque rebus arduis atque gravissimis

vissimis obvii adhuc sunt & conspicui. Profecto ejusmodi est doctrina nostra de Ministerialibus Imperii, quorum nomen quidem & officia militaria ex hominum fere memoria ita discesserunt, ut in centum eruditis vix decem sint, quibus nomen Ministerialium Imperii auditum, ne dicam res ipsa cognita sit. Recordor, me aliquando in convivio præsentis de Ministerialibus Imperii descriptionis mentionem fecisse, & observasse, quod viri jurium imperialium scientia tumescentes, & collegiis juris publici famosi, ad solum nomen Ministerialium Imperii stupuerint, rusticum aut villam Thuringiæ sylvæ me nominasse arbitrati. Quod tamen non impedit, quo minus hæc doctrina egregiis usibus referta sit, totque ordinem Equestrem immediatum beneficiis cumulet & emolumentis, ut vix ex ullo alio argumento priorum temporum majores usus ad Equites immediatos proficisci potuerint.

§. 2.

Agedum, videamus, quid Equites hodierni Imperii hac doctrina proficiant, ne mercatoribus similes habeamur, qui titivilitium & merces suas, nimia vetustate sæpe consumtas, aut a vestibis moderni genere abhorrentes, in cælum usque extollunt, & ex Gallia mox adrectas deprædicant.

O

§. 3.

§. 3.

Probatur
quod hodi-
erni Equi-
tes Imperii
immediati
olim nomi-
ne nostro-
rum mini-
sterialium
Imperii ve-
nerint, ii-
demque illi
sint, de qui-
bus hacten-
us differui-
mus.

Scilicet hodiernos Nobiles Imperii immediatos fuisse illos ipsos Ministeriales Imperii, illi saltem negant, qui Logicorum præceptum: ad quemcunque quadrat definitio, ad illum etiam pertinet definitum, ex sana ratione delere contendunt. Fuerunt enim nostri equites imperii hodierni illis jam temporibus, interregni puta, ad Wenceslaum usque, quibus ministeriales imperii præcipue in usu erant, immediate imperio & Imperatori addicti. Fuerunt ipsorum officia militaria, ita ut Imperatores ipsis aut castra imperii tuenda, cujus rei exempla adhuc in Fridbergensibus, Gelnhusanis aliisque cum immediata nobilitate adhuc facientibus superstites habemus, demandarint, aut ad vexilla eos vocarint imperialia, propriis personis & sub solius Imperatoris ductu & auspiciis militantes, id quod historiarum & diplomatum testimonia, a Domino Burgermeistero & Dattio in unum jam congesta, extra omnem dubitationem constituunt. Cui accedit, quod non omnes imperii nobiles, sicuti hodie, ita & olim ab imperio feuda habuerint, omnes tamen promiscue bonorum immediatorum, licet allodialium, possessores, ab Imperatore vocati, pro certo stipendio ad militiam imperialem se paratos & obstrictos profitentur in literis apud Dominum Leichium a Durmstein von Reichs:

Reichs: Ritterlichen Adels Hertommen P. 2. Sum. 99. p. 315. apud Burgermeisterum ad Imperatorem Maximilianum I. in Comitibus Wormatiensibus 1495. communem denarium ab ipsis postulantem datis. Cui Naucleri testimonium Gener. 43. fol. 24. addendum, idem de iis testantis.

At enim hæc omnia ipsam essentiam veterum ministerialium imperii constituebant, ut dubium nulum superfit, quod equites imperii hodierni iidem illi sint, qui antiquitus ministeriales imperii audiebunt. Id quod adhuc magis certum evadit, si ipsorum publicam hujus rei confessionem *coram Imperatore & in totius imperii conspectu* factam intuearis. Ita enim in replicis ad Maximil I. commemoratis apud Lerchium c. I.

Nun seyn sie aber als freye Dienst: Leuthe des Reichs zu solchen (Reichs: Tage zu Worms 1495.) nicht erfordert/ und ihnen deshalb ohnbewußt / wie und weshalb derselbe (gemeine Pfennig) gegeben werden solte: So haben sich auch die von der Ritterschafft in Hegau als freye Dienst: Leuthe des Reichs mit der Königlichen Majestät vertragen/ sie bey ihren Freyheiten/ Gerechtigkeiten und allen Hertommen bleiben zu lassen/ als freye Dienst: Leuthe mit ihren freyen Dienst zu stehen/ und ihr Leib und Guthe dem H. Reich

O 2

Reich und des Reichs Diensten nicht gespart haben / wolten sie gerne dabey bleiben.

Scimus nunc quinam illi ministeriales Imperii sint, ad quos Fridericus III. alique retro Imperatores in literis & mandatis, supra Sect. VII. jam exhibitis, sermonem dirigunt. Sunt illud nimirum nostri nobiles immediati, quod post tot cumulata argumenta extra dubitationem positum existimo, loco ulterioris demonstrationis ostensurus, quid ex hac doctrina emolumentum ad nobiles immediatos hodiernum proficiatur. Nimirum Equites immediati hodierni sic omnium jurium participes fiunt, quibus olim ministeriales Imperii exornatos docuimus, quippe quæ contraria lege & observantia non abolita, ipsis adhuc omnino prodesse debent.

Genera-
tim hodie-
ni nobilis
imperiipar-
ticipes fiunt
omnium
jurium
ministeria-
lium olim
imperii.

§. 4.

Istorum
jus suffragii
olim in Co-
mitibus im-
perii sic ex-
tra dubium
est.

Sic jus suffragii ordini equestri immediato in Comitibus olim imperialibus competens, & liberrima voluntate posterioribus temporis ab ipsis desertum, per ea, quæ supra Sect. 8. de eo disserui, extra omnem dubitationem collocatur, ut argumenta, quibus hactenus quidam, nimium sibi confisi, rationes, quibus ordini equestri jura olim suffragii vindicantur, prosternere frustra licet conati sunt, amplius non sufficiunt.

§. 5.

LIB. I. CAP. II. SECT. XI. §. 5.

Deinde dignitati equitum Imperii non parum exinde consulitur, quod, quarto clypeo ipsis ex doctrina de Ministerialibus Imperii supra Sect. V. vindicato, in consortium Comitum & Baronum imperii perveniant, & paris quodammodo cum iis dignitatis fiant, Comitibus Landassliis antehabiti: Scilicet ex hactenus dictis intelligitur, unde factum sit olim, quod equites immediati cum Comitibus Imperii in consortioprehendantur in Vereinen / Austrägen / Kaiserl. Judiciis, Zusammenhaltung in Schimpff und Ernst / in Thurnieren / Höfen / hohen Stiftern / Adels-Band / reciprocierliche Verheyrathungen ohne Mißheyrathung &c. Quæ omnia ex doctrina nostra lumen accipiunt, nec a Comitibus Imperii detrectari possunt, cum multa restent, quibus Comites Imperii immediatos equites post se relinquunt.

An & quousque equites imperii Comitibus Imperii pares sint?

Scio equidem quosdam ordinis Equestris scriptores eandem sententiam propugnasse, sed his fundamentis pauci, ne dicam nemo fere doctrinam hanc superstruxit, super quibus tamen firma recubat & inconcussa. Scilicet doctrinam hanc de aliqua paritate dignitatis Comitum & Baronum Imperii cum Equitibus immediatis, ac de præcedentia equitum immediatorum præ Comitibus & Baronibus Landassliis juri Feudali

dali Alemannico in Comitibus Noricis anno 1212. auctoritate Imperiali publicato, aliisque juribus Germanorum tamdiu stantibus & vigentibus, donec contrarium alia lege publica sancitum, aut observantia introductum demonstrabitur, habes super ædificatum.

§. 6.

Prosternitur ex doctrina nostra eorum figmentum, qui ante interregnum nullos in Suevia & Franconia imperii cives existisse comminiscuntur.

Porro ex doctrina de ministerialibus Imperii refellitur eorum opinio, qui Equites immediatos ex tumulo extinctorum Sueviæ & Franconiæ ducatum demum exsurrectos sibi fingunt, & ducum horum dominationi omnes Sueviæ & Franconiæ habitatores in subditos tradunt propria auctoritate, & contra omnem historiarum fidem. Isenburgios enim, Neuhusios aliosque permultos & innumeros fere, Sueviæ & Franconiæ limitibus cinctos, jam longe ante interregnum ministeriales imperii fuisse, hoc est, uti supra ostensum, Casari immediate paruisse & officia militaria exsolvisse, supra Sect. IV. singulari ad oculus demonstravi. Nec prorsus abjiciendus est locus Urspergensis ad annum 1207. de Philippo Imperatore ac Sueviæ Duce.

Cum non haberet, inquit, pecunias, quibus salaria sive solda præberet militibus, primus cœpit distrahere prædia, quæ Pater ejus Fridericus Imperator

tor. late *acquiferat* in *Alemannia*, ita cuilibet Baroni
sive Ministeriali villas seu prædia rustica vel ecclesiæ
sibi contiguas obligaret, sicque factum est, ut ni-
hil sibi remaneret, præter *inane* nomen Domini
terra, & civitates seu villas in quibus fora habentur
& pauca castella terræ.

Quamvis enim hic locus in se spectatus, ceu in hi-
storia mea Germaniæ polemica p. 303. ad eum monui,
adversariis nostris parum noceat, cum aliis tamen con-
iunctus, historiaque in subsidium adhibita, nobis omi-
no prodest. Teste enim Ottone de S. Blasio in Appen-
dice ad Ott. Fris. L. 7. c. 2 f. 208. Fridericus Imperator
a Welfone sexto Comitatum Altorfensem aliaque hujus
in Suevia bona pecunia sibi comparaverat, ad quorum
alienationem & dissipationem locus Ursbergenfis se haud
obscure referre videtur, quod clarius adhuc adpareret,
si Suevicorum Statuum, qui libertatem a Philippo pecu-
nia redemerunt, repagula Archivorum referrentur.
Multos enim Sueviæ proceres se hac via, quin longe ante
Philippum, libertatem adeptos gloriantur in scripto, quod
Informationi Oenipontanæ, quæ apud Dominum Luni-
gium in der Grundfeste P. 2. p. 25. extat, opposuerunt,

§ 7.

Sic corruit quoque authoris deductionis cujusdam
nobili territorio subiectos 3tes Etüd p. 101 sententia,
qui

qui de ministerialibus tempore Carolingorum ita eradic:

Demnechst ex historia und denen legibus Carolingorum ad oculum zu demonstriren / daß auch in der ältesten und zu Anfang der mittlern Zeiten unter den Adel alleine der Regenten Stand h. e. Herzogen / Fürsten / und Grafen / zu ver- stehen / anbey auch alle in denen pagis geseßene Königs: Bischoffs: und freye Leuthe / besonders aber die Ministeriales, worunter eigentlich der heutige Land: Adel gehört / unter derer Comitum Jurisdictione civili und Criminali gestanden.

Duplicem propositionem hoc ratiocinium complectitur, quarum prior de Ducibus, & Comitibus, nobilium nomine saltim appellatis, unico Monachi fontanellensis apud Surium 20. Mart. p. m. 211. testimonio refellitur.

Vulfrannus, ait, Senonum Pontifex, exordium nativatis in territorio Vastinensi habuit, patrimonio nuncupato Mauritiaco, fuit enim carnis *origine nobilis*, sed culmine mentis nobilior. *Genitor* quoque ejus Vulbertus nomine, in Aula Regis Dagoberti & filii ejus Cadovei *militari operi* ævum impendit.

Alteram conclusionem argumenta supra Sect. I. hujus Capitis stabilita prosternunt, quam non eriger
Phi-

Philosophia Ruhlmanni, qui in tractatione von Reichs-Edgen p. 91. Vice dominos, Scultesios, & Razeburgios Comitum ministeriales dictos, ex diplomate Ludovici Pii apud Pithœum p. 428. probare conatur. Tuto enim hos Comitum ministeriales largiri ipsi possumus, cum ex Logicorum regula, quod unius positio non statim sit alterius exclusio, per id ministerialibus nostris imperii noceatur, nec horum in dubium vocetur existentia. Cui accedit, quod ipsi Comites non suo, sed Regum nomine, jure nimirum magistratus ministerialibus & subditis impericaverint, quod ipsum non impediēbat, quo minus ministeriales hi, & omnes indistincte Regni Francici subditi, Regis immediate subditi permanerent.

§. 8.

Denique ex Sect. II. & III. apparet, quod Corpus Equestre hodiernum non sit confœderatio nobilium subditorum, Principum Dominationi se subtrahentium recentioribus temporibus facta, ceu idem author descriptionis a Collectore Nobilis territorio subiecti Parte 3. exhibitz p. 108. existimavit, cum ministeriales Regni immediate Imperio addicti & ante & potissimum post interregnum frequentes obvii sint, quos tempora turbulenta & potentiorum statuum lacerationes fœgiarunt. Nec parce seminato credere quis debet mi-

P

niste-

nisteriales Imperii, cum in unico diplomate ex deductione Stolbergensi in documentis p. 3. sæpe allegato, in parvo districtu Dynastie Münzenbergensis, ejusque confiniis decem Familiaz, *militum ministerialium Imperii titulo*, ceu verba sunt, citentur, ut opus non sit, corpus Equestre ex subditis Principum collectum & convolatum fingere & fere cogere, cum ejus ingredientia, ut barbaro & Medico vocabulo utar, sint ante pedes.

§. 9.

Nec nihili faciendum est, quod hactenus dictis Equitum Imperii existimationi consulatur, nobilitatisque integritas contra impositiones in tutum collocetur, quibus quidam, nexum eorum ministerialem in prætextum vocantes, servitutis noram, & nescio, quam maculam ipsis inurere conantur.

Cap. III.

Cap. III.

De Ministerialibus militibus Principum & Statuum Imperii.

§. 1.

Quemadmodum doctrina de oppositis rerum
sæpe sensum recludit, & obscurissima quæ
que plana reddit atque perspicua: ita ex iis,
quæ militibus ministerialibus Statuum Im-
perii in documentis publicis opponuntur, diversa ho-
rum significatio facile elucescet.

*Indoles
ministeria-
lium Prin-
cipum &c.
investiga-
tur ex iis,
quæ illis
opponun-
tur.*

§. 2.

A.) Sic non rara sunt documenta, in quibus libe-
ris hominibus opponuntur, ex quibus pauca saltem a
Clar. Domino Pffessingero ad Vitriarium T. 2. p. 760. *Opponun-
tur scilicet
illis 1) libe-
ri homines.*
jam allegata nominabo :

In diplomate Alberti Bremensium Archiepi-
scopi anno 1053, testium loco occurrunt: Dedo Mar-
chio & fratres ejus Gero & Verno (rectius Temo s.
Timo) Comites de Brene. De *liberis hominibus*:
Rudolfus de Gostilice; Fridericus de Liznec; Helim-
pertus de Widesendorp, Sigebodo de Srüvere.

P 2

Mini-

Ministeriales Bremenſes Sibecko & frater ejus, Gerungus, Godoschalcus, Mecelinus &c. vid. Liber foundationis Monaſterii Gozecenſis, apud Maderum, in Append. Chronici Montis Sereni, p. 211. Lindembrog. Privil. Hamb. §. 22. p. m. 139. & Dominus Leuckfeld, Annal. Halberſt. §. 49. Document. pag. 680. Conf. diploma Henrici IV. Imp. anno 1085. quo donationem, Friderici C. P. Saxoniae, & fratrum, eccleſiae Gozecenſi factam, ratam habet, apud Maderum l. c. p. 217. & 218. ubi rursus teſtes: Hinricus Marchio: Udo Marchio. Fridericus Comes. *De liberis hominibus* ipſius Palatini: Folmarus de Walkenreit; Tidericus de Walheil; Godeſcalcus de Wydeſendorp. *De Ministerialium* etiam: Tiemarus, Walemannus, Adelbertus &c. nec non diploma Ruothardi, Moguntinenſis Archiepiſcopi anno 1093. quo Bursfeldenſis Cœnobii foundationem confirmat, apud Schatenium L. VII. Annal. Paderborn: ad h. a. p. 637. ubi: Teſtes ſunt - - - Comites: Heinrichus, Sigifridus, Cuno, Erpf, Erwine. *Liberi homines*: Ludolfus, Godefridus, Geroldus, Wiboldus, &c. *Ministeriales*: Rudolfus, Ludolfus, Sanſtolfus, Hunoldus &c. & diploma Heinrichi Paderbornenſis Epifcopi, in confirmationem Privilegiorum Cœnobii Abdinckhovenſis anno 1101. exaratum, ibid. ad h. a. pag. 651. ibi: Teſtes hujus
Con-

Confirmationis sunt : - - - Erpho Comes: Luip-
pold Comes; Conrad, Burghardus, Tiemmo, Gum-
prath, Wolo, Heinric, Bernhard, Thietmar, *Liberi
vi homines* ; *Ministeriales* autem: Elver, Ecbertus,
Athelword, Eizo &c. Aliud ejusdem Episcopi di-
ploma anno 1103, quo donationes eidem Cœnobio
factas approbat. l. c. ad h. a. p. 659. Testes Confir-
mationis tradicionum istarum sunt - - - *Liberi
homines* : Conrad de Warthberge, Tiemmo, Burg-
hard, Gumbracht, Conrad de Everschnitte: *Mini-
steriales Ecclesia* : Elver, Comes, Uffo, Hugo, &c.
add. Diploma Bernhardi, Episcopi Paderbornensis
anno 1129, quo sæpe fati Cœnobii juribus & privile-
giis prospicit, ib. L. 8. h. a. p. 723. ubi : Testes hujus
rei sunt - - - *Liberi homines* : Widekindus de
Sualenberg; Bernhardus de Lippia, & frater ejus,
Herimannus &c. & aliud de anno 1139. Ottonis Epi-
scopi Babenbergensis, Alcuino Alberspacensi Præ-
posito datum, apud Gewoldum T. 2. Addit: Hun-
dii Metropolis pag. 58. Hujus autem rei & insti-
tutionis testes sunt - - - *Liberi homines* : Rapo-
to, Comes de Uraneſtorff. Eberhardt, Heinrich,
Megingoz, & fratres ejus, de Uruffane, Adelbero
de Stainach; Heinrich & Marcwart de Rohenho-
stere. *Ministeriales autem* : Billunc, Gundeloch,
Ezzo Uto de Burgelin &c. Aliud Henrici Leonis,

Ducis Bavariae & Saxoniae anno 1153. quo in traditionem Villae Hampenhufen, Gerdenſi Virginum Cœnobio factam, consentit, apud Schatenium l. c. ad h. a. p. 795. ubi testes: *Liberi*, Volquinus, Advocatus Patherburnensis; Adolphus de Nienkerchen; Liudolfus de Dassele. *Ministeriales*: Henricus de Wida, Liutardus, Anno, Liupoldus &c. & aliud ejusdem anni, quo Bernhardus, Episcopus Paderbornensis, Cœnobio Hardehusano benefecit, ibid. p. 796. ubi rursus inter testes occurrunt: *Liberi*, Volquinus Advocatus, Widekindus, frater ejus; Thietmarus de Buren; Liudolfus de Ofthe; Givhardus & frater ejus, Dudo. *Ministeriales*: Liudolfus, Henricus, Manegoldus, Eizo, Hermannus de Halmere &c. In diplomate Evergisi, Paderbornensis Episcopi anno 1173. quo donationem a Wernero de Brach in Cœnobium Gerdenſe collatam, validam esse declarat, testes habentur: *Liberi*, Folcwinus, & frater ejus, Widekindus de Schwalenberg, Athelbertus Comes de Everstein; Bernhardus de Lippia &c. *Ministeriales*: Cunradus Stapel, & filii ejus, Manegoldus, Herman &c. vid. ibid. L. 9. h. a. p. 838. In ejusdem diplomate, quo dicto Cœnobio decimis quibusdam anno 1177. benefacit, celebrantur testes: *Homines Liberi*, Widekindus de Swalenberg Sen. & Widekindus Jun. Bernhardus de Lippia; Gerlagus de Ittere;

tere ; Thietmarus de Bueren. *Ministeriales* : Hartmannus de Hesen , Conradus Staplo &c. vid. ibid. h. a. p. 84 §. Fridericus I. Imp. in Constitutione Norimbergensi , anno 1189. apud Conradum Urspergenscm p. m. 230. Quæ de conscientia & consilio Principum , & aliorum Fidelium nostrorum , tam *Liberorum* , quam *Ministerialium* - - - Imperialis nostra sanxit auctoritas &c. In diplom. Friderici Ducis Sueviæ anno eod. 1189. Monasterio Adelbergenfi dato , testes nominantur : *Liberi Homines* , Godefridus de Winiden ; Albertus de Rabinstain ; Witegouws de Albegge. *Ministeriales* : Ulricus de Rehperg , Fridericus , Cunradus , Gerungus , Bernoldus , omnes *Castellani in Stouphen* &c.

§. 3.

Hanc liberorum hominum & Ministerialium oppositionem quidam de servitute horum posteriorum interpretantur , nescii sane , quid dicant , aut imaginantur , id quod infra luce meridiana clarius apparebit. Hic præmonuisse sufficiat , quod liberorum hominum appellatione illi veniant , qui ab omni nexu , sive ministeriali sive feudali immunes , prædia sua jure allodialitatis , absque ul'o servitio militari præstando , possident , ceu ex diplomate in deductione nomine Domini Maximiliani de Merode contra Episcopum Leodientem publicata

Quomodo hæc oppositio explicanda.

publicata numero I. in appendice intelligitur. Ita enim ibi:

Notum sit igitur tam modernis, quam generationi, quæ ventura est, quod Ego Theodorus de Ladenaken, *Homo libere Conditionis*, divina præventus & adjutus gratia Abbatiam ordinis Cisterciensis inchoare aggressus sum, in prædio meo quod dicitur Huckte, quod a Theodorico de Rudere Nobili viro cœemptum *libere* possideri, terras itaque, tam illas quæ ad præfatum pertinent prædium, quam & alias novæ illi Abbatiae a me contraditas præfenti scripto annotari & ad posteros transmitti utile & necessarium duxi, imprimis ad ipsum prædium pertinentia triginti quinque donavi bonuaria terræ, *ab omni Censu & exactione libera*, tertiam partem &c.

Hæc, si cum iis, quæ supra de Ministerialium militum ingenuitate, nobilitate & libertate differui, conjungere velis, facile intelliges, in commentis numerari debere, quæ autores ex his diplomatibus de servitute Ministerialium nostrorum impudenda loquacitate gariunt. Quin potius apparebit, liberos homines licet præ Ministerialibus nostris subscripserint, ejusdem tamen cum iis gradus nobilitatis & clypei equestris, quinti nimirum, fuisse, quod ex infra dicendis sat luculenter patecet.

§. 4.

B.) Deinde Ministerialium vocabulum de vassallis quandoquidem, sed minus accurate, accipitur, non raro vero iisdem rectius & differte satis opponitur. Illud Aurea Bulla titulo XI. probare videtur, quæ ministeriales a vassallis quidem sejungit, sed feudaliū nomine compellat, quæ vox nativa sua significatione nexum feudalem sapere videtur. En verba Aureæ Bullæ:

1) Oppo-
nuntur Va-
sallis.

Statuimus etiam, ut nulli Comites, Barones, Nobiles, *Feudales*, Vassalli, Castrenses, Milites, Clientes &c.

Quæ verba germanica versio ita enunciat:

Wir ordnen und setzen hiemit/ daß kein Graff/ Freyherr/ Edel/ Ritter/ Lehn-Dienst- oder Burg-leut &c.

Si dubites adhuc vocabulum versionis germanicæ Dienst-Leuth ad *Feudales* pertinere ad tit. XIV. dictæ Aureæ Bullæ te ablegabo, ubi ita:

In plerisque partibus Vassalli, & *Feudatarii*, Dominorum feuda seu beneficia, quæ a dominis ipsis obtinent, intempestive verbaliter, & in fraudem renunciant, &c.

An vielen Orten und Enden begibt es sich/ daß etliche Lehen- und Dienstleut/ von ihren Herren Lehen und Güter erworben.

Q

Si

Si Hundii testimonio res confecta esset, planius adhuc & apertius idem testatur in Metropoli Salisb. P. I. p. 69 scribens:

Hab it quoque ecclesia Frisingensis olim multos ministeriales, quos *hodie vassallos vocant*. Familiarum hæc fere nomina sunt: Waldeck, Wolffersdorff, Fromer, Gevolspach, &c.

§. 5.

Regulariter tamen a se invicem probe distinguuntur.

Sed parum versionis germanicæ Hundiique auctoritas, fide historica haud stipata, apud me valet, nec tantum ejusmodi autorum assertionibus tribuo, ut me a regula disturbent, qua ministeriales a vassallis discriminatos animadverto. Quemadmodum autem Principum & Statuum vassalli varii generis & dignitatis sunt, Comitesque ac Barones, qui unius quidem ejusdemque cum Ministerialibus clypei militaris, diversi tamen ordinis & prærogativæ sunt, ambitu suo comprehendunt: ita & vassalli Ministerialibus mox 1) præferuntur mox 2) postponuntur, sæpissime quoque ordine arbitrario 3) alternis collocantur. Illud probat Diploma apud Maderum antiquit: Brunsvicensium p. 125. quod testes subscribunt:

Ita tamen ut vassalli Ministerialibus mox præponantur.

Nobiles & *homines* ipsius (Marchionis Misniæ Theodorici scilicet) Geverhardus de Querford, Comes,

mes. Burchardus de Mannisfelt, Comes. Henricus de Schwartzberg, Comes. Conradus de Zana, &c. & hoc idem data fide promittent & jurabunt alii Nobiles infeudati sui. Hermannus advocatus de Salick - - - hoc idem eodem modo jurabunt alii sui Ministeriales scilicet: Henricus de Chanberc, Conradus de Landisperc.

Item paucis interjectis: secundum quod supra dicti tam infeudati, quam ministeriales Marchiones promiserunt & juraverunt.

De isto vero testatur diploma in den gründlichen Nachrichten contra Schwarzburg p. 1. quod Weckius Mox post. ponatur.
& Lunigius quoque exhibet, ubi ita:

Hæc siquidem, quæ præmissa sunt, nobis & Ministerialibus & Amicis nostris, qui nobis adstare voluerint, ipse Marchio & sui filii bona fide & sine fraude inviolabiliter observabunt, & qui *Ministerialis* existit, ipsi jus Ministerialis, si vero *Vasallus* fuerit, jus vasalli sibi exhibebit utique & etiam observabit.

Eundem ordinem servat Theodoricus junior, Orientalis Marchio, in Diplomate apud Dominum Lunigium in N. A. P. S. Cont. 2. in appendice ad documenta Saxonica p. 5. ubi plus triplici vice repetit:

Insuper cum *Ministerialibus*, *Vasallis* & *mancipiis* & aliis hominibus &c.

Q 2

Item.

Item, cum *Ministerialibus*, *Vasallis*, *Municipiis*, ac omnibus juribus & pertinentiis suis supra nominatis &c.

Item, etiam *Ministeriales*, *Vasalli*, *Municipia*, & *homines* ejuscunq[ue] conditionis existant &c.

Item, *Ministerialibus* & *Vasallis* nonnulli &c.

§. 6.

Modo al-
ternis col-
locentur,

Denique hoc, quod ministeriales & vasalli ordine arbitrario alternis collocentur, unico exemplo Aureæ Bullæ probabo, quæ titulo XI. feudales, quos Compiler versionis germanicæ *Dieust: Leuthe* vertit, vasallis præfert, titulo XIV. vasallis postponit.

§. 7.

Quomo-
do minis-
teriales a va-
sallis distin-
guendi sint,

Sed desiderabis forsan planiorem discriminis inter vasallos & ministeriales dilucidationem, ut scias de- mum, in quonam ministeriales, a vasallis expresse separati, distent ab his & discriminentur.

Scilicet ministeriales vasallis non in eo opponuntur, ac si non illi feuda teneant, cujus contrarium unicuique diploma ex Lunigio §. præcedente citatum loquitur. in quo Archiepiscopus Magdeburgensis Ministerialibus suis, a vasallis diserte satis discretis, bona Lu-

feudali

feudali titulo possidenda, ceu verba sonant, se contulisse fatetur. Sed discrimen in eo apparet, 1) quod non omnium vasallorum officia sint militaria, ministeriales vero nostri occupationibus bellicis & militaribus unice fere sint distenti. Qui jura feudalia Longobardica obtorto collo in fora Germanorum protrudunt, vasallos omnes ad hujus juris normam exigunt, servitiisque militaribus promiscue adstringunt. Sed Germanorum mores omni ævo ab hac Longobardorum doctrina ita abhorruerunt, ut vasallos ad possessionem feudorum admiserint, dominis suis non servitiis bellicis & campestribus, sed aulicis domesticis, imo nullis omnino sæpe deservientes. Tyronibus hæc nota sunt, inque compendiis feudalibus ubivis fere obvia, ut ulterioris deductionis tædeat, remissione ad Doctores juris feudalis facta, ex quibus Titii verba p. 39. des Lehn-Rechts huc transcribam:

Differen-
tia prima.

Aus diesem kurzen Entwurff folget / daß die Deutschen Lehn: Leute nicht ohne Unterschied können vor Soldaten geachtet werden / die zu ihren Geld die Lehn bekommen / und also gleich andern Soldaten müssen zu Felde ziehen / wie ebenmäßig aus den Longobardischen Lehn: Recht pflegt vorgegeben zu werden.

2) Deinde non omnes ministeriales feuda teneant, ut fructus prædiorum ipsis in salarium computa-

Differen-
tia secunda.

ri potuerint, sed more equitum seu, Ministerialium Imperii, bonorum mere allodialium possessores, pro certo stipendio, ex redditibus Dominorum aut aliorum ipsis destinato, equos stratos & paratos semper alebant, adque vexilla vocati, undique alacriter concurrebant. Sic non omnes ministeriales sunt vasalli, nec omnes vasalli ministeriales, ut discrimen non in nexu feudali, sed in serviitiis militaribus constituendum sit.

Differen-
tia tertia.

3) Denique verisimile mihi videtur, quod vasalli milites ex Comitum & Baronum ordine posterioribus temporibus ministerialium nominis ideo suppunderint, quod vocabulo, militibus ex equestri ordine quoque communi, sic appellarentur, a quibus proprio nomine, vasallorum nimirum nobilium, seu ex diplomate supra allegato patescit, distingui maluerunt. Sed vanus erat fastus, eorum consortium fugere, quos Imperatores uno clypeo & nobilitatis gradu ita junxerunt, ut Comites & Barones non potioris dignitatis majorisque gradus, ac milites, sed ordine saltim priores haberi possint, id quod supra demonstravimus, infra extra omne dubium collocaturi.

§. 8.

Oppo-
nuntur ar-
migeris.

Ultimo demum loco Ministerialibus opponuntur armigeri, scutiferi, seu, uti in variis documentis audiunt, militares, quos inferius, nobile tamen, seu infra

fra demonstratum reperies, hominum genus fuisse, invictis argumentis compertum habeo. Producam illa infra de armigeris tractaturus, ubi simul demonstratum leges, quod non raro hi scutiferi ministerialium nomine in documentis publicis veniant, ministerialibus milicibus solo militum titulo appellatis.

§. 9.

Qui dicta hæc in unum colligere vult, facile intelligit, ministerialium vocabulum duplici, eidemque diversissimo hominum generi imponi, militibus scilicet, horumque famulis & armigeris. Illos definio, quod sint *militēs* nobili genere nati, Principibus & Statibus Imperii pro feudis aut stipendiis servitia militaria præstantes. Hos vero describo nobiles viros, qui dignitate & cingulo militari adhuc destituti, militum gratiarum vices subeunt. Definitio-
nes ministerialium.

militum
& armigerorum.

§. 10.

Ne vero aliquid dixisse videar, quod justis probationibus non suffulciatur, singula dicta fortissimis argumentis corroborabo, a priori ministerialium genere, militibus scilicet, initium facturus. Sic hujus capituli

Sectio I.

Sectio I.

ager

De Principum & Statuum Imperii
Ministerialibus militibus, eorumque
vera natura & indole.

§. 1.

Definiatur,

Definivimus eos, quod fuerint milites nobiles, Principibus & Statibus Imperii, pro feudis aut salariis, militari opera defervientes, quam definitionem in partes dissecabimus, singulas voces seorsim consideraturi.

§. 2.

quæ definitio expenditur.

Generis loco, uti Logici dicunt, *milites* ideo posuimus, quod hoc nomen latius pateat, pluraque ambitu suo complectatur. Agedum, videamus, quot modis militum vox accipiat in documentis publicis, & historiarum monumentis.

§. 3.

Probatur quod omnes superiores ordinis

Primo morum veterum Germanorum peritos haud fugiet, quod militia nobilitati originem dederit, omnisque fere Germanorum vita bellica fuerit & militaris

taris. Cujus moris, posterioribus quoque temporibus, Germani nostri ita tenaces fuerunt, ut, Regio licet sanguine & nobilissimo genere nati, nihili haberentur, nisi militiae nomen dederint, cinguloque militari *incederent* ornati. Eandem consuetudinem, Germanorum indoli admodum congruam, præ oculis habuisse mihi videntur Speculorum & Juris Feudalis Alemannici compilatores, dum omnem nobilitatem secundum clypeos militares dispartiantur, neminemque, ipso Imperatore comprehenso, pro satis digno habent, nisi clypeo aut cingulo militari ornatum. Magno hoc semper nobili Germanorum juventuti incitamento fuit, ipsosque Imperatorum, Ducum & Principum filios invitavit, ut extrema fere pueritia in armis se exercerent, in expeditionem cum parentibus proficiscerentur, iisque ita ubivis ad manus essent, ut cingulum militare, quod non nisi bene meritis porrigebatur, tandem demererent, quo accincti, honorabile militum demum nomen sustinebant. *Exempla hujus rei in historiis ubivis obvia sunt, ex quibus pauca delibabo. De Friderico, Conradi Regis sobole, ita tradit Radevicus de Gestis Friderici I. L. I. cap. 6. apud Urstisium pag. 479.*

Nobiles milites olim facti sunt, serique debuerunt,

Quod Regum filii & Principes olim non decori habuerunt.

Indulgentiam & gratiam consecuti, Fridericum, Ducem Sueviæ, filium Conradi Regis adhuc ad-

R

le-
tantus,

lescentulum, in praesentia sua gladio accingi & *militem* profiteri postulant, & impetrant.

Idem de Henrico, Friderici Imperatoris *filio*, Arnoldus Lubecensis L. 3. Chron. Slav. Cap. 9. §. I. p. m. 318. testatur.

Fridericus Imperator, inquit, edixit curiam famosam & celeberrimam apud Moguntiam quae celebrata est in Pentecoste Anno verbi incarnationis 1182. (Dominus Pseffinger in notis ad Vitriarium T. 2. p. 867. mavult 1184.) Imperii aut Regni sui anno 36. ut filium suum, *Henricum* Regem & gladium militiae super femur ejus potentissimum accingeret.

De Philippo, laudati Imperatoris Friderici filio, Augusto, legimus apud Ottonem de S. Blasio ad annum 1196. pag. m. 222. quod in Alemanniam perveniens, apud Augustam urbem armis cinctus, nuptias magnifice celebraverit.

Notabilis quoque narratio est Godofredi Coloniensis de anno 1235. apud Freherum p. 300.

Imperator, ait, se contulit ad oppidum Hagenhove, in quo hyemavit. Ibi affuerunt Comes Tolosanus & Comes Provinciae. Recepit autem comes Tolosanus Marchiam Provinciae ab Imperatore homagium sibi praestans. Comes autem Provinciae *quingagenarius* ideo

ideo tunc primum ab Imperatore ad *Gradum* militiæ est provectus, quod Comites suæ parentelæ se non credunt diu posse vivere, postquam *gradum* militiæ sunt adepti. Nec adhuc *miles* factus esset, nisi Rex Franciæ & Rex Angliæ, quorum uterque suam duxerat filiam in uxorem, ipsum ad hoc precatione munimenta compulsissent NB. *indignum* reputantes suum socerum *militem* non esse.

De Wilhelmo Rege, antequam solum imperiale conscenderet, ritu solenni ex armigero milite creato, ex magno Chronico Belgiæ ad annum 1247. constat.

Publicata nimirum electione Wilhelmi Hollandi Romanorum Regis, tota *militia* solenniter exultabat. Electus enim vicefinum agens annum, adhuc fuit imberbis, robore decorus, cute candidus, crine nigerimus, statura procerus, ac in dispositione corporis collaudandus. Sed quoniam idem Adolefcens Electionis suæ tempore fuit *armiger*, cum festinatione præparata sunt omnia quæcunque fuerunt necessaria, ut secundum ritum Christicolarum Imperatorum *miles* fieret, antiquam Aquisgrani Diadema Regni susciperet.

Addam adhuc ipsius Caroli IV. de semetipso testimonium, qui in vita sua apud Freherum scripsit, rerum Bohem. p. 91. commemorat, quod

R 2

cum

cum ducentis *viris strenuis* militarem dignitatem acceperit.

§. 4.

Vides exinde , quod inhonestum fere judicaverint nostri olim majores, si quis, ex Regia & Ducali stirpe licet oriundus, ad militis dignitatem, quam gradum scriptores argute satis vocant, non ascenderat. Nec putidum existimarunt Reges & Duces, quod in hoc nobilibus inferioribus, quibus aditus ad eandem dignitatem militarem, uti mox demonstrabo, patebat, æquales fierent, inque horum devenirent societatem. Quin potius exempla prostant, quod Ducali genere nati, tantifecerint dignitatem suam militarem, ut omni generis & sanguinis ratione posthabita, in militum inferiorum numero se recenferi passi sint. Loco omnium diploma apud Dominum Ludewigium Tom. 4. MSt. dipl. p. 174. esse potest, in quo Henricus, frater Ducis *Bavariæ*, cum aliis militibus inferioribus, in subscriptione promiscuo ordine recenferur.

§. 5.

Nascitur
distinctio
inter mili-
tes primi

secundi &

Verum ne sic summa miscerentur imis, superiorisque ordinis homines ab eminentiori nobilitatis gradu detraherentur, & in inferiorum dejicerentur ordinem, necesse omnino erat, diversa illa militum genera, non militari dignitate, utpote, qua omnes sibi æquales erant,

erant, nisi quod militum Præfetti, mox ex inferiori, mox ex superiori nobilitate lecti, reliquis imperarent, ^{tertii ordi-} sed clypei ordine, ad sanguinis nobilitatem & diversos Vassallagii gradus digesto, discreta a se invicem secer-^{nis,} nere, id quod distinctioni apud Scriptores passim ob-
vix ansam dedit, qua inter primi secundi & tertii or-
dinis, seu ut alii efferunt, inter primos & gregarios mi-
lites distinguitur. Nec heri demum, aut nudiùs tertius
hæc distinctio audita est, sed antiquis jam scriptoribus
solennis, ceu ex Wipponis vita Conradi Salici apud Pi-
storium p. m. 428. constat, qui ejus his verbis facit
mentionem.

De fidelitate facta Regi minus necessarium di-
cere puto, frequenti usu teste, quod omnes Episco-
pi, Duces & reliqui Principes, *milites primi*, *milites*
gregarii, quin ingenui omnes, si alicujus momenti
sunt, Regibus fidem faciant.

Eadem mens fuisse mihi videtur Brunoni de bello
Sax. apud Freher. p. m. 133. qui ita tradit:

Hinc igitur Dux Otto violenter honore suo pri-
vatus, illinc Walph eodem honore non juste subli-
matus, hac conditione sibi invicem pacis oscula de-
derunt, ut electo, propter quod ex utraque parte
convenerant, novo Rege, quicumque eorum ipsam
honorem retineret, alter ei non invidens libenter

concederet. Similiter pacis oscula dederunt *ordinis secundi* sive *tertii*, utriusque partis, milites &c.

Sub quibus posterioribus armigeros intelligo, ceu ex infra dicendis apparebit.

§. 6.

Vocabulum militis sine addidamento positum, militem secundi ordinis denotat,

Sic Reges & Principes milites adscripti, appellatione primi ordinis militum, ab inferioribus militibus discernentur. Quorum posteriorum, cum pro multitudo familiarum nobilium & indigentiam belli major & frequentior numerus esset, militum nomen ipsi ita proprium factum est, ut sub milite, sine ullo addidamento nominato, inferioris seu secundi ordinis miles sit intelligendus.

§. 7.

Secundi ordinis milites recte dixi. Armigeri enim, ad quos scriptores non satis accurate nomen militis extendunt, raro & non nisi abusive ac in sensu grammatico magis, quam technico, hoc nomine compellantur. Si probationem desideras, quod armigeri quoque milites dicti, ad conventionem protectionis inter Johannem Lotharingæ Ducem & civitatem Trevirensensem anno 1365. initam provocare possum, in qua placuit, quod Dux civitati subvenire debeat

centura

centum armatis bene & hastatis *militibus armigeris*.

Citari hic quoque potuisset diploma a clarissimo Domino Lunigio in Arch. Imp. sub Comitibus Rhutenicis p. 204. n. 120. exhibitum, in quo quidam milites appellantur, qui in proxime sequenti diplomate ipsi armigeros se subscribunt, nisi accuratior hujus chartæ copia a Domino Neumanno a Puchholz in dissertationibus juris publici in appendice docum. num. 11. exhibita me doceret, quod Dominus Lunigius Balbinum in Miscell. Bohem. Decad. I. L. 8. Vol. I. p. 284. secutus, aut potius ejus amanuensis eundem cum hoc errorem commiserit, vocabulo militis post nominatum, in subscriptione Conradum de Sack. omisso.

§. 8.

Sed quicquid hujus demum sit, rariora hæc sunt, nec digna quibus diutius immoremur, parum utilitatis in nostra de ministerialibus doctrina exinde expectaturi. Quare, missis iis, ad variis iis denique egregiis usibus refertissimam probationem, quod scilicet ministeriales, de quibus hoc capite disserimus, Statuum & Principum fuerint milites, ab armigeris & primi ordinis militibus distincti, nos accingimus. Quod ut ordine fiat, sex *membris* omnem hanc tractationem absolvemus, de Ministerialibus armigeris novo deinde capite tractaturi.

Mem-

Membrum I.

Quod Ministeriales hi fuerint milites.

§. 1.

Probatur
quod mini-
steriales no-
stri fuerint
milites.
Argumen-
tum pri-
mum.

EXtant apud Dominum Pfeffingerum ad Vitria-
rium Tom. 2. p. 855. duo diplomata de annis 1243.
& 1247. in quibus Otto Magnus sive der Grosse / &
Wernerus de Zuirin seu Suerin milites subscribuntur,
qui in alio diplomate circa idem tempus, anno nimi-
rum 1245. apud eundem c. l. pag. 859. audiunt mini-
steriales.

§. 2.

Secundum.

Nec ob analogiam abjicienda ea sunt, quæ supra
Cap. II. Sect. VII. §. 1. &c. de Ministerialium Imperii
statu & dignitate militari differui, licet innumera argu-
menta Ministerialibus mediatis domestica mihi suppe-
tant, ex quibus eorum gradus militaris evidenter satis
elucescit.

tertium.

Sic apud eundem Dominum Pfeffingerum c. l. p.
856. quidam Otto Magnus & Hunerus de Odem &c.
a Ducibus Brunswicensibus expresse nominantur *mili-
tes* &c. ipsorum *ministeriales*, qui in proxime ibidem
sequenti charta, omisso Ministerialium additamento,
milites

(Se. Du-
cum.)

milites appellantur, ex quibus luculenter satis elucescit, vocabula militum, militum Ministerialium & Ministerialium, tanquam unum idemque significantia, æquipollenter permutari.

§. 3.

Scilicet attendendum est, an armigeris & Burgensibus opponantur nostri, an vero aliis superioris ordinis militibus. Illo casu solo militum vocabulo a famulis & Burgensibus, den *Bürgerlichen*/distinguuntur, hoc vero militum nomen, Ducibus & Comitibus quoque commune, non sufficit, id quod urgebat, ut Ministerialium nomen, olim latius quidem patens, postmodum vero militibus inferioribus proprium fere factum, adhiberetur. Probationes hujus asserti postulantem ad Diplomata apud Dominum Pfeffingerum citato Tom. 2. pag. 855. & 856. obvia, cumque iis, quæ p. 859. 862. 865. citantur, conferenda, ablegabø, in suscepta semel demonstratione interim porrecturus.

§. 4.

Sole enim meridiana clarius æquivalentia vocabulorum militum & Ministerialium ex charta, ab autore documentorum Württembergensium Tom. 2. pag. 380. descripta, intelligitur, ubi milites audiunt, qui eodem contextu in summa subducta ministeriales appellantur: Quartum.

S

Nos

Nos eidem, sunt verba diplomatis, præsentem literam in evidentiam & testimonium prædictorum contulimus, Venerabilis Domini Heinrici, Spyrensis Episcopi, ac Nostrorum : Ulrici de Wirtenberch & Ulrici de Asperch, *Comitum*; & Heinrici de Hyffen; Erchengeri de Magenheim; Walteri Hakonis de Welzsteine; Alberti Ebersberch, Schwickeri de Blanchensteine; & Chunradi de Hochenriet, *Nobilium*; & Domini Egelhardi de Winsberch, sigillorum munimine, ac testium infra positorum subscriptionibus roboratam. Sunt autem testes isti, videlicet: Comes Otto de Brandenburg; Swickerus junior de Blanchenstein; Bertoldus de Mulhusen; Albertus Hako Junior, Nobiles. Engelhardus de Winsberch Junior; Wolframus de Romfa; Egeno de Stouffen; Linthardus de Muhlhusen; Reinhardus & Cunradus de Brye; Appellinus de Thalheim; Chunradus de Gruningen, & Otto frater ejusdem; Eigilwardus de Wolfstelden *Milites*. Albertus scriba de Gruningen, Rector ipsius Ecclesiæ. Nos vero Heinricus, D. G. Episcopus Spyrensis, *Comites Nobiles, Ministeriales* prædicti confirmemur in hys scriptis &c.

§ 5.

Quintum. Referri huc quoque potest charta apud Dominum Lunigium in N. N. P. S. Cont. 2. in Append. adductum.

docum. Saxon. p. 6. ubi quidam milites & ministeriales simul subscribuntur, quod in aliis documentis, omiffa copula &, per milites ministeriales effertur. Sed non opus est ambiguis verbis, cum clarissima diplomata prostant, cujusmodi est charta apud Hundium in Metrop. Salisb. Tom. 3. pag. 186. ubi ministeriales per viros militares liquido satis describuntur: Offerunt, sunt verba diplomatis, *virī militares*, qui dicuntur *ministeriales*, monasterio &c. Sane bardus mihi videtur, qui hæc non capit, idque eo magis, quod mihi facillimum esset, sexcenta ejusdem argumenti documenta in medium proferre, ex quibus in gratiam eorum, qui argumentorum multitudine magis, quam robore delectantur, pauca adhuc delibabo. 1) Alterum est diploma Friderici II. Imperatoris anno 1245. Friderico Austriaco datum, apud Dominum Lunigium N. A. P. S. Cont. 1. VII. Absaß p. 194. ubi ita:

Sextum.

Septimum.

Si aliquis Comes, Nobilis aut *Ministerialis* vel *Miles* de regno (Austriam intelligit) tuo contra Te & successores tuos, & terram Tuam forsan excesserit, &c.

§. 6.

Quin extat hanc in rem imperatorium edictum Conradi Salici de expeditione Romana, in quo Ministerialium Principum officium bellicum & militare describi-

Octavum.

scribitur, & quod militiæ destinati fuerint, aperte satis perhibetur:

De ecclesiarum filiis vel domesticis i. e. Ministerialibus vel quorumcunque Principum clientela, qui quotidie ad serviendum parati esse debent statuimus, ut, quicumque quinque mansos in beneficio possideant, Domino suo, ad quem pertinent, brunniam, cum uno scutario, ducant - - ipsis & ad itineris præparationem quinque libræ suæ monetæ, in stipendium tribuantur, & duo equi, unus currens, alter ambulans, addantur; ac duobus sociis sournariis, victualibus bene onoratus, committatur, qui ab ipsis, ut opus Dominorum diligenter custodiatur &c. & §. 6. singuli vero Principes suos habeant officinarios speciales, Marscalcum, Dapiferum, Pincernam & Kamerarium; qui quatuor quanto plus sunt laboraturi; tanto plus in stipendio, in vestitu, in equitatu præ ceteris sunt honorandi, scilicet & unicuique istorum decem liberæ cum tribus equis tribuantur, quartus Marscalco addatur, quorum unum ad præcurrendum; alterum ad pugnandum; tertium ad spatiandum, quartum ad loricam portandum &c.

§. 7.

Notandum; Ex quibus apparet insimul, quod non solo nomine, sed ipsa re fuerint milites, cujus rei quoque veritas

ritas ex narratione Arnoldi Lubecensis L. 2. c. 35. §. 1. & 2. p. 290. in confesso est, qui ministeriales in castris præsentes Henrico Leoni officia militaria exhibuisse commemorat. Idem Arnoldus l. c. c. 2. pag. 241. refert, Decimum.
quod Henricus Dux ad sepulcrum Domini profectus, multos ministeriales itineris hujus socios fecerit, quos Godefredus Colonienfis ad annum 1173. milites vocat, verbis: Henricus Dux Saxonum Jerosolymam cum quingentis fere *militibus* tendit, quæ verba Gotelinus Persona in Cosmodromio cap. 60. apud Meibomium repetit.

§. 8.

Elegantiorē adhuc demonstrationem suggerit nobis Dominus Hahnus in diplomate foundationis Ber- Undecim.
gensis, qui pag. 53. diploma exhibet, ex quo liquido apparet, quod monasteria imperii Imperatoribus Catholicis quotannis *olim duos caballos & duo scuta cum lanceis* aut sistere, aut pecunia redimere debuerint:

Rex piissimus Hludovicus jussit Monachis fieri aliam chartam firmissimæ emunitatis, ut post Grimoaldum deinceps potestatem in perpetuum haberent, *eligendi sibi abbates, nullique hominum, nisi sôlis Regibus subjacerent*, & in eadem charta conscribi jussit, Regia dona, sibi metipsi, *secundum consuetudinem* aliorum monasteriorum, securitate præditorum,

quotannis ventura, id est *duos caballos & duo scuta cum lanceis.*

Hæc consuetudo, paucis mutatis, in Germaniam nostram transit, ceu ex diplomate Ottonis I. cœnobio Bergensi dato apparet, ubi hæc habentur:

Et illa congregatio Monachorum nemini serviat, nisi Deo & Sanctis ejus nisi singulis annis tantum Regi unum Caballum, Scutaque, Lanceas vel duas crissinas dent ut sciant in mundiburdio Regis se esse.

Hæc præmonere debui, ut faciem accendant diplomati, ab eodem Hahnio c. l. pag. 52. exhibito, qua Henricus secundus Imperator de cœnobio imperii Helmwardeshufenfi conqueritur, quod nec in facultatibus, nec NB. in *Ministerialibus* regno usui esse posset.

Nimirum clarum nunc est, quod hæc verba id sibi velint, daß das Kloster dem Reiche sein Contingent, weder am Gelde noch in natura præstiren könne / & liquido evincunt, quod Ministerialium officia re ipsa fuerint bellica & militaria.

Duodeci-
mum.

Denique in celeberrimi Eccardi censura diplomatis Osnabrugensis pag. 45. ministeriales Ecclesiæ & Abbatiae Weisenburgensis clare satis milites nominantur, verbis:

Abbas

Abbas ad hæc omnia exercenda *septem*, ex suis
Ministerialibus vel Vassallis; milites, totidemque ex
quatuordecim civibus præsentandis eligit.

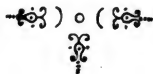
§ 9.

Sed scire cupis forsan, cur hæc tam prolixè edif-
feruerim? At vero partim Ministerialium nostrorum Ufus ha-
tenus di-
storum. indoles bellica exinde apparet, partim vero hac de-
monstratione illud proficimus, ut omnia ea, quæ de
militibus hinc inde dicuntur, in doctrina hac de Mini-
sterialibus nostra facere, inque nostros usus converte-
re possimus.

Paucis, demonstratione illa, quod ministeriales sint
milites, hocque nomine regulariter indicentur, præ-
missa, idem nunc est, an aliquid de militibus, an vero
de Ministerialibus dicatur.

§. 10.

Quibus præmissis facile nunc est, Ministerialium
nostrorum nobilitatem & ingenuitatem ad liquidum
perducere, quod singulari capite
tentabimus.

Mem-

Membrum II.

De Ministerialium militum Principum & Statuum Nobilitate generis & Ingenuitate.

§. I.

Ministerialium militum nobilitas probatur.

A Pud Goldastum Tom. 3. constitutionum imperialium p. 398. extat constitutio Conradi IV. Imperatoris, ubi ita sancitum reperies:

Ex eo quod ipsorum natales equestres esse debebant & militares,

Notum facimus universis, quod A. de N. Majestati nostræ humiliter supplicavit, ut, cum fieri velit Miles, & Pater suus Miles non esset, sibi exinde largiri licentiam dignaremur. Nos autem ut fidei suæ meritum & suorum per Imperialis gratiæ meritum Imperialiter compensemus, supplicationibus ipsius benignius inclinati de potestatis nostræ plenitudine sibi concedimus potestatem, quod, quanquam pater suus miles non fuerit, & nostris Constitutionibus caveatur, quod Milites fieri nequeant, qui de genere militum non nascuntur &c.

De qua constitutione Petrus de Vincis Lib. 6. Epist. 17. quoque testatur. Ad eandem respexisse mihi videtur Speculator Suevicus c. 47. pro militis vocabulo

bulo Ministerialium vocem tanquam æquivalentem substituens verbis :

Last ein Fürst sein Dienstmann frey / der gehöret ist von Ritterlicher Artz.

Quæ verba vi oppositorum non solum haud obscure innuunt, quod detur quoque Ministerialium genus plebejum, de quibus fusius infra, sed & cum constitutione Conradi IV. conjuncta, Ministerialium militum generis nobilitatem aperte satis loquuntur,

§. 2.

Sed instas, his saltem probari, quod militum ministerialium origo equestris fuerit & militaris, non vero quod nobilitate generis gavisi, utpote quod nova demonstratione indigeat, ipsorum militum nobilitate adhuc in disceptatione versante. Sed patientiam rogo, donec, desiderio tuo satisfactorius, demonstravero, sub natalibus militaribus generis & sanguinis nobilitatem intelligi.

Cujus argumenti vis exponitur.

Qua sparta in me semel suscepta, defunctum me credo, si aliquot diplomatibus, quorum secundum temporis seriem digestionem lectoris exercitationi relinquo, probavero, quod ministeriales milites non solum nobilium titulo, falso a quibusdam solis Ducibus

Aliunde probatus scilicet, quod milites ministeriales fuerint nobiles.

T

Comi-

Comitibus & Baronibus saltim vindicato, honorati, sed & ipsa repro nobilibus habiti fuerint & æstimati.

§. 3.

Argumen-
tum pri-
mum,

Principio ea argumenta, quibus supra singulari Se-
ctione Ministerialium Imperii nobilitatem adstruxi, hic
repetere, meaque denuo id facere potuisssem, quod ab
illis ad nostros mediatos, ob paritatem rationis, argu-
mentum procedat validissimum; sed tanta copia ra-
tionum Ministerialibus mediatis domesticarum suppe-
tit mihi, ut hac recoctione tuto superfedere possim.

Secun-
dum ex va-
riis docu-
mentis,

Sic apud Dominum Burgermeisterum in Atrio Co-
mitum p. 166. est charta, in qua ministeriales mediati
viri nobiles satis signanter appellantur verbis:

In villâ nostrâ Ergeringen, quam *Auris nobili-
bus* Ministerialibus nostris dictis Muller de Ihelin-
gen &c.

Wenckerus in Apparatu Archivi p. 169. exhibet
litteras Richardi Regis Angliæ ad Argentinenses datas,
in quibus ministeriales milites Argentinenses nobiles
appellat verbis:

Nobilibus *militibus*, & aliis Dominis, Burgema-
gistro, civibus & probis hominibus civitatis Argen-
tinensis.

In

In quibus militibus ministerialibus Civitatis Argentinensis, teste Charta a Burgermeistero in Atrio Comitum p. 183, 184. exhibita, numerantur Domini de Fleckenstein & Stauffenberg, ex nobilissimis Alsatiæ familiis oriundi, & in multis documentis nobilium titulo conspicui,

§. 4.

Ejusdem argumenti diploma de anno 1338. cujus ulteriorem dilucidationem infra dabo, exhibet Gastelius de statu publ. circa fol. 784. ubi Comes Orlemundanus, & Dominus Plassenburgensis cum Johanne Burggravio Norimbergensi, cui ille Dynastiam Plassenburg vendidit, paciscitur:

Tertium,

Daß besagter Burggraf Johannes und seine Erben / alle Edelleuthe / die zu der Herrschafft gehören / oder die ihre Diener oder noch ihre Diener fürbaß werden / bleiben sollen / in allen denen Rechten / als sie von alter Herkommen sind.

Apud celeberrimum Dominum Ludewigium Tom. IV. MStorum omnis ævi diplomatum extat pag. 110. excerptum quoddam ex Codice MSto Cœnobii Zwetlensis in Austria, in quo hæc verba leguntur, quæ sive de militibus sive de armigeris interpretari velis, tuo arbitrio relinquo, cum utroque casu, argumento ab armigeris ad milites optime procedente, meis usibus inserviant,

Quartum,

Quidam enim, sunt verba, de genere *mediocrum nobilium*, videlicet de genere *clientele*, vel de *simplici militia* sunt exorti, qui in possessionibus nostris castella vel *munitiones* nobis inuitis in nostris prædiis crexerunt, & per hoc nostras possessiones deuastauerunt, & eas sibi per uiolentiam attraxerunt, sicut quidam *admodum nobiles* de Sitzendorf iuxta Egenburch, quidam de Marcherstorff iuxta Altenburch, quidam de Zvonnkra, iuxta montem qui Molterprech dicitur, qui secundum generationes suas diversa nomina sortiuntur.

Quintum. Idem fere de Ottone quodam de Sitzendorf pag. 112. quæ familia in militibus & ministerialibus Austriæ alibi frequenter occurrit, repetitum leges, ex quo fac luculenter apparet, militibus simplicibus, quos eodem cum Ministerialibus mediatis fuisse, inuictis argumentis evictum supra dedi, non solum nobilis titulum, sed & generis competere nobilitatem.

§. 5.

Statum. Apud eundem Dominum Ludewigium in L. c. p. 182. est charta de anno 1202. in qua ita:

dominus Abramus de Waldek, (ex qua familia, Austriæ olim florentissima, Hundius im *Wdyerischen Stammbuch* pag. 349. multos ministeriales recenset.) Uir *nobilis & ingenuus*, monasterii sui fundator

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Memb. II. de Ministerialibus. 149

tor egregius, castrum suum Starchenberg, cum uilla
adjacente dicta Trabstetten, quæ titulo proprietatis
contingebat eundem, simulque omnes suos *milites*
nobiliores, felicitis recordationis domino Otachero, il-
lustrissimo Styriæ marchioni sub tali conditione tri-
buit &c.

Quam Chartam ideo magni facio, quod ex illa
apparet, milites etiam Dynastarum, aliis Imperii
Principibus subjectorum, cujusmodi Waldeckii erant,
nobiles fuisse appellatos.

§. 6.

Egregium quoque est testimonium Friderici pul- Septimum,
chri Austriæ Ducis, qui in diplomate de anno 1312.
apud Dominum Ludewigium c. l. pag. 186. ministeriales
suos Austriæ nobilium titulo mactat, verbis;

Ad preces - - - Friderici dilecti filii nostri, &
multorum *nobilium ministerialium* nostrorum, qui de
Austria, & Styria ad dedicationem nobiscum conue-
nerant &c.

Nec flocci habenda est narratio Arnoldi Lube- Octavum,
censis L. 2. Chron. Slavico c. 2. §. 3. pag. 241. de itine-
re Henrici Leonis ad sepulcrum Domini tendentis,
qui socios & comites legisse dicitur

Nobiliores terra, Conradum *scilicet* Episcopum
- - - & *alios* quamplures, tam de viris suis li-
beris, quam de *Ministerialibus*, & non remansit quis-
quam *majorum* excepto Ecberto de Wolfbotele &c.

Sane qui non omnem structuram sermonis susque
deque habet, fateri necesse habebit, ministeriales Du-
cis sub generali nobiliorum terræ appellatione com-
prehendi, majoribusque accenseri.

§. 7.

Notum. Nec prætermittenda est charta Rudolphi Palatini
de anno 1349. apud Dominum Lunigium in Archivo
Imper. Cent. 2. pag. 9. in diplomatibus palatinis, quæ
ita habet:

Diß sind Gezeuge die Edlen Herren die her-
nach geschriben sind / Herr Burchhard der älter
von Erlbach / Simon von dem Walde / Rit-
ter / Jacob von Gleisheim / ein Edel Knecht / un-
ser Woyt / Herr Schnider von Hesenbl. / Herr
Buschlo von Willertiz / Herr Bernhard von Knie-
sburg / Ritter.

§. 8.

Hæc sufficere possent, ad nobilitatem Ministeria-
lium militum adstruendam, nisi ingens argumentorum
copia pauca superaddere juberet.

Super-

Superfunt adhuc apud Dominum Lunigium in
M. A. Parte von der Ritterschafft pag. 1. leges ludo-
rum equestrium, ab Henrico Aucupe Gottingæ anno
938. publicatæ, in quorum capite 1. ita sancitum repe-
ries :

Decimum
a facultate
qua tornea-
mentis in-
teresse po-
terant mi-
lites mini-
steriales de-
sumtum
est.

Ludos equestres in Imperio solenniter posthac
exhibendos omnibus, qui modo a stirpe nobiles ef-
sent apertos fore.

Et capite 12. ibidem:

Quisquis recentioris notæ *nobilis* & non talis ut
a stirpe *nobilitatem* suam & originem quatuor saltim
generis auctorum proximiorum gentilitiis insigniis
probare possit. &c.

Aut si de harum legum ingenuitate dubites, ad
Ottonem Frisingensem te remitto, qui L. 1. de Gest.
Frid. l. c. 17. idem fere testatur, cui Æneam Sylvium
comitem dabo, qui in Historia Friderici III. pag. m. 81.
cordate satis fatetur,

quod ad torneamenta non nisi vetustissimi no-
biles, quorum progenitores supra hominum me-
moriæ & opibus & potentia claruerunt admittan-
tur.

Sane hoc testimonium Æneæ, qui Wenceslai æ-
vum attingit, de illo quoque tempore mihi valet, quo
ministeriales milites in viridi adhuc vigeabant observa-
tia,

tia. At vero nostros milites ministeriales ludorum equestrium habitos semper fuisse capaces, torneamentorum breviaria & catastra satis abunde testantur.

§. 9.

Undecim
muni ex ti-
tulo stre-
nui, quo
honoran-
tur.

Nec spernendum est argumentum a strenui titulo desumptum, quo milites ministeriales non raro honoratos video. Exhibet hanc in rem varias tabulas de annis 1315. 1327. 1332. Dominus Pfeffinger Tomo 2. ad Vitriarium p. 873. in quibus ita:

Quod charissimos nobis milites, *strenuos & famosos dominos &c.*

Et in alia

strenuus vir, Otto de Zwerin, *miles*,

item:

strenuo milite, Domino Ottone de Swerin &c.

Ejusdem argumenti sunt tabulæ apud Dominum Lunigium in documentis Ruthenicis numero 120. & 121. in quibus milites ministeriales Plaviensium ab ipsis dominis suis *strenuorum militum* titulo cohonestantur.

Ratio hu-
jus demon-
strationis.

At, hunc strenui titulum viros nobiles non detra-
stasse, docet charta apud eundem Dominum Lunigium
c. l. n. 113. in qua domini Plavienses, qui in aliis tabulis c. l.
n. 112. 116. 118. nobiles ab ipso Imperatore appellantur,
strenuorum virorum titulum sustinent.

§ 10.

Porro Dominos de Petersheim milites olim ^{duodeci-} ministeriales Comitum Lossensium fuisse, ex centum ^{mum,} diplomatis constat, ex quibus unum saltem de anno 1192. coram adducam.

Henricus Eques, Dominus de Petersheim, salutem & cognoscere veritatem. Notares sit in perpetuum, quod nos de consilio proborum virorum & nostrorum amicorum - - - receperimus & relevaverimus ligie in feudum & homagium nostram domum de Petersheim, turrin fortalicius altam & infimam omnino integraliter sicuti se extendunt, a *nobili viro nostro* caro Domino Arnolde Comite Lossensi, & villam de Petersheim etiam, quæ nostra allodia erant, in tali modo, quod nos debebimus eidem servire & adjuvare *domo* nostra supra dicta contra omnes homines, sicuti ejusdem homines ligii.

Ne vero hæc de jure saltim aperturæ, aut officio quodam clientelari pacis tempore saltim exhibendo intelligas, alias tabulas ex deductione Domini de Merode contra Episcopum Leodiensem publicata n. 10. & 11. suppeditabo, ex quibus Dominorum de Petersheim officia campestria & militaria, Comitibus Lossensibus præstita, sufficienter apparebunt. Comites enim Lossenses Petersheimios in ser-

U

vitiis

vitiis suis captiuos ductos facientur, redduntque eos indemnes.

At hi Petersheimii ab ipsis Dominis suis, Comiti-
bus Lossensibus aliisque, viri nobiles, & generosi appel-
lantur, quod aliquot diplomatibus probabo. Ita enim
Arnoldus Comes Lossensis in literis investituræ Domus
Petersheim Anno 1292, Henricum alloquitur:

Notum sit omnibus, quod nos dederimus, &
damus in feudum & homagium *nobili viro* nostro
charo fideli Henrico *Equiti* Domino de Petersheim.

Idem habes in alia Charta de anno 1279, in ea-
dem deductione numero 9. descripta:

Notum sit singulis & omnibus præsentibus &
futuris, quod nos *nobili viro* & Generoso *Meo-Domino*
Henrico Domino de Petersheim & suis hære-
dibus dederimus &c.

Et in alia de eodem anno:

Noverint universi & singuli tam præsentibus quam
futuri, quod nos tenemus Viro *Nobili* dilectoque,
seu fideli nostro Domino Henrico de Petersheim
militi &c.

§. II.

Notatu quoque digna est Charta apud Ge-
woldum in additionibus ad Hundii Metropoli Tom. I.
pag. 10. quam testis inter alios subscripsit

Ural-

decimum
tertium ex
charta alia
apud Hun-
dium.

Utricus *nobilis* de Ottobsdorf, Ministerialis
Episcopi.

Quam Chartam ideo maximi facio, quod vocabulum nobilis hic non titulum referat, sed ipsam dignitatem & nobilitatem generis exprimat sistatque luculenter.

§. 12.

Maximi quoque momenti argumentum est, quod Statuta Ordinis Equestris S. Iohannis Hierosolymitani apud Megiserum in descriptione Ordinis Iohannitici c. 3. a quo Author Archontologiae Cosmicæ L. 3. f. 752. ea mutuavit, suppeditant.

decimum
quartum
Statutis
Ordinis S.
Iohannis
Hieroso-
lym.

Hæc enim Raymundum de Podio legislatorem habent qui Anno 1118: Ordini præfuit, & severe prohibuit, ne quis

welcher einem andern leibeigen verpflichtet
oder sein adeliches Herkommen nicht beweisen kan/
in militum numerum suscipiatur.

Armilites nostros ministeriales in hunc ordinem non solum fuisse susceptos, sed & Priorum officia sustinuisse, omnis ævi memoria testatur.

Apud eundem Megiserum c. l. c. 14. f. 475. recensentur Magni Priores huius ordinis in Germania, quos inter anno 1353. quidam Hendeger de Rechberg,

U 2

Suevus,

Suevus,prehenditur, quain familiam nexu Ministerialidevinctam probat diploma Friderici Ducis Sueviæ de Anno 1189. apud Autorem Monumentorum Wurtembergensium T. I p. 25. in quo *ministeriales nominantur*:

Ulricus de Rechperg, Fridericus, Chunradus
aliique.

Similiter quoque in numero Magistrorum seu Ba-
julivorum Brandenburgensium, teste breviario apud
Becmannum de Ordine S. Johannis Hierosolymitani, ha-
bentur Fridericus de Alversleben anno 1303. & Bern-
hardus de Schulenburg anno 1355., quas familias ho-
die adhuc in præcipuis nobilium inferioris Saxoniz
florentissimas, nexu ministeriali olim constrictas, haud
sublestæ fidei documenta loquuntur.

Sic in diplomate de anno 1301. apud Dominum
Lunigium in appendice ad documenta Saxonica pag. 5.
nominatur

Henricus de Alsleve Ministerialis Ecclesiæ Magdeburgensis.

Schulenburgios, familiam ex duobus Heroibus, quo-
rum alter apud Venetos hætenus maxima cum gloria im-
peratoris munere functus, alter vero Dominus Fridericus
Levin L. Baro de Schulenburg. Regiæ Majestatis Sardiniz,
Domini mei longe clementissimi, res bellicas Germa-
na fide & summa laude moderatur, illustrissimam, in
fa-

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. II. de Ministerialibus. 157

famulis & armigeris olim deprehendo, qui nexus, licet armigeros *militibus* loco cedere subear, ipsis tamen impedimento non fuit, quo minus pro *nobilibus* & Ordinis Johannitici capaces semper fuerint habiti.

Probationem desiderantem ad duas chartas a Domino Pfeffingero ad Vitriarium Tom. 2. p. 881. 882. ex Archivis productas, remitto, in quibus Gevehardus de Sculenborch & Otto de Schulenburg *famuli* appellantur.

§. 13.

Idem argumentum porrigunt Statuta & leges ^{decimum} Ordinis Garterii seu Aureæ Periscelidis apud Leibnizium in Mantissa Juris Gent. diplom. p. 1. ubi arti- ^{quintum} ^{ex Statutis} ^{Ordinis} ^{Garterii.} culo 2. ita dispositum legimus:

Item concordatum est, quod nullus eligatur in socium dicti ordinis, nisi *generosa* propaginis existat & *miles* carens opprobrio, quoniam *ignobiles* & reprobos Ordinis institutio non admittit.

Vides hic militem ignobilibus oppositum eo tempore, anno scilicet 1350. quo ministeriales milites nostri in viridi adhuc vigeant observantia. At infimos Germanorum nobiles, ad clavum præsertim reipublicæ evectos & meritis bellicis inclytos, hujus semper ordinis capaces fuisse habitos, & historiarum memoria & equitum matricula ac titulus *generosi*, jam olim

militibus Germanorum communis factus, testantur. Ita enim lego in sæpe citata deductione Petersheimensi de anno 1279:

Omnibus has præsentis litteras visuris & audituris Arnoldus Comes Lossensis, salutem & cognoscere veritatem. Notum sit singulis & omnibus præsentibus & futuris, quod nos Nobili viro & *Generoso* Meo-Domino Heinricho de Petersheim &c.

Majoris ideo hæc literæ habendæ sunt, quod a Domino ad militem suum datæ, id quod alia charta de eodem anno c. l. extra dubium ponit, quando ibi:

Arnoldes Comes Lossensis - - - quod nos renemur viro *Nobili* dilecto que seu *fideli nostro*, Domino Henrico de Petersheim *milite* &c.

Cui jungas alias tabulas in citata deductione descriptas, & supra jam exhibitas.

Quodsi porro periphrasin inspicias, qua Henricus VIII. Rex, in statutis ejusdem ordinis renovatis, apud Leibnizium c. l. p. 8. eadem verba expressit, convictus prorsus abhinc discedes. Ita enim ibi:

Item: est accordé, que nul ne sera esleu, ne choisi compaignon du dit ordre si n'est *Gentil-homme de sang* & Chevalier sans reproche. Gentil-homme de sang est icy apres déclaré des trois descentes de noblesse, c' est assavoir de nom & d' armes de par son pere & de par sa mere.

Sane

Sane hanc nobilitatis descriptionem omni ex parte ad milites Germanorum quadrare, illi saltem negant, qui militum Ministerialium naturam & indolem cognitam nullo modo habent arque perspectam.

§. 14.

Caroli IV tempore, sicuti in aliis provinciis, ita & in Austria ministeriales milites adhuc floruisse, varia documenta comprobant, ex quibus illud saltem nominabo, quod Dominus Ludewig in Tom. 4. MStorum diplomatum p. 289. exhibet, in quo Rudolfus Archidux ministeriales milites signanter satis ab officialibus (**denen Erb-Hemtern oder Amt-Leuthen**) distinguit. Ac idem Carolus IV. ministeriales nobilium titulo alloquitur in charta apud Limnæum l. 5. c. 2. n. 33. ubi distinctionem inter **Edel und Uedel** mox per **Edel und Bürger** exprimit, ex quibus intelligitur, quod solos cives sive Burgenfes pro ignobilibus habuerit, ministeriales sub nobilium appellatione comprehendens.

Decimum
Sextum.

§. 15.

Eruditissimus Autor Actorum Lindaviensium pag. 604 exhibet literas de anno 1303. in quibus Ulricus Comes de Helfenstein Alberto Imperatori castrum Herwartstein cum pertinentis vendit, reservatis venationum juribus, hominibusque suis *nobilibus* sc. *ministerialibus*.

Decimum
Septimum.

Idem

Decimum Idem auctor p. 600. chartam sistit de anno 1226.
Octavum, in qua duo de Rutringe uno quasi halitu *nobiles viri & Ministeriales* appellantur:

Decimum Nec aliter Conradus de Fabaria S. Othmari Presbyter,
Nonum, de Casibus Monasterii S. Galli Cap. 13. apud Goldast. Tom. 1. rerum Alemann. intelligendus est, qui tradit, quod Cunradus de Busnang Abbas S. Galli (tempore Friderici II.) ministeriales suos hujusmodi verborum ag-gredi attemptavit schematibus.

O præclarissimi *Milites* Beati Galli, vos *prosapia ge-neris & Nobilitas* ac Magnificencia Ecclesiæ, magnificavit, imo & ipsa in Vobis magnificatur & in Filiis vestris. - - Providendum est Vestræ, ut credo, *Nobilitati*, & propagini, ne in manus incidamus il-lorum, de quibus non facile poterimus eripi &c.

Sunt quidam, quos inter Dominus Pfeffinger ad Vitriarum Tom. 2. p. 879. qui hæc Abbatis verba pro blanditiis habent, quas metus ipsi extorsit: sed stultitiæ potius quam prudentiæ accensendum fuisset, si abbas hominibus rusticis, & macula servitutis conspurcatis, no-bilitate generis, & illustribus majorum imaginibus a-dulari voluisset. Profecto tantum abest, ut ejusmodi ab omni veritate plane alienis & a rebellibus ipsis nun-quam affectatis blanditiis horum animi demulceantur, quia potius pro dictis habeant, quibus ita exacerban-tur, ut iram tandem convertant in rabiem.

Quid?

Quid? quod? *militum minifteriales* nobilium no-^{Vigefi-}
mine appellatos deprehendo. Evolve, sis, Tomum^{mum,}
a. p. 15. Hundii Metropolis, & hæc expende verba:

Militaverunt sub Friderico Epifcopo Frifingenfi
(tempore prælii inter Fridericum Austriacum & Lu-
dovicum Bavaricum) *nobiles* fequentes, quos pridie
illius prædii enfe ftricto ter in caput percuffos, ut
animofiores redderet, equites auratos designavit:
Nicolaus de Tann, Henricus Oder *miles ejus*, i. e. *mi-*
nifter feu famulus, Eckardus a Thann, Conradus Thumbr-
hirm, *miles ejus*.

Aut fi Hundii tanta apud te auctoritas non eft, ut
ejus fide ftes, quæ mihi tamen in cafu, quo, Archivo
Bavarico inftitutus, fua ex haud fubleftæ fidei narra-
tionibus difumiffæ videtur, fufficit, probationes ma-
gis idoneas fuppeditabo.

Nota fuit olim in Bavaria familia quædam de ^{Vigefi-}
Wailheim, cujus notabiliora Hundius in *Bayrifchen*
Stamm-Baum pag. 367. ab interitu fervavit, ex qua
occurrit Bernhardus de Wailheim minifterialis Berch-
toldi Comitæ Andeccenfis in libris fundationis Buren-
fis Monafterii apud eundem Hundium c. l. Alius Geb-
hardus *miles* de Wailheim teftis citatur in diplomate
Conradi IV. Imperatoris de anno 1266. Bernhardus
vero in literis circa annum 1224, fe nobilem de Wail-
heim

heim subscribit, quod idem de Hainrico de anno 1242 in libro traditionum in Dieffen reperies. Sed quicquid hujus demum sit, sufficit mihi, quod hi domini de Wailheim ministeriales milites sub se habuerint, quos Imperator Ludovicus Bavarus in charta apud Hundium c. l. p. 368. expresse nobiles appellat.

Audiamus prius Hundii ad hanc Ludovici chartam Commentarium:

Dies Geschlecht / ait, ist ungefährlich um das Jahr 1331. abgestorben. Aventinus lib. 7. fol. 790. seind statliche von Adel oder Herrn gewesen. Denn sie etliche edle Leuthe zu Lehn und Dienstanman gehabt / als die Namunch zu Hugolsing / die Perger / Puchberger / von Maybach / von Hausen / die Ruhen / die Galtinger von Weil / so Keyser Ludewigen heingefallen / und durch ihn gestreut / sonderlich gegen Hrn. Heinrich von Seeveld / vielleicht deren von Wailheim Erben / gestrichet worden / wie beyliegende Abschrift Keyser Ludewigs Brief de anno 1331. austweist / den Ulrich Namunch / Fürstl. Bayerischer Rath / und zur Zeit Pfleger zu Dinglsing / bey handen hat.

Wier Ludewig von Gottes Gnaden . . . gebiethen ernstlich und wollen daß ihr Wulfang Namunch von Hugolsingen / sein Hausfrau und all

all ihre Erben / die sie igund haben oder noch gewinnen / Ludewig Namunch / sein Hauffrau und ihr Kind / die sie iegund haben oder noch gewinnen / Heinrich des Puchbergers Hauffrau und ihre Erben - - - Dietrich des Pengers Hauffrau - - - und darzu alle Edelleuthe jung oder alt / reich oder arm / die uns von dem Mailheime anerstorben und gefallen seynd 2c.

§. 16.

Denique apud Dominum Ludewigium Tomo IV. ^{vigesimum}
MStorum diplomatum extat codex juris feudalis Au- ^{secundum.}
striaci vetustissimus, de anno nimirum 1290. in quo ministeriales vocabulo der Edelleuthe comprehenduntur, verbis:

Desß soll kein Edelman kein Mauth nicht geben weder auf Wasser noch auf Landt / wass er in seinem Hauffs essen oder trinchhen will / das er soll umb den Landtherrn dienen mit seinem schilde.

At enim instas, quomodo hæc ad ministeriales? sed salva res est. Milites, cujusmodi ministeriales nostri sunt, omni fere ævo ubivis locorum a vestigalibus victualium exemptos fuisse & immunes, specula, suevicum & Saxonicum, docent, cujus postremi saltim verba mea hic faciam:

X 2

Waffen/

Pfaffen / Ritter und ihr Gesinde sollen Zoll-
frey seyn / sie fahren / reiten oder gehen.

Latine :

Clerici & *militares*, familiaque eorum a telonio
sunt exempti :

Cujus immunitatis ratio ante pedes est, hæc ni-
mirum, quod militibus ministerialibus prædiorum fru-
ctus olim in stipendium militare computarentur, quos
teloniis onerare, idem fuisset, ac una manu iterum
eripere, quod altera dedisti. Libera itaque & ab omni
tributorum genere immunita ipsis prædia militaria
erant relinquenda, quo haberent, de quibus equos
semper stratos atque paratos alere, & ad militiam vo-
cati, se sustinere possent.

Eandem itaque rationem cum ius feudale Austria-
cum reddat, daß nemlich ein Edelman seine consu-
mirten victualien umb den Landtherm mit seinem
schilde verdiene / dubium nullum superest, quin sub
vocabulo der Edelenthe ministeriales milites intelligat.

Omniem vero scrupulum eximit diploma Rudolphi
Imperatoris apud eundem Dominum Ludewigium p.
261. c. l. obvium, dum severe prohibet, ne *ministeriales*
Styriæ & Austriæ ad ullam mautam, contra quam fas est,
pendendam adstringantur, qua sanctione illud in usum
denuo reducere conatur, quod circa vectigalia in iure
feudali

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Memb. II. de Ministerialibus. 165

feudali Austriaco in favorem Ministerialium militum dispositum erat, & Principum violentia & artibus in defuetudinem fere abierat.

§. 17.

Nec abiciendum est argumentum, quod ministeriales milites olim ad Canonicatus & Episcopatus Germaniæ fuerint admissi, cum ipsorum indoles a conditione servili exinde dilucide satis vindicetur. Nemmo enim harum dignitatum capax habebatur, qui servili macula laborabat, id quod, præter duo specula, ejusvis Episcopatus fere statuta & privilegia faciunt indubitatum, ut nihil supersit, quam ut ministeriales ad has Canonicorum & Episcoporum dignitates admissos probemus, in quo Cranzium habemus præeuntem, qui libro suo de Saxonia varia huc pertinentia exempla recenset, ex quibus quædam huc transferemus.

Vigessimum tertium, quod tamen ministerialium ingenuitatem magis probat.

Lib. 3. cap. 38. pag. 92. de Episcopo Vengone tradit, quod vir *militari non infimo* genere natus sit.

Item Lib. 5. cap. 16. pag. 148. Hartvicus Episcopus Magdeburgensis genere *militari* atque *Baronum*, Canonicus &c.

Quæ verba adhuc notatu digniora sunt, quod milites cum Baronibus conferant, eosdemque cum iis faciant.

Lib. 8. c. 42. p. 255. de Episcopo quodam Mindensi, qui frater ordinis Mendicantium erat, commemorans, in hanc erumpit admirationem:

Quod unum inter mirabilia numerabimus, quod viri *militaris generis*, qui ecclesiam tenuerunt, ut modo tenent, admiserint fratrem de Ordine Mendicantium.

Lib. 8. cap. 56. pag. 262. Johannes Episcopus Brementis natus dicitur:

Militari & bonesto inter suas genere.

Idem de Episcopo Mindensi Ludolfo tradit, quod genere natus fuerit *militari*.

Lib. 10. c. 51. p. 336. memoriae prodit, quod Otto Mindensis Episcopus natus fuerit *militari genere &c. veteri prosapia*

Memorabilis quoque locus est, quem habet L. II. c. 47. p. 364.

Hoc unum habet ecclesia (Paderbornensis) novum, quod Præpositum usque hodie veneratur *plebejo genere*, utriusque juris Doctorem, virum sine controversia præcipuum, cum inter Canonicos non patiatur nisi *ordinis Ministerialis*. Servant idem ecclesiæ, Magdeburgensis, Hildesienfis, Halberstadiensis, Mindensis, Osnabrugensis, Monasteriensis, sed

sed nulla inter omnes obstinatio, alia patiuntur Doctores aut Licentiatos, ob doctrinam egressos Natalitia, ut Ministerialibus comparentur, ea vero nequam sunt, quemvis inferi præter hoc genus.

Sed Cranzius, dum hic ministeriales plebejis opponit, Doctores & Licentiatos, quos doctrina natalitia plebeja egressos, nobiliumque hominum ordinem ingressos perhibet, iis æquales facit, sicque ministerialium, si non nobilitatem, tamen ingenuitatem extra dubium constituit, parum memor nobis eorum fuisse videtur, quæ L. 2. c. 11. p. 75. prodidit, quod infra L. 2. fusius demonstrabimus. Pergo hic potius ad ejus L. 8. c. 14. p. 239. ubi Ludolfum, agnominatum de Hulte, Episcopum Mindensem, natum dicit ex ministerialium ordine.

L. 8. c. 19. p. 247. est Episcopus Raceburgensis Vir insignis de genere *ministerialium* de Blucher.

Eodem Libro 8. c. 43. p. 255. est Gottfridus Episcopus Suerinensis ex genere *ministerialium* de Bulaw.

Et quæ alia sunt huc pertinentia, quæ jam Dominus Bürgermeister in seiner præliminaren Beleuchtung des übeln so genannten gründlichen Berichtes von Adelt: Deutschlands p. 27. 28. notavit, quorum remitto, unicum saltim addens, quod Lib. 9. cap. 43. pag.

pag. 196. ministeriales plebejis notandis verbis opponar:

Cujus, ait, de Episcopo Suerinensi, quia annales non commemorant, *genere plebejum*, sed virtute præstantem accipio: alioquin inter *ministeriales* non emiquisset, qui sibi in talibus primas partes desumunt.

Errat itaque, qui ministeriales, ex doctrina Cranzii super homines quoscunque plebejos eminentes & ad Episcopatus, ad quos plebejii gradu doctorali, doctrina, alioque modo ignobilitatem generis & natalium maculam delente, sese habiles reddere debent, ipsa narivitate idoneos, servos sibi fingere vellet & non ingenuos. Hoc verum est, quod ex ministerialium ingenuitate ipsorum non statim sequatur nobilitas, quam supra quidem aliis argumentis magis idoneis adstruximus: Sed in scriptione hujus capitis non solum denobilitate, sed & de ingenuitate facta, merito hujus loci habenda est hæc ex Cranzio de ministerialium ingenuitate probatio.

§. 18.

Plura adhuc, quin innumera supersunt mihi argumenta, quibus ministerialium militum nobilitatem communicare potuissem, sed lubens ab iis ideo abstineo, ne stuporis arguere videar lectorem sagacem in re tam clara, & tot invictissimis rationibus jam perspicua.

§. 19.

§. 19.

Sed instant adversarii nostri, non rara esse diplomata, in quibus ministeriales nobilibus expresse opponuntur, his postremis priori & honoratori loco collocatis, ex quo ministerialium militum ignobilem & servilem indolem satis evidenter elucescere existimant. Probationis loco asserunt chartam ex Hundii Tom I. Metrop. Salisb. p. 132. tempore Friderici I. Imperatoris consignatam, in qua se testes subscribunt:

& alii quam plures, tam de *nobilioribus* quam de ministerialibus &c.

Solvitur obiectio, quod nobiles non raro ministerialibus differte opponantur. Scilicet objectionis

Apud eundem Tom. 2. p. 177. est charta de anno 1102., quam testes subscribunt:

Ex *nobilibus* Sigboto Advocatus, Werinhart de Stosse, Otto de Grube, Udalschalch & Riher de Hohenberg. De *Ministerialibus* ecclesie vero Rudolf & Otto de Richolvestorf, Egmo de Dietprehteschirchen, & filius ejus Ambericus &c.

Similis charta de anno 1190. est apud eundem q. L. p. 178. quam subscribunt:

de *nobilibus* Henricus de Brucke, Hainricus de Rainigen, Berchtoldus de Vagere. De *Ministerialibus* Hainricus felix puer. Gerwicus de Pubenhaus &c.

Y

Idem

170 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Memb. II. de Ministerialibus.

Idem Hundius Tom. 3. c. l. p. 9. exhibet chartam de anno 1177. quam subscripserunt:

Ex *nobilibus* Engelbertus de Blanchenberg, Albertus & frater ejus, Alramus de Chomb. Ex *ministerialibus* vero Henricus Spilberch, Rugerus de Holtzhausen &c.

Eodem Tom. 3. p. 137. legitur diploma, quod testes habuisse gloriatur

maximam multitudinem tam *nobilium*, quam *ministerialium*.

Ejusdem argumenti diploma de anno 1212. est apud Lunigium in R. A. P. S. Cont. 2. IV. Abtheil. I. Abfaß/num. 77. supplementorum pag. 125. quod ita habet:

Juraverunt etiam quidam & adhuc alii jurabunt pro eo XII. subscripti nobiles: &c. Sunt autem hi *nobiles*: Rapoto Comes Palatinus Bavariae, Comes Henricus de Ortenborch, Comes de Moserberch, Comes de Kalholig &c.

& paucis interjectis

Sunt autem hi *ministeriales*: Sifridus Koph, Otto Koph, Otto Uniz, Conradus Dapifer, Otto de Rore &c.

Apud

Apud Maderum Antiquit. Brunsv. p. 125. est diploma, in quo fidem publicam pro Marchione Misniæ interposuerunt & juraverunt:

*Nobiles & Homines ipsius; Gevehardus de Que-
ravorde Comes, Burchhardus de Mansfelde Comes,
Heinricus de Schwartzburg Comes, Conradus de
Zara, Heinricus de Chorun &c.*

Et paulo post:

Hoc idem eodem modo jurabunt alii sui *ministe-
riales*, scilicet Heinricus de Chanberg, Conradus de
Landspere, Otto de Pouch &c.

Celeberrimus Dominus Pfeffingerus Tom. 2. ad
Vitriarium p. 859. se chartam possidere fatetur, in cuius
calce:

Hujus rei testes sunt: Conradus, Comes de Wel-
pe; Conradus de Haldensiede; Gevehardus de Mol-
dessem, *Nobiles*; Johannes de Bodendick; Otto Ma-
gnus de Luneborch, & Wernerus de Zwerin, *Fra-
tres*; Winandus Advocatus de Cellis, *Ministeriales
nostri* &c.

Aliam chartam de anno 1280. se habere confitetur
c. 1 p. 860. quæ ita:

Nobiscum promiserunt: Venerabilis Dominus,
Conradus, Verdensis Ecclesiæ Postulatus, Noster

Y 2

Patruus,

tituli locum sustinent, cujus rei exemplum habes in vocabulo Domini, quod non solum tituli rationem habet, quo principes olim & Comites alloquebamur, sed & dignitatem certam denotat, Dynastarum nimirum, *den Herren: Ständ* / quam quidam Comitibus parem, quidam inferiorem contendunt. Cui addam illum, qui nondum ex usu recessit, vocabuli domini significatum, quo dominum in servos & familiam indicabat. Ejusmodi quoque est vocabulum Nobilis, quod mox titulum denotat, olim solis Principibus, Comitibus & Baronibus proprium, hodie vero ad quemvis equitem, quin ad Doctores, Magistros & Studiosos delapsum, mox dignitatis nota erat, & generosa prospia natos significabat, quo sensu ad superioris ordinis nobiles æque pertinebat ac inferiores.

§. 21.

His præmissis & fundamenti loco positis, notandum est, quod tam diversissimus titulorum per singula tempora valor sit, ut titulus, Imperatoribus & Regibus olim proprius, successu temporis evilescat, & per gradus ad infimæ fortis homines sæpe migret, a quibus non raro iterum ascendit, summisque Imperanti-bus vindicatur, habeturque in pretio.

De titulo Domini jam Seneca Epist. 105. suo tempore testatur, quod quemvis honestioris formæ hominem

obvium, hoc, si nomen non occurreret, titulo salutare solenne fuerit Romanis. Sed ex hac evilescencia in summum fastigium reducerunt hunc titulum Reges & Imperatores Francorum, qui teste Rabano Mauro ad Ottgarum in Glossario ad LL. antiqui, propter excellentiam *commune* nomen Domini vel Dompri *suum* effecerunt, a quo cacumine hic Domini titulus, quem ex reverentia quadam Principes, Comites & Nobiles olim Imperatoribus & Regibus cedebant, successu temporis iterum delapsus est.

Sic titulus quoque Dei gratia non nisi Imperatoribus & Ducibus olim proprius, tempore interregni quibusvis fere Comitibus & Baronibus communis factus erat, a quo hodiernum Comites & Barones lubentissime iterum abstinere, ex quo dignitatis suæ nullam deminutionem patiuntur. Legibus enim Imperii & ipsæ veritati obloqueretur, qui hoc ipso eorum dignitati & superioritati territoriali aliquod detractum existimet.

§. 22.

Eadem fata titulo Nobilis contigerunt, qui olim Imperatoribus Regibus & Ducibus proprius, postmodum ad Comites & Barones transiit, quibus Equites & reliqui Nobiles inferiores illum facile relinquebant, idque eo magis, quod eo dignitati & nobilitati generis sui

fui nihil decedere animadverterent. A titulo enim ad dignitatem in eo nulla procedit argumentatio, alioquin titulus Dei gratia, quem superioritatis territorialis notam faciunt rerum germanicarum intelligentiores, a Comitibus hodie iterum desertus, horum superioritatem territorialem, iisdem legibus Imperii, ac Electorum & Ducum superstructum imminueret.

§. 23.

Sic corruiit figmentum de ministerialibus ideo ignobilibus, quod in supra citatis chartis nobilibus ponuntur, cum in his non de dignitate & nobilitate generis, qua ministeriales milites æque ac Comites & Barones, uti supra ad oculum demonstravi, gaudent, sed de titulo nobilis sermo sit, quem ministeriales milites & omnes inferioris ordinis nobiles olim Comitibus & Baronibus lubenter cesserunt, donec beneficio temporis & Cæsarum privilegiis ad ipsos quoque delatus sit. Profecto si ideo nobiles inferioris generis nobilitate carerent, quod a titulo nobilis abstinerint, idem argumentum adhuc superiori seculo anno nimirum 1658. verum fuisset, quo Ferdinandi III. imperatoria auctoritate titulus nobilis Equitibus imperii demum inductus & impertitus est. Certe cachinnum moveret & risum, qui ante hunc annum equitum imperii generis nobilitatem in dubium vocaret, eosque genero

roso & nobili sanguine destitutos, contra omnes imperii constitutiones, somniaret, mentireturque.

Si hæc philosophia justa esset & expedita, quilibet paterfamilias dominium suum in servos ac familiam illo tempore abjicere debuisset, quo titulus dominii Principibus Comitibus &c. proprius erat, civici ordinis hominum casas nondum intraverat & domicilia.

Sufficit itaque, quod ministerialium militum nobilitatem generis invictis rationibus supra in tantum & extra dubium collocarim, a quo loco argumentum a titulo nobilis, quo Comites & Barones olim jure quodam præcipui gaudebant, & a ministerialibus non raro in chartis publicis distinguuntur, desumptum, illos non deturbabit.

§. 24.

Militum
ministeria-
lium inge-
nuitas pro-
batur.

Sic subsistere hic tuto possem, nisi me amica materiarum familiaritas & connexio admoneret, pauca quædam adhuc de militum ministerialium ingenuitate differere.

1) Ex Ju-
lii Cæsaris
doctrina,

Ex Julii Cæsaris doctrina omnis Gallorum populus, cum quo Germanorum gentes in eo amicissime conspirasse docet Dominus Thomasius in Diss. de hominibus propriis p. 12, divisus erat in nobiles & plebejos, quorum

quorum illos Cæsar iterum in magistratum gerentes, seu druides, & milites subdividit.

In omni Gallia, inquit, hominum, qui aliquo sunt numero seu honore, genera sunt duo. Nam plebs pene servorum habetur loco, quæ per se nihil audet & *nulli adhibetur consilio*. Plerique, cum aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut injuria potentiorum premuntur, sese in servitutem dicunt *nobilibus*. In hos eadem omnia sunt jura, quæ dominis in servos. Sed de his duobus generibus (*nobilibus* scilicet) alterum est *Druidum*, alterum *equitum*. Illi rebus divinis interfunt &c. Alterum genus est equitum, ii, cum est usus atque aliquod bellum incidit, omnes in bello versantur, atque eorum, ut quisque est *genere* copiusque *amplissimus*, ita plurimos circa se ambactos clientesque habet.

§. 25.

Hanc distinctionem bimembrem Tacitus de moribus German. c. 25. in quatrimembrem commutavit, nobilibus scilicet in nobiles κατ' ἐξῆν, cujusmodi Principes & Comites sunt, & ingenuos seu milites, plebejjs vero in libertos seu rusticos liberioris conditionis, & servos seu homines proprios, subdivisis, quo ipso tamen militibus, licet nobilibus, expresse opponat, postponatque, nobilitatem minime abjudicat.

Quæ cum Taciti traditis conciliatur,

5.

Z

Fallitur

Notatur
Gundlingius.

Fallitur itaque celeberrimus Gundlingius, qui in dissertatione an venter nobilitet? c. 2. §. 1. &c. ex hac Taciti oppositione militum seu equitum ignobilitatem quandam exculpere frustra conatur, cujus in eo errorem infra Lib. II. in doctrina de distinctione inter superiorem & inferiorem nobilitatem fusius notabimus, quibus hic sufficit, quod nemo sit, qui eorum ex Taciti doctrina *ingenuitatem* in dubium vocare audeat, cujus saltem demonstrationem in nos suscepimus.

§. 26.

Duravit hæc doctrina per omnia secula in Germania nostra, ceu innumeris argumentis doceri potest, quorum vices & locum pauca quædam hic explebunt.

2) Ex te-
simonio
Wipponis.

Sic Wippo in vita Conradi Salici apud Pistorium p. 48. contestatur;

quod Episcopi, Duces & reliqui principes, *Milites primi*, NB. *militēs gregarii*, *quā ingenui omnes* regibus fidem faciant.

3) Ex ma-
gno Chro-
nico Belgi-
co.

Idem Magnum Chronicon Belgicum p. 244. ex Chronicis Hollandicis ad annum 1274. probat, verbis:

Oportet unum quemque *militare* volentem esse Magnanimum, *ingenuum* &c. Magnanimum quidem in adversitate, Ingenuum in NB. *consanguinitate*.

Nec

Nec abjiciendum est argumentum, quod Charta apud Dominum Lunigium in Archivo Imperiali P. S. Cont. 2. sub documentis Bvaricis pag. 126. suppeditat, quæ ministerialium militum Ducatus Bavariae matrimonii limites quidem varios ponit, ipsorum tamen *ingenuitati* & libertati eo ipso nihil detractum vult, quin potius eos titulo ministerialium *liberorum* eodem contextu honoret.

4) Ex Documento apud Lunigium.

Non raro quoque in historiis obvium habemus, quod ministeriales milites advocati fuerint & tutores ecclesiarum, cujus rei exemplum in Gundackero quodam ministeriali Ducis Bavariae suppeditat charta apud Dominum Ludewigium in reliquiis MStorum diplomatum Tom. IV. p. 199. cui jungi potest alia apud eundem p. 197. nec non apud Hundium Tomo 3. Metropolis Salisb. p. 187.

5) Ex eo, quod advocati & tutores ecclesiarum esse poterant.

At vero jure Saxonico *Provinciali* severe interdictum, ne homo proprius liberi hominis tutor sit & advocatus, ex quo prono alveo profluit, quod ministeriales milites ingenuis connumerari debeant.

§. 27.

Ad ministeriales milites itaque non pertinent, quod Rudolfus Habsburgicus Imperator Henrici Illustris Marchionis Misnensis uxori & filiis, ut & Comitibus cuidam Hanovenſi maculam, quam conditio parentum

Remove-
tur ob-
ſtacle.

180 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Memb. II. de Ministerialibus.

tum *ministerialis* ipsis asperferat, absterfurus, iis *ingenuitatem* differte retineat, attribuatque. Nec huc trahenda, quæ Jus Saxonicum provinciale Lib. I. art. 6. de ministerialium servili conditione memoriam prodidit, sed de ministerialibus plebejis, aut, si multum adversariis nostris largiri velimus, de armigerorum liberis & nobilibus, deperdita nobilitate in servorum ordinem delapsis, interpretanda sunt, cujus asserti veritatem infra ad oculum demonstrabimus.

e) Ex supra dictis. Denique illi de militum ministerialium ingenuitate dubitare desinent, qui ea, quæ de ipsorum nobilitate, officiis militaribus, Imperii in Ducatibus & provinciis participatione, aliisque juribus a nobis hoc capite ipsis vindicatis, differuimus, probe pensitabunt.

§. 28.

Quod Domini titulo ministeriales milites Domini olim titulo honorati olim sint, probant. Agmen hujus Membri II. claudat quæstio, an quæ familiaritatem quandam, cum ipsorum nobilitate habet & ingenuitate.

1) annales Colmariensis. Agedum, videamus, quæ argumenta rerum gestarum memoria in hac lite nobis suppeditet. Egregium sane nobis jam porrigunt Annales Colmarienses, qui ad annum 1277. memoriam prodiderunt:

quod

quod Rex Bohemorum occulte decem millia *dominorum* congregaverit, Regem Romanorum occulte comprehensurus.

Profecto hæc de Comitibus, quos Bohemia omni ævo ignoravit, & Baronibus accipi nequit, sed de militibus ex inferiori nobilitate intelligendum est, quorum adhuc majorem numerum vastissimum & potentissimum Bohemiæ regnum, quod isto tempore latissime patebat, & a mari Baltico ad Mediterraneum porrigebatur, sistere poterat, ut non habeant, cur quidam scriptores hunc decem millium *Dominorum* numerum mirentur, aut fidem scriptoris dubiam exinde facere audeant.

Sed quicquid hujus demum sit, multo plura nobis supersunt argumenta, quorum non infimum est, quod literæ Richardi Imperatoris ad Civitatem Argentinensem datæ apud Wenckerum p. 169. nobis præbent, quas ipse Imperator ita inscripsit:

2) Literæ
Richardi
Imperatoris.

Nobilibus militibus & aliis Dominis Burgimastro Civibus & probis hominibus civitatis Argentinensis.

§. 29.

Jam supra quoque aliqua diplomata ex deductione, quam Dominus de Mero de contra Episcopum Leodinensem

Z 3

dinensem

3) Ex Documentis
Loffensibus
& Petersheimensibus.

182 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. II. de Ministerialibus.

dinensem Camerae Imperiali exhibuit, allegavi, ex quibus militum ministerialium nobilitatem dedi communstratam, quae ideo hic repetenda sunt, quod titulum Domini militibus impertitum quoque ostendant.

Pagina scilicet 4 in appendice documentorum extat charta de anno 1292. in qua Comes Loffensis quendam de Petersheim, *militem suum, quod supra jam probavi*, Domini titulo alloquitur, verbis:

Nobili viro nostro caro fideli Henrico *Equiti Domino* de Petersheim,

Ne vero existimes hunc titulum hoc loco magis praedii possessionem, quam personae honorem respicere, in eadem charta haec repetita legis:

donec & usque antedictus *Dominus Henricus*, Dominus de Petersheim acceperit &c.

Eodem nomine alii in citata charta honorantur a Comite Loffensi, verbis:

Nimirum Mei-Domini Waltheri de Heer, Mei-Domini Johannis Castellani de Montigni, Mei-Domini Johannis d'Opplawe *Seneschalci Loffensis, equitem*, & Waltheri de Weez scutiferi.

Probe hic notandus est titulus Mei-Domini, qui cum gallico Monsieur amicissime conspirat, quo vocabulo

4) Conve-
nientia
Mei-Domi-

cabulo Galli *personas* honorant atque a prædio diffini-
guunt, dominium in prædium aliquod vocabulo Sei-
gneur denotantes.

ni cum Gal-
lorum Mon-
sieur.

§. 30.

In alia Charta ejusdem Comitiss Loffensis p. 6. de
anno 1300. hæc habentur:

Præsenti recognitioni interfuerunt nostri feudales,
dilecti videlicet nobilis vir, *Dominus* Arnoldus, Do-
minus de Steyre, nec non *Dominus* Johannes de
Montenacke &c. *milites*.

Pagina 7. citatæ Deductionis in duabus chartis de
anno 1279. hæc legis:

Arnoldus Comes Loffensis omnibus ac singulis &c.
Notum sit singulis & omnibus præsentibus & futuris,
quod nos nobili viro & Generoso Meo-Domino,
Henrico Domino de Petersheim,

Item, Meus-Dominus, Henricus antedictus

Item, nisi ex voluntate Mei Domini Henrici ante-
dicti

Item, nos eidem dedimus hancce litteram sigil-
latam nostro proprio sigillo, cum sigillis *nostrorum ho-*
minum nostri consilii Mei-Domini Wilhelmi de Lany-
dries, & Mei-Domini Johannis ejus fratris, *Equitum*.

Item,

Item, viro nobili dilectoque seu fideli nostro Domino Henrico de Petersheim *militi*

Item, Eidem Domino Henrico vel suis hæredibus &c.

Idem p. 9. c. 1. in charta de anno 1280. multoties repetitur:

Meus-Dominus Wilhelmus & Meus-Dominus Johannes *Equites* fratres dicti de Landries, Meus-Dominus Wilhelmus Præpositus de Schoular, *eques*, *Theodoricus de Petersheim*, *Johannes d' Opplirve noster Seneschalcus* - - - *Scutiferi*

Item, Rogavimus Nobilem Principem Meum-Dominum Johannem Dei gratia Ducem Lothariæ & Brabantiae, & nostrum carum Dominum Nobilem virum Walleranum Dominum de Mongoye, & falcemont nostrum carum Cognatum, & Meum-Dominum Joannem fratres de Landries, & Meum-Dominum Wilhelmum de Neufchastel NB. *Equites nostros, viros nostri consilii*, ut appendant sua sigilla.

Ex quo intelligitur, quod superioris & inferioris ordinis viris a quovis intermedio titulo Mei-Domini honorentur, militesque uno eodemque cum Principibus & Comitibus censu in eo veniant.

§. 31.

Innumerabilia adhuc ejusdem argumenti exempla eadem Deductio suppeditaret, si, cundo per singula, omnia promiscue huc transcribere vellem. Sed contentus fortioribus & magis stringentibus, a reliquis merito abstineo, unum saltem adhuc ideo additurus, quod Episcopus Leodinenfis, magnus Imperii omni tempore Princeps, ministeriales milites suos eodem titulo exornet. Ita enim in charta p. 12.

Arnoldus Dei gratia Episcopus Leodinenfis &c.
- - - Et Nobilem virum *Meum-Dominum* Johannem, Dominum de Petersheim, *Equitem* - - -

Item, parem amorem & tranquillitatem ambarum partium inter nos & dictum *Dominum* de Petersheim.

Et paulo post:

& specialiter ac nominatim *Meo-Domino* Renato de Berques, *Equitem*.

§. 32.

Quæ omnia in unum collecta, dubium omne eximunt, quod milites ministeriales domini titulo sint honorati, quem ipsis sexcenta alia diplomata & testimonia scriptorum vindicant, ex quibus pauca saltem adhuc delibabo.

A a

Apud

6) Testi-
monio
apud Schil-
terum,

Apud Schilterum in Commentario ad Jus Feudale Alemannicum egregius locus est, ex Jure Prov. alem. c. 164. qui ministeriales domini titulo exornat:

Ein freyer Herr wettet dem König funzig
Pfund / ain Mittel: frey wettet 20. Pfund / der
Dienstmann (oder herr) 10. Pfund.

7) Ex char-
ta apud Do-
minum Lu-
dewigium,

Sic quoque in charta de anno 1285. apud Dominum Ludewigium Tomo IV. MStorum omnis ævi diplomatum p. 64. testes nominantur:

Dominus Ot de Wldenstorf. Dominus Gotfrid de Norprechtsdorf, Dominus Leupoldus de Hollabrunna *milites &c.*

8) Ex alia
apud eun-
dem,

Apud eundem p. 114. est charta de anno 1295. in qua ita:

Daz wir dem Chriek und die Ansprach / die
wir gehabt haben / gegen den erwaren Manne
Herrn Ebern den Apt und der Samnung von
Zwetl umb daz Guet und umb daz aigen zu
Behemsdorf und ze Burmprant genzlich und
endlich sazzen an den Edlen Hern / Herrn Steffa-
nen von Meiffawe den Marschalch in Oesterreich/
der beschid uns nach Rat NB. seiner erbaren
Ritter / Hern Wolshardes von Durenbach / und
Hern Hainriches von Graizze &c.

Ibidem

Ibidem pagina 116. & 117. in duabus chartis testis nominatur

9) Quibus
aliæ ex eo-
dem autore
junguntur.

Dominus Marquardus miles, filius domini Or-
tolfi de Chirchberch.

Notatu adhuc magis dignum est, quod pag. 123.
& 124. c. I. ipse dominus milites suos ministeriales titulo
domini honoret:

Ich Leutold von Chuenning, Schenck in D:
sterreich - - - Diß Dinges sind Zezeuge Herr
Hainreich von Schiobve. Her Haug und Her
Reinprecht die Tursen von Lichtenfels. Herr
Alber / Herr Ulreich und Wernhart die Streu-
nen; Herr Marchard und Herr Hadmar meine
Ritter etc.

Apud Hundium in Metropoli Salisb. Tom. 2. p. 177. quidam miles ministerialis cœnobii Tegernseensis in Ducatu Baviaræ sitii Dominus audit, quem titulum Chronicon Monasterii Tegernseensis ei imponit.

10) Ex
Hundie

Idem Hundius Tom. 3. p. 9. chartam exhibet, in
qua testis nominatur

Dominus Fridericus de Mattenchoven ministe-
rialis Episcopi Babenbergensis,

quem nullibi inter ministeriales palatinos Episcopatus Bambergensis, sed militibus ministerialibus accensum deprehendes.

§. 33.

11) Ex Domini Pfeffingeri collectione, Denique hic mea faciam, quæ Dominus Pfeffinger Tom. 2. ad Vitriarium p. 872. de eo in unum congestit, variisque confirmavit testimoniis. Exhibet enim chartam de anno 1314. in qua quidam miles de Medinge ita:

Nos, Wernerus Senior, Miles, dictus de Medinge, tenore presentium recognoscimus, publice protestando, quod Nos - - - vendimus *Domino* Seghebando de Wittorpe *Militi*, & suis legitimis Heredibus, unam Curiam in villa Suttorpe &c.

Alia Charta de anno 1327. ita inchoatur &c.

Nos Otto de Swerin, & Nos, Wernerus ac Gevehardus Fratres, dicti Croten, *Milites*, Thitericus & Detlevus, dicti de Swerin, Famuli; Gevehardus & Gotfridus, Famuli, Filii *Domini* Ottonis Groten, pie memorie &c.

Imo semetipsos nonnunquam Domini titulo honorasse, testis est charta quædam venditionis de anno 1328. quæ ita incipit:

Wet

We/ Her Bertram Tzabel/ eyn Ridder/ gehe-
ten van Louenborch / begeret wittlich wesen / al-
le den / de dessen Bref set / este horet / dat we/ mit
Rade / und mit Vulbort unser leuen Hufsbrowen/
Ermengardis - - - hebben gelaten / und laten/
Heren Segebande van Wittorpe / deme Ryddere/
unde allen synen rechten Erven / alle dat Ervegut/
unde Eggen Gut / dat Uns Sprenghere (Got
sy eme gnédich) unde Usen Erven / hevet gegeven/
unde opgelaten / an deme Dorpe / und an deme
Gode to Lubersborch / mit al deme Rechte / dat
darto horde / unde hort / unde an deme Dorpe to
Jordanesdorpe / mit alle deme Rechte / dat darto
lach / unde lich re.

Sic alia de anno 1366. des neghesten Dunnerdag/
hes na unser Browen Daghe / der vor Helenen/
alse se undvanghen ward / verbis:

Ik Her Werner van Medinghe, Riddere / be-
kenne unde betughe openbare / in desseme Breve/
dat ik / mid Willen unde mit Vulbord minner Huf-
browen / myner Moder / und alle myner Erven/
hebbe vorcoft / den Erbaren Heren / Hern Da-
niele / deme Abbete ; Hern Wernere / deme Prio-
re, Hern Marquarde, deme Costere / und deme
gangen Convente des Monsters Suinte Micheles/

up dem Huse to Luneborch / minen Hof / de so
licht by deme Lindenberghe / myd allerhande
Rechte / Brighed / Brucht unde Rud / alse daraf
fomen mach ic.

& postea;

Alle dese vorscrevenen Stücke love ik / Der
Werner vorbenumend ic.

alia de anno 1368. an deme hilghen Aende to
Nyeghem Jare / ubi:

Ik Her Willeken van Weyhe / bekennie vor
allen guden Lüden / de dessen Bref seen / edder
horen lesen / dat ik / unde myne reychten Erven /
hebbet vorkoft den Erliken Knapen / Otten und
Johanne / Brodern / gheheten van Wittorpe / und
eren reychten Erven / myne eghene Lude / Lude
re unde Diderike / gheheten van der Horst ic.

Addit Do-
minus Pief-
finger mo-
numentum
recentioris
ævi quod
propter se-
riem huc
translatum.

Quæ chartæ apud me. Inter monumenta re-
centioris ævi eminet Diploma Souverainitatis Fride-
rici III. R. Daniæ, sub dato Copenhagen 2. Maii 1658.
Friderico, Duci Slesvicensi, concessum, ubi, in fine:

Und wir Nachbeschriebene des Reichs Dänne-
mark: Norwegen Råthe - - - Herr Joachim
Gersdorff zu Sundbyholm / Ritter; Herr Ove
Goedde zu Sommerup / Ritter; Herr Christoffer
Uhre

Uhre zu Naßmarck / Ritter ic. haben - - - vor
Uns / und im Nahmen des ganzen Reichs / und
Unsers Nachkommen / dieses wohlwissentlich - - -
unterschrieben ic.

Vid: des Hauses Holstein: Gottorp / in denen
Ertheilungs: Unions &c. Recessen / gegründete
Gerechtsame p. 50. &c.

Quo elogio ab ipsis quoque Principibus eos
mactos deprehendimus; testes rursus variæ char-
tæ MSS. v. g.

Probatur,
quod ab
ipsis Prin-
cipibus ti-
tulo Domi-
ni honorati
sint.

Von der Gnade Godes / wir Eric / Hertoghe
to Sassen / bekennen und betuighen in dissemespe-
nen Breve / dat Wi Heren Seghebande van
Wittorpe / deme Riddere / unde sinen rechten Er-
ven / unde sinen Dochteren / hebben ghelenet als
sodanick Gut / also Sprengere und sine Brodere /
van Uns / unde van Usen / er des hebben to Le-
ne ghehat / sunderlike dat Dorp to Lüdersborch /
unde dat Dorp to Jordenstorp / unde allent / dat
se van Uns to Lene hebben ghehat / dat lene Wy-
en / mit alleme Rechte / also wi dat er des hebben
ghelenet ic.

Sic Magnus, Dux Brunsvicensis, in confirmatione
Privilegiorum anno 1367. des neeghesten Dnyg-
daghes

daghes vor Sunte Symonis und Jude Daghe/ de
Hilgen Apostele/ Ordinibus Luneburgensis Ducatus,
in casum obitus Wilhelmi Ducis, concessa circa finem:

Ouer alle dessen Stücken und Deeghedingehn
hebbet gheweesen ic. - - - Her Lippold van
Breyden; Her Werner / und Her Zeegheband
van deme Berghe; Her Diderick van Alten/ Rid-
dere ic.

& in alia charta de anno 1369. des Sondags na
Martiny;

Wē / Her Magnus, van Goddes Gnaden / Her-
toghe to Brunswich und to Luneborch / bekennen
openbare / in dessen Breve / dat we hebben be-
richtet und verscheden / den Provest / Priorne/
und Convente Ufers Closters / to Ebbefestorpe/
myt Hern Seghebande van dem Berghe / und
Hanse / synem Sone / und Hanses Brouwen / und
alle Schalinghe und Ewidracht / de se under lan-
ges ghehad hebben / in dessaer Wisse ic.

& rursus:

Desse vorbenomet Her Zegeband / und Hans/
sin Sone / hebben vor Sich / und vor Hanses Brou-
wen / und vor ere Erven / dem Proveste; unde de
Proveste on weder / eine gute Sene und Brunt-
schop underlanghes vor Uns ghelovet ic.

Hinc

Hinc illud Hadriani Valesii, in Valesianis, p. m. 192.
In Charta Anni 1390, quæ citatur a Reginaldo in Historia Successionis Urbis, hæc leguntur:

Pour tous les Chevaliers & Dames; les Ecuyers & Demoiselles, qui seront de notre Ordre de la Couronne. Ergo Milites, i. e. Caballarii, vel Equites: Domini; & eorum Uxores: Dominae, Dames; Armigeri, seu Scutiferi, Domicelli tantum, ut puto; saltemque eorum Uxores: Domicellæ vocantur, Demoiselles i. e. Parvæ Dominae &c.

Additum quandoque Strenuorum Militum axioma, testibus aliis chartis, quas possideo v. g. Henrici Megapolitani, sub dato Lychen An. 1315. Feria Quarta in Profesto S. Dionysii, ubi:

Omnibus presens scriptum cernentibus, Hinricus, D. G. Magnopolitanus ac Stargardie Dominus, salutem in Domino sempiternam. Recognoscimus & testamur publice, per presentes, quod Clarissimos Nobis Milites, Strenuos & Famosos Dominos, Heinonem de Swerin; Seghebandum de Monte, de Halremund dictum; Ottonem Magnum; (Grote) Seghebandum de Monte, Rike dictum; & Seghebandum de Wittorpe, prehabita deliberatione matura, in Munitionibus Avunculi Nostri Carissimi, domini Ottonis, Ducis Luneborgensis Illustris, ubi se de facto intro-

B b

miserint,

194 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. III. de Ministerialibus.

miserint, contra Marchiam Brandenburgensem, Nostros Idoneos & authenticos Capitaneos constituimus &c.

§. 34.

12) Ex documento Palatino,

Quibus coronidis loco adjiciam diploma quoddam Comitum Palatini Rheni de anno 1349. apud Dominum Lunigium in Diplomatis Palatinis p. 9. in quo Archipalatini Elector milites suos hoc titulo domini salutat.

Diss. Bezeig / inquit, die Edlen Herrn; Herr Burchard der alter Erlbach / Simon von dem Walde / Ritter &c.

13) Ex appellatione Dienstherr.

Nec abjiciendum est, quod in multis chartis appellatione der Dienstherrn veniat, quod vocabulum, originatione sua ex Domini voce compositum, eminentiam quandam sapit & honorem.

Membrum III.

An omnes Ministeriales Milites simul fuerint Subditi?

§. I.

Inquiritur in veram originem, cur vasalli hodie nomen subditi detrahant.

Sæpe iterumque scriptores in easus inquirere video, cur vasalli nexum subditiū detrectent, totque lites inter dominos & vasallos de superioritate in hos territoria

ritoriali exortæ sint. Sunt, qui causam ponunt in eo, quod nostris temporibus subditorum conditio variis in locis ita exasperata sit, ut parum a servis distent, nec amplius tondantur, sed deglutiantur fere. Quorum ratiocinii ne particeps fiam, ipsorum verbis rem eloquar. Dicunt: Nobilitati generis & gloriæ majorum non ille ac olim honos habetur, quin potius omnis fere libertas, Germano homini vita antiquior, ipsis ita amputata, ut laqueis innumerarum legum ex Latio, Longobardia, & extremis terræ oris advectarum, & distinctionem inter nobiles & civici ordinis homines ignorantium, impliciti, in retia incidant advocatorum & judicum, quorum deinde discretionis permittuntur. Rustici & subditi caperatum, quod olim perhorrescebant, dominorum suorum supercilium hodie ridet, & ad judices deferunt, qui, principiis juris Germanici destituti, *rusticos pro ingenuis habent, omnem servitutem sublatam fingentes, & nobiles erga rusticos sat importunos frontem contrahentes*, in vituperatiorem adducunt & pœnam. Quæ legum peregrinarum iniquitas & judicum assistentia rusticis subolens rem eo perduxit, ut innumeris fere litibus dominos suos implicent, ipsisque tantum in judiciis negotium facebant, ut maxima pars fructuum, ex prædiis militaribus speratarum, in marsupium incidat advocatorum & judicum, reliqua a collegiis juridicis ipsis crepta. Profecto hoc a primæva institutione & origine

dominii militum seu nobilium nostrorum in subditos suos alienum est, & antiquis Germanorum moribus & juribus minime convenit, quæ rusticorum hominum ingenuitatem ignorant, nec tam facilem ad judicem contra dominos suos aditum ipsis faciunt. Pergunt, quod subditorum hodie conditio in duobus fere momentis deterior facta sit, tributis nimirum pendendis & factorum coercitione judiciali. Illa, dicunt, antiquitati penitus ignorabatur, principibus ex solis redditibus prædiorum cameralium viventibus. Quibus non sufficientibus, aut republica in angustias adducta, preces dabant ad subditos, eorumque arbitrio permittebant & virtuti, quantum ad superandam calamitatem publicam sua sponte conferre volebant. Superest adhuc ex isto ævo vocabulum *bethen* / quod tributis olim imponebatur, & nativa sua significatione & natalibus, a petitionibus profectis, tributorum precariam indolem satis abunde contestatur. At hodie cheu ! exclamant, quo rigore Principes &c. subditis suis tributa imperant & extorqueant ! Quot tributorum genera excogitata ? quibus subditorum marsupia ita emungunt, ut ipsis vix relinquatur, unde miseram vitam transigere possint. Quæ cum ita sint, nemini vitio vertendum, quod nexum subditiuum rusticorum suorum bonis, quin ipsis prædiis equestribus hodie tam fatalem factum, totis viribus respuat atque detrectet. Cui accedit, quod Principes olim

olim legum ferendarum parum curiosi, ortas inter subditos lites horum amicabili compositioni, iudicumque æquitati permittebant, qui suadebant magis quam imperabant, ultima decisione litigantium gladio relicta. Sic subditi olim in statu fere naturali hoc in passu vivebant, ut vasalli non haberent, cur nexum subdititium, moderno vasallitico fere laxiorem, olim extimescerent. Ex hoc quibusdam profectum videtur, quod antiquitas distinctionem inter vasallum & subditum penitus ignoraret, nec lites auditæ sint inter vasallos & dominos de superioritate territoriali. Nobiles enim & potentiores terræ a tributis omnibus olim, uti perhibent, immunes, legibus fere arbitriis vivebant, lites suas gladio dirimebant, fœdera pangebant inter se ac eum exteris, castra extruebant, bella gerebant intestina, quæ diffidationum nomine palliebantur, ut nexum subdititium fere non persentiscerent, ac perinde ipsis esse poterat, an subditi an vasalli dicantur. Quo factum quoque esse putant, ut nobiles immediati, milites aut vasalli Principum finitimorum olim facti, juramentum subdititium & obedientiæ non adeo detrectarint, idque eo magis, quod, nexu subdititio licet suscepto, tamen immedietas & cum reliquis Imperii Equitibus immediatis societas salva ipsis permanserit & incolumis. Scilicet hæc principia dicunt fuisse antiquitatis, ut Comitibus Baronibus & Equitibus immediatis in vasallagium &

subjectionem principum transeuntibus, jus standi in comitiis Imperii, & quicquid alias immedietatis nomine complectitur, permetteretur. Causam in hoc se invenisse existimant, cur nobiles olim immediati, nexum militare, ministerialem, vasalliticum, quin subditiuum principum finitimorum non adeo timuerint, aut distinxerint, quem hodie cane pejus & angue merito fugiunt. Haberi hic quoque docent rationem genuinam, cur nobiles immediati, principum milites, ministeriales, vasalli, quin subditi olim facti, juste hodiernam subjectionem detrectent, seque nudos vasallos, salva ipsorum immedietate, profiteantur. Scilicet ut dicere videantur, quid res sit, subjectionem hodiernam ab illa, quæ olim Germanis, præsertim in viris & vasallis nobilibus usitata erat, ipsa rei natura & essentia discrepare putant, ut recte dicant, nobiles immediati, ministeriales, milites & vasalli aliorum principum olim facti, se subditos non esse, tales nimirum, quales recens ævum & Dominorum durities, ac laud limitata dominandi cupiditas, a veterum Germanorum indole aliena, produxit. Sanæ rationis regulam esse opinantur, quod interpretatio facienda ex tempore contractus, nec ultra voluntatem contrahentium primævam sit extendenda. Igitur perhibent, nobiles immediatos, nexu olim ministeriali aut vasallitico suscepto, in subjectionem transiisse Principum & Dominorum suorum, distinctione inter sub-

subditos & vassallos nulla plane habita. Quid proficisci exinde in lite Dominorum cum vassallis subjectionem hodiernam respicientibus? Nihil sane, quod ad hanc demonstrandam prodesse tibi potest. Eo enim tempore, quo ministeriales usitati erant, subjectionis hodiernæ facies inaudita res erat, ab indole Germanorum plane abhorrens, ut frustra dicas, nobiles immediatos eo ipso, dum ministeriales facti olim sunt principum, hanc subjectionis nexum in se suscepisse. Nullius entis nulla dantur prædicata, nec voluntas contrahentium extendenda ad rem, quæ tempore contractus in rerum prorsus non extabat natura. Recte itaque nobiles immediati finitimorum Principum vassalli & olim ministeriales, mutata hodie rerum facie, servisque fere ex subditis liberrimis factis, subjectionem hodie renuunt, nexum olim subdititium a moderno distinguentes, aut ad Longobardorum doctrinam confugientes, quæ vassallum a subdito distinguit, illumque hoc leniorem & magis comiter habere jubet.

§. 2.

Recte immediatatem suam sartam testamque prætendunt, jusque faciendi cum ordine Equestri immediato postulant, quod utrumque nexus vassallicus & subdititius saluum olim ipsis relinquebat atque incolumè,

Immediatas salvas olim manebat militibus immediatis in vassallagium, subjectionem & nexum ministerialem Statuum transuentibus,

Pro-

Quod
probatur
exemplo
Plavien-
sum.

Probationis loco historiam Bohemiæ in subsidium vocant & auxilium, exempli loco Plavienses adducentes, quos territorio Plaviensi Coronæ Bohemiæ tempore Johannis Luzelburgici anno 1327. in feudum oblato, hujus simul factos esse subditos, fide diplomatis, apud Balbinum Miscell. Boh. Decad. 1. L. 8. p. 286. obvii, contendunt.

§. 3.

Ita statuunt, qui doctrinam eorum, quibus omnes olim vasalli subditi sunt, contrariam sibi existimant, ejusque sequelas subterfugere contendunt. Sed quid hæc ad nos? postquam supra ad nausæam usque demonstravimus, quod nexus ministerialis sua natura & indole à vasallitico semper fuerit distinctissimus, licet fieri facile potuerit, ut in una eademque persona concurreret uterque. Missa itaque hac de vasallis olim subditis controversia, nihil ad nos pertinente, quæ nostri hic loci sunt, potius disquiremus, ostensuri nimirum, quod milites Imperii, novo nexu ministeriali Principum finitimorum suscepto, non statim in subjectionem novorum dominorum transierint.

§. 4.

Primum
suppeditat
civitas Ar-
gentinensis.

Egregium exemplum in semetipsa nobis præbet civitas Argentinensis, quæ duplex nobilium civium olim

olim genus habuit; alterum eorum, qui civitatem incolebant & clavum tenebant reipublicæ: alterum vero, qui ruri in castris & villis suis degentes, vicinæ civitati nomen dederant, tutela ejus fruentes, quam medio ævo Comites Imperii insigniores dedecori sibi minime duxerunt, quod Comites Helfensteinii Ulmen-sium olim cives exemplo suo comprobant. Mentionem quoque horum ipsa civitas in supplicibus literis ad Cæsarem de anno 1521. apud Dominum Burgermeister in Atrio Comitum &c. p. 134. facit, eorumque ita describit conditionem:

Usgenommen / wo zu Zoten Graven / Herren/
Ritter und Knecht / oder andere / die auf ihrem
Eigenthum sitzen / und keinem andern Herrn unterwürfflich sind / zu Burger aufgenommen werden / welche Inhalt der Carolin (i. e. der Gölben-nen Bulle) nicht für Pfalburger geachtet werden mögen &c.

Qui horum verborum veram mentem percipere cupit, ex Aureæ Bullæ capite 30. cognitum habere debet, quod Pfalburgeri fuerint ricolæ, qui nexus subdititii, quo dominis suis obstricti vivebant, parum memores, civitati vicinæ nomen dabant, a quibus Usbergeri probe secernendi, qui extra civitatis alicujus moenia quidem degebant, sed nemini alii subiecti, hu-

Cc

jus

jus cives & subditos se profitebantur. Ab hoc utroque civium genere civitas Argentinensis ministeriales suos milites distinctos contestatur, quos non subditio aut civico, sed solo nexu ministeriali sibi adstrictos ipsa confitetur. Ita enim in MSto de anno 1388. ad quod Dominus Burgermeisterus c. l. p. 184. provocat:

so soll man auf einen andern Tag die andere Landes: Herren / Dienfleuth / Ritter und Knechte besenden/ die unsere Nachgebawre sind/ und doch keins unsere Burger sind ic.

§ 5.

Incidenter ostenditur, quomodo & quo sensu equites immediati aliorum Statuum & Principum Nachbarn dici possint. Notatu sane dignum hic est, quod civitas Argentinensis ministeriales suos non cives aut subditos appellitet, sed honorabili vicinorum titulo dignetur, quo ipso factum Autori deductionis cujusdam Parti quartæ nobilis territorio subiecti insertæ exprobrat, qui pag. 108. Ordinem Equestrem Imperii nomine der Nachbarn seu vicinorum Principum & Statuum Imperii indignos existimat.

Refellitur autem deductio ejusdem Waruhine. Irascitur enim auctori cuidam deductionis, quæ in causa prædii Weidenbergenfis sub titulo: *Nobilis territorio non subiecti*, prodiit, & a Collectore citati Nobilis territorio subiecti Parte 4. pag. 70. iidem publici juris facta est, quod nobiles imperii vicinos faciat Principum

cipum potentissimorum Imperii, eique illudit, quod equites Imperii Principum vicinos saltim & non socios potius seu *Sammeraden* effinxerit, quo ludibrio superfedere tuto potuisset. Nobiles enim Imperii hac vicinitate Principum dignitati nihil derogant, sed significatu hujus vocabuli *lexico* & usu, ceu mox ostensum, in Germania *approbato* se tuentur, quo sensu quilibet, alteri non subiectus, ejus dici potest vicinus.

Quæ vicinitas, sicuti in omnibus aliis, ita in Imperio Romano paritatem dignitatis aut virium neque requirit, neque efficit, sed communem nexum sub uno eodemque Imperii capite, mutuamque unius a subjectione alterius *respicit* libertatem. Nec habent Principes & Comites Imperii, cur hodie vicinitatis eorum tam vehementer pudeat, cum quibus olim societatem iniverunt, pepegerunt foedera, fecerunt pacta de mutuo auxilio contra inimicos ferendo, &, ut fortius aliquid dicam, quorum non raro enixe satis sollicitarunt amicitiam.

Quid in Germania denotet vicinitas.

§. 6.

Sed missa hac evagatione, ad ministeriales, a nexu subditio in se & sua natura liberos, redeo, cujus modi in ipsa Caroli IV, Bulla Aurea Tit. 14. offendis. Ita enim ibi:

Secundam probationem porrigit Caroli IV, Bulla Aurea.

An vielen Orten und Enden begibt es sich/ daß etliche Lehen; und Dienstleut (latinus textus habet Vasalli & Feudatarii) von ihren Herrn NB. Lehen und NB. Güter erworben / die sie unzeitlich/mit Worten/und freventlicher Untreu auffsagen / und nach Auffkündigung derselben beleidigen sie die Lehenherrs bößlich / mit Betrauung allerhand Feindschafft / und Zufügung mercklichen Schadens ; Dann die Lehen und Güter / welche sie also von Kriegs oder Feindschafft wegen liegen lassen / werden von ihnen nachmals wiederumb angetast und eingenommen: Derhalben haben wir mit diesem gegenwertigen Gesetz erkent und gebotten / ewiglich zu halten / daß solche Aussagung für nichts geacht seyn soll / noch einige Krafft haben / sie geschehe dann aus freyem Willen / also / daß derselben Gut / und Lehenbestzung dem Herrn leiblich auffgetragen/und übergeben werde : Und die dermassen Treulos worden sind an ihren Gütern oder Lehen / so sie haben auffgesagt/ sollen ihre Herren zu keiner Zeit betrüben oder beleidigen &c.

Qui textus applicatur.

Hæc verba, qui rite ponderat, facile animadvertet, quod ministerialibus non solum resignatio prædiorum ministerialium, ni manus dominorum suorum consentientibus scilicet, iisdem permittatur, sed & hæc facta

facta indulgeatur, ut dominos olim suos ob illatas injurias armis oppugnent, & ad dandam cogant satisfactionem. Dum enim illis saltim, qui fraudulentè, treuloß/prædia sua dereliquerunt, arma contra dominos interduntur, vi oppositorum merito integrum hoc permanet illis, qui prædia sua ex præscripto & ad normam legum imperialium h. e. auß freyen Willen der Lehen-Herrn resignarunt. Ex quo sua sponte consequitur, quod hic de ministerialibus, subditio nexu nemini obstrictis, sermo sit, alioquin, nexu ministeriali dissoluto, subditi remansissent, quibus non permissum, ut domino suo arma inferant & bellum. Firmat ad huc magis assertum nostrum, quod in transgressores hujus Sanctionis Carolinæ bannum *imperiale* statuatur.

Subditi enim domino suo insultantes in poenam læsæ superioritatis territorialis incidunt, & principi regulariter suo, non vero Imperatori, exsolvunt supplicium.

De ministerialibus Principum palatinis adhuc magis illud extra dubium est, quod hodie adhuc supersint familiæ, quæ palatina ejusmodi officia in vicinis Principum aulis hæreditario jure sine ullo nexu subditio adhuc dum sustinent.

Ex quibus satis intelligitur, quod ministerialium nexus non semper aut sua natura fuerit subditiuus, ita ut audito vocabulo ministerialium non statim ad subjectionem, multo minus ad conditionem servilem, auf eine tieffgreiffende notam servitutis, uti quidam somniant, argumentum procedat. Scilicet dicam, quod res est.

§. 7.

Occasio
qua milites
& equites
imperii mi-
nisteriales
Statuum vi-
cinarum
facti sunt.

Pace publica nondum constituta, Germanorum vita bellum omnium in omnes erat, quod debilioribus Principibus & Statibus Imperii necessitatem afferebat, ut, debiliores ad defensionem suam, aliena auxilia sollicitarent, potentiores ad alios opprimendos iisdem uterentur. Quem in finem illo ævo, quo militia equestris adhuc erat & multitudine militum nobilium clara, vicinos sibi equites imperii stipendio aut prædiis in usum concessis ad id conducebant, ut equos suos aut ad certum bellum, aut ad certum tempus, aut in perpetuum stratos haberent atque paratos, & conductoribus seu nutritoribus suis auxiliis suis militaribus vocati adessent.

§. 8.

Nexus mi-
nisterialis
quando qui-

Sic teste diplomate apud Wenckerum in Apparatu Archivi fol. 87. Johannes Comes Leiningensis Civitatis

tatis Argentinensis ministerialis temporaneus factus est, dem fuit temporarius,
promisitque:

Daß er mit 10. Pferden von 10. Glesener 4.
Jahr lang um 800. fl. Wart-Geld der Stadt dienen wolle.

Non raro quoque Episcopi, Abbates, Principes, Comites ad hostem imperii propellendum, aut expeditionem Romanam conscripti, militibus propriis aut defuturi, aut iis parcentes, equites imperii sibi finitimos certo pretio aut prædiorum cameralium seu Dominiorum fructibus ad tempus concessis, redimebant, ut vicibus suis in bello defungerentur. Finito itaque bello, aut coronatione Romana peracta, aut convento tempore elapso, milites ejusmodi conducti domum redibant, nexu ministeriali aut penitus cessante, aut tamdiu quiescente, donec, novo bello orto, revivisceret, quod postremum eo potissimum casu contingebat, quo nexus ministerialis diuturnus erat atque perpetuus.

§. 9.

Ad quem finem, qui in moralibus pro norma habendus, si ministerialium officia & indolem exis, Tertium argum-
entum suppo-
ditur mini-
sterialium
finis,
cile animadvertes, non opus esse, ut ministeriales statim subditos effingas, ex quo ulterius illud consequitur,

tur, quod nexus ministerialis subdititum sua natura non involverit. Uterque quidem in una eademque persona coacervari poterat, sed non raro quoque a se invicem separabantur, ut ministerialis miles non nisi ad militaria servitia se promptum sisteret atque paratum.

§ 10.

Quomodo
subditus
differat a
ministeriali.

Hæc qui rite pensitat, facile intelliget, quomodo subditi a militibus differant ministerialibus. Subditus ad alia omnia munera reipublicæ causa subeunda cogi potest & compelli, ministerialis vero non nisi ad militaria. Imperium civile ad omnes actiones subditorum se extendit, ipso cultu Dei externo non excepto, militare saltem ad actiones militares. Subditus legibus vivit pacificis atque civilibus, miles vero bellicis atque campestribus, in quo olim tamen, militia equestri adhuc florente, multum dabatur pudori militum ministerialium, horumque indoli generosæ. Subdito Princeps steuras indicit & collectas, non vero ministeriali, pro stipendio aut prædii fructibus militanti. Nexus subdititius aut perpetuus est, aut pro arbitrio subditi, libere e republica egredientis, solvi potest, ministerialis vero non nisi pacto finito expirat, aut, si perpetuus est, a ministerialibus unilaterali ausu excuti nequit aut detrectari. Instas quidem milites strictiori adhuc

huc obedientia teneri quam subditos? sed non semper in expeditione milites degunt, nec omnes actiones sunt militares, sed multa naturali ministerialium libertati permittebantur, cui accedit, quod alia olim militum conditio fuerit ac hodie, quo exercitus non uti olim ex equestribus hominibus, pro gloria aut mutuo auxilio militantibus, sed ex conglobatis rusticis colliguntur, qui cutem pro lupinis fere venalem habent, proque parvulo stipendio & pane hordaceo in servitutem se addicunt rapiunturque merito extremam.

§. II

Idem ministerialium finis & indoles eorundem a vasallis differentiam satis evidenter prodit. Non nego quidem ministeriales milites pro prædiis sæpe militasse, nexu beneficiario dominis suis devinctos, cujus rei me varia documenta certiore faciunt, ex quibus duo saltem nominabo;

1. In Clarissimi Lunigii Archivo Imperiali P. S. Cont. 2. in appendice ad documenta Saxonica p. 4. hæc verba legis.

Item præsentibus protestamur & bona fide promittimus quod bona, jura feudalia infeudata & non infeudata terræ seu Marchiæ prædictæ prædicto domino Archiepiscopo & ipsius ecclesiæ a nobis vendita

D d

& re-

Quomodo ministeriales differant a vasallis.

Non raro quidem sæpiissime ministeriales pro prædiis feudalibus militarunt.

& resignata, & per nos in ipsum translata absque omni dolo & fraude tenebimus, quæ siquidem *bona* idem Dominus Archiepiscopus jam fidelibus & *ministerialibus* suæ Magdeburgensis ecclesiæ *feudali titulo* contulit suæ ecclesiæ possidenda.

Idem ex Titulo 14. Aureæ Bullæ discimus, ubi multa de ministerialium bonis feudalibus sancta reperiuntur.

§. 12.

Quo factum, ut Scriptores ministeriales cum vassallis quædam commiscant.

Quo factum quoque est, ut scriptores, ejusmodi locutionibus decepti, non raro ministeriales milites cum vassallis permisceant, quod Hundius Tomo I. pag. 69. Metropoleos Salisburgensis suo exemplo comprobatur. Ita enim de Ministerialibus Frisingensibus tradit:

Habuit quoque ecclesia Frisingensis olim multos ministeriales, quos *hodie Vassallos* vocant; familiarum hæc fere nomina sunt: Waldeck, Wolversdorff, Fromels, Gebolspach, Lewtner, Turtenfeld, Haltenberg, Judman, Pitlpach, Pholing, Seligkind, Buobenhausen, Donbach, Wend, Licholvestorff, Pasing Kaste, Schwebing, Truchsaß, Marschalk de Perckhaim, Grunershausen, Hüllensfurt, Hochenrain, Authoven, Hetenkaim, Ezzenhusen, Erpsenbrunn, Festing, Elbach, Erpreching, Wacharing, Herprechhausen, Reikerspuri.

Verum

Verum non omnes ministeriales pro prædiis feudalibus militabant. Erant, qui pro stipendio aut *mutuo auxilio* officia præstabant militaria, cujus rei probationes jam supra aliquoties dedi, & Dominus Burgermeister in Atrio Comitum pag. 179. pluribus exponit.

2) Nexus vassaliticus sua natura perpetuus est, ministerialis vero, prouti pactis singularibus fuerat conventum.

3) Vassallorum officia militaria quidem esse quoque poterant, sed in universa fere Germania intra limites cujusque provinciæ continebantur, ministeriales vero ubique terrarum, & contra quemcunque, nisi aliud expresse conventum, militare tenebantur.

4) Ministerialium servitia mere bellica erant & militaria, vassalli vero aliis quoque officiis, domesticis nimirum & aulicis, feuda sua possunt deservire. Scio equidem feudorum introductorum finem fuisse militiam: sed mutata mox sunt tempora, vassallique jam longis retro temporibus ad alia, quam militaria servitia adhibiti, ministerialibus ad militiam se saltem sistētib, quod maximam sane inter ministeriales & vassallos differentiam constituit, ut ministerialium vocabulum non æque late pateat, ac vassallorum, fallunturque, qui iis promiscue utuntur.

§. 13.

Hæc te facile docebunt, quorsum referenda sint tam varia diplomata, quæ ministeriales a vassallis nominatim distinguunt, ex quibus, licet supra jam quædam nominaverim, pauca saltim adhuc indicabo.

Apud Maderum in antiquitatibus Brunsvicensibus pag. 125. leges diploma anni 1212. quod in fine hæc habet:

Et hoc idem data fide promittent & jurabunt *alii nobiles infeudati sui*: Hermannus advocatus de Sack Johannes de Lubitz, Henricus de Schuditz. Dudo de Domo, Hermannus de Lodibes, Erkinbaldus de Vorhenvels - - - hoc idem eodem modo jurabunt *alii* ministeriales sui, scilicet: Henricus de Chanberc: Conradus de Lindisperc, Otto Advocatus de Ilber &c.

Et paucis interjectis:

alii ministeriales Marchionis æque idonei & totidem numero promittent & jurabunt secundum quod supra dicti *tam infeudati quam ministeriales* Marchionis promiserunt & juraverunt.

Alia charta est apud Dominum Lunigium in Archivo Imperiali P. S. Cont. 2. in documentis Bavaricis p. 6. in qua Stephanus Bavaricæ Dux ita sancit:

Volu-

Volumus insuper omnes Dominos & amicos, qui ad nos spectant vel non, sive sint ecclesiastici, sive seculares, nostros *vasallos, ministeriales*, Castellanos, Officiales & Cives, ad id faciendum rogare & inducere.

Ne vero existimes vasallos, in allegatis chartis ministerialibus antepositos, dignitate & loco hos antecedere, diplomata sistam tibi, in quibus ministeriales vasallis prælocantur.

Exhibet clarissimus Lunigius in Archivo Imperii P. S. Cont. 2. in appendice ad documenta Saxonica pag. 4. chartam anni 1301. in qua ministeriales Magdeburgici & Lufatici reiteratis vicibus vasallis præponuntur.

Ejusdem argumenti diploma est apud Dominum Ludewigium in Tomo IV. MSt. Diplomatum pag. 290. de anno 1359. in quo Dux Austriæ ministeriales milites suos, quos expressè satis a Palatinis, nomine *der Amthleuthe* / uti supra ostensum, denotatis, secernit, ante vasallos collocat verbis:

darumb nach guter Vorbetrachtung und wiseu Räte unser Herren / Dienstmanne (sunt vasalli) Manne und Getreue und sunderleich der egeant unser Amptleut etc.

214 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Memb. III. de Ministerialibus.

Alia Charta Rudolphi Habsburgici est apud Hundiū T. 2. Metrop. Salisb. p. 98. in qua ita:

Universis *ministerialibus hominibus & vassallis* monasterii Beyern &c.

Quod idem Imperator in alia apud eundem citato loco. p. 99. repetit, dicens:

Unde universis *ministerialibus & vassallis* supra dicti monasterii &c.

Nec prætereunda charta est, quam Weckius in Chronico Dresdensi, exque eo Lunigius in Archivoinperiali P. S. Cont. 2. in documentis Saxonis p. 177. exhibet, in qua hæc verba habentur:

Hæc siquidem, quæ præmissa sunt nobis & ministerialibus & amicis nostris, qui nobis astare voluerint, ipse Marchio & sui filii bona fide & sine fraude inviolabiliter observabunt, & qui *ministerialis* existit, ipsi jus *ministerialis*, si vero *vassallus* fuerit, jus vassalli sibi exhibebit, utique & etiam observabit.

Digna hæc sunt, quæ penitus introspiciantur. Quodsi enim eos, qui cum Marchione Misniæ Henrico illustri in hoc diplomate paciscuntur, intuearis, sunt illi Comites de Kevernburg, de Schwartzburg, de Bichling, de Hvinstein, de Stolberg, Domini de Hel-

Heldringen, de Alstide, de Bendleben, de Wiherstett. Hi in nostro textu in ministeriales & vasallos dividuntur, ministerialibus honoratori loco positis. Calculum igitur in eas nominatorum, demasque honoratiores, profecto in ministerialium numero Comites habebis insigniores.

§. 14.

Ultimo demum loco chartam nominabo, quam Tolnerus in Codice Diplom. Palatino p. 99. ex Authore libertatis Bremensis assertæ exhibet, in qua Episcopus Bremensis a Comite Palatino Rheni singulari pacto obtinere debebat, ut nexus ministerialis in vasalliticum transmutaretur, quod ipsum utriusque discrepantia satis aperte testatur:

Ministeriales autem, sunt verba diplomatis, ipsius Palatini ejus jussu juraverunt, & fidelitatem fecerunt Ecclesiæ Bremensi & bona, quæ hætenus a Palatino tenuerant *jure ministerialitatis*, in *jure feudali* ab eo receperunt.

Qua expressa conventionem opus non fuisset, si ministeriales hac mutatione pinguioris facti fuissent conditionis, aut nexus vasalliticus cum ministeriali coincidisset.

Membr,

Membrum IV.

Quod Ministeriales Milites fuerint coimperantes provinciarum Germaniæ.

§. I.

Tanto argumentorum apparatu ministerialium militum regiminis in qualibet provincia participationem probare possum, ut, a quibus initium faciam, fere ignorem. Seligam itaque fortiora, sequarque ordinem a collectaneis meis suppeditatum, digestionem argumentorum lectoris industriæ relicturus. Apud Miræum in Annalibus Belgicis fol. 403. est Capitulare Caroli Calvi de anno 877. quo Imperator ministerialibus militibus, mortuo Comite, ipsorum Comitatum regendum publica lege concedit:

1) Ministeriales
mortuo comite
necesse sunt
Comitatum,

Si Comes, inquit, de regno obierit, cujus filius Nobiscum sit, filius noster ordine de his, qui eidem Comiti plus familiares propinquiore fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius comitatus, & cum Episcopo, in cujus Parochia Comitatus fuerit, ipsum Comitatum providcant sive regant, usque dum nobis

bis renunciatur, ut filium Ejus, qui Nobiscum erit, de honoribus illius honoremus,

Sic quoque apud Leibnizium in Mantissa ad Codicem Juris Gentium diplom. p. 98. Rudolphus I. Imperator in literis ad Proceres Austriae anno 1276. datis fateatur, quod ejecto Ottocaro, pacem & ordinationem in terris Austriae fecerit

2) Ad pacem publicam provinciae cujusque ipsorum consensu opus erat,

ad Consilium Principum tam Ecclesiasticorum, quam secularium, Comitum, Baronum, Ministerialium terrarum Austriae, Styriae, Karinthiae &c.

quem ordinem in fine diplomatis repetit.

§. 2.

Quod si forsitan haec de ministerialibus Palatinis Austriae, quod tamen ob vocabulum ministerialium generatim & sine ullo additamento positum per supra dicta ix procedit, interpretari coneris, alia & magis stringentia in hujus locum argumenta substituam.

Exhibet nimirum Dominus Ludewigius in saepissime citato Tomo IV. MSt. Diplomatum pag. 290. chartam Rudolphi IV. Austriae Ducis de anno 1359. in qua hic ita:

Darumb nach guter Vorbetrachtung und wi- 3) Vota
sen Räte unser Herren / Dienstmannen / (sunt mi-
dicunt, in
comitiis
ministeriales provincialis
libus, &c

ipforum
consensu
officia pro-
vincialia
conferun-
tur,

nisteriales milites) Manne / und Getrewe und sun-
derleich der egenant unser Aimpfleut (sunt Mi-
nisteriales Palatini, quod præcedentia verba extra
omne dubium ponunt)

Apud celeberrimum Dominum Eckhardum in
Censura Diplomatis Osnabrugensis est charta Rudolphi
Habsburgici anno 1275. Abbati Weissenburgensi data, in
qua hæc leguntur:

Abbas ad hæc omnia exercenda *septem ex suis Mi-
nisterialibus* vel vassallis, *milites*, totientque ex qua-
tuordecim civibus præsentandis eligit:

Item:

4) Eorum
consilium
ad mone-
tam cuden-
dam hinc
inde adhi-
beri debe-
bat,
5) in nova
Electione
Episcopi
suffragia de-
cebant,

Abbas de *Ministerialium* & civium *consilio* mone-
tam potest cudere in pondere & valore, quam terræ
noverit convenire.

Quin eligendis Episcopis sede vacante ministeria-
les milites interfuisse olim, suaque suffragia dixisse, non
obscurè innuit diploma apud Hundium in Metropoli
Salisb. T. I. p. 157. In hoc enim ministeriales milites a
Palatinis sive officialibus diserte distinguuntur, quando
ibi sancitum:

Si *Officialis* Episcopi, veluti Mareschalcus, Dapifer,
Camerarius vel alter quilibet uxorem de *Ministeriali-
bus*

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. IV. de Ministerialibus. 219

bus Ducis vel officialis Ducis e converso *ministerialem* Episcopi uxorem duxerit &c.

Quæ verba dubitare amplius haud permittunt, quo minus vocem ministerialium *in hac charta* non de Palatinis, sed de militibus accipiamus.

At vero hos ministeriales in eligendo novo Episcopo liberrimo suffragio unacum canonicis ex Capitulo usos, docent verba ejusdem diplomatis:

Dux etiam in familiari consilio electionis Episcopi, *sicut unus ex Canonicis vel ministerialibus* recipiendus est & audiendus.

§. 3.

Ita quoque Chronicon Martisburgense apud Dominum Ludewigium Tomo. IV. MStorum Diplomatum pag. 353. memoriæ prodit, quod Dithmarus Antistes Martisburgensis a Marchionibus Misacensibus vexatus circa annum 1012.

in curtem suam Kurin placitum cunctis suis *militibus* indixerit, eoque venire præceperit. Quo cum venissent, illatas sibi injurias conqueritur, & ad ulciscendas quosdam pollicitationibus hortatur, quibusdam bonorum ablatione minatur.

6) Ad conventus provinciales vocantur de calamitatibus publicis consultaturi

Idem Chronicon pag. 373. de Episcopo Winthero commemorat, quod *mysteriales & militares* ecclesiæ contemserit, eorumque *consilia in rebus gerendis* spreverit, quem Episcopi ausum Dominus Ludewigius in margine ad hunc locum satis congrue de *offensa ordinum provincialium* interpretatur.

7) Promittit Rudolfus Habsb, se sine ministerialium Styriæ consensu ac vum ducem non constituturum.

Porro huc quoque referenda est Charta apud Dominum Ludewigium Tomo IV. MStorum Diplomatum p. 259. qua Rudolfus Imperator *militibus ministerialibus* Styriæ, quod totus loquitur, privilegia confirmat, iisque spondet atque promittit, se neminem sine ipsorum consensu & suffragio Ducem Styriæ creaturum, facultate ipsis simul concessa, quod nulla monetæ mutatio sine ministerialium militum consensu suscipi possit & tentari.

Si autem, *sunt verba ipsius Diplomatis*, prædictorum Ministerialium Styriæ favorabilis instantia, nostram providentiam pulsauerit, ut eundem ducatum, de manibus nostris & imperii alicui principum, quem nostra uiderit dignum ad hoc sublimitas, porrigamus illum ad hujusmodi principatus honorem curabimus exaltare, de quo pars major & melior *ministerialium terræ* nobis duxerit consulendum.

8) Nec monetam sine eorum consensu

Monetam quoque, quæ singulis annis, avaritia exposita, solebat renovari, in præjudicium commune habita-

habitorum ejusdem terræ, ex nunc volumus *sine consilio communi ministerialium majorum* Syriæ per aliquem futurorum principum terræ nullatenus renovari.

Principes
Syriæ re-
novare de-
bent.

§. 4.

Denique hic repetenda sunt ea diplomata, quæ de ministerialium participatione regiminis *in genere* loquuntur, & a nobis jam supra singulari Sectione ad demonstrandum ministerialium palatinorum coimperium allegata sunt, cum supra jam ostensum, quod terminus ministerialium sine additamento positus, de utroque ministerialium genere, palatinis nimirum & militibus, sic intelligendus. Aristotelicorum enim regula, quæ terminum analogum absolute positum pro analogato nobilissimo accipere jubet, monente Domino Thomasio in Diss. de hominibus propriis p. 12. §. 22. fallacissima est, potissimum vero præsentī casu, quod ministerialium militum major numerus est ac palatinorum, numerum quinquenarium in qualibet provincia vix excedentium, id quod efficit, ut ex regnīs justæ præsumptionis; quæ a plurimo argumenta ducere & significatus magis obvios in dubio arripere jubent, terminus ministerialis absolute positus, si non de utroque genere ministerialium, quod tamen rationi magis consentaneum, certe de militibus sub nomine ministerialium frequentius obviis, nisi prædicata repugnent, accipi debet & intelligi.

9) Regi-
minis alia
adhuc ra-
tione parti-
cipes erant,

Ec 3

Quæ

222 Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. IV. de Ministerialibus.

Quæ cum ita sint, consultum esse existimavi, ut supra citatis diplomatibus duo saltim superaddam, quæ vocabulo ministerialium absolute posito, inque utramque partem æquo jure interpretando, de ministerialibus a Principibus in *consilium* adhibitis testantur:

Sic apud Dominum Ludewigium Tomo IV. MScorum diplomatum p. 173. legimus

quod Otacher Dux Styrensis Admuntense monasterium auxilii sui munimine tam per semetipsum, quam per *ministeriales* suos roboraverit.

Cui jungenda est charta apud Hundium Tomo I. p. 155. Metrop. Salisb. ubi Philippus Imperator ita:

Dilectus noster Cunradus Episcopus Ratisponensis, Imperialis aulæ Cancellarius, & Consanguineus noster Ludovicus, Nobilis Dux Baviaræ, huic morbo remedium adhibere volentes, communicante sibi meliorum terræ Baronum & *Ministerialium consilio* in hoc convenerunt amicabiliter &c.

Membr.

Membrum V.

Observationes miscellanæ de Militum Ministerialium veteri statu & conditione.

§. 1.

MUltra adhuc restant, quæ de Ministerialium militum juribus & obligationibus notatu digna mihi videntur, sed non ejus sunt momenti, ut singulis singula capita tribuere necessarium existimaverim. Quare, omnia in unum collecta, in unico capite seu membro cumulabo.

§. 2.

De restricta matrimoniorum militum ministerialium libertate supra jam capite I. Sectione II. *§§is* ultimis sententiam meam exposui, ut non opus sit crambem bis coctam apponere, potissimum vero, quod ministeriales palatini & milites per omnia in eo unacum ambulent, communesque habeant rationes, id quod argumenta & diplomata supra in medium prolata clarum reddunt atque perspicuum. Quare missa hac restrictione ad alia pergere potuissem, nisi, re denuo expressa, distinctionem quandam in eo inter ministeriales
milites

milites, qui *in provinciis* degunt, *ubi eos onus Landassatus simul preffit*, & eos, qui, onere subjectionis declinato, ad solam militiam se vicinis obstrinxerunt, deprehendissem. Horum enim matrimoniis territorium, bona & personas ipsorum ambitu suo minime complexum, pro limite dari nequibat, nec eorum connubia ad provinciam poterant alligari, cujus se subditos & membra nunquam erant professi, ex quo limitationem nunc suam illa recipiunt, quæ supra Capite I. Sect. II. §. 20. de matrimoniis ministerialium palatinorum & militum ad territorium alligatis disserui. His ita præmonitis, ad ea me accingo, quæ præter hæc in historiarum monumentis de militum ministerialium matrimoniis obvia deprehendi.

Spicilegium de militum ministerialium matrimoniis,

Principes filias suas iis elocare haud dedignant.

Alberti Stadenſis ad annum 1144. fide conſtat, quod Wernerus de Veltheimb anno 1128. cum Adelhaida ſore ſore Alberti Urſi Marchionis Brandenburgeniſis, Henrici Marchionis Stadenſis vidua, nuptias celebraverit, ordini miniſterialium ideo ſatis honorificas, quod in aliis chartis apud Maderum Antiquitatibus Brunſvic. §. 15. p. 229. & Pfeffingerum Tom. 2. ad Vitriarum p. 846. in numero & ſocietate militum miniſterialium cum deprehendimus. In alia quidem charta de anno 1162. quam idem dominus Pfeffinger c. l. pag. 847. ex ſuo privato apparatu exhibet, Wernerus quidam de Veltheimb *Comitis* elogio citatur: ſed hoc non obſtat, quo

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. V. de Ministerialibus. 225

quo minus idem Wernerus ministerialis olim miles fuisse credatur, cum non infrequens sit medio ævo, quod Comitum etiam filii *famulatio militari* cingulum militare promerere debuerint, inque famulis primum & armigeris numerentur, militum deinde ordini adscripti. Suo illud exemplo comprobatur familia de Veltheim, ex qua Henricus quidam de Veltheim in charta de anno 1357. apud Meibomium T. I. rerum Germ. p. 413. in famulis occurrit:

Testes hujus rei sunt (sunt verba diplomatis) Gevehardus & Burchardus de Werberge, Nobiles: Lippoldus de Vreden & Baldewinus de Dalem *Milites*: Henricus de Veltheim & Burchardus de Alkeburg, *famuli*.

Nec abjiciendum est, quod supra jam ex transactione Episcopi Ratisbonensis & Ducis Bavarie apud Hundium obvia notavi, quod ministerialibus militibus matrimonia cum palatinis & officialibus fuerint aperta, ac palatini horum connubia haud dedignati sint, ex quo matrimoniis militum non parum honoris accedit, cum ministeriales palatini ad principis latera, uti supra ostensum, medio ævo sederint, supra officiales aulicos eminentes. Sunt quidem, qui ex Henrici Illustris Misnensium Marchionis & Hanoviensis Comitis cujusdam connubiis cum feminis ministerialium a Rudolfo Cæ-

fare nobilitati & ingenuitati restitutis, matrimoniis ministerialium militum maculam innuere conantur: Sed supra jam commonui, & infra pluribus demonstrabo, quod hæc exempla ad ministeriales milites prorsus non pertineant, sed aut de ministerialibus armigeris, aut aliis modis, singulari capite infra latius disquirendis, in servitutem abreptis, aut de plebejis sint interpretanda. Quod reliquum est, dubito, an ea, quæ apud Hundium Metrop. Salisb. T. 2. p. 207. de militum monasterii Etalensis matrimoniis leguntur, huc referri possint, cum singulares rationes, quas hæc Ludovici Imperatoris dispositio habet, prohibeant, quo minus ab horum conjugii ad omnium militum ministerialium matrimonia liceat argumentari.

§ 3.

Ex una familia occurrunt nobiles, ministeriales, milites & armigeri, qui in eadem sæpe persona successu temporis hæc triplicem personam repræsentant.

Notatu quoque dignum est, quod non raro in documentis antiquis ex una eademque familia uno tempore nobiles, ministeriales milices, & famuli obvii sint. Quid? Quod? sæpe pater & filius in una charta his titulis discreti reperiuntur, nec raro Comitis & nobilis filium in armigerorum classe animadvertimus, quem paulo post gladio militari videmus accinctum. Argumento hæc sunt, quod honor militis ministerialis famulatio deserviri & promereri a quovis magna ausure debuerit, quem quilibet superioris & inferioris ordinis nobilis, sive Princeps fuerit sive Comes, servitiis militaribus

Lib. I. Cap. III. Sect. I. Membr. V. de Ministerialibus. 227

ribus sibi comparare debebat. Sic Principes, Comites, & Barones habes in militum ministerialium & armigerorum numero, ut fallantur, qui solos nobiles inferioris ordinis hoc nexu constrictos sibi fingunt, quem quilibet olim maximo in pretio habebat, suoque sæpe sanguine sibi parabat, nisi pro homine pavido haberi voluerit & exhiberi. Quæ cum ita sint, quilibet animadvertit, quod hic Germanorum mos, quo juvenes ad fortia facta & honestos ausos excitabant, nobilitatem non deleverit aut macula quadam conspurcaverit, aliquin indignum fuisset viris Principibus & Comitibus tantis viribus eniti, ut in numerum & ordinem militum recipiantur, si cingulum Equestre ipsis fuisset dedecori, nobilitatisque radios obscuraverit. Verum ne aliquid dicam, quod justis demonstrationibus non suffulciatur, pauca quadam, quæ de eo in unum congeffi, hic tecum communicabo, ex quibus singula dictorum robur suum accipient.

Apud Draconem de origine & jure patriciorum L. III. c. 2. in Append. p. 225. legitur charta jam supra citata, in qua circa annum 1357. Heinricus quidam de Veltheim in famulis commemoratur, ex qua familia alium nomine Werner in charta apud Maderum antiquitatibus Brunsvicensibus p. 229. in militibus deprehendo, qui in alio diplomate apud Pfeffingerum ad Viæriarium p. 847. Comitis elogio salutatur. Apud Au-

Ad probandum
varia afferuntur argumenta.

tores Documentorum redivivorum Wirtembergæ p. 3. sunt literæ confirmatoriæ Friderici I. Imperatoris monasterio Adelbergensi anno 1181. datæ, in quibus Folchmannus quidam *ministerialis de Staufen* appellatur, qui in alia charta apud eundem autorem p. 7. semet ipsum Baronem de Ebersbach appellat, quam dignitatem ipsi quoque inscriptio in monasterio Adelbergensi antiquissima, teste Crusio in Annalibus Suevicis p. 3. l. 12. c. 35. vindicat. Ex quo apparet, quod unus idemque homo duplicem personam, & liberi Baronis & ministerialis, sustinere potuerit, ut frustra sint, qui nexum ministerialem nobilitatem omnem tollere & delere committuntur. Idem Autor Documentorum Wirtembergensium T. 2. p. 380. sistit Chartam Godofredi de Löwenstein & Hartmanni de Gröningen, Comitem, de anno 1269. in qua duorum ex familia de Mühlhausen fit mentio, quorum alter nobilium, alter ministerialium classi adscribitur.

Eadem Charta quendam Engelhardum de Winsperg militibus ministerialibus accenset, ex qua familia alius Conradus de Winsperg in alio diplomate, ab eodem Autore Documentorum Wirtembergensium Tom. I. p. 38. descripto, *nobilium* nomine citatur.

Celeberrimus Dominus Pfeffinger in notis ad Viarium Tom. 2. p. 865. mentionem movet chartæ in scrinio

scrinio suo privato latentis de anno 1331. quæ ita incipit:

Illustribus & Serenis Principibus suis, Dominis Reverendis, Dominis Ottoni & Wilhelmo, Fratribus, Ducibus in Brunswick & Luneborch, Otto de Swerin, Miles, & Heynricus, filius ejusdem Domini Ottonis, Famulus; cum debita reverentia, fidele suum obsequium &c.

Idem Dominus Pfeffinger c. l. p. 871. exhibet chartas, ex quibus idem discimus. Ita enim habet:

Nos Manegoldus, Miles de Esforpe, dictus Struve, recognoscimus, publice protestantes, quod Nos, cum consilio & consensu Fratrum Nostrorum, Conradi & Ludolphi, Militum Johannis & Seghebandi, Famulorum &c.

Item:

Nos Wernerus Miles, Jordanus, Wernerus, Famuli, Fratres de Medinghe &c.

Item:

Ad noticiam tam futurorum, quam presentium, cupimus devenire, quod Nos, Seghebandus, Miles, Filius Gevehardi, Militis de Monte; & Nos, Gevehardus & Luderus, Famuli, Filii Seghebandi Militis de Monte, nec non Johannes & Seghebandus, Famuli, Filii Johannis,

Militis de Monte; & Ego Henricus, *Famulus Filius* Henrici, *Militis* de Monte &c.

Item in alia charta, p. 872. apud Dominum Pfeffingerum c. l. obvia, legitur:

Nos Otto de *Suverin*, & Nos, Wernerus ac Gevehardus Fratres, dicti *Groten*, *Milites*, Thidericus & Detlevus, dicti de Swerin, *Famuli*; Gevehardus & Gotfridus, *Famuli*, *Filii* Domini Ottonis *Groten* &c.

Pensitet, qui velit, dicta hæc, & facile animadvertet, quod nemo ministerialis miles natus fuerit, sed cingulum egregiis & fortibus gestis promerere debuerit. Videbit quod nexus hic ministerialis non fuerit perpetuus, nec universæ cuidam familiæ communis, nec solis inferioribus nobilibus proprius. Frustra itaque sunt, qui a parente ministeriali milite filium ministerialem militem gigni putant, & universam familiam quandam ob unius membri nexum ministerialem eodem nexu constringunt, ut taceam alios errores innumeros, qui ex iis, quæ dixi, non probe attentis, sua sponte pullascunt.

§. 4.

Probatur,
quod ministeriales
milites
Dienstherren
sint appellati.

Sed missis his, ad alia me adhuc converto, quæ de ministerialibus in perscrutandis historiarum monumentis subinde observavi.

Ministeriales palatinos vocabulo *der Dienstherrn* honoratos fuisse, supra jam ad oculum demonstravi, proba-

probatur hic, quod eodem nomine non raro ministeriales quoque milites venerint. Ex dictis nimirum Cap. II. Sect. III. apparet, quod quinque officiales sive ministeriales Palatini in qualibet Provincia fuerint, id quod præterea extra dubium ponit Constitutio Conradi Salici supra Cap. I. Sect. III. §. 1. allegata, quæ numerum quaternarium horum officialium Principibus & Statibus injunxit, cui posteriora tempora venatorem addiderunt. Probant hoc postremum tabulæ apud Dominum Ludewigium Tom. 4. MSt. Diplom. pag. 289. 294. in quibus venator his palatinis accensetur, inque eorum numero diserte testis subscribit, ut dubium prorsus esse nequeat, quin ministerialis fuerit palatinus.

Idem animadverto in Episcopatu Bambergensi, de quo Dominus Ludewig in Scriptoribus suis Bambergensibus T. I. p. 290. diploma Friderici I. Imperatoris, jura Bambergensium ministerialium describens, exhibet, quod hæc habet:

Sivero alii duo ex illis tertio dent impensas, beneficium habentes a domino suo non constringantur, nisi ad *quinque ministeria*, hoc est, ut aut Dapiferi sint, aut Pincernæ aut cubicularii, aut Marechalci aut venatores.

Habes hic iterum numerum quinquenarium lege provinciali firmatum, quem eadem facilitate per reliquas fere Germaniæ provincias perducerem, si dubium succur.

fuccurreret justum, quod reliquarum provinciarum aliam in eo rationem fuisse suaderet.

Quæ cum ita sint, & plures in Chartis a Domino Ludewigo Tom. 4. MSt. Dipl. publici juris factis uno eodemque tempore nomine *der Dienstherrn* obveniant, de quibus non legimus, nec præsumtio militat, quod palatinis officiis fuerint præditi, cum numerus quinquenarius jam deprehendatur completus; dubium non restat, quo minus hos ad milites ministeriales referam, eosque titulo *der Dienstherrn* promiscuo cum palatinis jure & usu statuam appellatos. Restat modo, ut probationes sistam asserti, quod multo plures ac quinque uno eodemque tempore in una provincia ex diversis familiis nomine *der Dienstherrn* occurrant. Ad quod feliciter peragendum præmonere volui, quod officium Pincernatus in Austria, teste charta apud Ludewig. c. l. jam seculo XIII. & XIV. hæreditarium fuerit, inque familia olim de Chunring hæserit, qua extirpata, ad Dominos de Meißawe transit. Eisdem dominos de Chunring & deinde illos de Meißawe per eadem secula munere marschallorum Austriæ functos deprehendis in chartis pag. 26. 152. 292. 298. aliisque, ut dubium non sit, quin idem officium ad hanc familiam hæreditario quoque jure pertinuerit. Eandem rationem cum reliquis tribus fuisse existimo, cujus contrarium tamen facile adversario meo largior, hoc saltem commonefaciens,

ciens, quod rerum humanarum conditio & ordinarius naturæ cursus vix permittat, ut per triginti annorum spatium ab anno nimirum 1294. usque 1327. quadraginta diversæ personæ hæc tria munera, ad minimum per vitam cuique collata, subierint. At vero plusquam quadraginta familias & personas nominabo, qui per triginti annorum spatium vixerunt, & nomine **der Dienstherrn** in chartis publicis veniunt, quo facto, suscepta & promissa scilicet probatione, me defunctum credo, quod illi, qui in documentis nomine **der Dienstherrn** obveniunt, non omnes palatini fuerint, sed quidam eorum militibus debeant accenseri. Agedum ! Calculum incamus, & videamus, an iustis probationibus non destituamur ? A qua suspicione nos solus Tom. IV. MSt. diplomatum Domini Ludewigii liberabit, quem ad manus ideo sumamus, huc pertinentia ex eo excerpturi. P. 53. anno 1309. est 1) Chunrad de Puechberg **Dienstherr in Oesterreich**, pag. 54. eodem anno 1309. est 2) Dietrich **der Puechbercher**, pag. 60. anno 1295. sunt 3) Alber von Weirach, 4) Alber von Hohenstain, 5) Hadmar und 6) Rapot von Valchenberch, pag. 72. anno 1309. sunt Herr 7) Haug, und Herr 8) Hainrich sein Sun / die Tursen von Lichtenfels / Herr 9) Ulreich **der Streun** / p. 75. anno 1294. sunt Herr 10) Leupold von Sachsengange, Herr Ortolf der 11) Winchler. Trufried der 12) Ekhardtsopper / p. 106.

Gg

anno

anno 1300. est Herr Wulfig von 13) Puechberg. pag. 108. anno 1304. sunt Herr 14) Ott und sein 15) Sun von Lichtenstain / pag. 114. anno 1295. sunt Herr 16) Hadimar von Sunnberch / Herr 17) Alolt und sein 18) Sun / Herr 19) Hainreich von Chayowe / Herr 20) Dietrich von Schirchlinge / Herr 21) Heinrich Haugens Brueder und Herr 22) Rieprecht von Lichtenfels / p. 124. anno 1312. est 23) Popp von Liebenoverch / pag. 148. anno 1320. est 24) Ruedolf von Lichtenstain / p. 149. de eodem anno sunt 25) Hainreich von Wallse. Herr 26) Friedreich und Herr 27) Reinprecht sein Sun / und auch 28) Ruedolf / Rudolfs von Lichtenstain Sun / pag. 152. anno 1321. sunt Herr 29) Otte von Rauchenek / Herr 30) Alber und Herr 31) Bernhart die Streumen von Schwarzenaw / Herr 32) Otter von Pergawe / Herr 33) Alber von Ottenstain pag. 153) anno 1321. sunt Herr 34) Johans von Chappel. pag. 156. anno 1325. sunt Herr 35) Haug und Herr 36) Seyfried sein Sun / Herr 37) Ulreich der Frei / Herr 38) Ott der Lichtenekker pag. 158. anno 1324) est (39) Ruedolf von Potendorff & p. 169. anno 1327. 40) Ulreich von Dachsperch.

§. 5.

Hoc qui rite pensitabit, facile animadvertet, hoc 40. ministeriales Austriæ tantillo temporis spatio non omnes hæc tria palatina officia, per vitam duratura, subisse,

subiisse, sed milites ministeriales hic in censum vocandos, quibus in honorem cedit haud parvum, quod in consortio & societate hic cernantur palatinorum, utpote quibus in allegatis diplomatibus sub uno vocabulo der Dienstherren ita miscentur, ut difficile sit, eos a se invicem discernere. Sed non opus est ministerialibus militibus a consortio palatinorum, qui ad latus Principis sedent, honorem accessere & dignationem, cum propriis eminentiis, haftenus multo argumentorum apparatu ad liquidum perductis, effulgeant,

Membrum VI.

An & quando desierint Milites Ministeriales.

§. I.

SI recentiorum testimonia punctum in hac lite ferrent, non infimi subsellii viros in hac causa haberem, quos in Paterna adsciscere possem & litis hujus facere arbitros, quorum deinde autoritate omnis dirimeretur controversia.

An ministeriales milites desierint,

Ita enim decus illud olim Hassiæ, quin universæ reipublicæ litterariæ, Nicolaus Hertius in dissertatione de hominibus propriis Sect. ult. §. II. p. 181, Hundii verbis de eo docet:

Recentiorum de doctrinæ.

Ministeriales ipsi circa medium Seculi decimi quarti defierunt. De quo ita Hundius (1) **Leßlich** ist der Adel und Ritterschafft durch die vielfältige Veränderung der Thur- und Fürstenthumb auch Abgang der Geschlecht solcher Eigen- und Dienerschaft gar gefreyet worden / wie sie denn sonst vielmehr Freyheiten durch ihre getreue Dienst erlanget / also / daß zu unsern Zeiten in Ober-Teutschland untern Adel keine Eigen- oder Dienstleuthe mehr erfunden werden. Aber die Lehnshafften seyn noch wie vor.

Cujus lateri jungam virum , non minoribus meritis in Rempublicam litterariam , præsertim vero in ordinem equestrem clarum, Stephanum Burgermeisterum, qui Opere de ordine equestri p. 264. de ministerialibus desitis hæc præcipit:

Endlich seye der Adel seiner Eigen- oder Dienerschaft / durch die vielfältigen Veränderung der Thur- und Fürstenthumen / auch Abgang der Geschlechter gar entledigt worden / wie sie dann sonst vielmehr Freyheiten durch ihre getreue Dienst erlangt gehabt / also daß wie Wigul. Hundius vor 100. Jahren schon erinnert / in Ober-Teutschland unter dem Adel keine eigene oder Dienstleuth mehr erfunden / sondern allein die Lehnshafft /

schaft/ wie vor/ annoch fortgesetzt werde/ und ob schon der Adels Dienerschaft noch zu Kayfers Ludewigs des 4ten Zeiten in Schwang gegangen/ so waren doch die Dienstleuth schon unter der Caroliner Zeiten meistens freigelassen worden/ welche/ wenn sie von Ritterlicher Art erbohren gewesen/ der Mittel: freyen Recht behalten/ oder wohl gar zu hohen Freyen worden seyn/ Spec. Suev. l. i. c. 54. §. 4. p. 63. Inmassen schon sub Lotario anno 588. der freyen Menge hoch gestiegen gewesen.

Ex quibus verbis apparet, quod alterius auctoris in eo sententiam secutus sit, quem pag. quoque 261. nominat. Et illud nimirum strenuus ille eruditissimus causæ civitatis Lindaviensis defensor, & universi ordinis eruditotum ornamentum, Daniel Heiderus, qui in actis Lindaviensibus ap. 581. ad paginam 608. eadem inculcat.

§. 2.

Verum enim vero his testimoniis falsa doctrina de ministerialium conditione servili, quam ejus patroni hodie exulare vident, innixis, lis non confiscitur, quare opus est, ut hoc ruinoso fundamento remoto atque diruto, aliud, quod firmitus sit atque stabilius, substernamus.

§. 3.

Quid de
eo senten-
dum dici-
tur, vera ta-
men senten-
tia non dum
exponitur,
sed præ-
iudicatur sal-
tim.

Nimirum in præcedentibus sole clarius evictum dedi, quod nexus ministerialis militaris fuerit & bellicus. Quemadmodum vero post militiam equestrem & comparitionem equitum ad signa vocatorum personalem a temporibus Maximiliani I. desuetudine sublatam, nomen militum inter equites & Vassallos nobiles inauditum est, ita ob eandem rationem nomen ministerialium cum ipsa equitum militia personali ab usu recessit. Verum quemadmodum comparitione personali non penitus remissa, sed ad tempus afflictionis & extremæ necessitatis reservata, inque contributionem pecuniariam reliquis casibus transmutata, nexus militaris deletus dici nequit, sed in Vassallicum transmutatus, ita idem de nexu ministeriali dicendum, quem non extinctum, sed in Vassallicum transmutatum existimo, quod ii saltim negant, qui nesciunt, quod nexus olim militaris idem fuerit cum ministeriali.

§. 4.

Falli itaque videntur, qui ministeriales unacum vocabulo desuisse credunt, cum idem ratiocinium in militibus equestribus, quos eosdem cum ministerialibus fuisse dixi, minime procedat. Multo enim plura militibus equestribus olim incumbabant ac compara-
tio

tio illa personalis ad signa bellica, ex quibus multa, quin omnia fere adhuc hodie residua sunt.

Scilicet utilitatibus Dominorum quovis modo invigilare, damna & pericula ab iisdem amoliri, aliaque omnia, quæ in commodum & utilitatem cedunt dominorum, facere militibus equestribus, ob defensionem dominorum in se susceptam, naturalis ratio ejusdemque cum defensione ista connexio suadet, imponiturque. At vero his officiis adhuc hodie in vassallis nostris residuis, nexus omnis ministerialis & militaris in equitibus & vassallis nostris penitus extinctus dici nequit.

§ 5.

Ita statuissẽm, nisi me alia eaque prægnantissima Vera mens
aperitur. ratio in contrariam moveret sententiam. Supra enim docui, Vassallorum a ministerialibus militibus insignem olim differentiam inter alia in eo apparuisse, quod non omnia Vassallorum officia fuerint bellica & militaria, sed quod servitiis tantum aulicis defungerentur. Sic ipsam ministerialium essentiam & formam in servitiis militaribus *in persona præstandis* constitui, quibus defuetudine post Maximilianum Cæsarem regulariter sublatis, ipsa forma & essentia ministerialium perit, accidentalibus quibusdam officiis residuis. Quæ cum eadem cum Vassallorum officiis deprehenderint Jcti nostri,

nostri, ministerialium indole parum intellecta, illos pro vassallis habuerunt, qui ob prædia domino suo nexu olim ministeriali tenebantur.

§. 6.

Ministerialium militum exitus JCtorum erroris originem dedit.

Non quidem hæc adeo iusta JCtorum Philosophia est, resque miscet minime confundendas. Ministerialis enim miles in plurimis aliis a vasallo olim differens erat, in eo scilicet, quod tam varia feloniarum genera committere, obque ea, si verbi gratia vasallus ad solennia & nuptias Principum vocatus non compareret, aut feudum iusto tempore proprio motu non renovaret, prædio privari nequibat, quippe quæ poena, ex jure Longobardico profecta, in vasallos saltem statuta est, & a ministerialibus, ad militiam saltem natis, omni tempore ideo exulavit, quod sumptibus parcere, fructusque prædiorum servitiis bellicis reservare tenerentur, quo semet ipsos alere, & reipublicæ promptos se sistere possent. Ut alia supra jam exposita taceam, ex quibus apparet, quod comparitione personali antiquata, non omnis statim nexus ministerialis perierit, aut cum vasallitico in multis aliis adhuc differente, confusus sit, & colliquefactus.

§. 7.

Verum JCtorum nostrorum, quorum cerebrum jura Longobardica obnubilaverant, error, ex ignorantia

rantia ministerialium indolis profectus, tam altos rades hodie semel egit, ut fine caderet, qui ministeriales hodie a vassallis separare conaretur, id quod defectus quoque ob temporis diuturnitatem indiciorum, quis scilicet olim vassallus saltim fuerit, quis ministerialis, vetat ac prohibet. Quare sic tenendum. In desuetudinem abiit militia equestris tempore Maximiliani I. a quibus temporibus ministerialium quoque & militum nomen ideo amplius non auditum, quod Jcti doctrina juris feudalis Longobardici imbuti, & morum patriorum ignari, ex ministerialibus vassallos factos sibi fingerent, quæ sententia tam recepta est, ut restitutio in pristinum sit impossibilis.

§. 8.

Recte itaque docent Hertius, Burgermeisterus, Heiderus, alique, qui ministeriales desuisse statuunt, sed in tempore errant, ad quem errorem alius ipsos deduxit, ille scilicet, quod ministeriales nota quadam servitutis laborasse crederent. Hunc enim si deposuissent, scivissentque ministeriales eosdem fuisse cum miliibus equestribus, verum tempus nexus ministerialis cessantis facile invenire potuissent. Quis enim ignorat militem mercenarium a temporibus Maximiliani I. ita usurpatum, ut equites ad signa militaria amplius non vocati, pecunia comparisonem personalem redimere tenerentur.

Hh

Cui

Cui accedit, quod ministeriales post tempora a Burgermeistero & Hertio statuta, in historiis adhuc frequententur, ut contra aperta documenta fidemque historicam scripserint autores.

De Burgmeistero, cum interregno ministeriales sublatos credente, nihil dicam, quippe, quem sexcenta diplomata, quibus, ministeriales post interregnum ad huc usitatos fuisse, posset probari, erroris coarguunt. Hertio vero & Hundio obstant tam varia Sigismundi & Friderici tertii diplomata, ministerialium mentionem facientia, quibus unicum ad huc jungam illud scilicet, quod Burgermeisterus in Atrio Comitum exhibet & Argentinensibus adhuc *anno 1500.*

ministeriales milites in usu fuisse testatur.

Cap.

Cap. IV.
De Ministerialibus Armigeris.

Seçtio I.

De variis nominibus Armigeris
impositis.

§. 1.

ANtequam ipsam hujus thematis tractationem aggrediar, ratio postulat, ut varias appellationes armigerorum, seu ut Scholasticorum sermone utar, synonymiam hujus vocis excutiam, quo demum sciamus, quænam diplomata scriptorumque loca de armigeris nostris loquantur, & accipienda veniant.

Synonymia vocabuli armigerorum expenditur.

§. 2.

Primum itaque esto, quod dicantur famuli, id quod diploma Comitiss Holstatiensis de anno 1326. apud Dominum Pfeffingerum in Vitriarum illustratum T. 2. p. 883. cujus egregia de armigeris collectanea hic in no-

dicuntur etiam famuli,

Hh 2

stros

stros usus convertere liceat, extra dubium ponit. Ita enim habet:

Quod
probatur.

Nos Gevehardus D. G. Comes Holsatiæ nꝛc. non Detlevus, Miles de Wenfin - - recognoscimus, quod omnibus Discretis *Famulis*, quos Validus *Famulus*, Godevardus Grote, duxit ad Nostrum servitium, videlicet Bertoldo Hostich, Hildemaro Schake, Hermano de Wreden, promissimus data fide, cuilibet *horum Armigerorum*, decem marcas puri argenti &c.

Cui jungenda est charta *anno 1291.* apud Dominum Pfeffingerum p. 884. qua quidam armigeri dicuntur, qui in alia famuli audiunt, quod ipsa familiaris verborum inspectio perspicuum reddit & indubitatum. Ita enim habet citatum diploma de *anno 1291.*

Manegoldus, Miles de Esthorpe, dictus Struye, omnibus in perpetuum - - - Recognosco publice protestans, quod Ego, de unanimi consensu Ludolfi & Conradi, Militum; Johannis, dicti Glewere, & Segebandi, *Armigerorum, Fratrum meorum &c.*

Ecce armigeros, quos alia charta de *anno 1281.* apud Dominum Pfeffingerum c. l. p. 871. differte famulos cognominat. Ita enim ibi:

Nos Manegoldus, Miles de Estorpe, dictus Struve, (i. e. Crispus, *Straußkopf*) recognoscimus, publice

blice protestantes, quod Nos, cum consilio & consensu *Fratrum Nostrorum* Conradi & Ludolphi, Militum *Johannis & Seghebandi Famulorum* &c.

Apud eundem Dominum Pfeffingerum c. l. pag. 885. & 873. duæ chartæ sunt, in quarum illa Henricus quidam de Swerin armigerum, in hac vero famulum se scribit, ut alias innumeras probationes taceam. Omnium vero fortissimum est testimonium Ottonis Frisingensis, qui Chr. L. 7. c. 8. ita:

Anno 1104. Henricus Imperator cum filio natale Domini Ratisbonæ agit, ibi orta seditione Sighardus Comes a *Famulis* Principum, qui dicuntur *ministeriales*, occiditur.

§. 3.

Non raro quoque hoc famuli vocabulum cum ^{vocatur} servi voce commutatur, quod ex charta Comitum ^{quoque} Stolbergensium, ab Eckstormio in Chronico Walke- ^{servi,} ridensi p. 95. exhibita, discimus: Ibi enim testes sub-
scribunt:

Milites Sigfridus de Artere Præfectus, Fridericus de Brugge, Gerboto de Steten, Bertoldus de Berge. *Servi*: Otto de Steten, Conradus & Henricus Fratres de Segesfelden, Henricus de Wessingen, Hugo de Badere & Henricus de Linungen.

H h 3

Pertinet

Pertinet huc quoque decretum Thafilonis Bajoaræ Ducis, Dingelsingæ promulgatum, ubi expresse

Servi Principis, qui dicitur Adelschalch &c.

§. 4.

Vernacula nostra *Knechte* audiunt, quæ appellatio in documentis publicis frequentissima est, ex quibus quædam ex meo apparatu in medium protulissim, nisi Dominus Pfeffinger citato Tomo secundo Vitriarii illustrati p. 882. industria sua effecisset, ut toto labore supersedere possim, cujus collectanea hic mea faciam: En ipsa ejus verba:

In alia de An. 1324. to Gente Johannes Dage to Midden somer: Ich Ethart von Estorpe, Knecht / Hern Manegoldes Sone / des Struven / des Ridders / bekenne und betuge / in desseme openen Breve / dat ich - - - vercope / und hebbe vercoft / Engelbertuse, und Johanne, den Broderen / minen Omen / und eren rechten Erven / enen Hof to Brege - - - dat love ich um Truwen / und mine Medelovere / de hirna beschreven stan / mit ener sameden Hant: Herr Otto von Thune; Her Johan von Thune; Her Boldewin von Lobeke / Riddere; Gherlich von Lobeke / Knecht / Im und eren rechten Erven / und / to

to erer Hand/ Hern Seghebande van Wittorpe,
deme Riddere; Egberte van Medinghe, und Ma-
negolde van deme Berge/ den Knechten/ eren
Omen 2c. In alia de An. 1329. in Sunte Olri-
kes Dage: We Heyne und Harbort/ Knechte/
van Nygen/ Brodere/ geheten Ein/ bekennen
: : : dat Wi/ mit Willen / und mit Bul-
bort unser rechten Erven / hebben vorfoft/ und
vorfopen/ rechtes Kopes/ Seghebande van Wit-
torpe, und Engelbertese / den Halven Zegeben
to Brockehovede / vor vertich Mars Lünebor-
ger Penninge : : : Dat lowe wi / Heyne
und Harbort / in Truwen / Seghebande und
Engelbertese / und / to erer Hant/ Hern Ghever-
de van dem Berge/ deme Riddere; Wernere van
dem Berge; Seghebande van dem Berge/ Hern
Segebandes Sone / den Knechten 2c.

In alia de anno 1361. des Myttwefenes to al-
lermanne Wasten: Wy Johan und Ernst, Bro-
dere / gheheten Sporefen / Knapen/ bekennen/
in dessene Breve / apenbar / vor allen ghuden
Liden / dat wy : : : hebbet en drachtliken
vorfoft ewichliken / deme Erliken Manne/ Her
Dyderike Langhelghen, deme Proveste/ Elseben/
der Pryorinnen, und deme ganzen Convente des
Glosters tho Nygen - Medinghe, eynen Hoff in
deme

deme Dorpe tho der Storch - - - vor viff
und druttech Markt / Lüneborger Penninghe ꝛc.

In Alia de An. 1368. It Johan Wittorpe,
Knecht Wandaghess / Sone Heren Seghebandes
van Wittorpe, enes Ridders / deme God gnedig
sy / bekenne / in dessem openen Breve dat It
:: :: vor vertich Markt Lüneburger Pen-
ninghe :: :: enen Hof in deme Dorpe to
Emmessen :: :: vorfoft / und ut myner Were
laten / Hern Clawese Floercken, de nu des Na-
des Scriber is to Lüneborch ꝛc. ꝛc. ꝛc.

§. 5.

Idem pag. 883. egregia diplomata de armigeris
nomine der Knapen insignitos in unum congescit, quæ
transcripsisse juvabit:

In alia inquit de anno 1352. in dem Hilgen
Dage to Palmen / ubi: Ich Eghard, de Eldere
van Estorp, bekenne in dessem openen Breve / dat
ich / mit Bulbord alle miner Erven / hebbe to lo-
sende dan / den Hoveschen Knapen / Egharde und
Otten, Brodern / Ludolphes Sone van Estorp,
mines Broders / dem God gnedich sy / und eren
Erven / enen Hof to Heynse &c. Kursus, in alia,
ejusdem anni, in dem Hilgen Dage Processi und
Martiniani der Hilgen Mertelere / ibi:

Wp

Wy Eghard de Oldere/ Eghard und Segeband,
 fir Cone/ Knapen/ geheten von Estorpe, bekennen
 in dessen openen Breve/ dat wy mit ganzen
 Willen all unser Erven : : : hebben ver-
 toft/ to enem rechtem Erve Roep/ den Hovescher
 Knapen Egharden und Otten, Lüdecken Cone
 van Estorpe - - - enen usen Hof/ de leth in
 dem Dorpe to Scezendorp &c. Anno 1354. in die
 sancto B. Valeriani Martyris, profitentur Hinricus
 & Manegoldus fratres, dicte de Estorp, famuli:
 unita manu fidetenus promissimus & promittimus,
 per manus, & his scriptis, famulis honorabilibus,
 Echardo & Ottoni, fratribus de Estorp, per ipsos
 volumus, debemus, ut sicut jure adstringimur, eos
 in dampnes eripere, ab omni dampno promissio-
 nis, seu impetitione, ab eadem exorta, factæ nostri
 nomine Domini Johanni, nostro fratri dicto de E-
 storpe, S. Ordinis B. Francisci, si quis, quod absit
 incurserit contradictionem pro quavis avulsa & am-
 mota &c.

Alia de Anno 1361. crastino die S. Scolastice;
 Virginis gloriose, sic incipit: **I**n Luder Manegolt
 und Werner/ Brödere/ ghebeten von Thoden-
 dorpe, bekennen und betughen : : : dat we/
 mit Bulbort al unser rechten Erven hebben ver-
 toft/ tho rechtem Erve Roep/ den Crastighen

Anapen / Johanne und Ernste / Dydericus und Hynrike, Brodern / de Sporchen gheheten / eynen Hof in deme Dorpe tho Wendeschen Thobendorpe - - - vor XII. Marck Lüneborcher Pennighe 12. in Alia, ejusdem anni, ipso die S. Stephani Prothomartyris, qui est secundus dies post nativitatem Christi, ubi: **Ick Jerick van Berskompe bekenne und bethuge openbar - - - dat ick / mit Bullbart al myner rechten Erven / vorkope / tho rechtemen Erve / deme Crafftighen Anapen / Johann Sporcken / Ernste und Hinrike, synen Brodern / und eren rechten Erven / twe Hove / eynen in deme Dorpe Tho der Strod / darine wanet en Man / de het Werneke, und den andern in dem Dorpe tho Almestorpe, dar un inne wanet en Man / de het Lüder / vor 1. Marck Lüneborcher Penninghe / mit allerleye Rechte und Rut 12.**

Alia de anno 1373. in den Mittweken na Oculi, in der Wassen / ibi: **We Magnus von Goddes Gnaden / Herthoge to Brunswich unde to Lüneborch / bekennen openbare - - - dat we den Uromen Anapen / Ernste Sporchen, unde Johanne / sinen Weddern / ansen leven Getruen / und eren rechten Erven / schuldig syn / vertichlodighe**

Iodighe Mard / Brunschwischer Wichte und
Witte / darvor We ane vorpenden / und vorsetz
ten / alle unsre Gud / dat We hebben in deme Dor-
pe to Langeloghe ꝛc.

Alia de Anno 1377. in deme Hilgen Tage sun-
te Michel des Erzengels / ibi: Id Frederich von
Sozendorpe - - - dat id , , , hebbe
verloft / to rechten Erbe kope / den Uromen
Knaben / Hermene Sporken, Haase, sinen Bro-
dere / und eren Erven, minen Hof to Sozendorpe
- - - vor vertich Mard Lüneborcher Pen-
ninghe ꝛc.

Quæ appellatio ab adolescentulis, quos Germani ^{Ratio ha-}
Knaben (a quo Knappen v. g. Tuch-Knappen) vo- ^{jus appe-}
care solent, desumpta aperte testatur, nobiles juvenes ^{lationis dis-}
huic officio militari ut plurimum fuisse admotos, ex
quibus locus Pauli Diaconi L. 2. de Gestis Longobar-
dorum cap. 14. p. m. 375. interpretandus est, qui ita
habet:

Consilium cum Helmige, qui Regis Scilpor hoc
est armiger & collectaneus erat, ut Regem interfice-
ret, iniit.

Recte enim Spelmannus voce Scilpor p. 504. ad
hunc locum notat:

I i 2

Scil-

Scilpor, scildenata; hoc Longobardis, illud Saxonibus. Armiger, seu, Etymovicinius, Scutiger; non Scild, utrisque scutum; Por Longobardis puer; atque ex hoc contractum, ut etiam Romanis, quibus servi, ab herili prænominе, Marcipor, Lucipor, Quinctipor, &c. quasi Marci, Lucii, Quinctii, puer vel minister, dicti sunt. Id idem Saxonibus *Knapa* / Germanice *Knabe* &c.

§. 6.

Audiat
quoque
scutiferi,
Wappen-
Träger /
Wappen-
Knaben.

Nec infrequens est scutiferorum, vernacula nostra *der Wappenträger* oder *Wappen-Knaben* appellatio, quod itidem ex variis diplomatibus, a Domino Pfeffingero jam collectis, discimus. Pertinet huc testimonium Leitoldi de Northoff in chronico Marcano apud Meibomium T. I. rer, Germ. p. 394. qui ad annum 1297. hæc notat:

Bernhardus Bitter filiam Gewini de Rinckenrode militis venientem de Urondenbergh, rapuit, & eam fratri suo, Engelberto, in matrimonio copulavit, quam pater ejus postmodo sibi redditam, primogenito Domino de Vollmunsteine dedit in uxorem, cujus facinoris auctores, videlicet Bernhardum Bitter, & suos complices, statim e terra sua eliminavit, multamque in ipsorum bonis satis rigidus irrogavit. Comes Eberhardus, associata sibi electa-

Mila

Militum & scutiferorum comitiva, inter quos erat Comes de Waldegge præcipuus, Regi Angliæ, Eduardo, & Comiti Flandriæ, Guidoni, fert auxilium, villam Ipreensem intrat &c.

Cum quo jungendæ sunt Bohemorum ad Concilium Constantiense datæ & a Domino Leibniz P. 2. Mantissa Codicis J. G. diplom. p. 130. exhibitæ litteræ, quæ ita incipiunt:

Reverendissimis in Christo Patribus & Dominis, Dominis Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ambositoribus, Doctoribus & Magistris, ac toti Concilio Constantensi, *Nos Milites, Militares, Armigeri*, cæterique coronæ, *Scutiferi*, Christianissimi Regni Bohemiæ circum circa cum suis nominibus & sigillis descripti, affectum omnis boni & observantiam Jesu Christi Domini mandatorum &c.

De appellatione der Wappen: Träger idem Pfeffingerus p. 885. exhibet chartam de anno 1363. quæ ita habet:

Wy / Otto Grote, Herrn Geverts Groten, des Ridders Gone / Wappendragere / bekennen und betügen openbare ic.

Idem 887. probationes suppeditat, quibus **Knapen von Wappen** eos appellatos esse corroborari potest.

Hinc etiam ait, **Knapen von Wapene** quandoque nuncupantur, teste charta de anno 1386. des neghesten Sondaghens na Paschen, sic inchoata: **We Otte Grote, und Werner und Otte/ mine Sones/ Knapen von Wapene/ betughet und bekennet openbare/ in dessen Breve/ dat we vrentlichen vorscheiden syndt/ mit Abbete Olrike und dem Convente Sunte Michaelis to Luneborch/ umme allerley Twiedrach/ Schelinphe und Ansprache/ de We/ van unses Broder/ Herrn Werners desulven Abbet Olrikes vorbaren / umme ene Beninghen son/ und unser Sustersere/ und unser Kyndere: Weyhene/ umme Korne/ Kleider/ und umme allerleye andere Stücke/ oldus langhe/ teyghense/ had hebben - - - und hir hebben an und aver ghetwesen. Her Wylter Crowel, Kenseler des Rades to Luneburch/ Wolrad Laskan; Her Werner von Medinghe, Ridder; und Hans van dem Berghc, Knapc van Wapene ic.**

Aliaque de Anno 1420. des Donnerdaghes nach Sunte Vitus Dage / des Hiligen Mertelers/ ubi: **Wy Otto Grote, Knapc van Wapene/ und**
Fries

Friedrich Scholden vñlet / Borger to Hamborch /
bekennen openbare / in dessen Breve / vor allen
gudden Lüden / dat wy uns fründtliken vordres-
ghen hebben / to enen gandsen Ende / umme de
Scheidinghe unser Brider Lande / alse van des
Waters Wepene / dat dar entzwischen dore-
lopt ic.

§. 7.

Non raro quoque clientum nomine armigeros
nostros deprehendes, cujus rei sat graves probatio-
nes habeo. In Aurea Bulla Tit. XI. & passim hæc ver-
ba legimus: Dicuntur
etiam Cli-
entes.

Statuimus etiam, ut nulli Comites, Barones, No-
biles, Feudales, Vasalli, Castrenses Milites, *Cientes*,
Cives, Burgenses &c.

Quem Stylum sequitur etiam Wenceslaus Im-
perator in litteris apud Lunigium in N. A. P. S. Cont.
2. in diplomatibus Comitum p. 6. ubi ia:

inhibemus universis & singulis Principibus &c.
Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Ministerialibus,
Militibus, Clientibus.

Eodem modo hæc effert Sigismundus Impera-
tor in litteris ad status Bohemiæ datis apud Leibniz in
citata Mantissa p. 136. his verbis:

Sigis-

Sigismundus Romanorum & Hungariæ Rex nobilibus Lazkari de Chraworn &c. & singulis aliis Baronibus, Militibus & *Clientsibus* regni nostri Bohemiæ &c.

Quibus adhuc aliam chartam de anno 1290. a Domino Ludewigio in Tom. IV. MStorum diplomat. p. 76. exhibitam supperaddam, quæ ita finit:

Testes sunt - - - & alii quamplures Ministeriales, *Milites & Clientes*.

§. 8.

Denique
militarium
nomine ci-
tantur,

Denique notandum, quod armigeri militarium nomine sæpe veniant, a militibus nominatim hoc vocabulo distincti. Probat hoc charta de anno 1329. a Domino Neumanno a Puchholz in dissertationibus Juris publici, feudalis &c. in append. Num. II. accuratius quam a Domino Lunigio descripta, quæ ita habet:

Et nos de Schoneck, Arnoldus de Walkenstein, Gözko de Menka, Henricus de Machviz, Conradus de Sack, Evehardus de Tirbe, & Conradus de Milin *Milites*, nec non Nicolaus dictus Sack, Nicolaus de Dobenek, & Henricus dictus Roder *militares*, seu *armigeri* prædictorum Dominorum nostrorum de Plave.

Eadem

Eadem alia charta apud eundem habet, quæ ita finit:

Hujus rei testes sunt nostri Vasalli infra scripti, pertinentes ad nostrum Dominum prælibatum, videlicet strenui milites Toffo de Schoneck, & suus Filius Conradus, Ditricus de Tossenneld, Conradus dictus Sack & Nicolaus Frater suus *militares*, Henricus de Machviz, Eberhard de Widersberg, Conradus de Milin & Henlinus dictus Roder *Militares* & quam plures alii fide digni.

Cum quibus quodammodo consentit Schilterus in Commentario ad Jus Feudale Alem. ad C. 1. §. 1. v. 2. p. 39. scribens:

Omnes nobiles nati primo fuerunt armigeri, clientes, Edel-Knaben, Edel-Knechte, *militares*, milites gregarii, postea ob virtutem bellicam cingulo equestri, solenni varioque ritu creabantur milites sive Equites.

Verum hæc distinctio non ubivis attenditur, sed armigeris haud raro militum nomen laxiori significato tribuitur, quod unicum diploma apud Magerum de advocatia armata p. 524. c. 5. extra dubium ponit, quo Duces Lotharingiæ promittunt, se civitati Trivirensi centum armatos & bene hastatos milites armigeros missuros &c. Nec milites habent, cur de hac appellatione

K k

latione

latione controversiam moveant armigeris, cum scriptores distinctione inter milites secundi & tertii ordinis milites armigeros impediunt, quo minus militibus fiant pares. Supra jam hujus rei reprobationem ex Brunone dedi, quorsum remitto.

§. 9.

Ufus ha-
denus di-
storum.

Sic habes, mi Lecter, varias appellationes, quas armigeris imponere solent scriptores & historiarum monumenta. Prolixior ideo in iis recensendis fui, quod sic objectiones uno ictu prosterni posse credam, quibus alioquin adversarii nostri in sequentibus cursum meditationis facile potuissent remorari, ad loca a nobis subinde probationis ergo in medium prolata reclamantes, quod non de armigeris, sed de scutiferis, clientibus famulis, servis, *Anechten / Anapen / Wapenträger* &c. Sermonem faciant, a quibus exceptionibus nunc tuti sumus, postquam precedentibus demonstravimus, quod hæc omnia idem cum armigeris soleant denotare. Sic tuto ad.

Sect.

Sect: II.

Progredi possumus, *officia militaria
armigerorum exposituri.*

§. 1.

ANtequam ad ipsam rem perveniam, ratio postulat, ut ostendam, armigeros in historiis ministerialium nomine venire, quo intelligat lector, quem in finem omnis hic de armigeris sit instituta tractatio. Probatur quod armigeri dicti sint ministeriales.

Primum argumentum suppeditant duo apud Hungarum Documenta, quæ milites ministerialibus designant, militibus priori loco collocatis, quod efficit, ut vocabulum ministerialium nonnisi de armigeris, milites in omnibus documentis aliis ordine proxime sequentibus possit intelligi. En ipsa verba! Altera charta anno 1030. conscripta sistitur Tom. 2, p. 269, quæ ita finit: Ex Documentis apud Hungarum.

Testes sunt hujus rei ex *Canonicis* Conrad Vicedominus & præpositus Wernher, Dec. Sigboldo, Uto Archidiaconus, Helmbrecht præpositus de Wîse.

Ex *militibus* Wernher Advocati Filius, Fridrich de Schiringen, Heinrich & frater ejus Dietprecht de Grozzisheim.

Kk 2

Ex

Ex *ministerialibus* Marquart, Cammer, Sigewin, Udalrich, Otto, Henrich Eppo & alii quam plures. Actum est - - - MXXX.

Quæ charta simul Dominum Pseffingerum refellit, qui sæpe citato T. 2. vitr. illustr. p. 881. se famulum nullum seu armigerum ante Seculum XIII. in documentis publicis offendisse contendit.

Altera Vero de anno 1248. extat apud eundem p. 350. hæcque in fine habet:

Otto de Waldech, Henricus de Wolvoitsdorf, Wimarus, Urumfel, Bertholdus de Sepoltsbach, Dietmarus Lein, Cunradus Turtenfelder, *miles*, Conradus de Halmberch, Albertus Judmannus, Conradus de Buttelbach, ministeriales Ecclesiæ Trisingensis.

§. 2.

Ex Aurea
Bulla,

Nec penitus obijciendum est argumentum ex Aureæ Bullæ versione Germanica desumptum, quæ milites *Ritter* / Clientes vero, quo nomine armigeros denotari in præcedentibus evictum, *Dienstleute* vertit. Ita enim legimus Cap. I. Quisquis insuper ex Principibus, Comitibus, Baronibus, *Militibus*, *Clientibus*, nobilibus seu ignobilibus, civibus seu communitatibus civitatum &c.

Quæ

Quæ verba in Germanica versione ita exprimuntur:

Und welcher Fürst / Graf / Ritter / Dienstmann / Edel und Uedel / Burger ic.

Ne vero hoc interpreti excidisse existimes, ad probandam ejus enixiorem voluntatem facit, quod eandem versionem eodem capite repetat:

Sic qui vero alii Principes, *sunt verba textus A. B. Comites, Barones, Milites, Clientes, Nobiles ac ignobiles,*

Quæ vernacula nostra ita effert:

Wo auch etliche andere Fürsten / Grafen / Freyherren / Ritter / Dienfleuthe / Edel / Uedel ic.

Repetendum hic quoque est testimonium Ottonis Frisingensis §. 2. Sectionis præcedentis citatum, quod fere omne dubium tollit.

Ex testimonio Ottonis Frisingensis,

Fortissimum vero omnium argumentum est, quod multa in historiæ monumentis de ministerialibus dicantur, quæ ad milites ministeriales prorsus non quadrant, armigerorum vero indoli ex affe respondent, id quod ex sequentibus luce meridiano clarius apparebit.

Ex analogia historica.

purn enssem & scutum deferrent, quibus ii uterentur, si necessitas ineumberet &c. & pag. 335. Armigeri posterioribus seculis appellati sunt potissimum nobiles inferioris ordinis, quod, in bellis, militum seu equitum arma gererent, quo iis in praelio induerentur. Nam cum graviora essent militum arma, habebant illi armigeros suos, qui ea deferrebant, donec opus haberent - - - praesertim autem scuta militum deferrebant & hastas unde scutari & scutigeri vulgo *Ecugers* appellabantur. Sic Camdenus, in Britannia sua & quidem in descriptione provinciae Eboracensis p. m. 80. Edit. Londin. 1587. Armigeri nobis Esquiers, his (Equitibus) proximi sunt, qui vel a clypeis gentiliciis, quos in nobilitatis insignia gestant, vel quia Principibus & majoribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt &c. & Spelmann, Gloss. voc. eadem p. 42. Armiger nuncupatus est, qui Domini sui arma *bajulat*, ipsisque eum cingit &c. Dominus Praun, in adelichen Europa P. 3. Cap. 7. §. 588. p. 476. die Edelleuthe / che sie recht Mannbar worden / wurden Armigeri genennet / und führten den Rittern ihre groß geharnischte Pferde / oder Dextrarios, welche die Franzosen Palerois nennen / welches so viel gesagt ist / als ein Pferd / so man par le frain an der Hand führet. &c. & §. 589. denn weil dieser geharnischte Zeug

antequam Aquisgrani diadema Regni suscepisset.
Quis enim crederet, Germanos famulum militis
cujusdam in Imperatorem creaturos fuisse?

Plinius adhuc, & ab aliis erroribus purgatus rem
exprimit Dominus Burgermeister in Opere de Equestri
Ordine p. 98. Rechtius de
co sentie
Burger-
meister.

Die junge Edelleute/ ehe sie recht mannbar wor-
den / wurden Armigeri, Scutiferi, Knappones, Fa-
mulu seu Ministri, Edel-Knaben genannt / und führ-
ten secundum quosdam denen Rittern ihre grosse
geharnischte Pferd / dann weil dieser geharnischte
Zeug gar schwer war / so mußten den Rittern die
Waffner oder Wapner solche biß zum Fall der
Noth nachführen &c. Sie wurden auch ehe / und
dann sie als Knappen und Wapner ihre Dienst
in denen Kriegen verrichtet / nicht zu Rittern ge-
schlagen.

Allein ist solches irrig / dann besag häufiger al-
ten Documenten, armigeri die von Jahren älteste
Edel-Knecht auch genannt worden / so vor sich
selbst die Thurnier besucht und im Krieg gedienet
hatten / ohne denen die Ritter die Waffen nach-
zutragen oder zu führen verbunden zu seyn &c. Be-
sold. Thesaur. pract. voce Edel-Knecht &c. gleich-
wie noch heut zu Tag ein Edel-Knecht heist / der

L I

von

von Geburth ein Edelmann und einen Fürsten diene-
 net / als auch hiesse vor Alters ein Edel-Knecht der-
 jenige / so von Geburt edel / hingegen zu Kriegs-
 Diensten fähig und brauchbar / auch wehrhaft ge-
 macht war / nobilis scilicet serviens, vel secundum
 Befoldum armipotens, so noch kein solenner Ritter
 war.

Idem p. III.

Gleichwie nun unter dem Adel andere / als die
 jünge von Adel / Edel-Knaben oder Knappen und
 Waffenträger / andere Ritter / und andere Docto-
 res gewesen / so waren hingegen quarto Edel-
 Knecht diejenige / so den Adel erblich hatten / se-
 doch durch den Backenstreich wehrhaft gemacht /
 und damit zu Krieges-Zügen / Pferd- und Fuß-
 Thurnieren zugelassen wurden / mit welchem Ti-
 tul dieselben von dem jungen noch nicht wehrhaf-
 ten Adel / von denen Rittern / denen sie in Kriegs-
 Zügen nachgefolgt / so denn von denen Kayssigern
 Knechten / unterschieden wurden.

§. 6.

Cui nos
 quoque ad-
 huc ulamur.

In cuius postremi opinionem ego quoque trans-
 eo, sequentibus rationibus ad idem faciendum per-
 tuotus. Nam in Conventione protectitia, inter Iohan-
 nem Lotharingæ Ducem & civitatem Trevirensis

anno

ANNO 1365. inita, placuit, quod Dux civitati subvenire teneatur

centum armatis bene & hastatis militibus armigeris,
qui vulgariter dicuntur in Teudonico *hundert Glä-*
nen, in Gallico *cent Glaines*.

Qui locus duplex argumentum suppeditat, alterum quod armigeri ad pugnandum, non vero ad ministrandum militibus, utpote quorum hic nulla sit mentio, (nam militum armigerorum nomen per ea, quæ supra §. 5. dici te offendere non debet,) mittantur. Quod si enim armigeri nil nisi ministri militum fuissent, qui milites ratione officii & ministerii sequi debuissent, frustra Civitas Trevirensis, omissis militibus dominis, centum famulos, a Dominis suis nunquam separandos, nec pugnae, sed ministerio Dominorum suorum destinatos, postulasset. Profecto non opus fuisset de famulis pacisci, sed sufficisset, de dominis convenisse, quos famuli, dominorum lateribus alligati, ultro sequi tenebantur. Alterum argumentum porrigit appellatio *der Glenen oder Glesen* / qua armigeros hic descriptos videmus, quod idem in charta apud Lehmannum in Chronico Spirensi L. 7. 64. deprehendis, ubi hæc:

Dieter und Hanß von Angeloch/ Eberhard Frey
von Zerischinge und Heime Eggebrecht von Dirm-
stein

sein alle drey Edel Knechte / ieder mit einer Glen
oder Glenen gewappneten Einspännigern mit Hau-
ben 1c.

Quicunque enim ex Dattii pace publica Cap. 23.
f. 23. Pfeffingeri Vitriario illustrato T. 2. p. 875. & Historia
mea Germaniæ polemica p. 526. scit, quod Giese fue-
rit nobilis ad signa vocatus, qui nunquam solus com-
parere, der niemahls einspännig reiten oder bey der
Armee erscheinen durfte / sed quatuor equos unacum
famulis armatis in castra ducere debebat; facile largie-
tur, armigerorum officia in bello non fuisse equitum
scutorum gestationem, equorumque ductionem, alia-
que servitia famulitia, quibus militibus ministrarunt,
sondern sie erschienen auf vorhergehendes Aufge-
both / nicht in der Suite anderer Ritter / denen sie et-
wan müssen an Hand gehen / sondern stellten sich
vor ihre eigene Person und brachten 3. 4. und oft
mehr raissige Knechte mit / welche sie aus ihren Beu-
tel gerüset / deren Herren und Befehlshabere sie
waren / und die dahero ihnen im Streit mussten zur
Seite und zur Hand seyn / daß also falsch ist /
wenn man die Armigeros vor junge unmannbahre
und unstreitbahre Edel: Knaben ausgiebet / welche
nur als ein Droß mit gelaufen / und weiter nichts
verrichten können / als daß sie bey denen Rittern die
Dienste der Pferde: Zungen verwaltet / und deren
Waffen und Pferde geführet.

Qui

Qui de his adhuc dubitat, illius in gratiam unicum verbum ex iis, quæ dixi de eo in Historia mea polemica huc transferam:

In der Instruction, worauf die Stadt Straßburg ihre Gleser bereydet / sind folgende Passagen hieher dienlich. Denn da heist es: Es soll auch der obgenannten Glesener keiner myner mit ihm führen noch haben / denn 4. Stücke Hengste und Pferde. Item: Es soll auch kein Knecht / der mit ihnen von Fuß fähret / von seinen NB. Jungher nicht kommen. Aus welchen allen man gar vernehmlich erkennet / daß ein Gleser / dißmahl aus 4. Pferden bestanden / davon der Herr oder der erste ein Edelmann gewesen / und der Glesener geheissen.

Jungas huic meditationi ea, quæ vetus Chronicon Rhythmicum Principum Brunsvicensium c. 43. p. 76. de armigeris propria persona præstantibus memoriæ tradidit.

§. 7.

Ex quibus apparet, falli Dominum Ockelium, quod armigeros Glevis incedere aut dextrariis se instruere non potius se imaginetur, rectius in eo statuens, quod armigerorum appellatio non a famulicio, equitibus ar-

Castigator
locus
Ockelii.

mis eorum portandis præstando, sed ab armis propria persona & jure absque honorabili tamen militum nomine, quippe quod una cum cingulo militari fortioribus facinoribus demereri debeat, gestandis, sit derivanda, quam derivationem extra dubium ponit citarum Rhythmicum his verbis:

Nu hotte der von Brunschwich / de alde Her-
zoge Heinrich Also ôma reit sin Hoge Not / viel
manchen werden Ritter Gut / gesamt neue Anap-
pen die da tragen Wappen. Na ritterlicher
Weise.

§. 8.

Ostenditur
quod armi-
geri non
fuerint infi-
mi ex nobi-
libus, sed
nobiles ju-
venes, nullo
honore mi-
litari præ-
ditos, infra
se habe-
bant,

Quo ipso quoque illorum redarguitur error, qui armigerorum classem infimam hominum nobilium sortem, filiosque equitum gladio fuisse natos, sibi fingunt. Tacito jam aliud de Germanorum moribus persuasum erat, qui ingenue fatetur, quod in juvenum licentia armorum sumptio posita minime fuerit sed

arma sumere, sunt Taciti verba, non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit. Tum cum in ipso concilio vel Principum aliquis, vel pater vel propinquus scuto frameaque juvenem ornant. Hæc apud illos toga. *Hic primus juvenem*
hænos

Quem

Quem morem in nostra quoque tempora refer-
 vatum & in aulis Principum frequentatum videmus,
 ubi adhuc hodie juvenes nobiles alapa a Principe infli-
 cta & gladio ab eodem porrecto ex famulatio Principi-
 um & servitiis domesticis, aus dem Pagen Stand/
 dimittantur, in ordinem honoratorum nobilium co-
 optati. In eo quidem distinctio adhuc conspicitur, quod
 hodie ejusmodi adolescentes, gladio porrecto solenni-
 ter dimissi milites & equites, *Cavaliers*, se factos pu-
 tent, quod nomen proprio auri jam sibi hodie su-
 munt, qui nobili parente nati, tunc adoleverunt, gladio
 nunquam donati: sed secus apud veteres Germanos res
 hac se habebat. Illi enim, quorum parentes militarem
 dignitatem egregiis facinoribus sibi non comparave-
 rant, sed armigeri adhuc fuerant mortui, milites fieri
 prorsus nequibant, cujus asserti veritas ex Constitutio-
 ne Conradi IV. apud Goldast. T. III. Constit. Imp. p.
 398. comprobatur.

Conferatur
 hic Ger-
 manorum
 mos cum
 hodierno
 ritu dem
 Wehrbaff
 machen.

Quod armigeris incitamento esse debebat, ut ab-
 jectum animum, quo quidam intra armigerorum or-
 dinem ad dies vitæ subsistere sibi proponebant, di-
 mittant, & gloriosis ausibus plus ultra pergant, nullos
 que sibi honorum gestorumque ponant terminos.
 Alii vitæ campestri adglutinati, armaque horrescentes,
 armigeris nondum pares habebantur, sed simplicium
 homi-

De nobili-
 bus simpli-
 cibus, armi-
 geris non-
 dum pari-
 bus.

hominum nobilium nomine veniebant, in documentis armigeris postpositi, quod charta apud Dominum Ludewigium T. IV. MStorum diplomat. p. 64. testatur. Ita enim habet.

Acta sunt hec anno ab incarnatione Domini 1281. decimo kalendas Martii, presentibus testibus subnotatis: *Plebans* Domino Ot de Wldenstorf. Domino Gotfrido de Norprechtstorf, domino Leupoldo de Hollabrunna *militibus*, domino Vlrico de Ruchendorf seniore, Vlrico filio suo, & Karolo de Espeinstorf dicto Cino. *Clientibus* Henrico filio Ruchendorfarii, Ottone de Ruchendorf. Diethero de Ymdorf. Dietmaro de Wldenstorf. Pilgrino & Arnoldo de Praunstorf. Leupoldo de Grunt, *uiris simplicibus*, Rugero officiali de Haslach &c.

Nemo olim
gladio natus,

Uc dicta igitur in unum colligam, nemo olim miles, eques aut armiger nascebatur, nec arma proprio ausu sumere quis poterat, sed ab imperante accingi iisdem debebat, a quorum gestatione deinde illi, qui militari cingulo nondum incedebant, armigeri dicebantur, ita ut nemo gladio natus dici olim potuerit, nisi de habilitate armigerorum & militum honores accipiendi, quorum Burghenses & plebeji capaces non habebantur, velis intelligere.

Sect. III.

Sectio III.

de

Nobilitate generis Armigerorum Ministerialium.

§. I.

PErhorrescent forsan adversarii nostri ausum, quo generis nobilitatem, titulumque nobilis, medio ævo Ducibus Comitibus & Baronibus ipsorum quidem opinione proprium, & ab hodiernis nobilibus olim plane alienum, non solum ministerialibus militibus supra vindicaverimus, sed & armigeris, h. e. servis militaribus, infimæque, uti putant, in bello hominum forti, adferere conemur. Sed tot egregiis probationibus securi, non habemus, cur contradictiones & admirationes frivolas vereamur.

Probatur
quod armigeri fuerint
nobiles.

Agite! patientes modo nostræ meditationi præbe-
te aures, & tot probationibus vos obruam, ut, quo
vos expediatis, reliquum vobis haud relinquatur.

§. 2.

Apud Dominum Lunigium in M. A. P. S. Cont.
2. in documentis palatinis p. 9. est charta de anno 1349.
in qua quidam nobilis servus, seu armiger una cum
M m equi-

1) ex char-
ta Palatina
apud Da.
Lunig.

equitibus a Comite Palatino Rheni generali compellatione *nobilis Domini* comprehenditur. En ipsa verba:

Der vorgenannten Theidungen sind Gezeug
ge die Wolen Herren / die hernach geschriben ste-
hen : Herr Burckhard der ältere von Erlbach/
Simon von den Walde / Ritter / Jacob von
Glerschheim ein Edel Knecht / unser Voigt Herr
Schincke von Hasenburg / Herr Buscho von
Willers / Herr Burckhard von Rinburgk Rit-
ter ic.

§. 3.

Nec silentio hic praterenda litera sunt ex Domini Leibnizii Mantissa Juris Gent. diplom. p. 130. jam saepe citatae, quas milites, militares armigeri, ceterique coronae scutiferi, (sunt ipsa verba) circum circa cum suis nominibus & sigillis in margine descripti ad concilium Constantiense anno 1415. dederunt, qui omnes in fine generali nobilium nomine comprehenduntur. Ita enim ibi:

a) ex litte-
ris Bohe-
morani ad
Concilium
Constantiense,

Datum Pragae anno Domini Millesimo quadringentesimo decimo quarto, die secundo Mensis Septembris in pleno Concilio, Magnatum, Baronum Procerum, & *Nobilium* regni Bohemiae & Marchionatus Moraviae nostrorum sub appositione sigillorum.

§. 4.

§. 4.

Quod si hæc probatio nimis recentior tibi vide-
tur, vetustiores tibi suppeditabo.

In unione Civitatum Imperialium Wetteraviæ de
anno 1340. apud Dattium de pace publica L. I. c. 11.
n. 32. duplici vice repetitum legimus

3) ex unio-
ne civita-
tum Impe-
rialium
Wettera-
viæ apud
Dattium.

Ritter oder Knecht / die man Edelleude heist &c.

Ejusdem ponderis argumentum suppeditat Aurea
Bulla, quæ Tit. I. duplici vice nobiles clientibus post-
ponit, infallibili argumento, quod clientes nobilium
numero habeat.

4) ex Aurea
Bulla,

Quisquis insuper ex Principibus, Comitibus, Baro-
nibus, Militibus, Clientibus, Nobilibus, seu Ignobili-
bus, Civibus, seu Communitatibus Civitatum &c.

Item:

Si qui vero alii Principes, Comites, Barones,
Milites, Clientes, Nobiles & Ignobiles, Cives, vel
Communia Civitatum &c.

Quæ Germanica versio ita enunciat:

Und welcher Fürst / Graff / Ritter / Dienst-
mann / Edel / Uedel / Burger / oder der Stadt
Gemeinschaften &c.

Profecto affectui magis, quam veritati indulge-
re mihi videtur, qui nobilium appellationem & digni-

M m 2

tatem

tatem infra ordinem Clientum seu armigerorum ab ipsa Aurea Bulla detrusam & rejectam armigeris & militibus dubiam amplius facere conatur.

§ 5.

Nec minoris momenti argumentum, quod ex Henrico Sterone desumi potest, qui in Annalibus Althanensibus apud Freherum p. 403. hac memoriae prodit:

Anno 1300. 5. Kal. Julii Otto & Stephanus, Duces Bavariae, fere cum *ducentis Nobilibus* terrae suae apud Landshut gladiis *militaribus* cinguntur.

Hos enim in militum numerum noviter adscriptos, armigeros antea fuisse, veterum Germanorum mores, quibus promotiones militares per saltum ignorabantur, comprobant. Habes itaque hic ducentos armigeros, quos scriptor eo ipso nobiles vocat, dum ex nobilibus milites factos commemorat.

§. 6.

In libro fundationum Zwettlensium p. 77. quod Ebro Abbas Zwettlensis anno 1304. fato functus conscripsit, & Excellentissimus Dominus Ludewigius in Tom. IV. MStorum diplomat. in excerpto exhibuit, armigeri seu clientes disserte satis nobiles vocantur:

Quin-

6) ex Chronico Zwettlensi apud Dominum Ludewigium.

Quantum librum, sunt verba Chronici, ex his privilegiis intendimus coadunare, quæ ex quinque loculis burse Zwetlensis monasterii potuimus congregare. Videlicet ex loculo, ubi reponuntur privilegia abbatum & prelatorum ex loculis *ministerialium* (sunt ministeriales palatini s. officiales Cænobii) ex loculo nobilium dominorum, ex loculo *mediociter nobilium*, scilicet *militum*, vel *clientum*, ex loculo ciuium vel aliorum proborum.

Idem fere repetitum legis ab eodem Autore Chronico ad An. 1207. apud Dominum Ludewigium p. 110.

Quidam enim ait, de genere *mediocrum nobilium*, videlicet de genere *clientele*, vel de *simplici militia* sunt exorti, qui in possessionibus nostris castella uel munitiones nobis inuitis in nostris prædiis erexerunt - - - sicut quidam *admodum nobiles* de Sitzendorf, juxta Egenburch. &c.

Notatu quoque digna sunt verba, quæ idem autor citati chronici ad annum 1248. notat apud Dominum Ludewigium p. 112.

Post mortem, inquit, Friderici primi ducis Austrie *nobiles* hujus terræ pene totam Austriam rapinis & incendiis deuastabant. Inter quos quidam *admodum nobilis* nomine Otto aut eorum qui nunc de Sitzendorf nuncupantur, possessiones monasterii nostri,

stri, quas a Dominis de Chuenring dñi habuimus, deuastabat & Mageciam una cum vineis in solitudinem redigebat, & dominis de Chuenring *quasi cliens & seruiens adharebat &c.*

Denique spernendum non est, quod primo loco nominari debuisset, argumentum ex Rhythmo a Domino Schiltero p. 63. in Epirikio Ludovico Regi acclamat, ex fragmanto MSt. de bello Sarac. descripto desumptum. Ibi enim milites, *Die Knechte* / expresse Domini appellantur.

unde waren ietho gôte Knechte erant nihilominus boni milites. *Ia waren thie Herren ethelt & erant hi Domini nobiles, in Christen Licheme Xerene in christi corpore vividi.* Quod antiquissimum testimonium magni sane faciendum mihi videtur,

§. 7.

His argumentis, pleno ore armigerorum nobilitatem generis loquentibus, alia paulo longius petita superaddam, Armigeros, nostra lingua *Edel Knecht* ad torneamenta admissos olim fuisse, illi saltim negant, qui torneamentorum breuiaria fugicivis & obnubulatis oculis inspexerunt.

Ac verò neminem ad torneamenta admissum olim fuisse, nisi vetustissimos *nobiles*, quorum progenitores

nitores supra memoriam hominum claruerunt, Aeneas Sylvius autor est, qui Cap. 35. Gen. p. m. 234. iisdem verbis utitur, legesque torneamentorum antiquissimas apud Lunigium in R. A. in documentis Equestribus num. 1. habet consentientes.

§. 8.

Nec abjiciendum est argumentum a paritate titulorum desumptum, quibus armigeri in documentis militibus & equitibus aequales habentur. Apud Lunigium in R. A. P. S. cont. 2. in docum. Comit. de Löwenstein Wertheim p. 109. extat diploma, quod milites & nobiles servos communi nomine *der erbaren Manne* complectitur:

§) ex eo, quod paribus cum militibus, quin comitibus titulis honorati sint.

Und die erbaren Manne / sunt verba, Heinrich von Pappenhausen Ritter, Fritz von Abersfeld / Appel von Miltitz und Simon von Waltherathhausen Edel Knechte &c.

Id quod eo magis notatu dignum est, quod eodem diplomate Comites Ludewig de Keineck & Ludolf de Wertheim, ab eodem Comite de Henneberg, qui nobiles suos servos mox *erbare Manne* appellavit, eodem titulo honorentur.

Wir Poppo / incipit diploma, von Ottos Gnaden Graf zu Henneberg thun kund / daß
weiter,

§. 9.

Porro norandum, quod armigeri feudorum omni tempore habiti fuerint capaces, quod, loco sexcentorum diplomatum, unico Plaviensi ex Neumanno de Puchholz jam sæpe laudato, probabo: In illo enim dicitur:

9) Ex eo, quod armigeri feudorum fuerint capaces.

Hujus rei testes sunt nostri *Vasalli* infra scripti pertinentes ad nostrum Dominium (Plaviense prælatum, videlicet *ſtrenui milites* Toffo de Schoneck - - - Henslinus dictus de Roder *Militaris* h. e. uti in alio diplomate apud eundem Dominum Puchholz statim explicatur, *armigeri prædictorum Dominorum nostrorum de Plave sumus homines & Vasalli &c.*

§ 10.

At jure feudali Alemannico apud Schilterum p. 3. constitutum, ne quis feudorum capax habeatur, nisi sic homo equestri *von Ritterlicher Art*/ quod fidem facit, armigeros loco quidem & dignitate militibus & equitibus inferiores, jure vero sanguinis iisdem fuisse pares olim habitos.

§. II.

Denique illud quoque, quod nemo Principum, Comitum atque Baronum cingulum militare & hono-

10) Ex eo,

quod Principes & Comites fuerint armigeri.

Nn

res

gario factō, absque dignitatis & nobilitatis jactura peragrare solent & emetire. Quis diceret enim Principes, Comites, Barones & Nobiles, militum pedestrium & gregariorum vices non raro subeuntes (Fürsten/ Grafen und gute alte Edelleuthe sind oft gemeine Musquetier, und dienen von unten auf) nobilitatem amittere aut commaculare? Sane qui ita philosophatur, nescit, quam gloriam veteres Germani in armis quaesiverint, quantoque in honore habuerint milites ex nobilitate gregarios.

Sect. IV.

De Juribus & Autoritatibus Ministerialibus Armigerorum.

§. I.

QUibus negotiis & actibus armigeri admoti, quibusque juribus præeminentibus & autoritate fuerint præditi, præmittendum antea, quam dicamus, quæ emolumenta ad ordinem armigerorum exinde redundent. Sic apud Dominum Lunigium in Arch. Imp. in docum. Comit. de Wertheim. pag. 109. legimus, quod armigeri a Comitibus Henebergicis Fidejussores dati & a Wertheimensibus fuerint accepti,

A Comitibus
buraliisque
partibus li-
tigantibus
dantur acci-
piunturque
fidejusso-
res.

N n 2

Und

nen Monathfrist / als wir von ihnen darum genannt werden.

Quid ? quod ? armigeros tutorum munere in Principes & dominos suos functos video, quod Pauli Diaconii testimonium Libr. 15. rer. Rom. in Appendice Eutropii p. m. 195. extra dubium ponit, qui Thiodum quendam armigerum regis Theodorici, post mortem Alarici, Wisigothorum Regis, tutorem Ambarici constitutum commemorat.

Fuerunt
tutores
Principum
& dominorum
suo-
rum.

§. 2.

Nec insuper habendum, quod armigerorum societatem Principes & Comites non abinaverint, sed foedera cum iis iniverint, id quod Dominus Burgermeister in Comitum Atrio p. 69. sequenti loco, ex foedere der Schleuder excerpto, probat:

Principes
cum iis fo-
dera inie-
runt.

und wår / daß ander Gesellschaft in der Zeit als wir uns unten mit einander veraint haben / uferstanden wår / oder noch uferstünd / die unsern Herrn / dem König / uns Fürsten / Herrn Ritter und Knechten / und Städten und denen die diese Einung mit einander halten / schädlich wår oder worden.

§. 3.

Refellitur
eorum er-
ror, qui ar-
migeros ab-
jectissimæ
fortis ho-
mines fa-
ciunt.

Ex quibus omnibus intelligitur, tolli eos, qui armigeros juvenes sibi fingunt, & pueros officiis servilibus & operibus abjectissimis infames, cum potius ex dictis appareat, quod tutores fuerint Regum, quibus imberbes juvenes & abjectissimæ sortis homines, macula servili notati, non dantur rectores. Cui accedit, quod Principes & Comites ipsorum societatem, fœdera, arbitrium, fidejussionem non detestati sint, ut suavi somnio declinare mihi videantur, qui armigeros ex nobilium ordine expungere, inque servorum anomalorum, aut hominum priorum classem detrudere conantur.

Sectio V.

De Ministerialium Armigerorum
Matrimonio & Liberis.

§. I.

Rationes
politice
cur olim
armigero-
rum matri-
monia gra-
vi odio
onorate,

Sicuti militum matrimonia apud præcos Germanos valde erant restricta, ita eo magis armigerorum connubia vario odio & quasi quadam ignominia affecta erant, id quod diversæ rationes nostris majoribus suadere

suadere videbantur. Militi in expeditione cuncti uxor & familia impedimento sunt, quo minus paulo periculosiora audeat, de reditu ad lares & liberos semper fere sollicitus. Nec minora incommoda sentiebat uxorem secum ducens, cum non solum exercitui *impedimento esset, sed & marito*, qui suis sumptibus tunc temporis semet ipsum alere, sibi que de victu in tanta saepe rerum penuria vix prospicere poterat. Cui in armigeris adhuc praequantior accedebat ratio, quod Majores nostri morum veterum tenacissimi, feram nobilitatem juvenum venerem, ut Tacitus loquitur, vellent, id quod juvenibus incitamento esse debebat, quo egregiis facinoribus prius ad honores militares & cingulum equestre adspirare conarentur, quam matrimonio foeminae esse jungerent. Hinc factum quoque est, ut matrimonia armigeris non prohiberent quidem, sed hoc odio notarent, quod liberi ex ejusmodi matrimoniis progeniti militari cingulo haberentur indigni, servisque rusticis fere accenserentur. Probat hoc egregie Constitutio Conradi IV. Imperatoris apud Goldastum Tom. 3. Const. Imp. p. 398. quibus verbis nihil clarius dici potest, nihil dilucidius cogitari.

Offenditur quod liberi armigerorum milites nunquam fieri potuerint,

Notum facimus, ait Imperator, universis, quod A. de N. Majestati nostrae humiliter supplicavit, ut cum fieri velit miles & pater suus miles non esset, sibi exinde largiri dignaremur licentiam, Nos autem
ut

ut fidei suæ meritum, & suorum Imperialis Gratiae meritum imperialiter compensemus, supplicationibus ipsius benignius inclinati, de potestatis nostræ plenitudine, sibi concedimus potestatem, quod quamquam pater suus miles non fuerit, & *nostris constitutionibus caveatur, quod milites fieri nequeant, qui de genere militum non nascuntur*, ipse tamen de culminis nostri licentia decorari valeat cingulo militari.

Cui constitutioni Petrus de Vineis Epist. 17. L. C. jungendus est, qui eadem docet verbis:

Milites fieri non poterant, qui de genere militum non nati, h. e. quorum parentes in armigerorum ordine substiterant, nunquam ad honores militares progressi.

§. 2.

Ex quo
diploma
quoddam
Hannovi-
ense & Mis-
nense ex-
plicatur.

Habes itaque, quorsum interpretari possis diplomata Hanoviensia & Misnensia, quæ Dominus Plön-nies p. 10. & 11. tanti facit, ut multum præsidii ex iis ad causam suam accedere existimet, scilicet nupserat Henricus illustris Marchio Misnensis Elisabethæ cuidam Maltitiæ, quæ gens semper in nobilissimis Saxoniae numeratur, quod præter ea, quæ Knauth in Prodo-ino Misnico pag. 531. notat, ex duobus diplomatibus, apud

apud Dominum Lunigium in Arch. Imp. P. S. Cont. 2. in docum. Sax. pag. 185. & 227. clarum est, quorum illud Alberonis cujusdam de Maltiz, sub nomine Judicis Aulici (des Sächsischen Hof-Richters) mentionem facit, hoc vero ordines provinciales Saxoniae recensendo duos Maltitios in præcipuis Saxoniae nobilibus primo fere loco nominat,

At vero pater hujus Elisabethæ cum armiger adhuc ad matrimonium properaverat, maculam servilis conditionis filiae & suis in universum liberis inussit, quam Imperator non solum ab ipsa, sed & eorum liberis, matris fortunæ & conditionis in eo participes, abstergere debebat.

Sed quis exinde ministerialium armigerorum servilem conditionem exculperet, cum non statim idem de parentibus verum sit, quod de ipsorum liberis dicitur? Armigerorum ministerialium nobilitatem, ingenuitatem, auctoritatem & jura insignia supra jam in tutum collocavimus, a quo loco ipsos diploma de servili conditione liberorum ipsorum verba faciens, non deturbabit. Idem dicendum de Adéltheida, Reinhardi Domini de Hanau uxore, Ulrici Munzenbergensis filia. De ea enim cum fama increuerat, quod de Patre ministeriali (armigero) genita (sunt verba diplomatum apud Dominum Lunigium in docum. Hannoviens. p.

§20.) effet, maritus Imperatorem Rudolphum adibat qui eam unacum filio a putativa hac macula liberum pronunciabat atque immunem.

§. 3.

Profecto hæc liberorum servilis conditio & matrimoniorum restrictio non magis ministerialium armigerorum nobilitatem afficit, & maculat, ac hodie Magistri militum, (die Capitains, Lieutenants, und anderer Officiers auch adeliche Musquetiers) nobilitate sanguinis ideo excidunt, aut ejus faciunt jacturam, quod leges militares in multis Germaniæ provinciis matrimonio ipsis, nisi superiorum consensum ad id impetrent, interdican.

Quid diceres? si Principes in hæc magistrorum militum matrimonia, cæteroquin permissa, pœnam ignobilitatis liberorum ex ejusmodi amplexibus genitorum statuerent. Numne ideo parentes nobilitatis detrimentum paterentur? Ego sane non existimarem, nec pœnam ultra limites statutos extendi posse crederem.

—††—) o (††—

Sc.

Sectio VI.

De Ministerialium Armigerorum Clypeo Militari.

§. 1.

HUJUS *capitis tractatio* universa, cum de armigeris Principium & Statuum Imperii instituta sit, merito hic quoque de *armigeris imperii* abstrahimus, quos ad quartum clypeum pertinuisse rationes supra expositæ liquido commonstrat. De armigerorum mediatorum igitur clypeo solliciti, notamus eos illos esse, quos specula nomine ministerialium ad sextum clypeum referunt.

Ministerialibus enim militibus Principum & Statuum quintum clypeum, uti supra fortissimis rationibus expositum, tenentibus, neminem haberemus, cui sextum clypeum, quem jura vetera expresso ministerialium dicunt, tribuere possemus, si ministeriales armigeros ministerialibus militibus aggregare, & utrosque uno clypeo comprehendere vellemus. Reliqua enim ministerialium genera, plebejorum nempe hominum & jure victoriæ &c. ingenuitate & nobilitate privatorum aut plane aut nullius clypei capaces habentur, aut

Armigeri
Imperii
quartum
tenent cly-
peum.

Armigeri
vero me-
diati ad
sextum cly-
peum per-
tinent.

septimi clypei hominibus ideo annumerandi sunt, quod de horum nobilitate clypeique capacitate ipsum Speculum dubitet.

§. 2.

Hæc demonstratio supra dictis innixa ita firma est, ut aliis argumentis omnibus me tuto superfedere possè existimarem, nisi me angeret Speculi Saxonici autoritas, quod, solum nexum feudalem respiciens, sextum clypeum iis saltim armigeris assignat, qui nexu vasallitico quinti clypei hominibus tenentur. Sed salva res est.

Distinguitur tamen inter armigeros, qui Principum, et vasalli sunt, & qui clypei hominum.

Hoc enim facile largior, quod armigeri, nemini, nisi Principi, cui ipsi Ministeriales milites nexu eodem junguntur, nexu feudali adstrictis, inconcussa stat sententia, quod sexto clypeo annumerandi sint. Distinguendi itaque sunt armigeri in eos, qui Principis vasalli, sive hi Comites sint, sive Milites ministeriales, nexu vasallitico junguntur, si quis de clypeo eorum rite judicare velit atque differere.

Cap.

Cap. V.

De

Nobilibus Ministerialibus, nobilitate deperdita, in servorum ordinem delapsis.

§. 1.

Non nego equidem nobiles homines olim nobilitate sua privari, inque servitutem detrudi potuisse, quibusvis tunc hominibus propriis & servis rusticis similes.

Varii modi, quibus quis nobilitate sua privari, & ministerialis plebejus fieri poterat.

Variis id modis contingere potuisse, ex genuinis historiarum monumentis didici, ex quibus pauca hic delibabo.

§. 2.

Taciti jam ævo Germanis lusus tanto pretio erant, ut extremo & novissimo jactu de libertate ac de corpore contenderent, victi voluntariam servitutem adeuntes. Qui mos posterioribus temporibus paulo enubilatoribus in desuetudinem abiit, aliis libertatem ammittendi modis ejus in locum succedentibus.

1) Primus erat, quod libertatem olim aliarum fortunæ committerent Germani.

Oo 3

§. 3.

§. 3.

a) Nobiles
gladio lites
suas diri-
mebant, vi-
cto in servi-
tutem de-
ducti.

Sic Germanis medio ævo in usu erat, ut privati etiam homines dubiam causam armis committerent, & injuriis lœssitus lædentem ad certamen & judicium Martis provocaret, quod principes, judiciis tunc deficientibus, cuilibet facile indulgebant. Certamine inito, victus non raro in victoris servitutem incedebat, id quod egregio diplomate, quod Schilterus in Exercitationibus ad ff. p. 32. exhibet, probabo.

Wir Ludwig von Gottes Gnaden Römischer
Kaiser / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / ver-
gehen öffentlich / mit diesem Brief / daß für Uns
kommen ist der veste und gestrenge Mann / Hector
von Trautmannsdorf / unser lieber getreuer Sam-
mermeister / und sich beklaget über Seyfried / den
N. unsern Rath / wie er ihm hinderrücks sein Ehr
benehm / und sich allenthalben berühmt / besser und
von Adel edler herkommen zu seyn / dann er / dar-
auf hat N. vor unser unverhohlen sein Antwort ge-
than / er habe das gered / bat darauf unsern Sam-
mermeister / das einen jeden zu beweisen beruft /
darauf vor unser sein brieflich Urkunden fürzu-
bringen / daß beyde Theil gethan haben. Zum
ersten hat Seyfried der N. sein gut besiegelt Brief
mit

mit Jahr: Zahl 213. Jahr / darnach Hector von Trautmannsdorf auch mit seinen gut gesiegelten Briefen geweißt/ vierhundert und 2. Jahr 12. Nach dieser Weisung sich die beyd außserhalb unser zu kämpfen / bey ihren grossen Ayden geschworen/ verpflichtet haben / um Grünkruß / und ihr Ehr/ auch Schilt / Helm und Kleinod / darinnen und darauf dem andern Sieghafft mit Leib und Wap: pen heimfallen solle / daß mit hohen Bitten an Uns gethan / ihnen daß vergönnen / haben Wir ihn beyden / nach unsern geschlossen Rath deß zu gegeben / und einen Tag angestellet / ist Seyfried der N. schwerlich unterlegen / und des Cammters Siegs loß worden / darnach hat unser lieber Cammermeister Hector von Trautmannsdorf / unser Frauen der Kayserin den gefangenen Seyfried mit Leib und seinen Willkühr wiederum lebzig sprechen / doch in der gestalt / daß hinfür an / Unser Lieber getreuer Cammermeister von Trautmannsdorf / seine Brüder ihre Erben / und alle ihre Nachkommen vor Seyfried den N. seine Erben und Nachkommen / allwegen zu Schimpf und Ernst mit ihren Leib und Wappen den Verstand haben sollen / so aber N. oder Willen übertreten / sollen sie uns / und unserer Erben / ohn all Gnad verfallen seyn / hundert Mark Goldes.

Daß

Daß bestatten Wir ihm aus Kayserl. Macht/ mit diesen unsern Brief/ und Kayserl. anhangenden Inſigel / der geben ist in unsern Markt Murach am St. Georgen Tag / 1336. Jahr in 23. unsers Reichs 2c.

Majoris ideo hoc diploma faciendum est, quod lis fuerit inter nobiles homines, pugnaque de ipsa nobilitate instituta, ut nemo de probatione ad rem nostram minime quadrante conqueri possit.

§. 4.

3) Nobilis
latrocinia
agitantes.

Idem obtinebat in nobilibus ex fortaliis suis in vicinos latrocinia agitantibus, quos judices Provinciarum, imperii nomine in provinciis jus olim dicentes, læsis non raro ita in servitutem condemnabant, ut prædatores ejusmodi certa pecuniæ summa, cujus hypothecam in corpus constituere solebant, servitute personali luendam, læsis de non amplius turbando cavere juberent. Egregiam hujus asserti probationem suppeditat charta de anno 1345. a Domino Lunigio in A. J. in documentis Comitum Wertheimensium p. 109. descripta, ubi ita:

Wir Gerlach von Gottes Gnaden des Heil. Stuhl zu Maynz / Erzbischoff / des Heil. Römischen Reichs in Teutschen Landen Erzbischoffler

ler / bekennen und thun kund allen den / die diesen
 Brief sehen oder hören lesen / daß der ehrsam geist-
 liche Mann / Herr Billung / Abt zu Brumbach /
 und der Convent gemeiniglich daselbst mit Wissen
 und Willen des Edlen Eberhardt unser lieben
 Neben / Grafen zu Wertheim / der desselbigen Clo-
 sters Schwinherr ist / als es von alter Herkommen
 ist / die zwey tausend Mark Silbers / die sie auf
 Leib und Gut der von Kilsheim / und die tausend
 Mark Silbers / die sie uff der vom Gamburg Leib
 und Blut verklagt hand / vor dem Landfürst zu
 Nürnberg des Reichs zu Franken und Bayern
 und solchen Schaden der ihnen geschehen ist / aus
 den vorgenanten Schlossen Kilsheim und Gam-
 burg und wieder darin die Schloß / Conrad von
 Eatersheim Ritter und andere seiner Gemeiner /
 von des Stifts wegen zu Maynz in Pfandes in-
 hatten und hand / uns und unsern Stift / mit aller
 der Forderung und Recht / die darzu gehören ge-
 geben haben / und die Wir auch von ihme genom-
 men hand / und das / daß wir den vorgenanten
 Abt und seinen Convent schirmen / und schweren
 sollen / und dieselbigen Sach / an allen den Ansprü-
 chen / die ihme davon kommen möchten / sonderlich
 mit Hülff und Rath des vorgenanten Eberharden /
 Grafen zu Wertheim / als wäre es Sach / daß
 wir

Pp

wir die drey tausend Marck Silber zumahl oder ein theil eroberten und eingewinnen / so sollen wir den verschriebenen Apt / und seinen Convent ihres Schadens ergenzen / als die drey sprechend / oder der mehrer Theil die darüber erloren sind / als hernach geschriben sthet / war auch Sach / daß wir dieselbigen drey tausend Marck Silbers / zumahl oder ein Theil eroberten oder eingewinnen / mit Hülff des vorgenanten Eberhards Grafen zu Wertheim / so sollen wir denselbigen Graf Eberhard seinen Schadens ergößen / den er davon empfangen hat / nachdem als die drey oder der mehrere Theil sprechend die darüber erloren sind.

§. 5.

Alii nobilissimis natalibus oriundi, domi angustia pressi, ad sustentandam familiam suam & victum pro se suisque quarendum, superioribus nobilibus in servitutem se addicebant, cujus rei exemplum suppeditare viderur Hundius im Bayerischen Stammbaum sub Rubr. Rainet von Rain p. 304. his verbis:

Albrecht von Staynach Richter zu Straubing / verschrieb sich gegen Herzog Hainrich dem albern / daß er / sein Weib und Kind / ihme warten / dienen / und gehorsam seyn wollen / wie-
der

der männiglich / als eigen Leut / ihrer rechten
Herrschaft / dagegen soll sie der Herzog verspre-
chen und beschirmen / als andere ihre eigen Leut
mit allen Treuen.

§. 6.

Ad id quoque fastigium olim evasit superstitio, ut
homines, splendidissimis majorum imaginibus insignes,
pio zelo tacti, spreto omni nobilitate, monasteriis &
ecclesiis se in servitutem addicerent, quæ stulticia ipsorum
libertati naturali relinquebatur. Ut Richenza, Polonia-
rum Regina, de qua infra in refutatione adversarii men-
tem meam exponam, taceam: Prostant hanc in rem
exempla fratrum de Bormpede, qui anno 1257. docu-
mento apud Mushardum in monimentis ordinis eque-
stris praprimis Bremensis ecclesiæ p. 67. obvio, spon-
taneam servitutem ecclesiæ Bremensi his verbis polli-
centur:

Milites dicti de Barmstatte, renunciantes *nobili-
tati ac libertati* nostræ, spontanea voluntate facti su-
mus ministeriales (plebeji scilicet de quibus mox di-
cendum) Ecclesiæ Bremensis.

Ex quibus verbis simul intelligitur, quod ejusmo-
di nobiles, abjecta omni nobilitate, ex superstitione in
servos monasteriis se tradentes, ministeriales fuerint
appellati. Scilicet dantur etiam ministeriales rustici

P p. 2

seu

Alii ex su-
perstitione
monasteriis
& ecclesiis se
in servos se
addicebant.

seu plebeji, quos hodie *Grohn Bauern*. oder *Leib- et-
gene Leute* appellamus, de quibus mox singulari capi-
te præcipiemus. Dantur qui, deperdita omni nobilitate,
aut sponte aut gladio victi in horum censum perve-
nerunt, ministerialibus plebejis in omnibus similes fa-
cti. Sed quis tam absurdus esset, ut vocabulo mini-
steriali tam latissime pateate, & varia hominum no-
bilissimorum genera complexo, audito, servos ejusmo-
di rusticos, sibi fingere veller. Ipse jam Speculator Sa-
xonicus hujus conatus iniquitatem intellexit, dum Libr.,
3. art. 42. ministerialium condiciones & jura tam varia
atque perplexa esse docet, ut quorsum se vertat, se non
habere ingenuè profiteatur.

Nein laßt euch nicht wundern / air, daß dies
Buch so wenig sagt / von der Dienstleuth Recht.
Denn es ist so mannigfalt daß Niemand zu Ende
kommen kan noch mag.

Verum hoc errore sæpissimus lapsus est Dominus
noster de Plœnies, qui servitutem, quam in quibusdam
ministerialibus nobili quidem genere natis, sed delecta
omni nobilitate in ordinem hominum vere proprio-
rum & rusticorum derrussis, deprehendit, ad omnes
promiscue ministeriales, armigeros, milites, palati-
nos &c. quibus omnibus illa semper stetit nobilitas,
gravissimo errore extendit.

§. 7. Cæ-

§. 7.

Ceterum de ejusmodi ministerialibus, qui jure vi-
 ctoriae aut aliis recensitis modis nobilitatis jacturam fe-
 cerunt, interpretari potes, si forsan dubiis tuis in eo
 non-satist. Cum existimes, Diploma illud Hanovien-
 se & Misnense supra jam explicatum, qua interpretatio-
 ne nobilitati & ingenuitati gentis Munzenbergensis &
 Maltziensis nihil detrahitur, conditione hac servili &
 ministeriali personas patrum Elisabethae Maltitiae &
 Adelheidis Münzenbergensis non egrediente. Quid
 enim hoc nocere potest familiae cuidam nobilissimae,
 quod ejus quoddam membrum & individuum jure vi-
 ctoriae in servitutem redigatur, aut alio quovis modo
 nobilitati suae missionem seribat ignominiosam. Con-
 sentit mecum Dominus Ludewig in Diss. vom Runder-

Adel p. 7. Lit. A., hoc lumen Hundii & Hertii.

doctrinis addendum recte con-
 tendens.

Cap. VI

de

Ministerialibus plebejis feu rusticis.

§. 1.

Hæc vocabuli ministerialium acceptio speculatoribus potissimum in usu est.

Speculatoribus, Saxonico & Suevico, præ reliquis scriptoribus solenne est, homines proprios & rusticos fere quovis ob ministeria servilia, dominis suis præstanda, ministerialium nomine insignire, quod ex diversis Speculorum locis apparebit.

§. 2.

Exhibentur Speculorum testimonia quædam.

In Speculo Suevico Cap. 47. hæc legimus:

Läßt ein Fürst seinen Dienstmann frey / der
gebohren ist von Ritterlicher Art / der befehlt
Mittel freyen Recht.

Quæ verba per argumentum a contrario secum ferunt, quod extiterint ministeriales ex plebejis oriundi, & militari nobili sanguine destituti.

3. Quod

§. 3.

Quod magis adhuc liquet, si alium Speculi Saxo-
nici locum L. 3. Art. 60. in consilium adhibere velis,
ubi hoc sancitum reperies:

**Läßt der König oder ein ander Herr einen sei-
ner Dienstmann / oder sein eigen Mann frey / der
beheßt freyer Landsassen Recht.**

Quod si enim animadvertas, frey Landsasse / la-
tine liberos inquilinos, & eodem libro articulo 13. pa-
ganos & villicos ejusdem conditionis cum Bauer Gült-
ten hoc postremo loco habitos, reddi, quod idem L. I.
Art. 2. legitur, facile intelliges, hic non de ministeriali
nobili manumisso, sed plebejo & rustico esse sermo-
nem.

Et expli-
cantur,

Nobilis enim ex ministerio dimissus, pristino mi-
nori & generis integritati restitueretur, quod Speculum
Suevicum verbis, beheßt Mittelfreyen Recht / indica-
re voluit, cujus vocabuli meram mentem suppeditat,
J. F. Alemannicum apud Schilterum p. 32. ubi Mit-
tel frey sind die der hohen freyen Mann h. e. vasalli
nobiles sunt (vide supra Sect. VI. cap. 3.) rusticus vero
nobilitate sanguinis destitutus, deinto servitutis ju-
go, ultra paganorum sortem ascendere nequit, non
aliter nisi a servitio & famulatio ministeriali a reli-
quo

reliquis distinctus, quem hodie Freysaß / quod vocabulum ex freyer Land compositum mihi videtur, in provinciis Germaniæ appellamus. Certe tam clara hæc sunt & indubitata, ut soli lumen accendi postularer, qui probationes plures in eo a nobis desiderat, quarum magna tamen nobis copia facile suppeteret, nisi lectorem stuporis arguere videremus. Ne vero stupidioribus auxilio nostro desinus, duo adhuc ex Speculo Saxonico loca adjiciam. Alter est articulus 16. L. I. ubi latinus interpres verba

**Der eigen Mann dem man frey läßt / bebehlt
freyen Landsassen Recht /**

reddidit: *servo manumisso libertorum jura conceduntur*, quo ipso ministerialium illorum, de quibus articulus noster 16. L. 3. disponit, servilem, paganam, villicam & rusticam originem & conditionem haud obscure innuit.

Secus se res non solum habet cum ministerialibus militibus Principum, qui manumissi jura der Mittel freyen / per ea quæ jam dixi, retinent, sed & clarius adhuc apparet in ministerialibus imperii, quos manumissos Speculum Saxonicum L. 3. art. 81. Schöppenbar seyn h. e. qui banniti fieri poterant, so den Königs Bann in einer Graffschaft hegen und Schöppen seyn konten / pronunciat, quorum bannitorum der Schöp-

Ehöppenbar freyen Leuthe generis nobilitatem & integritatem Art. 28. L. 3. extra dubium ponit, dicens:

Ein Schöppenbar frey Mann darf sein Hand:
mal nit beweisen/ noch seine 4. Ahnen benennen/
ihn spreche denn einer seiner Genossen Kämpft an.

§. 4.

Sic intelligis, quid sibi velit Speculator Saxonicus, quando L. 3. Art. 42. de hominibus propriis & servis, deque eorum *manumissione* von Leibeigen Leuten und die aus Eigenschaft loß gelassen seyn acturus, ministerialium mentionem facit, eosque liberis hominibus opponit. Profecto bardus mihi videtur, qui ministeriales Imperii, aut ministeriales Principum palatinos, milites & armigeros, incontaminata generis nobilitate & tot egregiis juribus, ut supra ostensum, conspicuos, huc trahere, eosque rusticis hominibus den Grohn-Bauren æquales facere temerario ausu conatur. Apparet simul, quam circumspecte quis cum Speculi Saxonici effatis in doctrina de ministerialibus rusticis & plebejis verba facientibus, ministerialium *militum* servilem & paganam indolem asserere audeat.

§. 5.

Verum non solis Spectatoribus hic ministeria- Idem signi-
lium significatus solcanis, sed & aliis quoque in usu ficatus aliis
quoque

Q q

est, scriptori-
bus.

est, quod paucis testimoniis ex Domini Pfeffingeri ad Vitriarium T. 2. p. 976. collectione probabo. Sic mentio horum ministerialium paganorum fit in lege Longobardica L. I. Tit. 8. §. 2.

Si quis Aldium alienum, aut servum *ministerialem* percusserit &c.

Faciunt huc quoque quæ Dominus Böhmer in diss. de hominibus propriis pag. 9. & 10. de servis tempore Merovingorum in casatos & non casatos, seu ministeriales, ministeria domestica subeuntes, distinctis disserit.

Serrarius in notis ad Vitam Godfredi Comitis Compebergensis docet, Ministeriales in Westphalia esse triplicis generis 1.) vel corpore, jumentisque suis dominis servientes 2.) vel solo corpore obnoxios, v. g. *die Ritter* / 3.) vel tabellarios agentes, *die Bring Ritter*.

Pertinet huc quoque donatio Brunonis Episcopi Herbipolensis, ecclesiæ suæ anno 1036. facta, apud Schattenium L. 4. Annal. Paderborn. p. 108. multa de servis ministerialibus continens, verbis plane notandis:

Curiam quandam in Paderbornensi Episcopatu sitam, ex re nomen habentem Sunrike - - obtulimus Deo, sanctoque Martyri ejus, Kyliano cum omnibus appendicibus suis videlicet: Ministerialibus

rialibus, Lironibus, mancipiis, agris cultis & incul-
tis &c. - - - Prætalem obtinere justitiam Lito-
nes non uxuratos statuimus, ut uno anno duobus
solidis, levis monetæ, servitium suum redimant vel
serviant, & altero anno non serviant, nec servi-
tium redimant, sed indigentia & utilitati suæ consu-
lant. Fœmineo autem sexui redemptionem duode-
cim levium nummorum statuimus. *Ministerialibus*
vero nostris hoc officium injungimus, ut singulis
annis, tantum quatuor ex eis in tempore messis ad
prædictam curiam veniant, & villico consulant, ut
una cum illo de redditibus universis debitum
exquirant & suscipiant.

Qq 2

LIBER II.

LIBER II.

Domini de Plönnies doctrinas de Ministerialibus sub examen vocat, & ad normam hæctenus dictorum exigit.

§. I.

Methodi
ratio.

EX hæctenus dictis facile intelligitur, quid & quotuplices sint ministeriales, quæve eorum natura & indoles, ex quibus adversariorum theses sua sponte corruunt, ut singulari refutatione opus minime videatur. Verum cum Dominus de Plönnies, quem, posthabito omni partium studio & odio personali, solo adversarii nomine postea insignire liceat, varia misceat, quæ a tractatione de vera ministerialium *indole paululum aliena, adeoque* singulari dilucidatione opus habere mihi videantur, merito ea singulari disquisitioni reservari, ne de vera ministerialium indole verba faciens, discussione errorum ipsam rem sæpe non tangentium *introspersa, seriem dicendorum* interrumpere.

Quod

Quod opus antequam aggredior, publice contestor, me nullo odio in virum cæteroquin eruditissimum, & de facie mihi non cognitum ferri, sed, amore veritatis ductum, impediturum *saltim*, ne venenum de ministerialium servili *conditione* latius se diffundat, partemque corripiat sinceram. Scilicet experientia teste cognitum habeo, quod viri, Principum causas publicis deductionibus contra Ordinem Equestrem Imperii *perorantes*, hanc doctrinam de ministerialium conditione servili ambabus manibus amplexi sint, inque suos usus converterint. Cui accedit, quod hac doctrina Ordinis Equestris immediatæ dignitati, & ut gravius aliquid dicam, *ingenuitati & gloria majorum insidia struantur satis periculosa*. Quin eodem errore decipi se passi sunt viri eruditi fere omnes, quorum scripta undiquaque *scatere* video, ministerialibus indolis servilis, quod me tamen ad scribendum non impulisset, nisi ex hac doctrina fecundissima plura damna in rem publicam literariam, cujus me fidelem quoque civem profiteor, redundare gravioresque errores tanquam ex equo Trojano proflire *animadvertissem*.

His præmonitis, Dominum de Plönnies æqui bonique consultarum confido, quod modeste & sine omni amaritudine, ad rem nihil faciente, doctrinas ejus sub Examen vocaverim, ad quod credendum spe-

tur, *πῆρς iv*, quod, antequam ab homonymia purgatur, nullius omnino capax habetur definitionis. Deinde ideo hæc definitio culpabilis est, quod ad nullum ministerialium genus, quorum veram indolem hactenus fuisse satis exposuimus, quadret, *cujus asserti veritas per inductionem facile poterit demonstrari*. Quis enim tam perstrictæ frontis esset, ut ministeriales Imperii palatinos, quo nomine Principes Electores olim insignitos supra docui, servos diceret & homines proprios? Quis idem de ministerialibus Principum palatinis, de regimine provinciarum olim, uti *supra quoque* ostensum, participantibus & ad latus principum sedentibus, contenderet? Quod tamen Dominus Adversarius noster, dum officia palatina definitioni suæ miscet, credidisse videtur, in sequentibus subinde *licet* de eo protestatus. Scilicet hoc ex diligenti perlustratione dissertationis nostræ didici, Clarissimi Domini de Plönnies doctrinas non ubivis sibi *satis constare*, id quod in tanta diversarum specierum ministerialium mixtione fieri aliter nimine potuit. Quis denique ministeriales milites imperii, ministeriales milites Principum &c. ministeriales armigeros, postquam eorum libertatem, ingenuitatem, *excellentiā* & dignitatem singularem, supra invictis & ab adversario nostro nunquam destruendis rationibus assertuimus, hac servitutis macula notaret? Sic nota servitutis, ad solos ministeriales rusticos

Primus error est, quod vocabulum *πῆρς iv* definiat,

Secundo ad nullam ministerialium genus quadret.

Demius de Plönnies sæpe sibi contrarius est.

Ritter und Knecht / his abjectissimis famulitiis unquam fuerint defuncti, man müste denn den considerablen Teutschen Adel / Ritter und Knecht zu Stall- und Küchen: Jungen machen wollen / quod ab omnis ævi memoria abhorreret, virgulamque mereret perfrictam. Ut paucis omnia dicam, ad illos, qui officiis militaribus & palatinis defunguntur, cujusmodi erant officiales olim palatini, milites & armigeri, Die Erb- Vemter / Ritter und Knecht / non quadrat genus definitionis Plönnianæ, servilis scilicet condito, & hominum propriorum indoles: Ad illos vero ministeriales, ad quos hæc quadrant, cujusmodi *illi sunt*, de quibus *duabus* ultimis Sectionibus Libri I. egimus, non pertinent officia militaria & palatina, ut recte supra dixerim, hanc definitionem nullam plane ministerialium speciem accurate describere.

§. 2.

ad thesin 2—10.

Quæ Clarissimus Dominus Author hic de ministerialium origine partim a veterum Germanorum distinctione hominum in nobiles, ingenuos, liberos & servos, partim vero a prælio apud Tolbiacum accersenda differit, illa partim supra reprobata sunt, & explicata, partim vero conditionem servilem ministeria-

Errores
Domini de
Plönnies
circa origi-
nem mini-
sterialium.

Rr

lium

lium militum falso supponunt, qua nondum evicta frustra est omnis de horum ministerialium origine disputatio, cum nullius entis merito nulla existimentur prædicata.

§. 3.

ad thesin II.

Quare ad ea argumenta, quibus contra ministerialium militum ingenuitatem & nobilitatem insurgit Dominus adversarius noster, me accingam, quorum primum thesis undecima affert, ubi ex restrictis ministerialium olim matrimoniis servilem indolem colligit. Sed quo nexu hæc argumentatio cohæreat, non video. Adhibeas, rogo, in consilium, quæ supra L. I. C. I. Sect. 2. &c. de eo jam disputavi.

Non negavi, sed ipse asserui ministerialium palatinorum, militum & armigerorum matrimonia *in terris, ubi eos subjectionis onus simul pressit*, his limitibus fuisse olim circumscripta, ut apud externos uxores querere permissum ipsis non fuerit, cujus rei rationes sat fuisse supra edisserui. Sed hoc nego, nobilitatem eorum & ingenuitatem hac restrictione deleri aut servitutis macula notari, alioquin de Principum filiis ex arbitrio magis parentum, quam propria electione hodie adhuc nubentibus, de Vasallis medio ævo in matrimoniis ad dominorum placita alligatis, de præfectis militum

Itum hodiernis, quibus matrimonia penitus fere interdita sunt, & limitata, idem verum esset *atque indubium*. Scilicet per universam fere Europam vasalli domino-
rum consensu ad matrimonium ineundum opus habebant, *id quod universa fere Europa instituta & leges com-*
probant, in quo probando Ducem sequimur Illustrum Do-
minum Ludewigium, qui in dissertatione de consensu
connubiali extra patrem p. 40. eandem sententiam mul-
to argumentorum apparatu stabilivit.

Scudentia
Domini
Ludevigii
de restricta
vasallorum
nubendi li-
bertate.

Exempla quidem, sunt verba ejus, eorum, qui ob neglectum Domini consensum, vel destituti feudo, vel graviter puniti, vel eo addacti, ut veniam a Domino & indulgentiam peterent, conduxit Altesera de Ducibus & Comitibus L. III, Cap. I, quibus nos addimus Diploma anno ccccxxi. hac formula conceptum: *ne se maritaret vasalla* absque licentia & voluntate Domini Gallie R. ni feudo vellet orbari, exhibitum a Bucheto en Historie de Courtenayen preuves p. 28. sed neque leges defunt clientelares. Ita enim Imperator Fridericus I. Libr. Constitut. Sicul. tit. 21, præcipit.

Præsentī constitutione sancimus, ut nullus Comes, Baro vel miles vel quilibet alius, qui feuda a nobis tenet, sine permissione nostra *uxorem ducere* aut *maritare filias*, sorores, filios cetera presumat. Consuetudine non obstante; Quæ causa est, quare,

R r 2

eodem

eodem Legislatore Lib. III. LL. Sicul. Tit. 24. §. 2. filia in capillo & indorno seu casa Patris excluduntur a feudi successione. Quod porro nequeat Domini consequi consensum connubialem, de quo plenius Dominus Præses in Novi castri principatu Porussia R. adferro capite 2. §. 27. In LL. Gallia specimen exhibet de Change in notis ad stabalamenta S. Ludovici p. 170. præterea concessimus, quod nos non trademus uxores vel filios eorum aliquibus in maritadium contra voluntatem eorum nisi feudum vel membrum Loricæ teneant, propter quod debemus maritare secundum usus & consuetudines Normannia. Nulla vero hujus juris luculentiora vestigia sunt, quam in Angliæ & Scotia regnis. Nam vivitur illis moribus hodieque in curiis clientelariis. Mortuo patre vasallo pupillum desponderi a Domino feudi vel ejus gardiano: neque vasallum contrahere posse nuptias, nisi consensu ante impræbato a feudi Domino & huic pudet dicere, oblata sponsa ad virginitatem redimendam, quam delibare poterat Dominus, in memoriam pristini sceleris impune commissi: canonem illum consponsorum Marchetam dicunt, id est, si Skenaco fides, locarium equæ: auctorem legis pudicæ celebrans Evenum, hominem milierosum, quam pietas sustulerit Malcolmi III. quod notant Spelmannus & Fresneus in V. marcheta & maritadium atque plures alii. Ceterum

rorum LL. Angliæ de hoc argumento congeſſerunt
 Covellus Lib. I. Inſtit. Jur. Angl. Tit. 7. p. 43. 45
 47. & ampliori longe comentario Thom. Cragius Lib.
 II. feud. Angliæ & Scotiæ diegeſi XXI. p. 293—301.
 Hector Boetius Lib. 3. hiſt. Scot. p. 35. his verbis
 ſcribit. Tanta infania adſperſus eſt Evenus Rex; ut
 leges ferret, olentes ſparciam: ut liceret ſin-
 gulis ſuæ gentis uxores plures ducere, & virginis
 novæ nuptæ, loci Dominus primam libandi pud-
 eiciam poteſtatem haberet. Hæc lex nullo labore
 longa poſt ſæcula potuit abrogari. Adeo ea peſtis
 magnatum adoleſcentum animos infeceſerat. Eam
 tandem Malcolmus Rex, regina ſuadente, prorsus
 ſubmovit. Sanciens nummum aureum, Marche-
 tam vocant, in nuptiis ſponſæ, pudoris redimendi
 cauſa, loci Domino pendendum. Idque popula-
 lares vel hoc ævo obſervant. Idem repetit Lib. XII.
 p. 260. ubi tamen Marketam, a Marca denomina-
 tam, indicat, non ab erotico equæ ſenſu. Succ-
 nit ei, ſed aliis verbis Joan. *Leslaus* de Rebus Scor.
 Lib. II. p. 91. 92, atque Lib. VI. p. 203. Quicquid
 ſit, non ego puto, fieri potuiſſe, ut tot ſæcula pone-
 rent omnem pudorem aut vaſalli concoquere poſ-
 ſent manuſtam injuriam & opprobrium in uxores
 aut ſponſas. Id quidem eſt opinabilius: Vaſallorum
 officia fuiſſe in Sponſalibus conſenſum rogare Do-

Rationes
politicas
restric-
tum in Va-
fallis &
Ministeri-
alibus ma-
trimonio-
rum,

minorum & ideo Dominum salutare cum sponsa. Qua occasione Domini forte usi sunt quandoque ad faciendam libidinem nefariam, praesertim in licentiori populo & si moras necerent in consentiendo. Talia autem scelera legitima facta esse, quis bonus sibi persuadeat. Et quam ridiculum est, marchetae etymon a lytro pudicitiae: cum certum sit, a genere monetae dictam fuisse. Quemadmodum in hac urbe locus viduus *der Witben Beutel* dicitur, quod viduas forte in odium secundarum nuptiarum offerre oporteat. Burggravio nostro nummum in crumena ad vota binuba redimenda. Ceterum non ideo Domini consensus in nuptiis Vassallorum haberi debet pro otioso. Nam interest omnino Domini ut Vassallum in connubio arceat a familiis, unde illi despectus pericula: imo ne foemina cliens feudum per connubium transferat ingentem, Domino inimicam & hostilem. Quod caveri magis non potest, quam sponsalibus vassallorum adligatis ad Domini consensum. Quo neglecto, cliens vel admittit feudum vel sponsalia & nuptiae haberi debent pro injustis loci & obligationis nullius. Quod omne plene planeque declaravit Thom. Chragius de feudis Angliae & Scotiae Lib. II. diegesi 22. qui Jure Consultus omnino hic est consulendus.

Gerj

Germaniæ quidem aliam hac in re fuisse faciem
 Clarissimus Author existimat: Sed qui ministeriales
 nostros nexu vasallitico *non raro* constrictos intuetur,
 aliam longe sententiam eligit. Ad minimum ministe-
 rialibus nostris in servitutis maculam restrictam matri-
 moniorum libertatem interpretari nemo potest, cum
 eadem apud omnes fere Europæ gentes, quibus ea-
 dem ac Germanis servitus in usu semper fuit, sine omni
 servitutis nota olim *in vasallis* frequentaretur.

Idem in
 Germania
 obtinuisse
 soli mini-
 steriales nos-
 tri pro-
 baat.

§. 4.

ad Thefin 12.

Quod ministeriales quicunque illi demum sint,
 dominis suis, *sic ubi subditi simul sunt & cives*,
 debitis obsequiis adherere teneantur, illud cum
 omnibus subditis, vasallis & quibusvis nobilissimis
 etiam & insignioribus reipublicæ cujuscunque mem-
 bris & civibus commune habent, inque servitutem
detorqueri prorsus nequit, nisi quis Machiavelli princi-
 piis imbutus ex Principe Despotam, ex subditis vero
 omnibus promiscue servos & homines proprios face-
 re auderet,

Obsequi-
 um a mini-
 sterialibus
 Domino
 præstan-
 dum non
 est nota ser-
 vitutis.

§. 5.

ad Thefin 13.

Idem dicendum de eo, quod ministeriales Prin-
 cipibus fratribus &c. ad divisionem hæreditatis pro-
 vocanti-

Nec pro
 servitutis
 nota habenda
 est minist-
 terialium

cum territoriis
divi-
fio.

vocantibus, cum territorio cessi fuerint atque divisi. Vafallos enim *honoratiffimos quosvis* in divisionem quoque hoc casu venire, illi saltem dubitant, qui in omnis ævi historia hospites sese profitentur.

Aut liberorum
ge-
nitorum in-
ter diver-
fos Domi-
nos distri-
butio.

Aliud videtur cum liberorum divisione nostrorum ministerialium, quam eadem thesi 13. fortissimis argumentis ex documentis apud Hundium obviis probat Dominus de Plönnies. Sed nunquam a me impetrare potuit, ut hoc pro nota servitutis habuiffem, quin potius pro sequela necessaria militiæ personalis semper reputarim. *Scilicet nexus ministerialis quamvis ad liberos se non extenderet, patres tamen ad signa militaria vocati non soli, sed filiis suis ad pugnandum aptis stipati comparebant, quo filii militia tempestive adfuerent.* Domino itaque intererat, quot filios gigneret ministerialis, & ad quem illi pertinerent, quod postremum ministerialibus, *scubi extraneis nuberent*, pactis erat definiendum. *Egregie hanc in rem faciunt, quæ Speculum Saxonicum L. 3. Art. 73. habet, his verbis:*

Ministeriales ejusdem juris usque ad tempora Wichmanni Archi-Episcopi Magdeburgensis fore cognoscebantur, quod filius patris & filia matris jura nanciscebantur, ut si ministerialis existeret conditionis, eos sequebantur & jure inter ministeriales non opus est permutatione.

Textus

Textus germanicus ita:

Dasselbe Recht hatten auch die Dienstmannen
bis an Bischoff Wichmanns Zeit von Magde-
burg/ daß der Sohn behilft des Vaters Recht/
und die Tochter der Mutter und gehörten nach
ihn/ (ob sie Dienstleute waren) doch bedurfte
man keine Wiederwechselung unter den Dienst-
leuten von Anbeginn.

De ministerialibus plebejs & rusticis hic quidem Consensus
textus præcipit; sed largi simus erga adversarios no- Domino-
stros, eumque de ministerialibus militibus accipiamus. rum ad ma-
Rationem enim suppeditat, cur domini difficiles se præ- trmonia
buerint ad consentiendum in matrimonia foeminarum ministeria-
ministerialium cum extraneis, eaque non aliter fere lium neces-
permittebant, *quam ut unacum filiabus pueri etiam qui-* fitas huic
dam cum ministeriali extraneo progenerati in domi- divisioni li-
nium & servitia ipsorum militaria transfirent, quod do- berorum
minis militia tunc temporis equestris militumque mi- originam
nisterialium ob belli voracitatem raritas & defectus sua- dedit.
debat. Sed non opus habeo hac Speculi sanctione.
Dabo, quod ministerialium utriusque sexus liberi,
more ingenuorum patrem secuti, illi domino, quem
pater respiciebat, nati olim fuerint. Sufficit, quod
domini, quorum consensu ad matrimonium cum ex-
traneo opus erat, foeminis ministerialibus non aliter

Ss

consen-

consensum ad ejusmodi matrimonium impertirent, nisi promitterent, secundum semper cujuscunque sexus partum alternis in pristini foeminae ministerialis domini imperium & nexum militare transiturum. Quin in quibusdam provinciis lege cautum erat, ut ministerialis foemina, extraneo nubens, omnes liberos pristino domino suo gigneret, ejusque militiae sistere teneretur, ceu patet ex diplomate apud Ketnerum a Domino de Plönnies Thef. 4. allegatum: Quod cum domini maritorum ministerialium & utilitati suae & communi omnium subditorum legi, qua horum liberi domino domicilii a parentibus inhabitati, nascuntur, contrarium animadverterent, difficiles se in consentiendo praebebant, quo fiebat tandem, ut pactis publicis haec res inter vicinos passim Principes *disfinienda esset*, divisione ista liberorum ideo electa, ut par utriusque in eo esset conditio, aequaliaque damna *sentirent* & emolumenta. Ex quibus intelligitur, liberos ministerialium non ut mancipia, sed ut facturos milites divisos, suadente id tunc temporis militia equestri, quae hominum nobilium nostro imperio subditorum, multitudinem quandam postulabat, ne unquam nobis deficerent homines equestres, quibus locum eorum, quos gladii rapacitas devoraverat, explere possemus. Quae cum ita sint, non apparet, quomodo haec liberorum divisio,

divisio, a qua militum ministerialium, qui ad tempus saltim aut dies vita ad militiam se saltim pacto adstrinxerant, filii merito, exque natura negotii exempti habentur, pro nota servitutis haberi possit & vendilari, idque eo minus, quod ministerialium palatinorum seu officialium quoque liberi, teste chârta ab ipso Domino de Plönnies ex Hundio citata, dividi jubeantur, quibus palatinis nobilitatem a conditione servili nemo abnuet, cui sanum sinciput, quique ea, quæ supra de hoc exposuimus æqua ratione perpendit. Scio quidem Celeb. Dominum Ludewigium in dissertatione de opifice exule in pagis pag. 17. eo erroris prolapsus, ut ministeriales aulicos die Hof-Beamte ex serviitiis curialibus maculam generis, ab imperatore novis codicillis abstergendam, contraxisse statuatur: sed suis sensibus ipsum in eo abundare, ex eo incipiat, quæ supra de ministerialium palatinorum singulari dignitate differui. Cui adhuc superaddam, quod NB. eodem diplomate a Domino de Plönnies & Hundio citato & a Clar. Lunigio A. J. P. S. C. 2. sub documentis Bavaricis repetito, ministeriales dicantur liberi, quod signum est, hac liberorum divisione libertati eorum nihil fuisse detractum. En verba:

Item si Comes vel liber ministerialis alterutrius eorum existens in familiaritate domini sui gratiam

§§ 2

amittat:

amittat : illum non debet aliter assumere, nisi ille prius gratiam domini sui habeat.

§. 6.

ad Thesin 14.

Statuit:
Dominus
de Plönnies,
quod mini-
sterialium
liberi con-
ditionem
matris se-
quantur, ex
quo servi-
lem eorum
indolem
engit.

Ad novum argumentum properat hic Dominus de Plönnies, ministerialium servilem conditionem exinde probaturus, quod liberi a superioris nobilitatis parente ex ministeriali foemina procreati, matris conditionem sequantur, quod ex L. 7. C. de R. V. profectum existimat, qua cautum legimus, quod partus ventris nanciscatur conditionem. Sed fac! in partes hoc diffecemus ratiocinium, singulas seorsim consideraturi.

Sed pro-
batur quod
apud Ger-
manos par-
tus non se-
quatur con-
ditio-
nem ven-
tris.

Primo Clarissimus Dominus de Plönnies fallitur in eo, quod legem Romanam de partu conditionem ventris sequente in Germaniam nostram detorqueat, quæ contrariis moribus & legibus in eo semper vixit. Scio quidem alios alia omnia docere, sed legibus Germanorum suffultus aliorum auctoritatem, cujuscunque inter eruditos nominis sint, parum curo.

Sic jure feudali Alemannico cap. 102. §. 5. dispositum reperies, quod partus deteriorem conditionem sive patris, illa sit, sive matris, sequatur:

Das

Das Kind gehört zur ärgern Hand.

Qui textus, nisi verbis vim inferre velis, id sibi vult, quod partus matris conditionem tunc demum sequatur, si hæc statu & dignitate sit inferior, quæ inæqualitas non in eo necessario consistere debet, ut mater sit serva, & pater liber homo, sed sufficit, si, utroquo parente plena libertate gaudentibus, mater a patre nobilitatis gradu distet & clypeo. Deinde pronò alveo ex eodem textu profluit, quod pater servus cum matre ingenua & libera liberos filios filiasque nongignat, quemadmodum pater inferioris nobilitatis ex uxore, regia licet stirpe oriunda, secundum ejusdem legis dispositionem non nisi sibi similes liberos procreat, ut falsum sit, liberos apud Germanos semper sequi conditionem matris. Id quod Speculum Saxonicum adhuc magis extra dubium ponit, quando L. 3. Art. 73. ita præcipit:

Nimbt ein Schöppenbarfrey Mann (quos ingenuos fuisse & liberos articulus 19. L. 3. comprobat) eine Bauergräfin oder eine Landsäsin (quod latinus interpres recte exprimit. paganam & villicam, servabus passim in speculo annumeratam) gewinnt sie Kinder bey ihme / die sind ihr nicht ebenbürtig; weder an Buß noch an Vergelt; denn sie haben ihres Vaters Recht / und nicht der Mutter; dar-

ss. 3.

um

am so nehmen sie ihr Erbe nicht / noch jemandes der ihr Freund von Mutter halben ist / (h. e. uti interpretator habet : ideo non matris aut maternæ geratinationis percipit hæreditatem.) Dasselbe Recht hatten auch die Dienstmann biß an Bischoff Wichmanns Zeit von Magdeburg / daß der Sohn behielt des Vatters Recht / und die Tochter der Mutter / und gehörten nach ihn.

Sed esto servam semper parere servum, partumque sequi conditionem matris servilem, quid hæc ad ministeriales milites? Oggeris quidem ministeriales matres, libero & nobili homini nuptas, non nisi ministeriales olim peperisse, id quod ministeriales indolis serviles arguat : Sed alias hujus rei tibi rationes suppeditabo. Nimirum majores nostri connubia inæqualia ita detestabantur, ut liberi ex iis nati neque feudalis successio- nis, neque torneamentorum capaces haberentur.

Genuina ratio, cur filii Principum &c. ex inferioris nobilitatis fœmina generati in feudo succedere non poterant.

Antiquissimis Germanis, præsertim vero Saxonibus illud jam in usu fuisse, Adamus Bremensis L. 1. c. 5. hist. eccl. autor est, qui de matrimoniis Germanorum memoriæ prodit:

Id legibus firmatum, ut nulla pars in copulandis conjugii propriæ sortis terminos transeat. Sed *nobilis nobilem* ducat uxorem, & liber liberam. Liber-
tus

tus conjungatur libertæ & servus ancillæ. Si vero quispiam horum non congruentem & genere *præstantiorem* duxerit uxorem, cum vitæ suæ damno componat.

En severissimam & nimis duram fere poenam, quæ veterum Germanorum abominationis & horro-
ris a nuptiis inæqualibus satis locuples testis est. Ne
vero existimes hoc eos saltim tangere, qui, spreta no-
bilitate generis, *plebeja* fortis conjugii juncti, gradus ni-
mis transilierunt, ad Germanorum reliqua instituta &
mores provocabo, quos *aliquatenus ad vivum expressit*
Petrus de Andlo L. 2. c. 12. p. 91. *cujus samen non omnia
mea facio.*

Est Alemannis, inquit, *inveterata & longe re-
tro observata consuetudo*, non magna, ut conjicere
possum, ratione suffulta, ut Baro copulando sibi
militaris & inferioris generis conjugem, prolem suam
inde creatam degeneret atque debaronizet, filiique
de cætero Barones minime vocitentur, Comites
vero per connubium cum simplicis militaris generis
fœminis natos non decomitant. Sed si eorum filii
iterum in militarium genus nubant, ex tunc illarum
demum proles decomitatur, militariumque generis
ordini deinceps connumeratur.

Idem

Idem, ut liberi scilicet Principis patri inæquales nescerentur, successione in feuda parentis destituti, *multo magis* obtinebat, si Principes militaris ordinis formæ nubere, quod Excellentissimus Dominus de Ludewig in diss. de dignitate uxoris von Runkel-Adel p. 25. variis exemplis, cundo per singula territoria Germaniæ dedit commonstratum.

Explican-
tar ex dictis
chartæ Ha-
noviensis &
Misnensis.

Habes itaque rationem genuinam, cur Henricus Marchio Misnensis Elisabetta Maltitia, armigeri cujusdam filia, & Reinhardus Hanoviensis Adelheidæ itidem armigori, uti fama ferebat, filia, in uxores ductis, Imperatorum autoritatem pro filiis suis implorare necesse habuerint, quo filios feudorum declararent capaces.

Ob distantiam scilicet clypeorum & imparia connubia facere illud tenebantur, ut frustra sint, qui ministeriales milites & armigeros ex his chartis feudorum sua natura incapaces effingere conantur. Ministerialem enim militem & armigerum connubiis suis intra ministerialium ordinem & æqualitatem generis se continentem *prædiorum feudalium* semper *habitos* fuisse *capaces*, post innumera exempla in præcedentibus recensita, docent jura feudalia Alemannica p. 3. & saxonica p. 4. apud Schilterum, qui eos feudorum *capaces* pronunciant, qui sunt *von Ritterlicher Arth*, quam quidem qualitatem ministerialibus militibus & armige-
tis

ris *nemo* abruet, nisi eorum, quæ supra L. I. C. de armigeris Sect. 2. fusius de eo exposui, parum memor sit, doctrinaque de clypeis, equestribus plane ignarus. Cui accedit quod ministeriales milites *Principum* quinti, armigeri vero sexti clypei equestris fuerint, ad quos clypeos Jus Saxonicum Feudale habilitatem ad feuda tenenda unice dimetitur, dicens:

Waffen / verdorbene Kaufleute / und alle
die Rechtes darben / oder unehrliche geböhren
sind. Und alle die nicht en sin von Ritters Art/
von Water und von Elter Water / die sülen Lehn-
Recht darben.

Quod vero ad notam servitutis, quam Imperator Rudolfus Maltitiæ & Adelheidæ Munzeubergensi commemoratis chartis abstergit, inussit eam ipsis parentum adhuc armigerorum matrimonium, quod moribus Germanorum ob varias rationes politicas supra L. I. C. de armigeris indicatas, severe interdictum fuisse, citato loco dedimus commonstratum. Alia adhuc ratione se expedire studet Dominus Ludewig diss. von Runkel Adel pag. 7. lit. a. qui Maltitiam plebejam & glebæ adscriptitiam facit, quorum parentes omni nobilitate aut destituti semper fuerint, aut modis cap. V. indicatis nobilitatem generis perdiderint. Quam sententiam, si contra ea, quæ Fabricius L. 6. Orig. Sax.

Quo d libe-
ri armige-
rorum mi-
nisteria-
lium servili
macula la-
boraverint.

p. 577. & Weckius Chron. Dresd. p. 105. testantur, idoneis argumentis *tueri* posset, totalis ex capite nostro de nobilibus, jure victoriæ aliisque modis omni nobilitate privatis, inque plenam servitutem detrusus, ejusmodi ministeriales milites & armigeri per supra dicta non sunt, posset expèdiri. Videt itaque Clarissimus Dominus de Plönnies, quod exemplis suis Misnensibus & Hanoviensibus nihil contra ministeriales nostros milites & armigeros proficiat.

§. 7.

ad thesin. 15.

Hac thesi Dominus de Plönnies partim conjecturas suas de putativa ministerialitate Adelheidis Hanoviensis exponit, partim conclusiones colligit, quas ex chartis commemoratis *profluere* ipse quidem opinatur, quorum tamen neutrum probare possum. Münzenbergenses fuisse ministeriales Imperii fidem facit charta a Domino de Plönnies ex Hertii Vol. 2. Opusc. T. 2. p. 257. citata, *sed* frustra illud Dominus Adversarius *cum Frehero*, de præfectura Münzenbergensibus in Cometa Wetteribæ competente, interpretatur.

Quid de
ministeria-
litate puta-
tiva Adel-
heidis
Münzen-
bergensis
sentiendum

Meliora nobis docet charta de anno 1168. apud Dominum Leuckfeldum Antiquitatibus Pöldensibus Append. 3. §. 3. p. 257. quæ Bertoldi Camerarii de
Münzen-

Munzenberg facit mentionem, *quod* idem de Cunone de Munzenberg legimus. Clarius adhuc rem hanc exponit ac Munzenbergenfes hoc officio Imperii nomine functos docet charta de anno 1234, ex tabulario Erfurtenfi in deductione, cui titulus *Gegen Bericht wieder den bey dem zu Schnabrüg und Münster angestellten Friedens Congress im Nahmen des Hoch Stiffts Maynz überreichten summarischen Bericht* in appendice p. 9. *producta*, quam testis fupfcripfit:

Wernerus de Bonlandia *Imperialis aula* Dapifer,
Ulricus de Munzenberg *ejusdem aula* Camerarius.

Habes hic ipsum Ulricum de Münzenberg Adelheidis noſtræ patrem, una cum probatione, quod Munzenbergenfes officio Camerarii imperialis per tres generationes præfuerint. Scilicet Imperatoribus, fixa nondum eorum fede, per provincias olim ambulanti- bus, inque qualibet per temporis aliquod ſpatium commorantibus, opus erat, officialibus, qui provin- ciæ gnari, Imperatorum viſtum, habitacula, manſio- nes, annonam, rem ſtabulariam & culinariam, & quæ ejus generis alia ſunt, curarent; quibus neceſſitatibus Archiofficiales Imperii diebus ſolemnibus ſaltim mini- ſtrantes, aut officiales Cæſarum quotidiani nec pares erant, nec deſtinati. Sic ratio ſuadebat, ut in quibus-
T t 2
libet

libet provinciis Imperii Imperatoris nomine ejusmodi
 officiales alerentur, qui, a ministerio Imperatoribus
 præstando, ministeriales vocabantur Imperii. „ Fusius
 „ hæc supra Libro I. Cap. 1. prosecutus sum, cui illud
 „ saltem hic addo, quod Imperatores, provincias ejus.
 „ modi iterum egressi, ministerialibus his curam & ad-
 „ ministracionem reddituum Imperialium ex bonis do-
 „ maniis unacum jurisdictione in ea demandarint, id
 „ quod de Butigulario olim Norimbergenfi egregiis
 „ argumentis probatum dedit celeberrimus Dominus
 „ Schvvarz Professor Altorffensis in singulari disserta-
 „ tione de Butigulariis, præcipue iis, qui Norimbergæ
 „ olim floruerunt. Hos enim p. 19. definivit, quod
 „ fuerint ministeriales Imperatoris & Imperii, una
 „ cum aliis quibusdam ministerialibus, sive officialibus,
 „ moderandis rebus in tractu Norimbergenfi præfe-
 „ cti, ita quidem, ut hic eximia polluerint potestate
 „ judiciaria, sigillatim vero Magistris mellicidii & fo-
 „ resti Norimbergenfis jus dixerint, itemque redditus
 „ certos Imperatori & Imperio provenientes college-
 „ rint, ac, præter alia, aliquando jussu Imperatoris
 „ res extra ordinem expedierint. Ne vero aliquid di-
 „ xisse videatur, quod justa probatione careat, eundo
 „ per singula definitionis membra primo demonstra-
 „ vit, quod hi Butigularii Norimbergenfes Imperato-
 „ torum fuerint ministeriales. Loquitur id enim diplo-
 „ ma

ma quoddam de anno 1246, ab ipso p. 20. exhibi-
 rum, in quo Luitpoldus quidam Buticularius Norim-
 bergensis disertis verbis vocatur: Imperatoris Majes-
 tatis Buticularius, cui jungenda est charta Alberti I.
 Imperatoris de anno 1298. in quo Buticularium
 Norimbergensem *suum* Buticularium compellat.
 In ministerialibus Imperii eos numeratos fuisse non
 solum ipforum officium a re pincernaria nomen
 ducens, de quo Dietherrus ita tradit: Der Bu-
 tiglarius in Nürnberg hat seinen Nahmen nicht
 von Zeidel-Amte / sondern er ist ein Kayserlicher
 Mund-Schende gewesen / deme das Zeidel-Amt
 gleichsam zur Zugabe verliehen worden / denn
 das Wort hat seine derivation von dem Franzö-
 sischen Boutelle, welches eine Glasche heisset / satis
 abunde testatur & diploma quoddam extra lanceam
 ponit dubitationis. Ita enim Ulricus de Kunigstein,
 in formula donationis monealibus in Valle Ange-
 lica, quæ tribus milliaribus Norimberga abest, an-
 no 1240. facta. „

Ulricus, inquit, Ministerialis de Kunegstein „
 universis Christi fidelibus præsentem literam in-
 specturis salutem - - - Testes sunt, qui præ-
 fatæ donationi interfuerunt, Ministeriales Impe- „

„ rii : scilicet Luipoldus de Grundelach , Ornan-
 „ dus de Eschenaue , Rupertus de Nietstein , Alber-
 „ tus de Rugezstorf , Marquardus Buttigelarius de
 „ Norimberc , Bertoldus Scultetus de Norimberc .

„ Huic vero Buticulario Norimbergensi potesta-
 „ tem judicariam in Magistros mellicidii & foresti No-
 „ rimbergensis una cum cura reddituum Imperialium
 „ ex mellicidio & re forestali Norimbergensi , singula-
 „ ri jure ad Imperatores olim spectante , fuisse deman-
 „ datam , diploma Alberti I. Imperatoris jam citatum
 „ loquitur , in quo præfectura silvæ Ottoni Forstmei-
 „ ster concessit , eumque in justitiâ accipienda ad Bu-
 „ ticularium Norimbergensem remisit , verbis :

„ Nec coram aliquo judicum , nisi coram Butigla-
 „ rio nostro apud Nurenberc , qui tunc pro tem-
 „ pore fuit , justitiâ observabit .

„ Alia hanc in rem documenta exhibet Domi-
 „ nus Pachelbl a Gehag in appendice von des Teut-
 „ schen Reichs : Staats Urkundlichen Nachrichten /
 „ bevorab die Reichs : Ergant : Männer betref-
 „ fend / quorum unum est Friderici II. Abbatiae & Mo-
 „ nasterio Heilsbrunnensi , medio fere itinere Norim-
 „ berga inter & Onoldinum sito , alterum ejus filii
 „ Hen-

Henrici VII. eidem concessum. Ex illo hæc potissimum verba hujus loci sunt: „

Fridericus Dei gratia Romanorum Rex semper „
 Augustus & Rex Siciliae - - - statuimus ex de- „
 creto Principum & Consilio curiae, ne quis in „
 Curiis dilectorum virorum de Halobrunnen Pla- „
 cita vel Reissas statuere præsumat - - - Trans- „
 gressores quemcunque diem & locum Cunradus „
 Butiglarus Noster de Nurnberg eis præfixerit, ibi „
 dem ad respondendum & satisfaciendum compa- „
 rare non differant. Quod si non fecerint, sciant se „
 proscribendos, & prædia sua per dictum Cuna- „
 dum Butiglarium nostrum & subditos suos diri- „
 pienda, & omnia ad eos pertinentia sententiæ „
 proscriptionis subjienda, „

Alterum Henrici VII. hæc habet: „

Henricus D. G. R. R. S. A. - - - Abbati in „
 Halsprunnen & suo conventui inhibemus ne „
 alieni equum exhibere præsumant, nisi in specia- „
 li nostra expeditione per Buttiglarium nostrum „
 de Nurnberg ab ipsis duxerimus requirendum. „

Ex his testimoniis, est judicium Domini Schwar- „
 zii c. l. p. 26. non potest liquere, quanta fuerit Buti- „
 gularii „

„ gularii Norimbergensis auctoritas, & quam eximia
„ ille jura in tractu Norgoviensi exercuerit atque ex-
„ cutus sit? Primum enim hinc intelligimus, insignem
„ & superiorem quandam jurisdictionem ei utique in
„ hoc territorio competiisse, cum coram ipso viola-
„ tores mandatorum Imperatoris ad respondendum
„ & satisfaciendum comparere oportuerit, ut non so-
„ lum horum causas, tanquam *judex* recognosceret
„ atque dijudicaret; sed etiam poenas, ex sententia
„ sua & judicio irrogatas, armata manu exequeretur.
„ Deinde hinc apparet, huic Buttigulario, nomine Im-
„ peratoris, velut *Advocati* Abbatiae Heilbrunnensis
„ partes fuisse concreditas, ita, ut Imperator per eum
„ non solum illud Cœnobium ab aliorum injuriis de-
„ fendi jussisset; sed etiam, quicquid idem Cœnobium
„ Imperatori & Imperio præstare debuit, non per
„ alium nisi per hunc ipsum Buttigularium Norimber-
„ gensē voluerit exigi. Quemadmodum enim aliun-
„ unde constat, temporibus jam antiquioribus mona-
„ steria ex propriis ærariis, præter id, quod a subdi-
„ tis ipsorum exigebatur, pro expeditionum milita-
„ rium sumtibus, suam quoque partem contribuere
„ debuisse; ita aliquando etiam equos ad militares usus
„ subministrarunt. Ex quo simul id colligitur, huic
„ Cœnobio Cisterciensis Ordinis magnam quidem &
„ eximiam, non tamen omnimodam, & a quavis præ-
„ statione

statione immunem, libertatem fuisse concessam. „
 Taceo nunc, ex iisdem documentis simul cognosci, „
 huius Bottigularii Norimbergensis non exiguam au- „
 ctoritatem, nec tenues fuisse opes; cum iussus sit „
 per subditos suos persequi proscriptos, & omnia ad „
 eos pertinentia sententiæ proscriptionis subijcere. „

Ex his ministerialium palatinorum, quos Im- „
 peratores in singulis fere provinciis, seu supra osten- „
 sum, aluerunt, dignitas & eminentia singularis satis „
 conspicua est & indubitata, potissimum si attende- „
 re velis ad id, quod Imperatores his ministerialibus „
 palatinis insignia Imperialia, olim non nisi eminent- „
 tiorum Imperii Principum tutelæ comissa, non raro „
 dederint custodienda. Ita enim tradit Cunradus „
 Urspergensis ad annum 1221. p. 335. „

Insignia Imperii, videlicet coronam & alia re- „
 mittit in Alemanniam, faciens ea custodire sub „
 potestate Eberhardi de Tanne, *ministerialis & da-* „
piferi sui in Walpurg &c. „

Recte itaque & ad mentem mediæ ævi monu- „
 mentorum Dominus Hertius in diss. de origine & „
 progressu specialium Germaniæ rerumpublicarum „
 §. 7. de his ministerialibus præcipit. „

„ In locis regalibus, inquit, loco Cæsaris erant
 „ Advocati, *Reichs-Voigte* / *Reichs-Schulthei-*
 „ *sen* / *Reichs-Cammerer* (quibus Buticularios,
 „ Marschallos atque dapiferos addere debuisset).
 „ dicti: de quorum auctoritate & officio Patrum
 „ quidem memoria disputatum fuit: Hoc tamen ab
 „ omnibus conceditur, judiciis præfuisse, rei num-
 „ mariae, reddituum vestigalium & aliorum jurium
 „ ad Cæsarem spectantium, curam gessisse.

Verum ut ex diverticulo redeamus in viam, habes
 hic gentilianam rationem, cur Munzenbergenses, Im-
 peratorum per Wetteraviam Camerarii, dicantur mi-
 nisteriales Imperii. Sed quis crederet, hoc Camera-
 rii Imperialis officium, tot egregiis & eminentissimis juri-
 bus conspicuum, erroris asam præbuisse, quod Ulricus
 Munzenbergensis pro servo habitus fuerit & homine
 proprio.

Sane ministeriales Imperii, per provincias officia-
 les hereditarii, tot egregiis juribus & dignitatibus *emi-*
nebant, ut incredibile dictu, malam illam famam de
 Ulrici Munzenbergensis indole servili huic officio Im-
 periali originem debere, & occasionem. Rectius igitur
 hunc ruiorem matrimonio, ab Ulrico Munzen-
 bergensi adhuc armigero, contracto, adscribimus, in
 quod hæc poena olim statuta erat, ut liberi ex eo pro-
 creati

creati successionis feudalis dignitatisque militaris haberentur indigni, nisi maculam hanc, quam servilem majores credebant, Imperatores sua delerent auctoritate.

Sic converto me ad conclusiones ab adversario nostro ex chartis Misnensi & Hanoviensi elicitas, quæ ex jam dictis sua sponte corruunt, ut non opus sit, iis ulterius inhaerere. Quin potius hujus moræ loco observasse juvabit, quod Dominus de Plönnies p. 13. ipse nobis arma porrigat, quibus contra ipsum efficaciter satis pugnare possumus. Concesso enim, quod solus titulus nobilis Domini ad demonstrandam ingenuitatem & immunitatem a conditione servili sufficiat, facit, ut ministeriales milites & armigeros, quos nobiles & dominos ac conjunctim nobiles dominos frequentissime, quin regulariter fere appellatos supra ad oculum demonstravimus, exadem ratione liberos nunc pronunciare possimus & ingenuos. Utilissime quoque accepto, quod pag. 14. ministeriales Imperii semper nobiles fuisse largiatur, quod supra quoque invictis rationibus extra omnem dubitationem constitui. Sed dominus de Plönnies hujus doctrinæ non semper memor mihi videtur, alioquin non excidissent ipsi talia, quæ huic sententiæ e diametro adversantur: Quos lapsus infra suis locis notabimus.

ad Theſin 17.

*Mota ſer-
vitudinis non
eſt, quod
minifteria-
les permu-
tari pote-
ſint.*

Pergit itaque adverſarius noſter ad novum ſervi-
tutis in Ministerialibus militibus characterem, quem
in permutatione collocat; qua dominiministeriales ſuos
invicem commutare ſolebant. Sed quis ex perma-
tatione hac ſervitutem cogeret, cum idem in vaſallis
quoque obtineat, quos apud nos Dominus unacum
prædiis alterius imperio, receptis aliis pro iſdem, po-
teſt concedere; quod ratione quoque ratio ſatis ido-
nea, illa ſcilicet, qua cuique libere juri ſuo renunciandi
facultas permittitur.

Aliud quidem II. Feud. 26. §. Domino & II. Feud.
47. ſancitum: Sed ad Germaniam noſtram hanc do-
ctrinam minime quadrare oſtendit Titius im Lehens
Recht p. 312. qui obſervantiam quoque per univerſam
Germaniam habet conſentientem. Cui accedit, quod
adhuc hodie integræ militum turmæ, inque iſis mili-
tum Praefecti & Magiſtri, nobiliſſimo ſæpe, quin Co-
mitum genere nati, invicem permutantur, alteriusque
a priſtino domino, ſine ulla macula ſervilis conditionis,
addicantur Imperio. Inſtaſ. quidem ex Hundii P. I.
Bayriſchen Stamm-Baumi p. 272. qui narrat:

Daß Herzog Heinrich von Bayern aus den Eigen- und Dienstleuthen Ulrichen von Chennsberg und seine Kinder / entgegen ihm Herzog Ludwig Ulrichen von Massenhausen mit seinem Weib und Kinder zugestellt.

quod ministeriales tanquam homines proprii fuerint permutati, sed regero non chartæ, sed Hundi esse errorem, qui, falsa opinione de ministerialium servili conditione præoccupatus, verba chartæ in alia transmutavit, addito vocabulo *eigen* / in charta non obvio, sed ex suo ingenio profecto. Sed esto, hæc nec se habere; ad illos ministeriales referendum esset, de quibus Cap. V. Lib. I. tractavimus, a quibus ad ministeriales milites ingenuos, nobiles & singulari dignitate conspicuos, argumenta ducenda non sunt.

§. 9.

Idem hic dicendum de eo, quod ministeriales obligari, h. e. in pignus & securitatem dari potuerint, ex quo Dominus Adversarius noster eodem §. 16. indolem eorum servilem exsculpere frustra conatur, cum idem in vassallis & subditis semper fere obtineat. Si nimius esse, vellem in re tam clara, sexcenta exempla vassallorum oppignoratorum una cum observantia per totam Germaniam ex genuinis rerum documentis fac-

Nec indoles servilis ex eo colligi potest, quod in pignus & securitatem dari potuerint.

Uu 2

cile

cile excitarem, nisi me prolixitatis tedium properare jubere.

§ 10.

ad thesin. 17.

Monita ad
thesin 17.

Eodem errore labitur hic dominus adversarius noster, ex ministerialibus militibus ideo homines castris & arcibus adscriptitios faciens, quod cum Comitibus, Dynastiis & castris in emtorem aliumque novum Dominum transferri potuerint. Sed claudicat hæc ideo consequentia, quod idem de vassallis & subditis, quos una cum territorio quilibet Dominus potest alienare, verum sit, ex quo nemo forsitan vassallorum & subditorum quandam coget servitutem. Scilicet cujuslibet provincie Comites, Barones, Nobiles, subditi & homines proprii ejusdem in eo conditionis sunt, ut cum universa provincia, Dynastia aut castro ad novum dominum transeant, „ Quod idem de ministerialibus verum est; si territorii & subjectionis vinculo simul constringantur. Hæc enim „ distinctio ubivis probe attendenda est, ut illi ministeriales ad quos rationes territorii simul pertinent, „ ab iis secernantur, qui operam saltim suam ministerialem seu militarem vicinis addixerunt. Hos „ subjectionis lege exemptos semper permansisse, supra demonstratum est, ex quo illud sua sponte con- „ sequi.

sequitur, quod matrimonii restrictiones, liberorum „
 divisiones, permutationes, inque novos possesso- „
 res una cum terris translationes ad ipsos aut pror- „
 sus non pertineant, aut iis subjectionis, multo minus „
 servitutis non inurant characterem. Quo tamen er- „
 rone Dominum de Plönnies, spreta aut non ubivis „
 attentata hac ministerialium militum distinctione, lap- „
 sum video gravissime, quod semel pro semper no- „
 tatu dignum judicavi. „

§. II.

ad thesin. 18.

Quæ de manumissione ministerialium hic in Ostenditur
 unum concessit Dominus de Plönnies, supra jam hinc denuo,
 inde Libro nimirum 1. Cap. 2. Sect. 5. & Cap. 3. Sect. quod ma-
 2. dilucide satis ac perspicue expedita sunt & confura- numissio
 ta, ut ulteriori disquisitione superfedere possem, nisi ministeria-
 methodi ratio postularer, ut, facta ad supra a nobis lium inge-
 dicta remissione, singula probe digeramur, nuerati ni-
quo lectori hil noci e-
subveniat. Fac igitur, eamus persingula. rit.

Per epistolam jam antiquissimos Francos homi-
 nes proprios suos ex servitute dimisisse ex, Aub. Mirap
 diplom. Belg. T. 2. c. 4. p. 147. probat Dominus de
 Plönnies, quod ipsi facile quivis largietur, cum hoc ad
 ministeriales milites & armigeros, de quorum indole
 fer-

servili probationem a Domino adversario adhuc desideramus, nihil faciat.

Prævisâ hac objectione, recte Clarissimus Dominus Author de aliis probationibus sollicitus fuit, quarum locum exempla quædam manumissionum explent. Primum est Johannis cujusdam a Ludovico IV. Imperatore anno 906. teste Stumpfio Chron. Helvet. p. 466. ex servitute dimisso, quem Guillemanus de rebus Helveticis L. 2. c. II. p. 239. equestri familiæ de Tschudi adscribit. Verum Guillemanni conjecturæ de equestri hujus hominis dignitate non tam firmo nituntur talo, aut extra omnem dubitationem posita sunt, ut Dominus Autor stabilem probationem ei suâ perstruere possit. Sed fac, hæc ita se habere: non negavimus, quin potius idoneis argumentis supra adstruxerimus, quod nobiles homines jure victoriæ aliisque indicatis supra modis nobilitate privati, inque servitutem detrusi, omni ingenuitate exciderent, non nisi manumissione pristino statui restituendi. Sed quid hoc ad ministeriales palatinos, milites; & armigeros, quorum ingenuitatem, nobilitatem & libertatem supra tot egregiis argumentis extra omnem dubitationem collocavimus? Videt itaque clarissimus Dominus de Plônies, quod his exemplis nobilium manumissorum contra nos nihil proficiat, nisi, quod frustra ta-

men

men expectabimus, ministeriales Principum palatinos, milites & armigeros ejusdem *cum illis* conditionis fuisse probet sigillatim. Eodem ictu prostrata jacent exempla Julianæ cujusdam de frigido Manso & Alburgis de Marefco teste Miræo T. 2. diplom. Belg. c. 55. p. 344. ex servitute dimissarum, cui accedit, quod Dominus adversarius harum dignitatem Equestrem seu militarem nondum probaverit. Quod enim de frigido Manso & de Marefco scribitur, illud equestrem illarum originem non statim indicat, cum sexcentum diplomata prostant, in quibus homines, quorum nomina *propositione de* superbiunt, in plebejis & Burgenfib; bus, militibus nominatim oppositis, occurrunt, cujus rei probationes Dominus Pfeffinger ad Vitriarium Tom. 2. p. 855. facile tibi suppeditabit.

Quod porro de Elisabetha Maltitia, ab Authore nostro ad probandam ministerialium manumissionem denuo in scenam producta, sentiam, supra jam satis exposui. Quemadmodum etiam supra L. I. c. 6. §. 2. ad oculum demonstravi, locum Speculi Saxonici L. III. art. 80.

Läffet der König oder ein ander Herr sein
Dienstmann oder seinen eigen Mann frey / der
behält freyer Landsassen Recht &c.

X x

de

de Ministerialibus plebejis , a ministerialibus militibus & armigeris toto cœlo distinctis, esse accipiendum, cum quo textu non confundendus est articulus 81. Lib. III. ejusdem Speculi, qui differte de ministerialibus Imperii militibus, ad bannitorum munus Regis nomine in provinciis subeundum habilibus, eoque ipso, ceu supra ex art. 29. L. III. ostensum, nobilibus præcipit. Quod ne admittere teneatur Dominus de Plönnies, ministerialibus Imperii jam pag. 13. pro sapia nobilitatem largitus, misere se thesi nostra 18. torquet, sub ministerialibus Imperii ministeriales Principum intelligendos, *sine omni vero similitudinis, ne di-*
eam veritatis specie, contendens.

Cæterum quo valeat manumissionis vocabulum, quo speculatur de ministerialibus imperii, sublato nexu ministeriali, h. e. militari aut officiali bannitis factis, utitur, supra jam expositum reperies. Dimittere itaque hanc thesin 18. potuisssem, nisi progressum meum novus error moraretur.

Frustra Est ille, quod Dominus Author, Hertium in eo
manumissio ministerialium nobilium puerorum per alapam ex famulatio Principum
dimissione contendat, hancceque ab illa derivet originarie. Sed diversissima harum rerum ratio est,
in eo maxime conspicua, quod indulta nobilibus juvenibus

bus armorum gestatio, & porrectus ipsis gladius eos olim armigeros demum fecerit, cingulo militari postea ad equestrem & militarem dignitatem evehendo. Hac itaque armorum gestandorum concessione ministeriales armigeri primum fiebant, quos dominus de Plönnies eodem actu & ritu ex ministerialitate dimissos, aut ut ipse loquitur manumissos contendit. Vides itaque, quam parum sibi constans sit adversarii nostri doctrina, siquidem hic ministerialium militum & armigerorum, quod nomen cum armis primum accipiebant nobiles juvenes, antea pars domus existentes, libertatem & ingenuitatem manumissione h. e. armis porrectis adeptam admittit, cui per totam cæteroquin dissertationem multo argumentorum, fragilium licet, apparatu ivit adversum.

§. 12.

ad Thesin 19.

Quod ministeriales milites & armigeri raro aut nunquam domini fuerint nuncupati, per ea, quæ supra L. I. C. 3. S. I. M. 2. §. 33. & C. 4. S. III. §. 8. late defuerint Quod ministeriales Domini defuerint deduxi, abunde satis refellitur, ut non opus sit diutius huic errori immorari. nuncupati remissive ostenditur.

§. 13.

ad thesin 20.

Falso mi-
nisteria-
lium condi-
tio servilis
ex eo asseri-
tur, quod
vindicare
potuerint.

Porro ministerialium militum & armigerorum in-
dolem servilem ex eo colligit, quod vindicari potue-
runt. Sed hoc iterum cum omnibus vassallis & militi-
bus ad huc hodie commune habent, quippe qui a
Dominis suis desciscendo vindicatione, quae pactis
(durch beliebte Auslieferung) a vicinis Principibus
status Imperii obtinere debent, ad debitum obse-
quium reduci possunt. Uterque enim vassallus & mi-
les, quodammodum in dominio sunt, ille quidem in di-
recto, hic vero in militari, quod jugum si excutere velint,
imponi denuo illis recte potest; quem actum sive vin-
dicationis sive reductionis in ordinem, sive alio adhuc
nomine insignire velis, mihi a traditis juris civilis hac
in re plane divortium facienti & alieno perinde est. In-
fias quidem iterum ex Hundii *Bayrischen Stamm-
Bum* P. 2. pag. 104. quod controversia inter Otto-
nem Bavariae Ducem & Conradum Frisingensem de
Ulrico a Frundsbergio orta, quilibet eorum hunc ser-
vum suum asseruerit, & vindicare voluerit: *sprachen
ihn beede für eigen Leuth* / uti Hundius exprimit: sed
ex Hundii iterum ingenio hæc profluxisse persuasissi-
mum mihi habeo, quod appareret, si chartæ latinis li-
teris

teris conscriptæ, ad quas provocat, extarent. Sponderem, *nullam in iis* hominum propriorum, *sed* ministerialium suorum *mentionem fieri*, quos Hundius, errere suo de servili *eorum* conditione ductus, homines proprios *eigene Leuthe* vertit. Sed fac, Hundium vera tradidisse, nihil hoc mihi nocet, postquam ministerialium militum & armigerorum ingenuitatem, libertatem & nobilitatem tot invictis argumentis asserui, cum quibus hæc de Frundsbergii conditione servili stare prorsus nequeunt, recte ideo ad C. V. L. I. de iis, qui amissa nobilitate & ingenuitate ministeriales facti sunt plebeji, rejicienda.

Denique falsum est, quod ministeriales milites & armigeri homines proprios sub potestate sua & dominatione habere non potuerint, cum supra Lib. I. Cap. 2. Quod homines proprios alere potuerint. Sect. X. alia omnia ex genuinis historiarum monumentis docuerim. Quas probationes textus Speculi Suevici, de ministerialibus plebejis, quorum servilem indolem nec ego in dubium vocavi, verba faciens, non destruet aut subvertet. *Quid? Quod?* Ipse Dominus de Plönnies pag. 22. dissimulare noluit, quod illi ministeriales, quos ipse servitutis iugo constringit, mancipia alere potuerint & possidere, quo ipso tacite fateatur, quod Juris Saxonici textus, ministerialibus hominibus propriis & mancipiis generali nomine *der eigene Leuthe*

Geuthe interdicens, de his ministerialibus, qui, ipso Domino Plönnies concedente, mancipia habere poterant, non sit accipiendus. Constat interim ex his, quam parum cohæreat adversarii nostri doctrina, qui una pagina sententiam quandam ex textu quodam speculi tueri conatur, quem pagina mox sequenti huc non pertinere, tacite quidem, sed non obscure, fatetur. Scilicet aut negandum est, ministeriales milites & armigeros & ministerialium & mancipiorum simul habendorum minime fuisse capaces, aut concedendum, quod Speculum Saxonicum non de ministerialibus militibus & armigeris, sed de plebejis & rusticis disponat, suis ministerialibus non solum aliorum ministerialium sed & mancipiorum possessionem vocabulo *der eigen Geuthe* diserte satis prohibens.

§. 14.

ad Thesin 21.

Domini
de Plönnies
servitus mi-
nisterialium
anomala
confutatur.

Hac in thesi dominus adversarius, quorsum in tanta contradictione & argumentorum ministerialium ingenuitatem loquentium frequentia se convertat, nescius, latebras quærit & subterfugia, servitutem anomalam, hoc est, nec ad servitutem Romanam nec ad Germanicam hominum propriorum dimetiendam in ministerialibus militibus &c. sibi fingens, ad quod statuendum

quendum ministerialium horum libera de rebus suis aliquatenus disponendi facultas, jus standi in iudicio, patriæ potestatis, dominii in servos, & quæ ejus generis alia ad homines proprios Germanorum non undiquaque quadrantia hac thesi ipse recenseret & largitur, ipsum coegerunt. Sed hac ratiocinationum contorsione opus minime fuisset, si ad veram servitutis indolem probe attendere, & in quo genuina ejus nota characteristica ac ipsa essentia consistat, sollicitius perferutari voluisset.

Qua in re non opus fuisset laboriosa disquisitione & mediatione propria, postquam vir in doctrina morali versatissimus, Illustris Dominus Thomassius in dissertatione de hominibus propriis ducem in eo se præbuit, veramque servitutis indolem ex genuinis philosophiæ moralis principiis eruit *satís abunde*. Malo tamen servitutem per restrictionem libertatis naturalis definire, *quod* cives, in qualibet civitate ad finem reipublicæ in actionibus suis alligati, merito reipublicæ fini *servire* dicantur, quam normam Princeps quoque præ oculis in omnibus actionibus suis habere debet. Verum cum hæc Principis & civium minima libertatis naturalis deminutio sit, ususque loquendi benignioribus vocabulis eam appellari maluerit, quam illis, quæ infimæ fortis hominibus, omni fere ex parte ab aliorum arbitrio pendentibus, communia habeantur. Majorem *enim* ad huc libertatis suæ restrictionem sentiunt uxores

res

res, lege divina positiva mariti imperio commissæ & liberi, ipsa naturæ lege parentibus obsequium exhibere jussi, ad quos servitutis definitio ideo quoque quadraret, nisi usus loquendi appellationem servorum infimæ sortis hominibus ideo peopriam maluisset, quod libertatis restrictio & actionum ad alterius arbitrium alligatio *in illis* magis conspicua sit, & omni fere ex parte appareat. Quorum famulorum, servorum & mancipiorum cum varia genera sint, variisque restrictionis iterum gradus, recte Dominus Thomasius, contentione mancipiorum cum famulis mercenariis instituta, omnium quidem officium in operibus quotidianis domesticis, agrariis, manuariis & vilioribus constituit, mancipia vero in eo a reliquis distinguit, quod ad dominum & patrimonium domini ita pertineant, ut rebus annumerentur, pro personis minime habiti.

§. 15.

Quo sensu
ministeriales
milites
servire dicuntur,

Hæc qui rite animadvertit, facile intelliget quomodo ministeriales milites & armigeri, quorum libertas servitiis militaribus quodam modo erat restricta, servire dicantur, servorumque nomine *der Knechte/ oder Edel Knechte* veniant. Profecto non alio sensu id accipiendum est, quam si adhuc hodie milites *gregarii, Kriegs-Knechte/ Fuß-Knechte* / passim appellantur, quorum ingenuitatem, libertatem civilem &

& conditionem ab hominibus propriis & servis distinctissimam, nemo forsan in dubium vocabit, licet ipsorum libertas valde restricta sit, & ad homines proprios in multis accedat, quin horum non raro superet conditionem. Ex quibus apparet, quam incongrue ministeriales milites & armigeri, *ob servitia militaria*, a quibus reliqua omnia, uti sunt: matrimoniorum restrictio, obsequia dominis suis præstanda, illorum ad alios dominos, una cum prædiis stipendii loco ab ipsis possessis, translatio, ex potestate seu manu hoc militari dimissio seu manumissio, ex potestate aliena vindictio, & quæ alia sunt, ministerialibus cum omnibus in universo fere terrarum orbe cujuscunque generis, nobilitatis & conditionis militibus communia, sua natura pendent & profluunt, *homines proprii dicantur*, a quibus tamen ipsa essentia, operibus nimirum agrariis vilioribus *Bauer-Dienste/ Hand- und andere Grob-
nen Bothen laufen* / jure dominis omnia ac eodem modo acquirendi, quo vacca rebus accensita vitulum parturit dominio, longissime distant. Vides itaque quam matrem habeat error ille communis de ministerialium militum & armigerorum servili indole. Verbis nimirum, quibus milites passim *Knechte* olim & ad huc hodie (absque tamen nobilitatis & ingenuitatis jactura, *massen ja oft junge Grafen und gute Edelknechte* noch heutiges Tages von unten auf die-

Y y

nen

nen/ und gemeine Fuß- und Kriegs- Rnechte seyn) nominantur, libertateque militum valde restricta se decipi passi sunt, ut ministeriales milites propter servitia militaria, ex belli indole nata & ob militarium prædiorum, nexu militari olim affectorum, indolem in omnibus vassallis adhuc hodie reliquam, pro servis habuerint & hominibus propriis. Mitio rem se quidem hac in re præbere voluit Dominus noster de Plönnies, rigorem hunc vocabulo hominum propriorum anomalorum temperare conatus: sed dictis in consilium adhibitis, apparebit, hominum propriorum vocabulum, quibuscunque verbis mollioribus illud lenias, hic proorsus non tolerandum, nisi rem intricare magis, quam extricare, *ministerialesque milites* nobilitatis integritate equestri & militia olim dignitate, totque egregiis juribus non dicam super famulos solum mercenarios, rusticos, & homines proprios, sed super quosvis Burgenses, (Burger) ac nobiles, ab omni ministerialitate immunes, ruri vitam transigentes, armisque nondum cinctos *eminentes* a loco, perpetua observantia ipsis assignato, deicere velis.

§. 17.

ad Thesin 22.

Nunc ad probationem se accingit Dominus de Plönnies, quod ministeriales milites & armigeri non fuerint

Deficiunt
argumenta
quibus De-

fuerint nobiles, nec nobilium titulo appellati, ad quod ^{minus de Plönnies ministerialium nobilitatem destrueretur.} præstandum, eundo per singulas nobilium classes, ostendit, quod Electores, Principes, Comites & Barones milites olim vocati sint, fuerintque re ipsa, quorum neutrum *vocamus in dubium.* Sed ex his non sequitur, quod ministeriales nostri generis nobilitate fuerint destituti, nisi sigillatim hoc probes, quod Dominus de Plönnies post varia præmissa, pag. 26. aggreditur. Sed præter merum assertum, quod per nobiles nunquam intelligantur militaris & Equestris ordinis homines, cum Principibus, Comitibus atque Baronibus ideo in nullo conferendi, nihil fere attulit, quod singularem discussionem mereatur. Non enim dixisse sufficit, sed probasse, quod contra ea, quæ Libro I. Cap. III. Sect. I. Membr. II. de ministerialium militum Imperii, Cap. IV. Sect. III. de ministerialium armigerorum nobilitate generis, ingenuitate & clypeo militari exposui, fieri minime poruit: Cui jungas, rogo, quæ supra L. I. Cap. II. Sect. VI. de militibus Imperii ministerialibus uno clypeo, quarto nimirum, cum Comitibus & Baronibus imperii vassallis usis, & Cap. II. Sect. I. de militibus ministerialibus mediatis eodem iterum clypeo cum Comitibus & Baronibus, nexu vassallatico Principibus suis restrictis, gaudentibus, denique Cap. IV. Sect. VI. de armigerorum clypeo latius deduxi. Certe convictus ab hinc discedes, & facile intelliges, quod milites ministeriales cum Co-

mitibus & Baronibus in una classe deprehendantur, eodemque nobilitatis utantur clypeo, quod efficit, ut, licet ordine a Comitibus & Baronibus distincti sint, his que loco cedant, classe tamen & consortio, ceu supra fusus ostensum, ab ipsis parum distent, differantque.

Quo favore & sanguinis nobilitate minime privat eos, quod nomine militum a liberis & nobilibus in multis quin fere innumeris diplomatibus, ceu dominus de Plönnies p. 30. urget, differte satis distinguantur, cum supra jam L. I. C. 2. S. I. M. 2. ad oculum demonstraverimus, quod hac in re a titulo nobilis ad generis & sanguinis nobilitatem argumentum minime procedat. Quodenim nomen alicui κατ' ἑξοχήν ita competit, ut communiter eo appelletur, cujusmodi hic est appellatio nobilis, ad superiorem nobilitatem κατ' ἑξοχήν pertinens, ab illo non excluditur statim iste, cui usus loquendi hoc nomen, licet re sub ipso denotata gaudeat, denegavit. Cape tibi exemplum a gradibus Academicis. Quattuor facultatum Doctores habemus, Theologiæ, Jurisprudentiæ, Medicinæ & Philosophiæ, quibus potestremis non nocet, quod nomine Doctorum rarius veniant, sed magistrartium liberalium audiant, cum ipsis Doctoralis dignitas a Promotoribus, qui eos Doctores Philosophiæ per universum Romanum Imperium, auctoritate Cæsarea, adeoque publica lege renunciant,

confe-

conferatur, & sola hac renunciacione salva sit & integra. Sic non attendendum est, quo titulo aliquis ut plurimum honoratur aut nomine, sed quid leges publicæ & observantia ipsi re ipsa tribuunt, quæ nobilitatem generis militibus nostris satis sollicitate vindicant. Cui adhuc addo, quod fere tunc denum milites nostri a nomine nobilium abstineant, si cum Principibus & Comitibus uno eodemque textu conveniant, quibus loco, nomine & titulo lubentissime cedunt, dignitate militari & cingulo equestri, nobilitatem generis ipsa re ex pristinis Germanorum moribus involvente, contenti. Extra hunc casum vero sæpissime, uti supra ostensum, ab ipsis Imperatoribus, Principibus aliisque superioris & inferioris ordinis hominibus nobiles salutantur, eorumque generis nobilitas & sanguinis integritas in tutum collocatur.

§. 17.

ad Thefin 23.

Principio errori venia commodanda non est, quod Dominus de Plönnies Barschalcos mancipiorum rusticorum, aut si mavis, colonorum liberorum genus, cum servis nobilibus Edel-Knechten/Edel-Edelken misceat, Falso Dominus de Plönnies Barschalcos cum servis nobilibus misceat. cujus convincere cum potuisset du Fresne hac voce p. 498.

Yy 3

Manfi

Manfi Barschalci, inquit, videntur esse colonorum liberorum, diversi a manfis servorum, seu qui a servis coluntur. Vox deducta a Bar vel Baro i. e. liber homo & Schalck, servus, quasi Barschalci fuerint homines mediæ conditionis, inter liberos & servos.

Cujus asserti veritatem sat idoneis argumentis adstruit Dominus Pfeffinger ad Vittr. T. 2. p. 964. ex quo unicum locum diplomatis apud Gewoldum Tom. 2. addit. ad Hund. pag. 131. meum hic faciam, qui de Barschalcorum libera conditione testatur:

Notificamus qualiter duæ couterniæ sorores, Adelheid scilicet & Tuta, sub libera Barschalcorum conditione constitutæ, prædium suum Wolvergrube - - S. Mariæ Ganzæ delegaverunt.

Cui testimonio, si diploma Ludovici IV. Regis anno 902. Ecclesiæ Frisingensi datum apud eundem Gewoldum T. 1. pag. 130. quo Barschalci medio loco inter mancipia & Sidmannos, utrosque servorum plebejorum genus, recensentur, jungas, Barschalcorum indolem liberiolem quidem, plebejam tamen & rusticam habebis in confesso. Idem de vocabuli **Edelesnecht** a nobilis viri servo derivatione dicendum est, qua in re Dominum de Plönnies neque Reineccii neque

Derivatio
Vocabuli
Edelesnecht
a nobilis viri
servo

que Illustris Eybenii, magnorum alioquin nominum, autoritas juvavit. Sat abunde enim hæc fabulæ dulcissimæ ex iis confutantur, quæ supra L. I. Cap. 3. S. I. M. 2. & Cap. 4. S. III. de militum & armigerorum seu servorum nobilium ingenuitate & nobilitate differui, qua in re ipse quoque Hertius, quem Dominus Adversarius noster alias pressò pede secutus est, mitiorem se præbuit, qui diss. de hominibus propriis S. IV. ministerialium nobilitatem generis ingenue fatetur. Nec stringit lusus ingenii, quem facit Illustris Eybenius, comparatione nobilis servi, mit einem hölzern Reib-Eisen instituta. Aperte enim servum militem, einen Kriegs-Knecht / cum servo domestico & mancipio confundit, quibus, a se invicem probe distinctis, facile apparebit quomodo servus (miles sc.) nobilis simul esse possit & ingenuus.

Sic ad Cranzii philosophiam devenio, quam omnes ministerialium servilis indolis assertores tantam faciunt, ut in ipsam, tanquam anchoram, omnem suam ponant fiduciam. Sed satisfecit jam iis Dominus Bürgermeister in der angeführten tumultuarischen Beleuchtung pag. 26. Cranzii ignorantiam coarguens, in quo contentientem habet Schilterum, qui Comment. ad Jus Feud. Alem. ad cap. I. §. 21. eum erroris, & in doctrina de Clypeis militaribus inscitia manifeste satis in-

Cranzii de ministerialium ignobilitate commentum confutatur.

cusat.

cusat. Quibus licet contenti esse possemus, erroris tamen fontem accuratius indicemus, consultum videtur. Pugnat nimirum Cranzius locis ab adversario nostro citatis pro militibus urbicis, *Soldaten aus dem Burger Stände* / quibus ministeriales nostri suo tempore militum nomen honoratissimum dubium faciebant, societatem illorum in expeditionibus detrectantes. In quo Cranzius eos & erroris & arrogantiae arguit, ipse, dum alios in viam reducere conatur, variis erroribus lapsus. Supra enim ostensum, quod vocabulum militum & militarium proprio jure ad ministeriales pertinuerit, cumque his in documentis non raro significato synonymico suppar fuerit commutatum, cujus asserti veritatem supra tot validissimis argumentis communivi, ut ulteriori probatione tuto superfedere possem, nisi duo adhuc diplomata memoria succurrerent, quæ hanc in rem faciunt egregie. Alterum est apud Magerum de advocatia armata cap. 5. n. 401. quo Imperator Monasterio Ottenbeurenensi privilegium largitur, quod hæc inter alia verba continet:

Qui militares, vel alio nomine ministeriales dicuntur &c.

Alterum vero est transactio inter Godofredum de Lowenstein & Hartmannum de Gruoningen de anno 1269. quod exhibet editor monum. virginum in

in Wirtemb. sub rubro *Stdmheim* pag. 378. in quo illi, qui ab initio milites audiunt, calculo deinde subducto, ministeriales diserte nuncupantur. Recte igitur ministeriales milites fuisse existimo, quod honorificum nomen militum & militarium, jure quodam præcipui ad ipsos hætenus pertinens, cum civici ordinis hominibus, ad miliciam novo quodam instituto adhibitis, noluerint communicare.

Falsum porro est, quod milites urbici *unquam coæquati sint* ministerialibus militibus, quod Hundius tamen L. 3. C. 18. p. 80. exinde colligit, quod Henricu in urbibus constituerit, ut quintus quisque militaret, stipendiis quatuor civium ad arma & equos instructus, perque agros octo nonum armarent. Vides ex hoc loco, quod Hundius probationem suam a temporibus Henrici Aucupis accersat, in quo non majorem fidem meretur, ac scriptores coævi permittunt. Verumenim vero alia omnia docet Wichindus Corbejensis L. I. annal. 639. qui hæc Henrici gesta satis prolixè describit, eumque nonum quemque *ex militibus agrariis* in urbem transtulisse commemorat, quod Nichardi, scriptoris cordati, fides, qui omnem Saxonum miliciam equestrem fuisse & nobilem, suo testimonio perhibet, & posteriorum temporum praxis, qua nobiles familias civitatum gubernacula tenere videmus, non

Z z

aliter

aliter ac de militibus militari, hoc est nobili genere natis, interpretari permittit; Cui interpretationi jam in Historia Germaniæ polemica pag. 108. adstipulatus sum. Sed fac, Henricum Aucupem necessitate coactum, civicos homines nobilibus in eo miscuisse, quod tamen Cranzius sua saltem fide testatur, sufficit, quod posteriora tempora militiam Germanorum a civico hominibus iterum purgaverint, nemine ad militarem dignitatem, nisi de militari genere *oriundum, admissio*. Prostant hanc in rem ipsorum Imperatorum Constitutiones apud Goldastum, diuturna observantia comprobata, quibus ministeriales milites, civicoꝝ hominum societatem detestantes, ab omni arrogantia calumnia *recte* se tuentur, actionibus ipsorum legibus Imperii ex assereſpondentibus. Fallitur itaque Cranzius, dum Libr. 10. c. 4. p. 305. scribit, quod ministeriales, *abolito more veteri*, suo tempore soli dici voluerint militares. Non solum enim publicæ Imperii leges, sed & supra ex documentis publicis collecta testimonia hunc titulum ipsis proprium faciunt, & Argentinenſibus testibus annalibus Colmariensibus vitio vertunt, quod anno 1281. *ad* civicos homines, in modum militum usos & armatos, honorabile militum nomen transtulerint. Scilicet nomen militum & militare Cranzius ministerialibus nostris dubium minime facit, verum hoc saltem ipsis in arrogantiam interpretatur, quod solis

(ccu

(ceu verba ejus habent) hoc tibi nomen vindicent, militesque κατ' ἐξουσίαν, exclusis civicis hominibus, velint appellari. Ejusdem ponderis error est, quod Cranzius ex titulo nobilis, hætenus a ministerialibus, ex rationibus supra Lib. 1. Cap. 3. Membr. 2. §. 27. ex positis, non ursurato, ministerialium ignobilitatem generis colligere velit. Crassissimo enim errore titulum nobilis cum dignitate confundit, qui error cum in alium induxit, illum scilicet, quod infimum nobilitatis gradum in Baronibus constituat, cujus contrarium supra ad oculum dedimus commonstratum. Es quibus apparet, quod Cranzius hic non historicum agat, qui gesta memoriæ prodit, sed philosophum & disputatorem, qui ratiociniis & argumentis sententiam suam & affectum tueri conatur. Qua in re non majorem fidem meretur & assensum, quam quousque ejus argumenta cohærent, justoque concludendi medio se commendant, quo destituta corruunt merito & evilescunt. Cui non parum momenti addit, quod Cranzium ex Cranzio facile convincere, sententiæque parum sibi constantis arguere possimus. Transferas huc, rogo, quæ supra Lib. 1. Cap. 3. & 4. ex ejus libro in unum congeffi, & videbis, quod Lib. 5. Cap. 16. pag. 148. Hartvicum Episcopum Magdeburgensem genere *militari atque Baronum*, Lib. 8. Cap. 56. p. 262. Johannem Episcopum Bremensem militari & honesto inter suos

Z z 2

gene-

genere, cujus mater *regium sanguinem ducat*, L. 10. cap. 11. pag. 336. Mindensem Episcopum militari generi, *vetæque prosapia* natum, L. 10. cap. 30. pag. 324. ministeriales *bene natos*, L. 11. c. 23. pag. 350. ministeriales ex familiis suis percerferi dicat, eosque L. 9. cap. 43. p. 296. plebejis opponat, & L. 11. c. 47. pag. 364. Doctoribus & Licentiatibus anteponat, denique solos ministeriales in plurimis Episcopatibus Canonicatum & dignitatis Episcopatus capaces haberi cōfiteatur.

Distinctio
inter nobi-
litem su-
perio-
rem & inferio-
rem stabili-
tur & de-
scenditur.

Cæterum deducimur hoc Hundii & Eybenii, qui ordinem Equestrem olim in numerum nobilium admittere nolunt, lapsū, ad meditationem de distinctione nobilitatis in superiorem & inferiorem, supra aliquoties promissam. Stabimus itaque *fide data*, hancque distinctionem ex genuinis antiquiorum temporum monumentis eruemus, a novitatis nota eam liberaturi.

Taciti jam ævo Germanis nobilitatem sanguinis cognitam fuisse & usitatam, fidem faciunt verba Capituli 8.

Reges ex nobilitate, Duces ex virtute sumunt,

quibus nobilitatem generis virtuti differte satis opponit. Hæc nobilitas magnis patrum meritis eorumque facinoribus heroicis teste Tacito cap. 13. parabatur, quibus imaginibus destituebantur ingenui. Sciet

licet triplex hominum genus ex doctrina Taciti apud Germanos deprehendimus, nobilium, ingenuorum atque servorum. Servos c. 25. ita describit, quod non reipublicæ, sed domus pars fuerint, domino servitia certa domestica & colonaria præstantes. Nobiles & ingenuos eodem capite 23. a se vicem distinguit, quam distinctionem ita accipio. Ingenui nascebantur, dicebanturque omnes promiscue Germani, qui servitutis macula non laborabant, ut recte cum Domino Thomasio in diff. de hominibus propriis ingenuitatem & libertatem per servitutis carentiam describas. Hi ingenui omnes armorum gerendorum habebantur quidem capaces, sed arma sumere nemini permissum, nisi Princeps aut pater iis juvenem ornaret, quo antea domus pars nunc reipublicæ fiebat. Hi egregiis forte facinoribus in bello clari facti, gestorum gloriam in liberos derivabant, quos parentum *merita nobilitabant*, habilesque faciebant ad munera reipublicæ civilia, regumque potestatem. Satis enim acute Tacitus cap. 8. reges ex *nobilitate*, Duces ex *virtute* sumptos tradit, quo ipso Germanos in constituendis magistratibus civilibus, non vero in Ducibus belli, utpote qui rebus præclare gestis ipsi jam conspicui esse debebant, eligendis, patrum merita, hoc est nobilitatem generis respexisse docet. Interim hic fortium factorum favor, a parentibus in liberos defluens, stimulum addebat illis & cal-

car, ut quævis paulo periculosiora in bello facilius auderent, pugnarentque pro gloria. Ex quibus apparet quod nobilitas fere omnis intra militum ingenuorum ordinem constituerit, quorum quilibet egregiis facinoribus liberos nobilitabat suos. Ex his Reges deinde & magistratus sumebantur, quorum liberi singularem nobilium classem minime constituebant, nec super reliquos egregiis parentum meritis claros & nobiles eminebant.

Hæc doctrina cum Taciti de moribus Germanorum traditionibus ubique amicissime conspirat, quod caput 13. ubi de juvenibus a principe aut perente armis ornatis & reipublicæ membris factis, cap. II. de militibus ingenuis, omnibus in Comitibus comparentibus, a nobilibus tamen potissimum, si hos propria quoque gesta commendabant, autoritate suadendi discretis & a muneribus reipublicæ per cap 7. exclusis, extra dubium constituunt. Scio quidem Excellentissimum Dominum Gundling in dissert. an venter nobilitet p 13. Taciti distinctionem in aliam partem interpretari, sed scio quoque eum iustis rationibus destitutum aliquid asserere, quod cum Taciti vera sententia, hætenus exposita & probata, stare minime potest.

Hæc nobilitatis apud præcos Germanos facies erat, id quod parentes quosvis ad egregia in bello audenda hortantur.

hortabatur, quam spartam explevisse quilibet credebatur, si omnem ætatem in exercitu transigerat, ex pugna nunquam fugitivus discesserat, in pugna ceciderat, aut vulnera poterat ostendere. Quod cum omnes Germani milites, teste Tacito, suarum partium esse crederent, facile intelligitur, cur ad nobilitatem demonstrandam ex majoribus suis milites integræ sanæ, nullaque macula notatos nominasse sufficeret. Germanorum scilicet omnis vita, cum bellica fere esset & militaris, successu temporis paucierant, qui ex majoribus suis tales imagines sistere non poterant, quod fiebat, ut tantus nobilium hominum exinde numerus exurgeret, quantus ad bella gerenda sufficiebat.

Ansam hoc successu temporis præbuit militibus majorum imaginibus conspicuis, ut in exercitu & prælio separata agmina formarent, novosque homines nobilitate generis, h. e. parentibus militibus destitutos, in societatem non admitterent, quod postea canoni, quæ nemo, nisi militari genere natus, ad militiam admittebatur, dedit originem.

Hic habes veram indolem generis apud veteres Germanos nobilitatis, quæ intra militum ordinem confidebat, ex quibus demum Reges & Principes eligebantur, quorum munera temporaria & ambulatoria eminentiorem & singularem nobilium classem constituere

tuere minime poterat. Hæreditaria vero postea facta, majorem nobilitatis gradum tribuebant, quem imperio in reliquos & potentia facile poterant contueri. A quibus moribus nec posteriora tempora deflexerunt, quod eundo per singula facile demonstrabimus. Dissentit quidem Dominus Gundling in dissert. an venter nobilitet p. 13. Francorum gentem milites & equites in *nobilibus* non numerasse, sed idoneis argumentis sententiam hanc a pristinis Germanorum, quos Franci parentes suos laudant, moribus abhorrentem, non adstruxit, ut recte ei exceptio mutationis non præsumendæ ob stare videatur. Cui præter ea, quæ supra jam ex Cæsare ei opposui. unicum locum ex Jona Monacho fontanellensi in vita S. Vulfranni cap. 1. apud Surium 20. Mart. p. m. 211. jungam, ubi quidam ex natalibus militaribus & parente milite nobilitatem generis traxisse dicitur.

Sed quid mihi cum Francis? Sufficit, quod antiqui Germanorum mores, quibus milites, parentum meritis clari, in nobilibus habebantur, in Germania ad posteriora usque tempora penetraverint, Principibus & Comitibus ex illo saltim tempore, quo munera eorum hæreditaria facta, quod Carolingorum ævo, potissimum vero circa tempora Arnulfi Imperatoris contigisse mihi videtur, majorem nobilitatis gradum & classẽ

classem sibi vindicantibus, quam milites nostri ipsi quoque non inviderunt, propria sorte & sanguinis sui nobilitate contenti, a qua ipsos non deturbare potest, quod Principibus & Comitibus, in quibus nobilitas magis conspicua, titulus nobilis proprius fere factus sit, militibus nostris militum & equitum honorabili appellatione regulariter contentis. Sufficit enim, quod nobilitas ipsorum in tuto semper requieverit & innumeris argumentis omni ævo sit demonstrabilis, *licet ultimam classem constituerint*, cujus asserti nunc probationem in me suscipiam.

Scilicet repetenda hic sunt, quæ supra Lib. I. Cap. II. Sect. III. & Cap. III. Sect. I. M. II. de ministerialium militum Imperii & ministerialium militum Statuum nobilitate generis & ingenuitate differui, quæ omnia liquido jam commonstrant, nobilitatis gradus ultra Principum & Comitum ordinem ad ministeriales milites quoque descendisse, quos ab illis non ipsa nobilitatis natura & indoles, sed gradus ejus & eminentia discernit, ex quo deinde distinctio inter superiorem & inferiorem nobilitatem exsurgit, quam nunc fortioribus adhuc argumentis tuebimur.

Ut torneamentorum enim leges, equites & milites sub nomine nobilium ad ludos equestres vocantes,

A a a

filentio

silentio præteream : Speculum Svevicum omne fere in hoc punctum fert, cap. 214. n. 4. c. 254. n. 4. cap. 269. 277. 283. n. 2. clypeos militares (*die Frey: Schild: de*) *die Adelfeit* appellans, ac quinto & sexto clypeo nobilitatem tribuens. Ex aliis enim locis tam Saxonici quam Svevici Speculi cognitum est, quod equestres homines clypei sint capaces, quartum quintum & sextum clypeum, uti supra passim ad oculum demonstratum, occupantes.

*Wer nicht von Ritters Arth ist/ muß des Heers
Schildes darben ic.*

Quæ nobilitatis a militia & feudalitate, quæ itidem origines militares habet, derivatio optime cum veterum Germanorum indole congruit, qui nobilitatem in patrum quoque meritis *bellicis* collocabant, a quibus posteriora tempora in eo saltem secessum fecerunt, quod ad nexus feudalis & subinfudationum diversitatem clypeorum ordinem diversosque militiae gradus distribuerint. Sed non alia desunt mihi argumenta, quibus, nobilitatem ultra Comitum & Baronum sortem jam olim descendisse possum, demonstrare.

Apud Dominum Lunigium pag. 30. in Diplomatibus Hanoviensibus extat charta, in qua quidam nobilium nomine citantur, quorum posterî posterioribus
tem-

temporibus in simplicibus militibus unter dem gemeinen Adel und Knechten occurrunt.

Diese sind Zeugen (sunt verba) die Edelleuthe Graf Ludwig von Ziegenheim / Gottfried von Breneken / Ludwig von Isenberg Bruder Arselin von Wingelmbach / Ruprecht Burggraf zu Friedberg. Heinrich Gensfried und Eberhard von Heusenstein / Heinrich Schulze von Franken / Gernat von Marle / Conrad von Cleyenherd vom Polnbuches / Johann Muffel / Wiedekind von Hasenstein.

Apud eundem dominum Lunigium in documentis Lusaticis p. 6. legitur charta de anno 1319. qua Baronibus, Nobilibus, & Vasallis Marchiæ Budissinensis privilegia confirmantur, quod non nisi de Equestribus hominibus accipi potest, nisi quis classem historiarum & rerum Lusaticarum ignorantiam prodere, *Comitesque, Lusatia & universa fere Bohemia tunc adhuc ignotos, Lusatis obtrudere velit.*

Notabilis quoque charta est, quam de anno 1302. exhibet Dominus Leibniz in Mantissa Codicis Juris Gentium diplomatici pag. 303. in qua titulus nobilis a dignitate nobilis ita fecerintur, ut ille Ducibus, Comitibus & Baronibus communis, hæc vero ad milites

quoque infra Baronum ordinem descendere dicatur. En verba diplomatæ a Cardinalibus ad Franciæ Proceres dati:

Misératione divina Episcopi Presbyteri & Diaconi S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, *Nobilibus viris*, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & *nobilibus* Regni Franciæ &c.

Apud eundem cit. I. p. 133. sunt literæ Procerum Bohemiæ ad Patres Concilii Constantiensis, in quibus mentio fit Magnatum, Baronum, Procerum & *Nobilium* Regni Bohemiæ, in quibus postremis, teste oculari inspectione, multi simplicis militiæ homines & armigeri deprehenduntur. Miraberis forsân saltum, quem hic ab antiquioribus temporibus ad tempora Sigismundi facere videor, sed defines mirari, si consideres, Proceribus Bohemiæ hanc omni ævo fuisse faciem, ut milites & equites in nobilibus numeraverint. Jam enim in legibus Sobieslai Ducis anno 1135. in Comitibus Pragenses publicatis & apud Goldastum in consilio secundo de successione Bohemica Operi ipsius de Bohemia subiecto p. 137. obviis, equestris ordinis homines nobilium nomine (*der Edelleuthe*) veniunt, cui centum ejusdem argumenti testimonia ex Historia Bohemiæ, in qua equitum & militum ordinum provinciarum classẽ ab omni ævo facientium nobilitas magis ac
in

in aliis provinciis conspicua est; jungere potuissim, nisi illa jam Historia mea Bohemia, propediem in lucem proditura, exhiberet.

§. 18.

Nec spernenda in eo est Aureæ Bullæ autoritas, quæ nobiles post Barones semper vere collocat, taliaque indicia edit, ex quibus aperte quis colligere potest, quod de militibus & equitibus accipi velit, quæ Aureæ Bullæ cordata confessio Schilterum quoque, Ordini Equestri alias haud propitium, ad consentiendum permovet.

§. 19.

Si Naucleri testimonio res confecta esset, illum in scenam producerem, nobilitatem ordinis inferioris suæ autoritate tuentem. Sed non opus est in re, ex tot egregiis documentis antiquioribus demonstrabili, fidem sequi Autorum paulo recentiorum. Ut taceam enim, quod supra jam in medium produxi, Ludovici IV. testimonium, qui in charta apud Dominum Burgermeisterum in Atrio Comitum p. 147. obvia, equites & servos, Ritter und Knecht / nobilium nomine expresse comprehendit dicens:

Ritter, oder Knecht / die man Edellude heist &c.

Apud Schilterum in Exercitationibus p. 32. de eodem Imperatore chartam legimus, in qua quidam

de Trautmansdorff, quæ familia tunc temporis in simplicibus milicibus & equitibus ministerialibus numerabatur, cum alio quodam de nobilitate generis armi disceptasse perhibetur:

Es rühmte sich einer / sunt verba, besser und von edler Herkunft zu seyn als der andere &c.

§. 20.

Faciunt huc quoque Caroli IV. literæ investiturarum anno 1352. Erfurtensibus domum & castrum Cappelndorff in feudum concedentes, in quibus hæc verba probe perpendenda leguntur.

Darnach thun wir den obgenannten Bürgern die sonderliche Gnade, von Römischer Küniglicher Macht volle Künenheit, und Wirdigen und Edeln Sie dazzu, daz ire Ratismeister, die jehunt sein, oder in ziten werden, die obgenannten Burcklehen des Huses zu Cappelndorff, und ander Mannlehen, und suß Lehen, welcherlei die sint, und wie dieselben in irem Gebiete und Gerichten gelegen sint, als ez zu Schulden kumpt, Burckluten und andern Mannen und Luten verleihen mügen, in aller der Macht, und in allen den Wirdikeiten, als die Burgrauen, die dazselbe Huß vormals besessen haben, und ander Lute,
von

von den sulche Lehen in Kauffes weise, und auch
sust an Sie kommen und bracht sein, getun mo-
gen, von rechter oder Gewonheit: Und wollen,
daz dieselben Lehen, wenn und als oft sei ge-
schehen, die obgenannten Burclüte, Mann und
ander Lüte, in jren Rechten, in jrem Adel, und
in allen andern Sachen, nicht hindern, nidern,
noch beschedigen in dheimen Weizze.

§. 21.

Propius ad rem facit Conditoris Chronici Zwer-
lensis seculo 13. circa Rudolphi Habsburgiei regimen
confecti autoritas, qui pag. 77. 108. & 110. tabularii
Zwerlensis digestum ordinem expositurus, infimam
nobilium classem in militibus constituit, quæ verba
supra citavimus aliquoties.

Nec est, quod mediocrium vocabulo existima-
tioni & integritati generosi sanguinis equitum & mili-
tum aliquid detractum existimes, cum satis liqueat,
quod cum superioris ordinis nobilibus comparati ita
dicantur, quibus lubentissime loco cedunt, non me-
diocri solum, sed & infimo nobilitatis gradu contenti,
sicut *Tatiti tempora* & aliquot sequentia secula hanc
superiorum nobilium eminentiam ignorent,

§. 22. Sic

§. 22.

Ex hæc-
nus dictis
distinctio
in nobilita-
tem superio-
riorem &
inferiorem
sua sponte
exurgit.

Sic constat de equitum & nobilium hodiernorum olim nobilitate, ex qua distinctio inter superiorem & inferiorem nobilitatem sua sponte enascitur. Nisi enim omni nobilitatis gradu, distinctione, & ordine sublati, unam eandemque omnium nobilium dignitatem, eorumque in omnibus æquationem, quod nobiles inferiores nostri ambabus amplectentur manibus, statuere velis, necessitas urget, ut militibus & servis, quibus nobilitatem idoneis argumentis asseruimus, ultimam nobilitatis classẽ postremumque locum & gradum adsignes, reliquis in eminentiorem classẽ collocatis.

§. 23.

objectio re-
mouetur.

Nec obstat, quod nobiles in tot documentis militibus nostris diserte satis opponantur. Ut taceam enim quæ supra de titulo nobilis, cum sanguinis nobilitate hic non miscendo, regessi, eadem argumentatio Baronibus quoque noceret, eosque e nobilium numero & consortio expelleret, cum non raro in diplomatibus a nobilibus diserte separentur. Loco omnium hic esse potest Charta Friderici III. Imperatoris apud Hundium in Metrop. Salisb. T. 2. pag. 407, in qua hæc leguntur:

Super

Super quo facta a nobis inquisitione, per sententiam principum & subsecutionem tam *nobilium* quam *Baronum* atque *Ministerialium* & omnium qui aderant iudicatum esse &c.

Quis ex hac aliusque ejusdem argumenti chartis Baronibus nobilitatem sanguinis dubiam facere auderet? Numne ad distinctionem inter titulum nobilis & generis nobilitatem confugies? Sed cur *idem assilum* militibus nostris, quorum generis nobilitatem extra controversiam posuimus, *denegare conaris*, quando a nobilibus in diplomatibus separantur? Nescio quam rationis diversitatem juriumque discrepantiam in hoc ad commemoratam distinctionem confugio tibi fingis.

Abundent itaque Cranzius & Illustris Eybenius suis in eo sensibus, statuuntque audacter nobilitatem in Baronibus terminari, nunquam me, alia omnia tot fortissimis argumentis ex genuinis historiarum monumentis edoctum, in suas partes pertrahent. Sic mitto thesin 23. Domini de Plönnies, illud saltem adhuc monens, quod contra omnem historiarum fidem, ministeriales tempore Carolingorum sub jurisdictione Comitum vixisse, contendat, quod figmentum supra jam Lib. I. Cap. II. Sect. I. §. 3. contrariis testimoniis funditus destruximus. Hoc quidem verum, Carolingorum tempore servos rusticos & quosvis homines pro-

B b b

prios

prios ministerialium appellatione in ipsis Capitulariis Regum Francorum non raro venire, quos Comitibus subiectos fuisse non negamus: sed id ad ministeriales milites promiscue extendere idem esse, ac quadrata miscere rotundis.

§. 24.

ad Thesin 24.

Varii erro-
res a Do-
mino ad-
versario
thesi 24.
commissi
stantur,

In hac thesi Dominus de Plönnies errores erroribus cumulat, quos partim extricasse, partim vero remissione ad supra à nobis dicta factâ indicasse juvabit.

Primo labitur in eo, quod clypeos militares non cum in finem introductos existimet, ut nobiles, sed ut liberos saltim homines demonstret, cujus tamen contrarium supra Lib. I. Cap. II. Sect. VI. & Lib. II. §. præced. argumentis ex ipso Speculo desumitis, asseruimus. Deinde utilissime accipimus, quod die *Hochfreyen & Mittelfreyen* nobiles fateatur, quos inter ministeriales milites imperii, ad classem der *Mittelfreyen* referendos, fuisse, Lib. I. Cap. II. Sect. VI. §. II. &c. supra idoneis argumentis dedimus commonstratum, ut frustra sit Dominus de Plönnies, ad classem der *Untersfreyen der Landsassen und Bürger* eos rejiciens. Scilicet supra Lib. I. Cap. VI. Sect. III. & IV. a nobis ostensum, quod vocabulo der *Landsassen* coloni liberi, pagani villici, hoc est *Bauer: Gültner*, (Landrecht Lib. III.

Lib. III. art. 73.) und Freysassen, oder Freysigende Bauren, (adde Dominum Ludovici in vocabulario ad Speculum Saxon. voce *freye Landsassen*,) fuerint denotati, quos clypei capaces nemo forsân dicet. Falsâ itaque sunr, quæ Dominus adversarius noster pag. 37. de militibus ministerialibus, nomine *der Landsassen insignitis*, contendit, ipsius Speculi Saxonici Lib. 3. art. 73. Landsassios a ministerialibus diserte separantis, auctoritate profliganda.

Sic largiri quoque possem, quod cives, *die frey Bürger*, septimi clypei, de cujus dignitate equestri, nobilitate & intègritate ipsi Speculatores dubitant, fuerint capaces. Quid hoc enim ad ministeriales milites & armigeros, quos supra Lib. I. C. II. S. VI. §. 11. ex genuina Speculorum doctrina partim ad quartum, partim ad quintum & sextum clypeum retulimus, pro uti nimirum nexu quodam Imperio aut immediate aut mediantibus Statibus & Principibus aliis fuerunt addicti. Porro gravissimo errore labitur Dominus adversarius noster, quod milites ministeriales, ab Henrico Aucupe in urbes translatos, cum civibus militantibus & ignobilibus, posterioribus demum temporibus ad militiam admissis, cingulo tamen militari nûquam ornatis, commisceat. His postremis septimum clypeum facile largimur : Sed quis milites ministeriales

B b b 2

Impe-

Imperii, quibus quartum clypeum recte supra adscripsimus, ex agris in Civitates Imperii transplantatos, & magistratum in civitatibus generentes, neminique nisi soli Imperatori eadem ex ratione subiectos, deterioris per id conditionis factos crederet? Quis ministeriales milites Principum & Statuum Imperii, quibus quintum clypeum idoneis rationibus vindicavimus, in urbes ab Henrico Aucupe migrare iussos, ex hac migratione a pristino loco & clypei dignitate dejectos existimabit? Quis itaque sine crimine falsitatis quarti & quinti clypei homines cum ignobilissima septimi clypei hominum forte contendet & permiscebit? Hoc quidem verum, quod milites ministeriales in civitatibus degeneres, iisdemque cum agrariis juribus & dignitatibus fruantes, successu temporis generis & imaginum integritatem matrimonii cum civici ordinis hominibus iniuria conspurcaverint, clypeique dignitatem minuerint, ab agrariis & integræ conditionis militibus ex societate & numero incontaminatæ nobilitatis hominum expuncti. Sed secus ab initio cum iis fuisse comparatum, sexcentis argumentis probarem, nisi ab instituto meo plaue alienum existimarem. Nihil enim utilitatis ex hac demonstratione ad meos ministeriales milites & armigeros, imaginum munditie conspicuos, proficiscitur.

§. 25.

ad Thefin 25.

Quæ hic de septem clypeis, nobilitatem generis non demonstrantibus, repetit, supra L. I. Cap. II. S. VI. §. 18. reprobata sunt. Cæterum ingenua est confessio Domini adversarii nostri, qua ministeriales nostros tempore Glossæ compilatæ jam nobiles fuisse habitos fatetur. Sed hujus asserti consequentias prævidisse mihi non videtur, alioquin calamum continuisset. Dum enim tempore Glossæ seculo 12. & 13. ceu Dominus Ludovici in præfatione ad Speculum Saxonicum §. 17. —23. evincit, confectæ, ministerialium militum nobilitatem generis largitur, simul concedit, quod ministeriales milites eo tempore fuerint nobiles, quo de ipsorum servili conditione, si modo adversarii nostri argumentationis ratio procedat, omnia fere *plena sunt diplomata & historiarum monumenta*. Sic uno tempore ingenui essent & servi, nobiles & ignobiles, quæ achronisinus & temporum mixtio fidem nobis potius facit, quod argumenta, pro asserenda servili ministerialium nostrorum indole, a Domino de Plönnies allata, hanc conditionem famulitiam & servilem non involvant.

Contradictio tibi Dominus de Plönnies, dum tempore Glossæ confectæ ministerialibus nobilitatem largitur.

Bbb 3

§. 26.

§. 26.

ad Thesin 26.

Monita ad
Thesin 26.

Quæ in hac thesi Dominus de Plönnies de illibata nobilitate & ingenuitate eorum, qui monasteriis in ministeriales, sive palatinos sive milites, se olim addicebant, disserit, ambabus manibus arripio, cum mihi nulla ratione adversentur, quin potius variis casibus profint. Ex eo enim, quod ingenui homines & nobiles, monasteriorum ministeriales voluntarie facti, ingenuitatem & nobilitatem non deminuerint, (quod ego quoque supra asserui) non sequitur, quod milites ministeriales Ducum, Principum & Monasteriorum servili macula laboraverint, quin potius regula exinde enascitur, quod ministerulium indoles regulariter ingenua fuerit & libera; conditione servili non nisi ex pactis singularibus ei superveniente. Quibus id modis fieri possit, supra singulari capite ostensum; ex quibus haud postremus ille erat, quod nobiles olim homines, pio quodam zelo afflati, monasteriis se in mancipia & servos addixerint, quam in rem duos fratres de Barmstede in exemplum vocavi, cui hic aliud ex Hundio jungere liceat. Apud eum enim Part. 2. des *Bayrischen Stamm, Baums* sub rubrica *Pinsgau* fol. 223 legimus.

Dass

Daß anno 1293. Herzog Ludwig von Bayern/
seinen gewesten Richter zu Aibling / Friedrichen
von Pinzenau / mit der Leib: Eigenschaft zum
Edtes Hause Tegernsee / jedoch dergestalt ge-
geben habe/ daß ihm das Cämmerer Amt daselbst/
soll verliehen werden.

Profecto si aliud doces, nescio, quomodo hæc
cum iis conciliare velis, quæ supra de ministerialium
palatinorum ingenuitate, libertate, generis integritate
& coimperio tradidi, cum contra, si mecum in eo sen-
tias, & Fridericum de Pinzenau ad eos referas, qui
pio Zelo tacti, omni nobilitate abjecta, monasteriis
singulari pacto in servos & mancipia se tradiderunt, fa-
cile apparebit, quod Fridericus hic sua nobilitatis re-
nunciatione & pristini status abdicatione ministeriali-
bus palatinis & militibus, plena libertate & ingenuita-
te semper gavisis, nihil omnino nocuerit, cum ab hoc
singulari & expresso pacto constituto mancipiorum,
nobilium genere ad milites palatinos & ministeriales,
tot egregiis juribus conspicuos, argumentum nullo mo-
do procedat.

Sic dimittere hanc thesin potuissẽm, nisi me of-
fenderet exemplum Richenzæ Poloniarum Reginae,
quam Dominus de Plönnies servam monasterii mini-
me factam esse contendit.

Error ab
adversario
nostro cir-
ca Richen-
zam Polo-
nia Regi-
nam com-
missus.

Aliud

Aliud enim ex charta apud Tolnerum Codice Diplom. pag. 31. apparet, ubi Richenza ingenue fateatur:

quod cum fuerit *ingenua*, maluerit esse *ancilla* & sub tributo.

Profecto hæc oppositio, qua ingenuitas deleta dicitur, non permittit, quo liberum vivendi arbitrium, a Richenza eodem diplomate sibi reservatum, de pristina generis & nobilitatis integritate interpretari possimus,

§. 27.

ad Thefin 27.

Monita ad
thesin 27.

Apparet ex hac thesi, quod Dominus Autor officiales palatinos ejusdem commatis cum ministerialibus militibus faciat, & utrosque, teste definitione, vinculo servitutis constringat. Sed hic error Lib. I. C. I. Sect. II. §. 10. jam funditus prostratus est, ut non opus sit dicta recoquere. Ostensum quoque est Lib. I. C. II. S. VIII. & C. III. S. I. quod ministerialium quandoque potior fuerit conditio ac militum, hisque in bello imperarint. Sed nihil eorum ingenuitati & nobilitati detraheretur, licet daremus, quod omnes gregariorum militum numero semper fuerint habiti. Vide supra L. I. C. III. S. I. M. II.

§. 28.

§. 28.

ad Theſin 28. & 29.

In theſi 28. nihil momentofı affertur, quod diſquiſitionem mereatur. Sed theſi 29. de ministerialium ſervitute in deſuetudinem abeunte, diſſerturus, quadrata miſcet rotundis, varios achroniſmos committens. Fruſtra enim ministerialium militum ſervilem indolem ſupponit. Fruſtra quoque eos cum Germanorum mancipiis confert. Favere quidem Domino adverſario noſtro videtur fundatio monaſterii Prüfening apud Hundium in Metropoli Salısb. T. 3. p. 128. de anno 1138. in qua Otto Babenbergensis Epıſcopus ita edicit:

Dominus de
Plönniet, de
ministeria-
libus deſitis
diſſerens
varios er-
rores com-
mittit,

Præterea quoque præfatæ eccleſiæ *mancipiorum* utriusque ſexus donationem in diverſis locis diſſignavimus, quibus & aliis, quæ ipſum cœnobium, Deo donante a quoquam mortalium juſte in futurum adipiſci poterit, jure & libertate Babenbergium ministerialium in virtute Dei perfrui conſecimus.

Autor enim der Lindauſchen Ausführung pag. 591. ministerialium conditionem ſervilem, ad indolem mancipiorum quam proxime accedentem, ex hoc lo-

Ccc

co

eo exculpere conatur. Sed quis non videt, sub ministerialibus Babenbergensibus hic non illos intelligi, quorum iustitiam Ludewigius in Scriptoribus Babenbergensibus ex Gretsero exhibet, quos sibi imaginatur Autor citatæ deductionis, cum ex *ipsa iustitia* (ita enim diploma apud Dominum Ludwig inscribitur) appareat, quod de ministerialibus palatinis ibi sermo sit, quos Speculum Svevicum ab omni servili nexu liberos declarat, sed de ministerialibus rusticis, **Denen freyen Frohn: Bayern** accipiendum, quos Specula **Dienst: Lenthe** vocare sueverunt, quorumque ordinem ex mente Speculorum, ceu supra docui, ingrediuntur mancipia manumissa. Nihil igitur adversario nostro hic locus prodest, quod præsensisse mihi quoque videtur, alioquin diploma hoc ab auctore deductionis Lindaviensis, ex quo multa cæterum sua fecit, citatum, sicco tamen pede minime transiisset. Nec certum est, an alia unquam apud Germanos servitutis ac hodie facies fuerit, an vero eadem, quam hodie in hominibus propriis & rusticis deprehendimus, semper obtinuerit, quod mihi magis credibile videtur. Germania enim Romanorum servitutem semper fere ignoravit, moribusque in eo propriis vixit, quorum mutationem in servorum conditione cœvi scriptores tacent, quem defectum non supplet autoritas & philosophia recentiorum quorundam ab Hertio Vol. I. T. 2. pag.

pag. 164. in unum congestorum. Sed esto, alios unquam ac hodie servos in Germania extitisse, & ab usu recessisse, hominibus propriis eorum in locum succedentibus, frustra tamen exinde concluderetur, quod ministeriales, quos pro hominibus propriis aut his analogis venditavit author, deserint, hominibus propriis adhuc ubique vigentibus. Cæterum quid de defitis ministerialibus sentiam supra Lib. I. Cap. III. Membr. VI. exposui, hic saltem adhuc moniturus, quod erronee asserat Dominus autor, ministeriales milites nobilium & dominorum nomina privato auso sibi sumisise, cum supra tanto argumentorum cumulo ostensum, quod Imperatores & Principes eos nobiles & dominos salutarint, legesque publicæ nobilitatem eorum & ingenuitatem factam testamque tueantur. Excludit hoc privatum ausum, cum Imperatorum gratia legumque authoritas & Principum conniventia nobilitatis dignitatumque fons sit & scaturigo. Denique labitur Dominus Autor in eo, quod quosdam saltem ex ministerialibus equites similiter creatos existimet, cum tamen supra ostensum, quod omnes promiscue equites, cingulo militari donati, dicti fuerint ministeriales. Videtur fere, ac si Dominus Author solos armigeros, nondum equites creatos, ministerialium numero habeat. Sed tunc propriæ confessioni adversaretur, qua milites & equites quosvis pag. 36. mi-

nisteriales fuisse concessit, definitione ad omnes equites quoque, si a servile indole discefferis, quadrante.

§. 29.

ad Thefin 30.

Monita ad
thesin 30.

Recte Dominus Author ex more & tempore illo, quo Principibus & Proceribus Germaniæ militare cingulum in pretio fuit, militibus ministerialibus dignitatem, nobilitatem & existimationem quandam accerset. Sed more isto cum ipsis reipublicæ Germanicæ incubalis nato, non video, quam ministerialium ante hunc morem conditionem servilem fingere sibi velit Dominus de Plönies. Profecto, dum cum more illo, *seculo decimo jam solenni*, quo Reges & Principes militare cingulum ambierunt, & ministerialium militum ad torneamenta admittance horum dignitatem auctam, nobilitatisque ultimam classem natam perhibet, appertissime contradicit iis, quæ mox de ministerialium militum conditione servili, *seculo demum decimo quarto* desinente, docuit. Nec video, quomodo ea, quæ dedistinctione inter nobilitatem superiorem & inferiorem recentioribus natalibus contendit, stare cum dictis possint, ut ut supra jam hæc novitatis fictio confutata sit.

§. 30.

§. 30.

ad Thefin 3r.

Quæ sibi hac in thesi Dominus Autor de infinita nobilium multitudine ex plebejis hominibus, cum prædiis equestribus erotis nobilitatem nanciscentibus, profecta sibi fingit, nec adversa mihi meoque instituto sunt, nec cum rei veritate ubivis consentanea, quod historiarum peritis minime fugiet. Quod idem de iis, quæ thesibus 32. 33. & 34. tradidit, dici potest facillimeque probari, si modo aliquam utilitatem in præfenti tractatu de ministerialibus ab eo expectare possemus. Quare missis iis, ad

Monita ad
thesin 31--
34.

§. 31.

thesin ultimam

me accingo, quæ erroribus omnium refertissima est, & ex hætenus dictis calculum subducit, tot nævis & hallucinationibus scatentem, ut portenti instar mihi videatur.

Monita ad
thesin ult. &
quidem.

Quo sensu enim & consequentiarum robore plerique nobiles hodierni ex ministerialium classe num. 1. descendisse dici possint, quodque lucrum Authori ex hoc asserto expectandum sit, non video. Principio enim in ministerialibus militibus dignitas ministerialis

Ad numerum 1. quo Dominus Autor hodiernos nobiles a principis ministerialibus derivat.

Ccc 3

h. e.

h. e. militaris & equestris hæreditaria non erat, ut ad posteros derivata dici possit. Quod idem in ministerialibus armigerisprehendimus, quorum liberi dignitatis ministerialis seu militaris ex supra dictis rationibus capaces minime habebantur. Hoc verum est, quod militum ministerialium liberi feudorum a parentibus sibi relictorum capaces habilesque habiti fuerint, sed servitijs militaribus feuda sua deservire, armisque a principe donati, quo ipso demum ministeriales armigeri fiebant, cingulum militare egregijs in bello facinoribus promerere debebant. Sic nemo nascebatur ministerialis, sicuti nemo nascebatur miles & armiger, ut non videam quid posterius noceat, ministeriales majores unquam habuisse.

Sed esto nexum ministerialem ad posteros ipsa *nativitate* transiisse, non apparet, quid detrimento exinde capiant hodierni nobiles, postquam, adversarii errore de ministerialium conditione olim servili funditus prostrato, eorum eminentiam, dignitatem, nobilitatem, libertatem, regiminis participationem & jura singularia supra jam extra omnem dubitationem collocavimus.

Ad numerum 1. & 3. quibus nobilium Imperii superioritatis territorialis destitutionem n. 2. colligere

Deinde non video, quo ratiocinandi genere Dominus de Plönnies ex hæcenus ab ipso dictis nobilium Imperii superioritatis territorialis destitutionem n. 2. colligere

colligere velit, nisi ad argumentum, quod a minori ad majus procedere dicitur, dilabatur, nobilesque ideo magis superioritati territoriali destitutos fingat, quod nexu ministeriali, hoc est, ex ipsius quidem opinione, servili & rustico, fueriat olim constri-
cti. Idem argumentandi genus sine dubio arripere debet, si illud, quod num. 3. de nobilibus Imperii, jure suffragii in Comitibus nunquam gavisis, asserit, colore qualicumque prælinire velit. Hac enim reddita ratione sine dubio se tueri debet, quod Duces & Principes hominum ignobilium & servili macula laborantium consortium repudiarint, ut credibile non sit, eos in societatem regiminis Imperii adscitos fuisse.

rioritatem
territoria-
lem & jus
suffragii in
comitiis
Imperii in
dubium
vocat.

Sed utroque casu conatu suo frustratur, argumentorumque structura vim perdit & efficaciam, postquam supra commentum de ministerialium militum servili conditione funditus destructum eorumque ingenuitas, nobilitas, regiminis participatio invidiis rationibus ab omni adversariorum laceratione vindicata est. Respondeat prius Dominus de Plönnes ad ea, quæ de ministerialium militum imperii jure suffragii in Comitibus Imperii dicendi supra Lib. I. Cap. II. Sect. IX. disserui? Sunt quidem, qui Ordini Equestri immediato aliis argumentis superioritatem territorialem, jus suffragii in comitiis olim Imperii in dubium vocare conantur,

sed

sed horum conatus jam alii represserunt, ut confutatione eorum tuto hic superfedere aut opportuniore loco eam reservare possim: Singulare enim argumentum hic tractans, eas lites meas facere non possum, quæ extra ambitum iustitiae mei vagantur, alioquin facillimum mihi fuisset, talia sistere argumenta, qualia ad tuendam ordinis Equestris iustissimam in eo causam sufficerent. Sed forsitan hoc non postremum scriptum est, quod in causa ordinis Equestris Imperii a calamo qualicunque meo prodit in publicum, ubi forsitan commodior his de rebus differendi locus se offerret, quem ut lector expectet, obtestor.

Sic colophonem imponere potuissim scriptioni huic, nisi me ea, quæ Dominus Autor ultimo loco de inæqualitate matrimonii, a Principe vel Comite cum inferioris ordinis nobili femina initi, monet, retardarent.

ad num. 4.
de putativa
inæquali-
tate matri-
monii
Principis
cum femina
Equestris
initi.

Non negamus hanc inæqualitatem, postquam supra jam a nobis concessum, quod Principes gradu nobilitatis equites imperii antissent, nisi odoremus, quid sibi hoc velit asserto Dominus adversarius. Scilicet ad id statuendum ipsum induxisse mihi videntur exempla Misnense & Hanovienſe ab ipſo theſi 14. recitata, quæ Principis & Comitis cum ministeriali femina matrimonia inæqualia pronunciare videntur, eo quidem

quidem effectu, ut liberi ex ejusmodi matrimonio progenerati facultate succedendi in feuda parentum destituantur. Sed supra jam aliquoties magno argumentorum robore demonstravi, hæc exempla ad ministerialium armigerorum *liberos* singulari ratione saltem pertinentia, neque ad ipsos ministeriales armigeros aut milites, neque ad horum posteriorum liberos esse extendenda. Non enim ob matrimoniorum inæqualitatem habilitate succedendi in feuda parentum filii a Marchione Misnensi & Comite Hannovienfi cum foeminis ministerialibus geniti, destituebantur, sed hac ex ratione, quod parentes harum foeminarum *adhuc armigeri* matrimonia contraxerant, liberosque procreaverant, qui inhabilitate in feuda succedendi laborassent, licet non Principi aut Comiti, sed militi aut armigero nupsissent. Sed alia quoque suppetunt, quæ regerere possum. Falsum est, quod inter comites & nobiles inferioris ordinis tanta sit distantia, ut matrimonia invicem contracta inæqualia dici possint. Non negamus quidem Comites nobiles nostros ordine cæteris paribus hodie num præcedere, sed sive Comites & Equites imperii sive Landsassios putes, utrosque pari clypeo, illos nimirum quarto, hos quinto usos semper fuisse, supra Lib. I. Cap. II. Sect. VI. & Cap. IV. Sect. VI. ad oculum demonstravimus, ut Comites non habeant, cur nobilium inferiorum matrimoniorum eos tædeat pigeatque. Cui

D d d

ac-

accedit, quod non longum tempus sit, quo Comites adhuc Ordinis Equestris Imperii membra constituerint & partem, nullamque fere differentiam notabilem & præ equitibus sociis eminentiam affectarint, quod extra dubium ponit mos ille supremorum temporum sollemnissimus, quo equites Imperii & Dynastæ generis antiquitate, gloria majorum & dignatione quadam singulari conspicui, Comitibus pares habebantur, Dynastarumque, quam Comitum nomen, quod Magistratum sapere ipsis videbatur, malebant. Lustres, rogo, Hanoviensium, Münzenbergensium, Rhutendorum, Lichtenbergensium, Lippensium aliorumque familias, in militibus imperii ministerialibus olim expresse numeratas, & facile deprehendes, quod Comitibus titulo lubenter abstinerint, nulli tamen Comitum unquam cedentes, ut frustra sint, qui tantam sibi inter Comites & Dynastas ac milites imperii differentiam fingunt. Tandem pristina Germanorum instituta de æqualitate matrimoniorum alia omnia docent. Reprobant quidem matrimonia inæqualis sortis & per saltum contracta, quod solius Adami Bremensis testimonio certum est, qui Lib. I. Hist. Eccles. Cap. V. mobilem virum liberæ, liberum liberæ, libertumque ancillæ nubere minime debuisse testatur; sed qui Principis & Comitibus cum Equitis filia matrimonium pro inæquali vendicat, ignorare mihi videtur, quod Equi-

Equites & milites Imperii pro nobilibus semper fuerint habiti, cujus rei veritatem supra ad oculum demonstravi, illud saltem argumentum hic repetens, quod nobis rhythmus quidam antiquissimus apud Schilkerum in *invocatio* Regi Ludovico acclamato pag. 63. supeditat, ubi (*die holten Helden*) milites diserte *die ethele Herren* appellantur. Sic Princeps aut Comes, militis filiam matrimonio sibi jungens, ex mente legum & morum veterum Germanorum suæ sortis & conditionis cancellos minime egrediebatur, aut matrimonium inæquale contrahebat, quod uterque Princeps Comes & miles nobilitate generis clararent. Destruit itaque matrimoniorum horum inæqualitatem & prohibitionem, qui milites ministeriales omni tempore nobiles fuisse demonstravit, quod an præstiterimus hac in scriptione, lectoris judicio relinquimus, cujus perspicacitati & acumini nostra omnia submittimus.

Ad minimum hoc nobis persuademus, quod post hanc scriptionem inanis eorum nunc conatus sit, qui a nexu alicujus quondam ministeriali argumentum ad subjectionem & Landassiatum prædiorum ejus ducere haud verentur, cum tamen nexus ille militaris raro prædia ita affecerit, ut ad posteros transiisset, quin potius in persona, pro stipendis aut mutua tutela militante, radicans, cum eadem iterum defierit, & prædia

leviter saltem, ac non nisi per obliquum attigerit.

INDEX

RERUM ET VERBORUM
in præcedenti Commentatione historica de
genuina Ministerialium indole contentorum.

A.

Abbat

habebant in aulis suos ministeriales palatinos. pag. II. 22. 25
nec non ministeriales milites. 143

Abbatisse

habebant suos ministeriales palatinos. 12

Abersperg (Wernherus Comes de)

fuit Ministerialis Monasterii sancti Haymerani. 28

Adelschalch

idem quod Armiger. 246

Alsleve (Hemricus de)

fuit Ministerialis Ecclesiæ Magdeburgensis. 156

Alsleve (Richardus de)

fuit Curie Magdeburgensis Dapifer. 30

Alvensleben (Fridericus de)

fuit Bajulivus Brandenburgicus. 156

Ecc

Amr

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Antileute** / vid. *Ministerialis*.
 ita vocantur Ministeriales Palatini. pag 15. **16 213. 217**
- Adelheit**
 quid? **370**
- Archi officia**
 Germanorum originem trahunt a Francis. **8**
- Argentinenſis Civitas**
 duplex civium nobilium genus quondam habuit. **207**
- Aristorelei**
 eorum regula de analogis rejicitur. **221**
- Arma** vid. *Gladius*.
 gestare apud Germanos olim nemini permiffum, niſi quem princeps aut pater iisdem ornaverāt. **367**
- Armigeri**. vid. *Ministeriales Armigeri*.
 differunt a Ministerialibus militibus. **126**
 interdum etiam ministeriales dicuntur. **127**
 quid ſint? **ibid.**
 gaudent nobilitate **ibid.**
 Wilhelmus Hollandus Romanorum Rex ante electionem
 erat armiger. **131**
 interdum militum nomine inſigniuntur. **134. 135**
- Armigeri Imperii**
 ad quartum clypeum ſpectant. **291**
- Auffenſtain (Fridericus de)**
 ſummus Mareſchalculus & Camerarius Styriæ. **32**
- Auguſtani Cives**
 quousque exæquati fuerint Ministerialibus Imperii? **62**
 cur Ministeriales Imperii non pudere oporteat argumenti
 ab his ducti. **ibid.**
 in Tribunalibus Imperii jus dicere poterant, **68**
Bajuli.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

B.

Bajulivus Brandenburgensis, vid, Brandenburgensis.

Bar

quid significet?

pag. 358.

Barmstette (de)

antea milites, ex superstitione autem Ecclesiæ Bremensi se
in servitutem addicunt.

299

Barones

mediati dignitate & clypeo inferiores sunt Equitibus Impe-
rii immediatis.

82, 83

in diplomate quodam Nobilibus postponuntur.

377

Bärschbalei

quid?

357

Bauergülten

qui?

393

Bauergülten

quid.

325

Beamte / vid. Ministeriales.

ita vocantur Ministeriales Palatini.

15

Berben

quid?

196

Blucher (Dn. de)

Nobilis familia.

197

unus ex hac gente fuit Episcopus Raceburgensis.

ibid.

Bommersheim (Gerlacus de)

fuit miles imperii ministerialis.

85

Bonlandia (Wernerus de)

fuit Aulæ Imperialis Dapifer.

331

Ecc 2

Branden-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Brandenburgensis Bajulivus</i>	
ad hoc officium ministeriales milites Statuum quondam admissi.	pag. 156
<i>Breuningsheim (Winter de)</i>	
fuit ministerialis Imperii.	58
<i>Bring, Ritter</i>	
qui?	306
<i>Bucham (Albertus de)</i>	
fuit summus Dapifer Austriæ	32
<i>Bulavv (Gottfridus de)</i>	
Episcopus Suerinensis.	377
<i>Burgenses</i>	
honorum militarium olim non erant capaces.	276
<i>Burglehn</i>	
quid jus feudale Alemannicum de his disponat.	37
<i>Burgleute</i> vid. <i>Castellani</i> .	
<i>Bürgermeister</i>	
eius doctrina de Ministerialium Imperii dignitate refelli- tur.	101
<i>Busnang (Conradus de)</i>	
Abbas S. Galli.	166
ejus allocutio ad suos ministeriales milites.	ibid.
<i>Buticularii</i>	
sunt ministeriales Palatini.	6
Aulæ Franciæ quondam in usu fuerunt.	ibid.
unde hic titulus derivandus?	313
<i>Buticularius Norimbergensis</i>	
describitur.	322
fuit ministerialis Imperatoris.	322, seqq.
	habuit

INDEX RERUM ET VERBORUM.

habuit jurisdictionem in Magistros mellicidii & foresti Norimbergensis.	pag. 334
curam gessit reddituum Imperialium ex dicto mellicidio & foresto.	ibid.
superiorem jurisdictionem in tractum Norgoviensem exercuit.	336
munus Advocati Abbatiae Heilbrunensis gessit.	ibid.

C.

Camerarii

sunt Ministeriales palatini.	6
tales dantur in aula Regum Franciae.	ibid.
constituebantur ab Imperatoribus in qualibet provincia.	9

Concellarii

sunt ministeriales palatini.	6
------------------------------	---

Canis

canem portare debebant quondam nobiles pacem publicam frangentes.	172
---	-----

Canonicatus

servili macula laborantes harum dignitatum non sunt capaces.	165
ad has admissi fuerunt ministeriales milites statum.	ibid.
Doctores & Licentiatii admittuntur.	167

Capitaneus

quid in jure feudali Longobardico significet?	74-76
---	-------

Castellani

num fuerint ministeriales?	86
quod a quibusdam negatur.	ibid.
ab auctore affirmatur.	88

Ecc 3

Castellani

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Castellani</i>	
& probatur,	pag. 88
vocantur nobiles & strenui.	ibid. 89
in lingua vernacula <i>Edle</i> .	89
<i>Castellani de Fridberg.</i>	vid. <i>Fridberg</i> .
<i>Castellani Gelnbusani.</i>	vid. <i>Gelnbusani</i> .
<i>Castellani in Stouphen.</i>	vid. <i>Stouphen</i> .
<i>Castrenses milites.</i>	vid. <i>Castellani</i> .
<i>Cavalier</i>	
an nobilium filiis, qui ruri adoleverunt, hic titulus com- petat?	275
<i>Celsitudo</i>	
cui hic titulus hodie competat?	172
<i>Chuenring (Leutoldus de)</i>	
fuit pincerna Austriae.	14. 30
<i>Cingulum militare</i> , vid. <i>Gladius, Miles</i> ;	
signum honoris ac meritorum erat apud Germanos.	129
<i>Cives</i>	
septimi clypei fuere capaces.	372
<i>Clypeus</i>	
doctrina de septem clypeis vexatissima & cur?	72
Speculi Saxonici doctrina de illis.	ibid.
quæ ad jus feudale Longobardicum se refert.	ibid.
Juris feudalis Longobardici verus sensus de illis investiga- tur.	73
Dn. Gundlingii sententia de illis.	ibid.
quæ probatur.	76
Speculi Suevici doctrina de his clypeis.	77
quæ examinatur.	ibid. seqq.
	<i>Clypeus</i>

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Clypeus

- distributio horum clypeorum. pag. 78. 79
 Ministeriales Imperii ad quartum clypeum pertinent. 81. 83
 de eundem quoque spectant hodie Equites Imperii immediati. ibid.
 cur omnis nobilitas secundum clypeos distincta. 129
 Ministeriales Milites Statuum ad quintum clypeum pertinent. pag. 77. 78 83. 291. 329
 Armigeri Statuum ad sextum clypeum referendi. 291
 Error Dn. de Plönnies in doctrina de clypeis. 378
 Cives septimi clypei fuere capaces. 379

Clypei imminutio

- quomodo quis clypei imminutionem patiatur? 83

Comites

- in aulis suis habebant ministeriales. 11
 ipsi interdum fuerunt in numero ministerialium. 27
 mediati Equitibus Imperii immediatis clypeo & dignitate cedunt. 79. 82. 83
 cur recentioribus temporibus nomen ministerialium recu-
 saverint? 126
 quidam Comites Imperii medio ævo vicinarum urbium
 tutela tñi sunt. 201
 Comitum filii famulitium militare non detrectarunt. 225
 Comites in numero Militum Ministerialium reperiuntur. 227

Comitia Germanorum

- qualia olim fuerint? 96
 singulis Imperii militibus olim patebant. ibid.
 olim synodi dicta. 78. 82

Cænobium

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Cœnobium

quædam cœnobîa certas præstationes Imperio debent.

pag. [148](#)

habebant suos ministeriales milites.

ibid.

Concambium

quid?

36

concambia principatuum non poterant fieri sine consensu
Ministerialium.

ibid. seqq.

Coniugium, vid. *Matrimonium*.

Consensus

dominorum ad matrimonia Vassallorum quondam fuit ne-
cessarius.

315

vid. *Matrimonium*, *Ministerialis*, *Vassallus*.

Consistorium

num Tribunalia Imperii hoc nomine significantur? [68](#)

Constabularius

fuit quondam Ministerialis Aulae Francicæ.

7

Cranzius

commentum ejus de Ministerialium ignobilitate refellitur.

359. 363

ignorantiæ in doctrina de clypeis militaribus arguitur. 359

ejusdem error circa milites urbicos notatur.

[360. seqq.](#)

titulum nobilis cum ipsa nobilitate confundit.

[363](#)

sibi ipsi sæpe contradicit.

[363. 364](#)

D.

Dapiferi

sunt ministeriales Palatini.

[6](#)

constituebantur tales in qualibet fere provincia.

9

De

INDEX RERUM ET VERBORUM.

De (præpos.)

an particula *De*, nomini præposita, sit infallibilis nota originis equestris? pag. 345

DEI gratia

titulus Imperatoribus Regibus & Ducibus olim proprius.

174

tempore interregni a Comitibus & Baronibus assumtus. ib.

hodie est nota superioritatis territorialis. 178

non tamen privative. ibid.

Dienstherr vid. *Ministerialis*.

quid significet. 12

Dienstherr ex Dn. Ludewigii doctrina differunt ab iis, qui

vocantur *Dienstmann*. 17

quæ doctrina refellitur. 19

Dienstleute vid. *Ministeriales*.

Dienstmann vid. *Ministerilis*.

hoc vocabulum denotat *Ministerialem*. 12

nec non vasallum. 213

hoc nomine interdum appellantur *Ministeriales milites*. 218

interdum etiam denotat *Armigerum*. 261

Doct̃or

Doctores per eruditionem nobilitatem consequuntur.

167. 168

ad Canonicatus & Episcopatus admittuntur. ibid.

Dominus vid. *Herren*.

ita vocantur *Ministeriales Palatini Statuum Imperii*. 31

quod probatur. 32. seqq

ita vocantur *ministeriales provinciarum*. 17

diversus hujus vocis usus & valor. 173

Fff

Dominus

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Dominus</i> vid. <i>Herren</i> .	
quis apud Romanos Dominus salutatus?	pag. 173
hoc titulo insigniuntur ministeriales milites Statuum.	182
nec non titulo <i>Met-Domini</i> .	ibid.
<i>Meus Dominus</i> idem quod Gallorum <i>Monsieur</i> .	ibid.
Reges & Imperatores Francorum hunc titulum proprium sibi fecerunt.	174
<i>Domper</i>	
quid?	ibid.
<i>Druides</i>	
erant nobiles.	177
<i>Dux</i>	
Duces fuerunt in numero Ministerialium Palatinorum Statuum imperii.	27. seqq.

E.

<i>Eberstorff</i> (<i>Petrus de</i>)	
fuit summus Camerarius Austriae.	12
<i>Ecclesia</i>	
Ecclesiae habebant suos ministeriales.	143
quidam pio Zelo vel superstitione tacti, Ecclesiam se in servitutem addixerunt.	299. 383
<i>Ecclesia Magdeburgensis</i> . vid. <i>Magdeburgensis Ecclesia</i> .	
<i>Edle Herren</i>	
ita vocantur Ministeriales Palatini.	29
<i>Edle</i> vid. <i>Nobils</i> .	
ita vocantur Ministeriales Milites Statuum.	150
Castellani.	89
nec non armigeri.	278 282
<i>Edel</i> .	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Edelknaben / idem quod Armiger.	pag. 257
Edelnechte / vid. Armiger.	
error Dn. de Plönnies circa hanc vocem notatur.	357. 358
Edelschalck / vid. Edelnechte.	
Electores	
vocantur officiales & ministeriales.	8
quod probatur tum autoribus,	8. 2
tum documento quodam.	8
vocantur etiam ministeriales Imperii.	2
Episcopatus	
ad dignitatem Episcopalem nemo, nisi ingenuus, evehitur.	165
ad hanc admissi fuerunt ministeriales milites Principum. ib.	
admittuntur quoque Doctores.	167.
Equites Imperii immediati	
ad quam classẽ vassallorum referendi?	76
quinam clypeus illis competat?	77. 81. 82. 83
superiori nobilitati accensendi.	81
his Comites & Barones mediati clypeo & dignitate cedunt.	82. 83. 109
cur Autor in doctrina de præcedentia Equitum Imperii ab aliis dissentiat?	83
iisdem illi sunt, qui olim ministeriales Imperii milites dicti fuere.	106
iisque omnia jura, quibus hi ministeriales Imperii milites quondam usi sunt, competere demonstratur.	108
eisdem jus suffragii in Comitibus Imperii olim habuisse, asseritur.	108
	108
Fff 2	Equites

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Equites

- an & quousque Comitibus Imperii pares sint? pag. 109
 doctrina eorum, qui Equitum Imperii ante interregnum
 immedietatem impugnant, confutatur. 110 seqq.
 semper pro nobilibus habiti sunt. 395
 Comitibus pares habiti. 394. 109
 matrimonium Principis & Comit's cum Equitis filia pro
 inæquali non habendum. ibid
 eorum superioritatem territorialem & Jus suffragii in Comi-
 tiis Dn. de Plönnies præter rationem in dubium vocat. 391

Equestris homo

- Jure feudali Alemannico nemo feudi capax, nisi homo
 equistris. 281

Erbare Manne

- hoc titulo quondam Comites, Milites Ministeriales & Ar-
 migeri insigniti. 283

Erniedrigung des Leut'schildes / vid. Clypei imminutio.

Eventus Rex

- inhonestam legem tulit circa matrimonia vasallorum. 351

Eybenius

- minus accurate nobilitatem Ministerialium negat. 312. 377

F.

Famulus, vid. Armiger, Ministerialis Armiger.

- nomen militare. 225
 horum mentio fit. 226. 227. 229

Famulitium militare

- Comitum filii non recusarunt. 225
 honor militis famulitio promereri debebat. 226

Fendaliis

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Feudalis</i>	
quid significet?	pag. 121
<i>Feudatarius</i>	
quid significet?	ibid.
<i>Feudum</i>	
ejus finis militia.	211
jure feudali Alemannico nemo feudi capax, nisi homo eque-	
stris.	281
<i>Fleckenstein (Domini de)</i>	
nobiles Alsatia.	147
<i>Franci</i>	
num milites & Equites nobilibus adnumeraverint?	368
<i>Franconia</i>	
sententia eorum, qui ante interregnum in Franconia nul-	
los immediatos Imperii cives extitisse tradunt, refuta-	
tur.	119
<i>Freye Frohnbauren</i>	
qui?	386
<i>Freye Landseß</i>	
quid?	303. 379
<i>Freysaß</i>	
quid?	304. 379
<i>Freyschild</i>	
quid?	370
<i>Fridbergenses Castellani</i>	
a Rndolpho Habsburgico vocantur nobiles & strenui viri.	89

G.

<i>Galli</i>	
quot hominum genera apud Gallos antiquos?	177
Fff 2	Garterii

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Garterii Ordo vid. *Periscelidis aurei ordo*.

Geblnhufani Castellani

a Carolo IV. vocantur die edlen Burg-Leuthe. pag. 89

Generosus

hoc titulo quondam insigniebantur milites Germanorum.

Germani

158

Germanorum mores in feudalibus differunt a moribus Longobardorum.

125

eorum convenientia cum Gallis.

176

armorum assumptio in juvenum licentia apud Germanos

non erat posita.

274

lufibus maxime dediti veteres Germani.

293

privata certamina apud Germanos olim in usu erant.

249

reprobant matrimonia inæqualia.

394

promotiones militares per saltum olim non admittebant.

280

Gestreng

hoc titulo Equites quondam honorabantur.

284

Gladius

gladio cingi magno in honore ducebatur apud Germanos.

129. 130. seqq.

nemo nisi miles gladium gestare poterat.

130

gladium nemo proprio ausu sumere poterat.

274. 276

ius gestandi gladium nemo a nativitate habebat.

276

Glesfen vid. *Ministerialis Armiger*,
qui?

271. 272

Ockelii sententia de illis.

268

quæ refellitur.

273

Glenen

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Glenen vid. *Ministerialis Armiger.*

Gleven vid. Glesfen.

Glossa

num tempore Glossæ Speculi Saxonici confectæ Ministeriales Milites pro nobilibus habiti fuerint? pag. [381](#)

Gundlingius (*Nicolaus Hieronymus*)

notatur.

[178.366](#)

H.

Heerschild / vid. *Clypeus.*

Helffenfeineses Comites

olim fuerunt Cives Ulmenses.

[201](#)

Henricus Auceps

nonum quemque ex militibus agrariis in urbes transtulit.

[361](#)

an hi milites fuerint nobiles?

ibid.

Herren / vid. *Dominus.*

hoc titulo insigniuntur Ministeriales Provincia.

[17](#)

- - - Ministeriales Milites Statuum.

[186. seqq.](#)

- - - Armigeri.

[278. 282](#)

Historia

medii ævi recentiori lucem fœneratur.

[104](#)

quod monstratur in doctrina de Ministerialibus Imperii.

[107](#)

Hochfrey

quinam ita vocentur?

[78. 80](#)

sub hoc nomine Principes quoque comprehenduntur.

[80](#)

vid. *Semper-frey.*

Hochmann

idem ac Hochfrey.

[80](#)

vid. [Hochfrey.](#)

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Homo proprius

jus habendi homines proprios competit denen Mittelfreyen.

pag. 64

homines proprii vocantur quoque ministeriales. 302. seqq.

Honestus

quis hanc titulum quondam gesserit?

284

Honorabilis

quis hoc titulo quondam insignitus fuerit?

284

Hulce (Ludoipbus de)

fuit Episcopus Mindenſis.

167

Hundius

ſaſſo Miniſteriales hominibus propriis accenſet. 341. 349

Hypotheca

olim conſtituebatur in perſonam.

296

I.

Jägermeiſter vid. *Venator*.

Ingebawr

hoc nomine inſigniuntur Miniſteriales.

12

Ingenuitas

Miniſterialium militum Statuum Imperii, vid. *Miniſterialis*

Miles Statuum Imperii.

Miniſterialium Armigerorum, vid. *Miniſterialis Armiger*.

quomodo amittatur?

293

Ingenuus

quid apud Germanos ſignificet?

96. 103. 365

male a Gundlingio opponitur nobili.

178

quomodo differat a nobili?

365

inſignia

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Insignia Imperii

horum custodia non raro quondam Ministerialibus Palatinis ab Imperatoribus demandata. pag. 337

S. Johannis Hierosolymitani Ordo Equestris

statutorum hujus ordinis incidenter fit mentio. 155

Autor horum statutorum. ibid.

in hunc ordinem admissi fuerunt Ministeriales Milites Statuum. ibid.

Isenborch (Reinboldus de)

a Conrado III. vocatur Ministerialis Regni. 56

Jurisdictio inferior

ab hac exempti erant Ministeriales Palatini. 41

Jus feudale Longobardicum

ejus doctrina de ordinibus Vassallorum. 72 seqq.

num ad Germanorum nobilitatem applicari possit? 73

quid hoc jure Capitaneus sit? 74

quid valvassor? ibid.

quid valvassinus? ibid.

Justingen (Domini de)

utuntur titulo Mareschalcorum Imperii. 10

Knapen von Wapen vid. Ministeriales Armiger.

ita dicebantur Armigeri. 254

Knappa

idem quod Knappe. 252

Knappe

quis ita vocetur? 17. 248

idem ac Knabe. 251

Knappones

idem quod Knappen. 269

Ggg

Knechte

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Anechte vid. *Armigeri*.

quo sensu Ministeriales Milites & Armigeri ita vocentur?
pag. 352

Krenspach (*Wilhelmus de*)

fuit summus magister Venatorum Austriae. 32

Kreit (*Hertnidus de*)

summus Dapifer Styriae. 32

Kuroqogin vid. *Canis*.

L.

Ladenacken (*Theodorus de*)

dicitur homo liberæ conditionis. 120

Landsknecht vid. *Officiales provinciae*.

Landsass vid. *Grey, Landsass*.

Liber homo

quid significet. fo. 119

tempore Carolingorum liberi homines in expeditionem
proficisci tenebantur. 50

poena expeditionem detraclantium. 51

opponuntur Ministerialibus Militibus Statuum. 115

quomodo intelligenda hæc oppositio? 119

ad quantum clypeum pertinent. 120

Liberi

Ministerialium dividebantur inter diversos Dominos, 320

cur? 320. 322.

an inde nota servitutis colligenda? 320

an patris, an matris conditionem apud Germanos sequan-
tur? 324. 325

Libertas

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Libertas

- amittebatur quondam lusu. pag. 293
 certamine, ubi victus in victoris potestatem perveniebat. 294
 Iatrociniis. 296
 voluntaria deditione in servitutem vel ob inopiam, 298
 vel ob superstitionem. 299

Liberti

- quæ horum conditio olim apud Germanos fuerit? 96

Licentia

- per doctrinam nobilitatem consequuntur. 167
 ad Canonicatus admittuntur. ibid.

Lichtenberg (Johannes de)

- a Ruperto Electore Palatino vocatur des Königs und des
 Reichs edler Dienstmann. 62

Lichtenstein (Rupolpus de)

- fuit Camerarius Styriæ. 15. 32

Longobardicum Jus Feudale vid. Jus Feudale Longobardicum.

Ludvig (Joh. Petrus de)

- ejus doctrina de Ministerialibus Palatinis recensetur. 17. sqq.
 expenditur & refutatur. 19
 ejusdem doctrina de juribus & functionibus Ministerialium
 Palatinorum. 21
 quæ ad fidem historicam examinatur. 22
 ejus sententia de restricta Vassallorum nubendi licentia. 315
 notatur in doctrina de Ministerialibus Aulicis. 323

Ludi Equestris vid. Torneamenta.

- horum leges ab Henrico Aucupe publicatz. 157

Lurenborck (Robertus de)

- a Conrado III, vocatur ministerialis regni. 56
 Ggg 2 Lujw

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Lusus

- Germani lusus maximopere olim dediti. pag. 293
 etiam de libertate & corpore lusu contenderunt. ibid.
Lynorb (Job. Burgravius de)
 fuit ministerialis Magdeburgensis Ecclesiæ. 30

M.

- Magdeburgensis Ecclesia*
 habuit suos Ministeriales. 30. 156
Magistri Philosophie
 num doctoralis dignitas ipsis competat? 356
Malcolmus Rex
 inhonestam Eveni legem sustulit. 317
Maltitz (Dn. de)
 nobilis familia Saxoniz. 288. seqq.
Maltiz (Albero de)
 Judex Atlicus Saxonicus. 289
Maltiz (Elisabetba de)
 hanc Henricus Illustris Marchio Misnensis in matrimonium
 duxit. 288
 num servili macula laboraverit? 289. 339. 345
Mann
 hoc nomine indicantur vasalli. 17. 32
Manumissio
 num manumissio Ministerialium Imperii notam servitutis
 arguat? 70. 343
 non ad normam LL. Romanarum examinanda. 108
 per epistolam apud Francos quondam usitata. 343
Marcheta

INDEX RERUM ET VERNORUM.

- Marcheta*
 quid? pag. 316. 318
 ejus origo. 317
- Marchiones*
 in aulis suis habebant Ministeriales. 12
- Marschcalci*
 constituiebantur ab Imperatoribus in quavis provincia. 2
- Matrimonium*
 matrimonia ministerialium erant restricta. 42. 223
 cur? 318. 322
 vid. Ministeriales Palatini, it. Ministeriales Milites
 Statuum.
 matrimonia Armigerorum plane exosa erant. 287
 vid. Ministerialis Armiger.
 matrimonia inæqualia apud Germanos olim exosa, 226. 394
 cur? ibid.
 quid in Anglia & Scotia moris fuerit circa matrimonia Va-
 fallorum? 316. 317
 & adhuc moris sit. ibid.
 Principis & Comitis cum foemina equestri pro inæquali
 non habendum. 392
- Mattenchoven (Fridericus de)* ..
 fuit Ministerialis Miles Episcopi Bambergensis, 187
- Manta* *vid. Vestigal.*
- Mediocriter Nobiles*
 qui? 281
- Medioximi*
 quinam sint? 79
 vid. Mittelfrey.

Ggg 3

Meiffa

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Maissa</i> (<i>Heidenricus de</i>)	
summus pincerna Austriæ.	pag. 12
<i>Maissavv</i> (<i>Stephanus de</i>)	
fuit Mareschalcus Austriæ.	30
<i>Meissavv</i> (<i>Ulricus de</i>)	
supremus Austriæ Mareschalcus.	34
<i>Mew-Dominus</i> vid. <i>Dominus</i> .	
hic titulus convenit cum Gallorum <i>Monsieur</i> .	182
- - superioris & inferioris nobilitatis viri a quovis inter-	
medio hoc titulo honorantur.	184
hoc titulo Principes Ministeriales suos ornarunt.	185
<i>Miles</i>	
milites Germanorum antiquissimis temporibus regiminis	
erant participes.	95
comitiis intererant.	96
horum status a temporibus Ottonis usque ad Frideri-	
cum II.	97. seqq.
hujus vocabuli homonymia.	128. seqq.
Regum ac Principum filii hoc nomen non detrectarunt.	129. seqq.
Rex Wilhelmus antequam imperiale solium conscenderet,	
factus miles.	131
Henricus Rex, Friderici Imperatoris filius, in solenni curia	
gladio militare accingitur.	130
indecorum erat Regum ac Principum filiis ad militarem	
dignitatem non ascendere.	132
olim tres militum ordines.	132. seqq. 258
hi ordines secundum clypeos erant distincti.	133
Reges ac Principes milites facti, milites primi ordinis dicti.	134
	<i>Miles</i>

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Miles

- vocabulum militis positum sine additamento, militem secundum ordinis denotat. 134
 arripieri interdum quoque milites dicti. ibid.
 nomen militis & nomen Ministerialis promiscue usurpatur. 137
 ministeriales dicuntur quoque viri militares. 139
 eorum origo debebat esse militaris & Equestris. 144
 miles opponitur ignobili. 157
 milites Germani quondam dicebantur Generosi, 158
 omnes milites apud Germanos debebant esse ingenui. 182
 titulo *Memo-Dominum* honorabantur. 184
 alia olim militum conditio erat ac hodie. 209
 milites fieri non poterant, quorum patres milites non erant. 275
 militum matrimonia apud Germanos olim valde restricta & exosa. 286
 cur? 287
 titulus *miles* proprie ad ministeriales pertinuit. 360

Milites agrarii

- Henricus auceps nonnumquam quemque ex his militibus in urbes transfudit. 361
 num hi milites fuerint nobiles? ibid.

Milites urbici

- his Ministeriales milites titulum *militiam* dubium fecerunt. 363
 Hundii error circa eosdem. ibid.
 nunquam coæquati fuerunt militibus Ministerialibus 364

Militaris

- quis ita dictus fuerit? 139. 253. 256. 260

Militaris

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Militaris dignitas*, vid. *Miles*.
- Militia*, vid. *Miles*.
 fons nobilitatis Germaniæ, pag. 128
 pro dignitate & gradu honoris habetur apud Germanos. 131, 132
- Militia Germanorum*, vid. *Miles*.
 fons nobilitatis Germaniæ, 128
 militiæ dignitas, 129, seqq.
 Comes quidam Provinciæ quinquagenarius ad gradum militiæ provectus, ibid.
 indecorum erat Regum ac Principum filiis ad militarem dignitatem non adscendere, 132
- Militia Saxonica*, vid. *Saxonica Militia*.
- Ministerialis*,
 de his egit Dn. de Plönnies in peculiari dissertatione, §
 hoc vocabulum admittit nullas significationes, 6
 quæ evolvuntur, ibid. seqq.
 hoc vocabulum generaliter positum, & palatinos & milites complectitur, 39, 221
 vocantur *Dienstmanne* 17
 quo sensu liberis opponantur, 79
 nomen ministerialium interdum de vassallis usurpatur, 121
 cur Comites & Barones ministerialium titulum recentioribus temporibus declinarint, 126
 hoc vocabulum novioribus temporibus de solis militibus inferioribus usurpatur, 137
 eorum nexus non subdititiis, 206
 multo minus servilis, ibid.
 quomodo differat a subdito, 208
 quomodo differat a vassallo, 209
 pro

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministerialis.

- pro prædiis feudalibus militarunt. pag. 209
 ministeriales cum vassallis interdum confunduntur, 210
 cur? ibid.
 præferuntur vassallis. 215
 nobilitatem & libertatem amittebant (*) lusu. 293
 (β) certamine privato, ubi victus in victoris potestatem incidebat. 294
 (γ) sententia iudicis, ob commissa latrocinia. 296
 (δ) spontanea deditione. 298. seq.
 homines proprii & rustici quoque vocantur ministeriales 302
 quotuplicis generis quondam in Westphalia fuerint. 306
 in matrimonio ineundo a Dominorum pendebant voluntate. 314
 ratio hujus restrictionis. 318. 322
 obsequium, a Ministerialibus Domino præstandum, non est nota servitutis. 319
 cum territoriis dividebantur. 320
 num inde ad servitutem sit argumentandum. ibid.
 liberi Ministerialium in diversos dominos distribuebantur. ibid.
 falso inde servitus infertur. ibid.
 quid ansam dederit divisioni liberorum? 321
 Cranzii error in doctrina de Ministerialibus refellitur. 359. seqq.
 num dignitas ministerialis fuerit hæreditaria? 389
- Ministeriales Armigeri*
 dicuntur famuli. 243
 quod probatur. 244

H h h

Ministe.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Ministeriales Armigeri.</i>	
servi.	pag. 245
lingua vernacula Knechte.	246 . seqq.
eadem lingua vocantur Knappen.	248
ratio hujus appellationis investigatur.	251
scutiferi.	252
Wappen-Träger / Wappen-Knaben.	ibid.
Knaben von Wapen.	254
Cientes.	255
militares.	256
ratio, cur auctor his synonymis evolvendis operam impenderit.	258
dicuntur ministeriales.	259. seqq.
Dienstleutē.	260
Dienstmann.	261
horum officia fuere bellica.	262
an fuerint militum servi & famuli?	ibid.
quod negatur ab Ockelio.	268
Burgermeistero.	269
& Autore.	270
præ nobilibus simplicibus prærogativa gaudent.	275 . 279
generis nobilitate gavisi sunt.	277
quod probatur.	277 . 283
vocantur nobiles Domini & edle Herren.	278. 282
edle Knechte.	278
Knechte / die man Edelcuthe heist.	279
ad torneamenta admissi fuerunt.	282
paribus cum militibus, Equitibus & Comitibus titulis insigniti sunt.	283
<i>Ministe-</i>	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Armigeri.

vocantur honorabiles, honesti & strenui, Erbar und Bes
streg. pag. [283](#). [284](#)

feudorum capaces fuerunt. [281](#)

nemo dignitatis militaris & equestris olim capax erat, nisi
qui antea fuerat armiger. ibid.

Principes, Comites & Barones nomen & officium armigeri
non recusarunt. ibid.

Armigerorum munus primus militiæ gradus erat. [282](#)

a Comitibus aliisque dantur accipiunturque fideiussores. [283](#)

in litibus Comitum & Principum & Electorum constitue-
bantur arbitri. [284](#)

tutores Principum ac Dominorum suorum fuerunt. [285](#)

cum iis Principes fœdera iniverunt. ibid.

error quorundam de horum armigerorum statu refellitur. [286](#)

eorum matrimonia olim valde exosa. [287](#)

eorum filii nunquam fieri poterant milites. ibid.

imo macula servilis conditionis laborabant. [289](#). [290](#)

ipsis vero armigeris nobilitas & ingenuitas salva menebat.
ibid. seqq.

hi armigeri ad sextum clypeum pertinent. [291](#)

Ministeriales Milites Imperii.

horum conditio sub Imperatoribus Francorum. [49](#). [51](#)

jam Caroli M. ævo cogniti. ibid.

Caroli M. capitulare de iisdem. ibid.

quod explicatur. [50](#)

aliud capitulare Caroli M. de iisdem. [53](#)

officiales bellici fuerunt. [52](#). [93](#).

Hhh 2

Ministe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Imperii.

missorum munus gesserunt.	pag. 52
Comites proxime sequebantur.	53
a Francis ad Germanos translati.	14
horum mentio fit ante interregnum.	54. seqq.
in eorum numero Rutheni fuerunt.	55
prærogativa gaudent præ ministerialibus Principum.	57. 84
jure suffragii in comitiis gavisi sunt.	57. 95. 99
nobilitate generis splenduerunt.	59

quod probatur

1) exemplo Dn. Plaviensium.	ibid.
2) diplomate civibus Augustanis dato.	61
3) exemplo Lichtenbergensium.	62
4) verbis fœderis d. a. 1303.	63
5) fide aliorum diplomatum.	ibid.
6) verbis Speculi Saxonici.	64
7) argumento ex Speculo Suecico desumpto.	ibid.
8) diplomate ab Hertio allegato.	65
vocantur nobiles viri.	61
nobilibus dominati sunt.	60
habebant facultatem, jus in Consistoriis temporalibus dicendi.	62
immediate Imperatori & Imperio fuerunt subiecti.	58. 65

quod probatur

1) testimonio Speculi Suecici.	65
2) - - - Speculi Saxonici.	66
3) - - - Diplomatis Rudolphini.	ibid.
potuerunt esse testes in tribunalibus Imperii.	62. 71
potuerunt esse iudices in dictis tribunalibus.	67

Ministe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Imperii.

fuerunt assessores iudicii in ipsum Imperatorem instituti.

pag. 68

jura in Comitibus Imperii dixerunt.

70

manumitti debebant, si iudicis personam gerere volebant,
& cur?

69. 70

an hæc manumissio notam servitutis arguat, 70. 103. 343

arbitrorum officio non raro functi sunt.

71

quo sensu liberis opponantur?

79

quantum gesserunt clypeum.

81. 83

ad superiorem nobilitatem pertinent.

ibid. 102

Comitibus & Baronibus mediatis clypeo & dignitate antecellunt.

82. 83

ministeriales Principum dignitate superant.

84

eorum officia fuerunt bellica.

85

differunt a militibus gregariis.

89. seqq.

quod probatur documentis.

90. seqq.

differunt a vassallis minoribus.

92

quomodo?

ibid. 93

unde orta hæc differentia.

94

jure eligendi Imperatorem gavisi sunt.

98

potestatis legislativi participes fuisse?

ibid.

homines proprios habuerunt.

100. 349

militibus nobilibus dominati sunt.

101

quid ex hac doctrina (de dominio in homines proprios & nobiles) fluat?

ibid.

doctrina de his ministerialibus paucis cognita.

105

multis tamen utilitatibus referta.

ibid.

quæ recensentur.

106. 104

H h h 3

Ministe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Imperii.

falsa anonymi cujusdam de his ministerialibus assertio re-
fellitur. pag. [112](#)
novo nexu ministeriali Principum suscepto, in eorum sub-
jectionem non transferunt. [200](#)
semper pro nobilibus sunt habiti. [395](#)

Ministeriales Milites Statuum Imperii.

opponuntur liberis hominibus. [115](#)
quomodo intelligenda hæc oppositio? [119](#)
vera gaudent nobilitate. [120](#)
ad quintum clypeum pertinent. [ibid.](#)
interdum eandem cum vasallis habent appellationem. [121](#)
regulariter tamen a vasallis distinguuntur. [122](#)
quamvis diversa ratione. [122. 123. 124](#)
quædam differentie inter vasallos & ministeriales indican-
tur. [125. 126. 211. 249](#)
opponuntur etiam armigeris. [126](#)
horum ministerialium definitio. [127](#)
hos ministeriales vere milites fuisse, duodecim argumentis
probatur. [136. 142](#)
ratio, cur interdum milites ministeriales, interdum tantum
milites dicantur? [137](#)
modo milites, modo ministeriales nominantur. [138](#)
dicuntur quoque viri militares. [139. 369](#)
horum officia bellica in diplomate quodam descripta. [140](#)
generis nobilitate gavisi sunt. [144](#)
quod probatur viginti tribus argumentis. [145. 165](#)
vocantur nobiles in variis documentis. [146. seqq.](#)
lingua germanica quoque dicuntur Edelleuthe. [147. 163](#)
Serren. [186](#)

Ministe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Statuum Imperii.

Ede Herren.	pag. 194. 192. 150
Ritter.	186. 192
ad torneamenta admissi fuerunt.	151
ornantur titulo strenui.	152
Ordinis Equestris S. Johannis Hierosolymitani, imo Prioratus dicti ordinis & Magisterii Brandenburgensis capaces habiti fuerunt.	156. 157
ornantur titulo generosi.	158
ab ipsis Dominis suis vocantur Domini.	ibid.
ab iisdem titulo meus Dominus ornantur.	183. 185
se ipsos Dominos vocant.	188
appellantur etiam Dienstherren.	194. 232. seqq.
opponuntur ignobilibus ac burgenfisibus.	159
a vectigalibus fuerunt immunes.	164
cur?	ibid.
ad Canonatus & Episcopatus fuerunt admissi.	165
his opponuntur non raro nobiles.	169. 172
ratio hujus oppositionis indicatur.	174
hæc oppositio nobilitati horum ministerialium non derogat.	175. 176
horum ingenuitas asseritur.	144
probatur.	165. 176. seqq.
immediate gaudebant.	199
fuerunt coimperantes provinciarum Germaniæ.	40. 216
hinc, mortuo Comite, rexerunt comitatum.	216
ad pacem publicam, provinciæ pangendam, ipsorum consensu opus fuit.	217
voto gavisi sunt in comitiis provincialibus.	217. 219
	Ministe.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Statuum Imperii.

- ex ipsorum consensu officia provincialia conferebantur.
 pag. 218
 eorum consilium ad monetam cudendam adhibebatur.
 218. 220
 ad electionem novi Episcopi suffragia ferebant. 218
 ad conventus provinciales vocati sunt. 219
 eorum matrimonia restricta fuerunt. 43. 223
 quod tamen de solis ministerialibus Landsassis intelligendum.
 224
 nec ad alios, ab onere Landsassiatum immunes, extendendum.
 ibid.
 Principes filias suas iis elocare non dedignati sunt. ibid.
 multo minus Ministeriales Palatini eorum connubia declinarunt.
 225
 argumentum, quo quidam Ministerialium Militum nobilitati maculam inurere conantur, refellitur. 226
 Principes Comites & Barones in horum numero fuerunt.
 227
 honor militis ministerialis famulatio militari erat promerendus.
 226
 an ministeriales milites deserint? 235
 Hertii, Burgermeisteri & Heideri doctrina de exitu horum Ministerialium allegatur. 236
 & examinatur. 237. seqq.
 error JCtorum in hac doctrina notatur. 240
 vera doctrina proponitur. 241
 permutari potuerunt. 240
 num inde servitus quædam horum ministerialium probari possit?
 ibid.
 Ministe-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Milites Statuum Imperii.

in pignus & securitatem dari potuerunt. pag. [341](#)
 hoc vero servilem indolem non infert. ibid.
 nec inde servilis conditio inferenda, quod cum Comitatus,
 Dynastiis & castris in emptorem potuerint transferri.

342
 nec manumissio eorum servitutem probat. [343. seqq.](#)
 vindicari potuerunt. 348
 num inde servitus probanda! ibid.
 homines proprios habuerunt. [349](#)
 quo sensu servire dicantur, 352
 servitia militaria ab ipsis præstanda ipsorum ingenuitati &
 nobilitati nihil detrahunt. 353
 horum nobilitas præter veritatem a Dn. de Plönnies negatur. 355
 argumenta ejus contra ministerialium nobilitatem prolata
 refutantur. 356
 num dignitas ministerialis fuerit hæreditaria? 359

Ministeriales Militum

vocantur nobiles. [161](#)

Ministeriales Palatini

de his agitur. f. seqq.
 Regum Franciæ. [6](#)
 quinam hi fuerint. ibid.
 eorum officium. 7. 8.
 eorum dignitas & jura. ibid.
 dicuntur ministeriales hospitii Domini Regis. [7](#)
 eorum jura & functiones. [21](#)

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Palatini Imperatorum.

quinam fuerint.	pag. 8
constituebantur in qualibet provincia.	9. 331
quis eorum finis & quodnam eorum munus fuerit.	ibid.
inter hos reperitur Buticularius Norimbergensis.	332
his interdum custodia Insignium Imperii demandata.	337

Ministeriales Palatini Principum & Statuum Imperii.

horum Autor Conradus Salicus.	10
eorundem officium.	ibid.
numerus quaternarius.	ibid.
postea auctus & quinarium.	11. 231
hi erant simul milites.	10. 11
dicuntur Dienstherren .	13. 231
dicuntur etiam <i>officiales</i> .	15
vid. <i>Officiales</i> .	

Ministerialium Palatinorum duo sunt genera. [17](#)

Dn. Ludwiggii doctrina de ministerialibus Palatinis proponitur.	17. seqq. 21
expenditur.	19. seqq. 22
num ad officia militaria fuerint obstricti?	23
ad hanc quaestionem respondetur ex jure Feudali Alemanico.	ibid.
ex observantia imperiali.	24
intererant comitiis.	23
eorum dignitas.	25
mensæ Principis assident.	26
sunt nobiles genere.	26. seqq.
in eorum numero sunt Duces & Comites.	27. 48
vocantur nobiles viri.	28
nobiles Domini.	31
- - - Domini.	ibid.
	<i>Ministe-</i>

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Ministeriales Palatini Principum & Statuum Imperii.*
 hoc titulo ornantur ab ipsis Principibus. pag. 32
 internum reiterato vocabulo *Domini* honorantur. 33
 fuerunt coimperantes. 34. seqq.
 quod probatur variis documentis. ibid.
 inprimis. 38. 39
 sine eorum consensu Principes Principatus non poterant
 concambiare. 36. 37
 - - nec alio modo alienare. 37
 eorum consilium ad monetam cudendam adhibebant Prin-
 cipes. 39. 40
 exempti fuerunt a jurisdictione inferiori. 41
 ministeriales milites sub potestate habebant. 42
 matrimonio cum extraneis sceminis ipsis erat interdictum.
 ibid.
 an hoc interdictum servitutis presumptionem præbeat? 44
 an nobilitati generis noceat? 47
 hæc restrictio non personæ, sed feudo adhærebat. 44
 secundum regulas iusti examinatur. 45
 - - - sublata quoad Ministeriales Styriæ a Rudolpho I.
 Imp. ibid.
 rationes politicæ hujus restrictæ nubendi facultatis; 46
 quid circa liberos horum Ministerialium observatum fue-
 rit. 43. 320
Ministeriales plebei
 horum existentia probatur. 302. seqq.
 fuerant homines proprii & rustici. 302. 303
Ministerialis Principis domesticus
 differt a Ministeriali provinciarum. 17. 19
 vid. *Officiales Palatini.*

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ministeriales Provincia

differt a Ministeriali Principis.

pag. 17. 18. 20

vid. *Officialis Provincia.*

Ministeriales Regni

Caroli M. xvo jam cogniti fuere.

49

Caroli M. capitulare de iisdem.

ibid.

quod explicatur.

50

vid. *Ministeriales Milites Imperii.*

Ministeriales Styriae

horum privilegium circa matrimonia.

45

num hoc privilegium ad alios ministeriales extendendum.

46

quousque ministerialibus Imperii exaequati sint.

66

Rudolphus Habsburgicus promisit ministerialibus Styriae
se absque eorum consensu novum Ducem Styriae nolle
constituere.

220

Principes Styriae sine eorum consensu monetam renovare
non poterant.

221

Missus

in quo ejus munus consistat?

52

Mittelfreye

gaudent nobilitate.

64

- - jure habendi homines proprios.

101

quid sint.

78. 303

mediantibus Principibus aliisque statibus imperio subsunt.

79. 80

num ministeriales milites Imperii in hanc classem veniant.

102

Mittelfreyen, Tschyr

quid?

303

Momper

INDEX KERUM ET VERBORUM.

<i>Momper</i>	
quid significet?	87
<i>Moneta</i>	
ad monetam cudendam Principes ministerialium uteban-	
tur consilio.	39. 40
<i>Mundbar</i>	
quid?	82
<i>Mundebarde</i>	
quid?	82
<i>Munzenberg (Dn. de)</i>	
fuerunt Ministeriales Imperii.	9. 65
hæc familia per tres generationes officio Camerarii impe-	
rialis functa fuit.	331
fuerunt Camerarii Imperiales per Wetteroviam.	338
<i>Munzenberg (Adelbeida de)</i>	
nupsit Reinhardo Domino de Hanau.	289
cur ad hoc matrimonium Imperatoris autoritas fuerit ne-	
cessaria.	328. seqq.
Dn. de Plönnies error circa hoc matrimonium.	330
<i>Munzenberg (Ulricus de)</i>	
fuit Aula Imperialis Camerarius.	331
N,	
<i>Stachgebauer / vid. Vicinw.</i>	
quid?	202
<i>Neuhans (Adelbeidis de)</i>	
ab Adolfo Nassovico vocatur Ministerialis Imperii.	56
<i>Neubausen (de)</i>	
nobilis familia Sueviæ.	56
<i>Neubausen (Bertoldus de)</i>	
a Friderico I. vocatur ministerialis Regis.	56
iii 2	Nobiles

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Nobilis

- num hoc nomine soli Principes & Comites quondam insigniti fuerint? pag. 112
- nobiles quondam debebant esse milites. 129
- hoc titulo ministeriales milites Statuum quondam insigniti. 146
- varius hujus tituli usus & valor. 173
- cur hic titulus ministerialibus Statuum interdum non sit tributus. 175. 377
- hoc titulo Comites & Barones quondam *κατ' ἐξουσίαν* utebantur. 176
- olim titulus nobilis Principibus & Comitibus solis proprius erat. 369
- notanda distinctio inter titulum nobilis & generis nobilitatem. 377
- nobiles a tributis immunes fuisse dicuntur. 197
- quo jure olim usu fuerint. ibid.
- militiam non sectantes, sed ruri degentes olim dicebantur viri simplices. 276
- vid. *Ministerialis Palatinus, Ministeriales Milites Statuum, Ministerialis Armiger.*

Nobiles Imperii immediati, vid. *Equites Imperii immediati*.
cur juramentum subditiium olim non detrectarint? 198

Nobiles terre

quid hæc appellatio significet? 150

Nobilis territorio subjectus

assertum hujus scripti de ministerialibus tempore Carolingorum refutatur. 112

ejusdem error de Equitibus imperii refellitur. 113

Nobilitas

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Nobilitas

- ejus origo apud Germanos. pag. 128. 365
 quomodo amitti possit? 293. seqq.
 distinctio inter nobilitatem superiorem & inferiorem sta-
 bilitur & defenditur. 364. 376
 ejus genuina indoles apud Germanos. 366. seqq.
 nobilitas sanguinis jam Taciti ævo cognita fuit apud Ger-
 manos. 364

O.

Ockelius

- notatur. 273

Officialis, vid. *Ministerialis*.

Officiales aulici, vid. *Ministeriales Palatini*.

Officiales Imperii

- quinam? 29

vid. *Electores*.

Officiales Palatini Statuum Imperii, vid. *Ministeriales Statuum Imperii*.

- horum Autor Conradus Salicus. 10
 numerus quaternarius. ibid.
 postea auctus. 11
 militabant pro stipendio. 10
 vocantur etiam ministeriales. 12
 in lingua vernacula vocantur *Ingebar*. 12
Dienstmann. ibid.
Dienstherren. 13. 31
 quod probatur diplomatibus. 13. seqq.
 interdum solo nomine officialium appellantur. 15
 dicuntur etiam nomine Germanico *Amteute* oder *Beamte*. 15

Dienstleute.

16

Officia-

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Officiales Provincie

- differunt ab officialibus aulae. 17. 19. 20
 quid allegare queant contra officiales aulicos jus præceden-
 tiæ ipsis denegantes. 20
 in plerisque Germaniæ territorii sunt coimperantes. 20
 vocantur etiam ministeriales. ibid.
 horum functiones & jura ex Doctrina Dn. Ludvvigii, 21
 quæ ad amussim historiæ examinatur, 22
 vid. etiam: *Ministerialis Provincia.*

Officiatus, vid. *Ministerialis.*

Ordo Equestris immediatus, vid. *Equites Imperii immediati.*

Ottobsdorff (Utalricus de)

- fuit ministerialis Episcopi Salisburgensis. 155
P.

Pax publica

- pœna fractæ pacis publicæ quæ olim fuerit. 172
Periscelidis aureæ Ordo Equestris
 in hunc nemo admittitur nisi generosæ profapiæ. 157
 in hunc infimi quoque Germanorum nobiles meritis ta-
 men clari fuere admissi. ibid.

Petersheim (Domini de)

- Ministeriales Comitum Lossensium olim fuerunt. 153
 ab his Comitibus vocantur viri nobiles & generosi. 154
 nec non Domini. ibid. 158

Pettovia (Fridericus de)

- summus Mareschalcus Styriæ. 12

Pfalburgeri

- qui? 201

Pincerne

- ales constituebantur in qualibet provincia. 9
Pinzenan

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Pinzenau (Fridericus de)

Ecclesiæ Tegernsænsi in servitutem se addixit. pag. 382

Plavienses, vid. *Domini de Plavven*.

Plavven (Domini de)

a Ludovico Bavaro vocantur *Ministeriales Principales Imperii*. 19

it. vasalli nobiles. ibid.

a Rudolpho Habsburgico dicuntur *viri strenui*. 60

ab aliis Imperatoribus *viri nobiles*. 61

aliis nobilibus dominati sunt. 60

jam olim jus standi in Comitibus habuerunt. 99

territorium Plaviense coronæ Bohemicæ a. 1327. in feu-

dum obtulerunt. 200

Plebs

quid apud Tacitum significet. 96

apud Germanos in consortio Imperii fuit. ibid.

Plönnius (Dn. Joach. Georg. de)

dissertationem de Ministerialibus Marburgi habuit. 3

confundit ministeriales in servitutem delapsos cum aliis

Ministerialibus. 300

sæpe sibi contrarius est in hac doctrina. 311. 382

definitio Ministerialium ab ipso exhibita taxatur. 310

genus hujus definitionis ad nullam speciem Ministerialium

quadrat. 311

fallitur circa originem Ministerialium. 313

ex restrictis Ministerialium matrimoniis indolem servilem

colligit. 314

quæ argumentatio taxatur. 314. seqq.

de Ministerialibus de fectis varios errores committit. 385

Polygamia

in Angliâ & Scotia quondam licita. 317

Kkk Per

INDEX RERUM ET VERBORUM.

- Por*
quid? pag. 252
- Præclarissimus*
hoc titulo Conradus de Busnang, Abbas S. Galli milites
suos allocutus esse dicitur. 169
- Praunius*
ejus doctrina de Armigeris. 267
- Promotio*
militaris per saltum apud Germanos olim non erat usitata.
280
- Puechberg (Conrad)*
fuit Ministerialis (Dienstherr) Austriæ. 12
- Puechberger von Wazzenberch (Dietrich)*
fuit Ministerialis Austriæ. 13
- Pudicitia*, vid. *Virginitas*.
- R.
- Rechberg (Hendeger de)*
fuit magnus prior ordinis S. Johannis Hierosolymitani in
Germania. 155
- Reüter*
leichte Reüter qui? 268
- Panker*, Reüter qui? ibid.
- Richenza*
Regina Poloniæ pio Zelo tacta monasterio cuidam se in
servitutem addixit. 299. 383
- Rutbeni*
a prima origine fuerunt ministeriales Imperii. 55
- a Ludovico Bavaro vocantur Ministeriales Imperii princi-
pales. ibid.
- vid. *Plavven (Dn. de)*
- S.
- Sassenhausen (Conradus de)*
fuit ministerialis miles Imperii. 35
- Saxonia

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Saxonica militia</i>	
tota fuit equestris & nobilis.	pag. <u>361</u>
<i>Schalck</i>	
quid?	<u>358</u>
<i>Schelmie</i> (<i>Wernber de</i>)	
fuit miles Imperii ministerialis	<u>85</u>
<i>Schöppenbar</i>	
quid sit.	<u>82. 304</u>
<i>Schöppenbarsfrey</i> / vid. <i>Schöppenbar</i> .	
<i>Schulenburg</i> (<i>Dn. de</i>)	
Illustis familia Saxoniz inferioris.	<u>156</u>
<i>Schulenburg</i> (<i>Bernhardus de</i>)	
fuit Bajulivus Brandenburgicus.	<u>156</u>
<i>Schulenburg</i> (<i>Comes de</i>)	
summus Dux Bellicus apud Venetos.	<u>156</u>
<i>Schulenburg</i> (<i>Dn. Fridericus Levinus L. B. de</i>)	
Potentissimi Regis Sardiniz summus rei tormentariz Præ-	
fectus.	<u>156</u>
<i>Scild</i>	
apud Saxones & Longobardos idem quod <i>Scild</i> .	<u>252</u>
<i>Scildenapa</i>	
quid.	<u>252</u>
<i>Scilpor</i>	
quid?	<u>252</u>
<i>Scutifer</i> , vid. <i>Armiger</i> .	
<i>Sella</i>	
sellam portare tenebantur ministeriales pacem publicam	
frangentes.	<u>172</u>
<i>Semper</i>	
unde oriatur?	<u>82</u>

Kkk 2

Semper

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Semper</i>	
quid significet.	ibid.
<i>Semper-frey</i>	
quid hæc vox significet?	78
unde oriatur.	81. 82
quatuor genera dederet <i>Semper-freyen</i> .	78
<i>Send</i>	
quid?	82
<i>Sendbar</i>	
quid?	pag. 78. 82
unde oriatur.	82
<i>Sineschalci</i>	
sunt Ministeriales Palatini.	6
<i>Sententia</i>	
quid phrasîs <i>sententiam invenire</i> , significet?	67
<i>Servi</i>	
tempore Merovingorum dividebantur in casatos & non casatos.	106
varia eorum genera.	152
<i>Servicus</i>	
idem significat quod Ministerialis.	55
<i>Servitus</i>	
quid?	351
varii servitutis modi & gradus.	ibid.
nobiles in servitutem prolabi poterant	
a) lusu.	293
β) certamine privato, si in eo succumbebant.	294
γ) iudicis sententia ob commissa latrocinia.	296
δ) voluntaria deditione in potestatem alterius vel ob inopiam,	298
vel ob religionem seu superstitionem.	299
	<i>Servitus</i>

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Servitus

fervitus anomala, quam Dn. de Plönnies fingit, rejicitur. 359

Servus, vid. *Armiger. ii. Ministerialis Armiger.*

Sidmanni

fervorum plebejorum genus. 358

Simplex

nobiles militiam non sequentes, sed ruri degentes olim dicebantur *viri simplices.*

Sinzendorff (Dn. de)

fuerunt Ministeriales milites Austria. pag. 14

vocantur *admodum nobiles.* 281

Speculum Saxonicum

Ministerialium Imperii saepe mentionem facit. 57

argumentum nobilitatis Ministerialium Imperii suppeditat.

64

Speculum Suevicum

jus habendi homines proprios tribuit denariis Mittelfreyen. 64

Stabularii

sunt Ministeriales Palatini. 6

Stauffenberg (Dn. de)

nobiles Alsatia. 147

Stouphen (hodie Staufsen)

Castellani in Stouphen fuerunt Ministeriales Imperii. 88

Strenuus

quis hoc titulo olim insignitus fuerit? 60. 152. 284

Subditus

quomodo differat a Ministeriali? 208

Suevia

num ante interregnum in Suevia fuerint Nobiles & Equites Imperii immediati. 110

Synodus

olim idem significabat, quod comitia.

78. 82

Kkk 3

Tacitus

INDEX RERUM ET VERBORUM.

T.

<i>Tacitus</i>	
quatuor hominum genera apud Germanos esse docet.	pag. 174
ejus doctrina de nobilitate Germanorum.	364
ejusdem descriptio servorum Germanorum.	365
<i>Tanne (Eberhardus de)</i>	
fuit Ministerialis & Dapifer Imperatoris.	337
<i>Tanne (Eberhardus de)</i>	
huic custodia insignium Imperii ab Imperatore fuit demandata.	337.
<i>Territorium clausum</i>	
num omnia territoria ante interregnum clausa fuerint remissive.	38
<i>Thomasius (Christianus)</i>	
sententia ejus de Germanorum gentibus recenseatur.	176
<i>Titulus</i>	
varius titulorum valor & usus.	173, seqq.
de titulo <i>Celsitudo</i> , <i>Dei Gratia</i> , <i>Dominus</i> , <i>Generosus</i> , <i>Nobilis</i> &c. vid. suo loco lit. C. D. G. N. &c.	
<i>Torneamenta</i>	
quinam ad hæc admissi fuerint.	151, 183
horum capaces erant Ministeriales Milites statuum.	158
nec non Ministeriales Armigeri.	283
<i>Tributa</i>	
quid olim moris fuerit circa exigenda tributa?	196
<i>Tuchtnappe</i>	
unde?	251

U.

<i>Valvassor</i>	
quid in jure feudali Longobardico significet.	14, 76
<i>Valvassinus</i>	
quid sit?	74
<i>Vasalli minores</i>	
quomodo differant a Ministerialibus Imperii.	93
<i>Vasallus</i>	
diversa hujus vocabuli significatio.	92, 121
vasalli suis sumptibus militare debebant.	93
<i>Vasallus</i>	

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Vasallus

- quidam a militia excepti, pag. 94. 135
 opponuntur Ministerialibus Statuum. 121
 differentiae inter vasallos & Ministeriales indicantur, 125. 211
 alia differentia allegatur. 240
 cur nexum subdititium hodie decreverint? 194
 cur cum vassallis non raro confundantur? 210
 errori JCorum adscribenda haec confusio. 240
 interdum a vassallis nominatim distinguuntur. 212
 eorum officia militaria intra limites cujusque Provinciae continebantur 211
 per universam fere Europam ad ineundum matrimonium Dominorum
 consensu opus habuerunt. 215. seqq.
 rationes politicae hujus restrictionis adducuntur. 218
 Regis Eveni lex circa matrimonia vassallorum. 217
 quid hodie moris sit in Anglia & Scotia circa matrimonia vassallorum. ibid.

Vassallus

- ab hoc immunes clerici, 164
 nec non milites, ibid.
 cur? ibid.

Veltbeimb (Vernerus de)

- Miles Ministerialis, 214
 fororem Alberti Urbi Marchionis Brandenburgensis in matrimonio habuit. ibid.

Venator

- est in numero Ministerialium Statuum Imperii. 11
 officium venatoris Austriae renovatur. 16

Vicinitas

- quid in Germania denotet, 203

Vidua

- ad secunda vota Halae transiens Burggravio nummum in crumena quadam
 offerre olim debebat. 218

Vir simplex, vid. Simplex.

Virginitas

- vassallorum in Anglia & Scotia quondam Dominis libanda offerre debebat. 317

Ulm

- Comites Helfensteinenses quondam in Civibus suis habuit, 205

Von / vid. De.

Ullbergi

INDEX RERUM ET VERBORUM.

<i>Uisbergeri</i>		
qui,		pag. 101
<i>Wailbeim (Dn. de)</i>	W,	
Nobiles Bavari,		161
habuerunt Ministeriales Milites,		162
<i>Wailbeim (Dn. de)</i>		
eorum elogium,		163
circa annum 1331, tota familia morte extincta,		ibid,
<i>Wailbeim (Bernardus de)</i>		
Ministerialis Comitis Andecensis,		161
<i>Waldeck (Dn. de)</i>		
Nobiles Austriaci,		148
fuerunt Ministeriales,		ibid,
<i>Walse (Fridericus de)</i>		
summus Dapifer Styriae,		
Wappen, Knabe / vid. Armiger it. Ministerialis Armiger.		
Wappen, Träger / vid. Armiger & Ministerialis Armiger,		
Wehrbafft machen		
origo hujus moris,		279
an a manuissione Ministerialium originem trahat?		346
<i>Wilhelmus Comes Hollandia</i>		
antequam thronum Imperialem conscenderet ex Armigero miles factus,		131
<i>Winckel (Orthibus de)</i>		
fuit Ministerialis Austrum,		14
<i>Winßberg (Engelhardus de)</i>		
miles Ministerialis,		218
Wirtben=Beutel		318
quid?		

